

ACTA

České biskupské konference

ROČNÍK 2019 | ČÍSLO **14**

VYDALA ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE

PRAHA, 1. PROSINCE 2019

(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

Obsah

I. PAPEŽSKÉ DOKUMENTY

1. Poselství k oslavě Světového dne míru 1. ledna 2019.....	6
2. Poselství ke Světovému dni nemocných 11. února 2019.....	12
3. Poselství k postní době 2019	16
4. Poselství ke Světovému dni modliteb za povolání 12. května 2019	20
5. Poselství ke Světovému dni sdělovacích prostředků 2. června 2019	24
6. Dopis Svatého otce Františka kněžím u příležitosti 160. výročí úmrtí svatého faráře arského (4. srpna 2019).....	29
7. Poselství ke Světovému dni modliteb za péči o stvoření 1. září 2019	42
8. Poselství ke Světovému dni migrantů a uprchlíků 29. září 2019	46
9. Poselství ke Světovému dni misí 20. října 2019.....	51
10. Poselství ke Světovému dni chudých 17. listopadu 2019	56
11. Dokument o lidském bratrství v zájmu světového míru a pokojného soužití (4. února 2019)	64
12. Apoštolský list motu proprio „De concordia inter Codices“, kterým jsou upraveny některé normy Kodexu kanonického práva (31. května 2016)	73
13. Apoštolský list motu proprio ohledně Papežské komise Ecclesia Dei (17. ledna 2019) a související článek v L'Osservatore Romano	83
14. Apoštolský list motu proprio „Communis vita“ (19. března 2019)	88
15. Vysvětlující článek k Apoštolskému listu motu proprio „Communis vita“	91
16. Apoštolský list motu proprio „Vos estis lux mundi“ (7. května 2019)	95
17. Apoštolský list motu proprio „Aperuit illis“, kterým se stanoví neděle Božího slova (30. září 2019).....	107
18. Apoštolský list „Admirabile signum“ o významu a hodnotě jesliček (1. prosince 2019).....	117

II. DOKUMENTY STÁTNÍHO SEKRETARIÁTU VATIKÁNU, KONGREGACÍ A PAPEŽSKÝCH RAD

1. Papežská rada pro kulturu: Směrnice o uzavírání a novém církevním využití kostelů (30. listopadu 2018) 128
2. Kongregace pro východní církve: Sbíрка na Svatou zemi 2019 (6. března 2019) 147
3. Dopis Dikasteria pro laiky, rodinu a život o zřízení nového centra Katolické charismatické obnovy – Charis (8. dubna 2019) 150
4. Zřizovací dekret nového centra Katolické charismatické obnovy – Charis (8. prosince 2018) 152
5. Jmenování členů nového centra Katolické charismatické obnovy – Charis (10. října 2018) 155
6. Všeobecný dekret kardinála státního sekretáře o „Caritas Internationalis” (22. května 2019) 158
7. Nóta Apoštolské penitenciárie o důležitosti vnitřního oboru svědomí a nedotknutelnosti svátostné pečeti (29. června 2019).... 165
8. Poselství prefekta Dikasteria pro službu integrálnímu lidskému rozvoji ke Světovému dni cestovního ruchu 27. září 2019 174
9. Reskript Kongregace pro klérus – majetkové narovnání (17. října 2019) 178

III. DOKUMENTY A SDĚLENÍ ČBK

1. Obecně závazné nařízení ČBK o modlitbách za uzdravení, exorcismech a některých s tím spojených nesprávných praktikách (24. ledna 2018) 184
2. Schvalovací dekret Kongregace pro biskupy dokumentu Obecně závazné nařízení ČBK o modlitbách za uzdravení, exorcismech a některých s tím spojených nesprávných praktikách (7. prosince 2018) 215
3. Společný pastýřský list českých a moravských biskupů ke Dni modliteb za úctu k počatému životu (24. března 2019) 217
4. Výzva biskupů ke sbírce na pomoc křesťanům v zemích Blízkého východu (19. května 2019) 219
5. Dohoda o duchovní péči ve zdravotnictví – ČBK, ERC a Ministerstvo zdravotnictví ČR (11. července 2019) 221

IV. RŮZNÉ

1. Prohlášení biskupů COMECE k evropským volbám 2019
(12. února 2019).....232
2. Apoštolský list motu proprio „O ochraně nezletilých a zranitelných
osob“ – platné pouze pro Římskou kúrii a Městský stát Vatikán
(26. března 2019).....236
3. Závěrečné poselství z plenárního zasedání Rady evropských
biskupských konferencí (CCEE),
3.–6. října 2019, Santiago de Compostela.....254
4. Společné stanovisko abrahámovských monoteistických
náboženství k otázkám souvisejícím s koncem lidského života
(28. října 2019).....257

I.

PAPEŽSKÉ
DOKUMENTY

1. POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K 52. SVĚTOVÉMU DNI MÍRU

1. LEDNA 2019

Dobrá politika je ve službě míru

1. „Pokoj tomuto domu!“

Když Ježíš vysílá své učedníky na jejich misi, říká jim: „Když někde vejdete do domu, napřed řekněte: ‚Pokoj tomuto domu!‘ Bude-li tam člověk hodný pokoje, spočine na něm váš pokoj, jinak se vrátí k vám“ (Lk 10,5-6).

Přinášet pokoj je jádrem poslání Kristových učedníků. Tato nabídka je určena všem, mužům i ženám, kteří uprostřed dramata a násilí lidských dějin vkládají svou naději do míru.¹ „Dům“, o němž Ježíš hovoří, je každá rodina, každé společenství, každá země, každý světadíl ve své jedinečnosti a se svými dějinami; především však je to každý člověk – bez jakéhokoli rozdílu a diskriminace. A rovněž se tím myslí náš „společný dům“ – planeta, kterou nám Bůh dal k obývání a o níž máme starostlivě pečovat.

Právě toto je i mé přání na počátku nového roku: „Pokoj tomuto domu!“

2. Dobrá politika jako výzva

Mír je podobný naději, o níž hovoří básník Charles Péguy²: je jako křehký květ, který se snaží vzejít mezi kamením násilí. Víme, že snaha získat moc za každou cenu vede ke zneužití a k nespravedlnosti. Politika je základním prostředkem pro utváření lidské pospolitosti

1 Srov. Lk 2,14: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem, v kterých má Bůh zalíbení!“

2 Srov. *Le Porche du mystère de la deuxième vertu*, Paris 1986.

a institucí, ale když ji její činitelé nežijí jako službu lidstvu, může se stát nástrojem útlaku, sociálního vylučování, nebo dokonce destrukce.

„Kdo chce být první,“ říká Ježíš, „ať je ze všech poslední a služebníkem všech“ (*Mk 9,35*). Papež sv. Pavel VI. zdůrazňoval: „Vzít vážně politiku na jejích rozličných úrovních – místní, krajské, národní a světové – znamená ztotožnit se s povinností člověka, a sice každého člověka, rozeznávat konkrétní skutečnosti a uznávat hodnotu svobodné volby, která se mu nabízí, aby se spolu s ostatními snažil o uskutečňování blaha obce, národa i lidstva.“³

Politická funkce a odpovědnost ve skutečnosti představuje trvalou výzvu pro všechny, kdo dostávají mandát, aby sloužili své zemi, aby chránili ty, kdo v ní žijí, a usilovali o nastolení podmínek pro důstojnou a spravedlivou budoucnost. Pokud se politika praktikuje tak, že je respektována základní úcta k životu, ke svobodě a k lidské důstojnosti, může se skutečně stát výsostnou podobou lásky.

3. Láska a lidské ctnosti potřebné pro politiku vykonávanou ve službě lidských práv a míru

Papež Benedikt XVI. připomínal, že „k této lásce je povolán každý křesťan podle svého povolání a dle možností svého vlivu v obci... Je-li úsilí o obecné dobro ožívováno láskou, má vyšší cenu než pouze světské a politické nasazení. (...) Je-li konání člověka na zemi inspirováno a podpíráno láskou, přispívá k vytváření onoho univerzálního Božího města, k němuž směřují dějiny lidské rodiny.“⁴

To je program, na němž se mohou shodnout všichni politici jakékoli kulturní nebo náboženské příslušnosti, kteří chtějí společně pracovat pro dobro lidské rodiny a naplňovat ty lidské ctnosti, na nichž spočívá dobré politické počinání: spravedlnost, rovnost, vzájemná úcta, upřímnost, čestnost a věrnost.

3 Apoštolský list *Octogesima adveniens* (14. května 1971), 46.

4 Encyklika *Caritas in veritate* (29. června 2009), 7.

V této souvislosti stojí za zmínku „blahoslavenství pro politika“, jak je předložil vietnamský kardinál François-Xavier Nguyễn Văn Thuận, který zemřel v roce 2002 a byl věrným svědkem evangelia:

Blahoslavený politik, který si je velmi dobře vědom významu své role a do hloubky rozumí jejímu obsahu.

Blahoslavený politik, který je příkladem důvěryhodnosti.

Blahoslavený politik, který usiluje o obecné dobro, a nikoli o svůj vlastní zájem.

Blahoslavený politik, který zůstává věrný a důsledný.

Blahoslavený politik, který uskutečňuje jednotu.

Blahoslavený politik, který se zasazuje o radikální změnu.

Blahoslavený politik, který umí naslouchat.

Blahoslavený politik, který nemá strach.⁵

Každé nové volby, každé funkční období a každá etapa veřejného života se stávají příležitostí k návratu ke zdrojům a pramenům, od nichž se odvíjí spravedlnost a právo. Jsme si jisti, že dobrá politika je ve službě míru; respektuje a podporuje základní lidská práva, která jsou zároveň vzájemnými povinnostmi, aby se mohlo mezi současnými a budoucími generacemi vytvářet pouto důvěry a uznání.

4. Neřesti politiky

Vedle ctností bohužel ani v politice nechybějí neřesti, způsobené buď osobní nezpůsobilostí, nebo pochybeními ve společenském prostředí či v institucích. Všem je jasné, že neřesti politického života odnímají důvěryhodnost systémům, v nichž se politika uskutečňuje, jakož i vlivu, rozhodnutím a činnostem lidí, kteří se jim věnují. Jsou to neřesti, které oslabují ideál autentické demokracie, jsou hanbou veřejného života a vystavují společnost nepokojům: korupce ve svých různých podobách neoprávněného přivlastňování veřejných statků nebo

5 Srov. Projev na konferenci k výstavě „Civitas“ v Padově: „30giorni“, č. 5, 2002.

využívání lidí; popírání práva; nerespektování společných pravidel; nelegální obohacování; ospravedlňování moci silou nebo svévolnou záminkou „státních zájmů“; tendence k setrvávání u moci; xenofobie a rasismus; odmítání péče o životní prostředí; bezmezné využívání přírodních zdrojů za účelem okamžitého zisku; pohrdání těmi, kteří byli donuceni odejít do exilu.

5. Dobrá politika přispívá k zapojení mladých lidí a posiluje důvěru v druhé

Když se vykonávání politické moci zaměřuje výhradně na zachování zájmů některých privilegovaných jedinců, zpochybňuje se tím budoucnost a mladí lidé mohou být v pokušení ztratit v politiku důvěru, protože jsou odsouzeni k setrvávání na okraji společnosti, aniž by měli možnost účasti na nějakém plánu pro budoucnost. Když politika naproti tomu nalezne způsoby, jak konkrétně dodávat odvalu mladým talentům a těm, kteří se cítí být povoláni k politice, bude se v myslích lidí šířit mír a bude znát i v jejich tvářích. Důvěra se stane dynamickou ve smyslu „já ti důvěřuji a spolu s tebou věřím“ v možnost společného úsilí o obecné dobro. Politika je ve službě míru, pokud se projevuje uznáním darů a schopností každého člověka. „Co je krásnějšího než natažená ruka? Bůh ji chtěl, abychom mohli dávat a přijímat. Bůh nechtěl, aby zabíjela (srov. *Gn 4,1* a násl.) nebo aby způsobovala utrpení, ale aby se starala a pomáhala žít. Vedle srdce a mysli se i ruka může stát nástrojem dialogu.“⁶

Každý může přinést svůj kámen ke stavbě společného domu. Autentický politický život, který se zakládá na právu a na poctivém dialogu mezi subjekty, se obnovuje přesvědčením, že každá žena a každý muž i všechny generace v sobě skrývají příslib, který může vnést nový náboj do záležitosti vztahů, do oblasti intelektuální, kulturní a duchovní. Žít v takové důvěře není nikdy jednoduché, neboť lidské vztahy jsou složité, zvláště v dnešní době, kdy žijeme v ovzduší nedůvěry, která má své kořeny ve strachu z druhého nebo z někoho cizího, kdy žijeme v obavě ze ztráty svých výhod. To se bohužel projevuje i na politické úrovni v postojích uzavřenosti nebo nacionalismu, jež

6 Benedikt XVI., Projev k veřejným představitelům Beninu, Cotonou, 19. listopadu 2011.

zpochybňují bratrství, které je v našem globalizovaném světě tak potřebné. Naše společnosti potřebují víc než kdy jindy „dělníky míru“, kteří by byli autentickými posly a svědky Boha Otce, jenž chce pro lidskou rodinu dobro a štěstí.

6. Říci ne válce a strategii strachu

Sto let po skončení první světové války, když pamatujeme na mladé lidi, kteří padli v bojích, i na ztrápené civilní obyvatelstvo, dnes více než dříve známe děsivé poučení z bratrovražedných válek, tedy že mír se nemůže omezit na pouhou rovnováhu sil a strachu. Držet druhého v ohrožení znamená degradovat ho na pouhý předmět a popřít jeho důstojnost. Z tohoto důvodu znovu opakujeme, že *eskalace* ve smyslu zastrašování, jakož i nekontrolované šíření zbraní jsou proti morálce a brání hledání pravé svornosti. Teror uplatňovaný na nejzranitelnějších osobách přispívá k exilu celých skupin obyvatelstva, které hledají zemi, kde by mohly žít v míru. Politický diskurs, který se snaží obviňovat migranty z veškerého zla a zbavovat chudé lidi naděje, není udržitelný. Je třeba zdůraznit, že mír se zakládá na úctě ke každému člověku, ať má jakýkoli životní příběh, na úctě k právu, k obecnému dobru a ke stvoření, jež nám bylo svěřeno, a k morálnímu dědictví, které nám předaly minulé generace.

Dále naše myšlenky směřují zvláště k dětem, které žijí v oblastech, kde se dnes válčí, a ke všem, kdo se zasazují o ochranu jejich životů a práv. Každé šesté dítě na světě je zasaženo válečným násilím nebo jeho důsledky, pokud není naverbováno, aby se samo stalo vojákem nebo rukojmím ozbrojených skupin. Svědectví těch, kteří se snaží bránit důstojnost dětí a úctě k nim, je dnes pro budoucnost lidstva cenné více než kdykoli jindy.

7. Velký projekt míru

V těchto dnech slavíme sedmdesáté výročí Všeobecné deklarace lidských práv, přijaté těsně po skončení druhé světové války. Připomínáme si přitom výrok papeže sv. Jana XXIII.: „Když se totiž v člověku probouzí vědomí jeho práv, je nezbytné, aby se zrodilo i vědomí jeho povinností: tak aby ten, kdo má nějaká práva, si byl zároveň vědom

povinnosti svá práva hájit jako známku své důstojnosti; ostatní si pak mají být vědomi povinnosti tato práva uznávat a mít je v úctě.“⁷

Mír je totiž plodem velkého politického projektu, který se zakládá na vzájemné odpovědnosti a závislosti jedněch lidských bytostí na druhých. Ale je to také výzva, která vyžaduje každodenní přijetí. Mír znamená obrácení srdce a duše – a lze snadno rozpoznat tři neoddělitelné rozměry vnitřního i společenského míru:

- mír se sebou samými tím, že zavrhneme neústupnost, hněv a netrpělivost a – jak radil sv. František Saleský – budeme „trochu vlídní sami k sobě“, abychom nabídli „trochu té vlídnosti druhým“;
- mír s druhým člověkem: se členem rodiny, přítelem, cizincem, chudým, trpícím..., tím, že budeme mít odvahu se s ním setkat a naslouchat poselství, které s sebou přináší;
- mír se stvořením tím, že budeme objevovat velikost Božího daru a ten díl odpovědnosti, který připadá na každého z nás jako na obyvatele světa, občana a strůjce budoucnosti.

Mírová politika, která dobře zná lidské slabosti a počítá s nimi, může vždy čerpat z ducha Mariina *Magnificat*, které Matka Krista Spasitele a Královna míru zpívá jménem všech lidí: „Jeho milosrdenství trvá od pokolení do pokolení k těm, kdo se ho bojí. Mocně zasáhl svým ramenem, rozptýlil ty, kdo v srdci smýšlejí pyšně. Mocně sesadil z trůnu a ponížené povýšil; ... pamatoval na své milosrdenství, jak slíbil našim předkům, Abrahámovi a jeho potomkům navěky“ (*Lk* 1,50-55).

Ve Vatikánu 8. prosince 2018

FRANTIŠEK

2. POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE K 27. SVĚTOVÉMU DNI NEMOCNÝCH

11. ÚNORA 2019

„Zadarmo jste dostali, zadarmo dávejte“ (Mt 10,8)

Drazí bratři a drahé sestry!

„Zadarmo jste dostali, zadarmo dávejte“ (Mt 10,8) jsou slova, která pronesl Ježíš, když vysílal apoštoly hlásat evangelium. Chtěl, aby se jeho Království obětavě šířilo díky skutkům lásky.

U příležitosti 27. světového dne nemocných, který se bude 11. února 2019 slavit v indické Kalkatě, připomíná církev, matka všech svých dětí a zvláště nemocných, že skutky nezištného daru, jako například u milosrdného Samaritána, jsou tou nejuhovhodnější cestou evangelizace. Péče o nemocné potřebuje profesionalitu i něhu, bezprostřední a jednoduché obětavé postoje, například pohlazení, jímž dáváme druhému pocítit, že je nám „milý“.

Život je Božím darem, jak připomíná svatý Pavel: „Máš něco, co bys nedostal?“ (1 Kor 4,7). Právě proto, že je darem, nelze ho považovat za pouhé vlastnictví nebo za soukromý majetek. Platí to především o vymoženostech medicíny a biotechniky, jež by mohly člověka přivádět k tomu, aby podlehl pokušení manipulovat se „stromem života“ (srov. Gn 3,24).

Tváří v tvář kultuře lhostejnosti a skartace prohlašují se vši naléhavostí, že dar má být paradigmatem schopným čelit individualismu a současné fragmentaci ve společnosti a uvádět do života lidí nové svazky a různé formy kooperace mezi národy a kulturami. Předpokladem pro dar je dialog, jenž otevírá nové prostory pro růst vztahů a pro lidský rozvoj a je schopen bourat pevná schémata výkonu moci ve společnosti. Dávat není totéž co darovat; abychom mohli dávat, nesmíme se omezit na pouhé předávání nějakého majetku nebo předmětu, ale musíme umět dávat sami sebe. Dávání se od darování liší

právě proto, že dar sebe samého předpokládá touhu navázat vztah. Dar je tedy především vzájemným uznáním, jež je zase nezbytným znakem sociálního pouta. V daru se nachází odraz Boží lásky, jejímž vrcholem je vtělení Syna Ježíše a vylití Ducha Svatého.

Každý člověk je chudý, potřebný a nuzný. Když se narodíme, potřebujeme k životu péči svých rodičů, a stejně tak se v každé fázi života nikdo z nás nedokáže úplně osvobodit od pomoci druhých; nikdy se nedokážeme vymanit z hranic nemohoucnosti před někým nebo před něčím. I to je podmínka, jež nás charakterizuje jako „tvory“. Poctivě si to přiznat jako pravdu nás vede k pokoře, abychom s odvahou uváděli do praxe solidaritu jako ctnost k životu nezbytnou.

Úsilí o dobro nerozlučitelně osobní i společné je předpokladem k zodpovědnému a zodpovědnost navozujícímu konání. Pouze pokud člověka nechápeme jako svět sám o sobě, ale jako někoho, kdo je svou přirozeností spojen se všemi ostatními, které vnímá v první řadě jako „bratry“, je možné praktikovat společenskou solidaritu cílenou na společné dobro. Neobávejme se přiznat svou bídu a neschopnost dopřát si všechno, co potřebujeme, protože ne každou hranici dokážeme překonat sami a vlastními silami. Nebojme se takového přiznání, protože sám Bůh se v Ježíšovi sklonil (srov. *Flp 2,8*) a sklání se k nám a k naší chudobě, aby nám pomohl a dal nám to, čeho bychom sami nikdy nemohli dosáhnout.

U příležitosti oslav v Indii s radostí a obdivem připomínám osobu svaté Matky Terezy z Kalkaty, jež je vzorem takové lásky, která zviditelnila Boží lásku k chudým a nemocným. Jak jsem řekl při její kanonizaci: „Matka Tereza byla v celém svém životě velkodušnou rozdatelkou božského milosrdenství, dávala se všem k dispozici přijímáním a obranou lidského života jak nenarozeného, tak života opuštěného a odepsaného. (...) Skláněla se ke zdrceným lidem, ponechaným, aby umírali na zemi u cesty, a rozpoznávala v nich důstojnost, kterou jim dal Bůh; dala slyšet svůj hlas mocným země, aby uznali svoji vinu za zločiny (...) bídy, kterou stvořili. Milosrdenství pro ni bylo ‚solí‘, která dává každému dílu chuť, i ‚světlem‘, které osvětluje temnoty těch, jimž se již nedostávalo slz, aby plakali nad svou bídou a utrpením. Její poslání na městských a existenciálních periferiích trvá dodnes jako výmluvné svědectví Boží blízkosti těm nejchudším z chudých“ (*Homilie*, 4. září 2016).

Svatá Matka Tereza nám pomáhá pochopit, že jediným kritériem činnosti musí být nezištná láska bez rozdílu jazyka, kultury, etnické příslušnosti a náboženství. Její příklad nás i nadále vede k rozšíření horizontů radosti a naděje pro lidstvo, jež potřebuje pochopení a něhu, a především pro ty, kdo trpí.

Nezištnost je kvasem činnosti dobrovolníků, kteří jsou tak důležití v oblasti sociální péče i péče o nemocné a kteří výmluvně žijí spiritualitu milosrdného Samaritána. Spolu se svým poděkováním povzbuzují všechna dobrovolnická sdružení, která se zabývají dopravou a dohledem nad pacienty a která zajišťují dárcovství krve, tkání a orgánů. Speciální oblastí, v níž vaše přítomnost vyjadřuje pozornost církve, je ochrana práv nemocných, především těch, kdo trpí nemocemi vyžadujícími zvláštní starostlivost, aniž bychom zapomínali na oblast sensibilizace a prevence. Zásadní důležitost mají vaše dobrovolnické služby, jež ve zdravotnických zařízeních i při domácí péči sahají od zdravotní asistence až po duchovní podporu. Těží z nich mnoho lidí nemocných, osamělých, starých i psychicky nebo pohybově labilních. Povzbuzuji vás, abyste i nadále byli znamením přítomnosti církve v sekularizovaném světě. Dobrovolník je nezištným přítelem, jemuž se dají svěřit myšlenky i pocity. Díky naslouchání vytváří podmínky pro to, aby se nemocný z pasivního objektu péče stával aktivním subjektem a hlavním tvůrcem vztahu vzájemnosti, který dokáže získat novou naději a je připravenější přijímat terapii. Dobrovolnictví přináší hodnoty, chování a způsoby života, v jejichž centru se nachází kvas darování. I tím se uskutečňuje zlidšťování léčby.

Rozměr nezištnosti by měl oživovat především katolická zdravotnická zařízení, protože jejich činnost je v rozvinutých i v těch nejnuznějších oblastech určována logikou evangelia. Katolická zařízení jsou povolána k tomu, aby vyjadřovala smysl pro dar, nezištnost a solidaritu jako odpověď na logiku zisku za každou cenu, na logiku „dáš, abys dostal“ a na vykořisťování, jež nebere ohled na člověka.

Všechny vás vyzývám, abyste posilovali kulturu nezištnosti a daru nezbytnou pro překonávání kultury zisku a skartace. Katolická zdravotnická zařízení by neměla upadat do myšlení typického pro firmu, ale péči o lidi by měla stavět nad zisk. Víme, že zdravý je postaveno na vztahu, závisí na interakci s ostatními a potřebuje důvěru, přátelství a solidaritu; je to dobro, z něhož se lze „naplno“ těšit jen

ve sdílení. Radost z nezištného daru je indikátorem zdravého postoje křesťana.

Všechny vás svěřuji Panně Marii, *Uzdravení nemocných*. Kéž nám ona pomáhá sdílet obdržené dary v duchu dialogu a vzájemného přijetí, žít jako bratři a sestry, jedni pozorní k potřebám druhých, umět darovat šlechetné srdce a učit se radosti z obětavé služby. S láskou vás všechny ujišťuji o své blízkosti v modlitbě a ze srdce vám posílám své apoštolské požehnání.

Ve Vatikánu 25. listopadu 2018,
v den slavnosti našeho Pána Ježíše Krista Krále vesmíru

FRANTIŠEK

3. POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE K POSTNÍ DOBĚ 2019

*„Vždyť tvorstvo v očekávání touží po zjevení Božích synů“
(Řím 8,19)*

Drazí bratři a drahé sestry!

Prostřednictvím matky církve nám Bůh každý rok „dává připravovat se ve zbožnosti a horlivé lásce na slavnost velikonočních tajemství (...), v nichž rosteme k plnosti synovství skrze našeho Pána Ježíše Krista“ (srov. První preface postní). Tak můžeme kráčet od jedněch Velikonoce ke druhým směrem k naplnění spásy, kterou jsme již získali díky Kristovu velikonočnímu tajemství, „neboť naše spása je předmětem naděje“ (Řím 8,24). Tajemství spásy v nás během našeho pozemského života už působí a je dynamickým procesem, který zahrnuje také dějiny všeho stvoření. Svatý Pavel dokonce říká: „Celé tvorstvo nedočkavě čeká, až se Boží synové zjeví ve slávě“ (Řím 8,19). V této perspektivě bych chtěl nabídnout několik podnětů k úvaze, jež by nás během nastávající postní doby doprovázela na naší cestě ke konverzi.

1. Spása stvoření

Slavení velikonočního tridua Kristova utrpení, smrti a zmrtvýchvstání, vrchol liturgického roku, nás pokaždé vyzývá, abychom prožívali přípravu na ně s vědomím, že naše připodobnění Kristu (srov. Řím 8,29) je nedocenitelným darem Božího milosrdenství.

Pokud člověk žije jako dítě Boží, pokud žije jako člověk vykoupenný, pokud se nechává vést Duchem Svatým (srov. Řím 8,14) a dokáže poznávat a uvádět do praxe Boží zákon, počínaje zákonem vepsaným do jeho srdce a do přírody, *pak koná dobro i pro stvoření* a spolupracuje na jeho vykopení. Proto si stvoření, jak říká svatý Pavel, toužebně přeje, aby se projevíly Boží děti, tedy aby ti, kdo se těší z milosti Ježíšova velikonočního tajemství, naplno prožívali jeho plody, jež mají

dosáhnout své plné zralosti vykoupením samého lidského těla. Když Kristova láska promění život svatých – ducha, duši i tělo, oni vzdávají Bohu chválu a modlitbou, kontemplací a uměním do ní zapojují i tvory, jak to podivuhodně ukazuje *Píseň bratra slunce* sv. Františka z Assisi (srov. encyklika *Laudato si'*, 87). Avšak harmonie vytvořená vykoupením je na tomto světě stále ještě ohrožována negativní silou hříchu a smrti.

2. Zničující síla hříchu

Když totiž nežijeme jako Boží děti, často se chováme vůči bližnímu i vůči ostatním tvorům – ale také vůči sobě – zničujícím způsobem a více či méně vědomě akceptujeme, že je můžeme využívat ke svému potěšení. Převládající nestřídmost pak vede k životnímu stylu, jenž překračuje hranice respektu k našemu lidství i k přírodě. Řídíme se neovladatelnými touhami, které jsou v *Knize Moudrosti* připisovány bezbožníkům anebo těm, kdo při svém konání nedbají na Boha ani na budoucí naději (srov. 2,1-11). Pokud nejsme trvale zaměřeni na Velikonoce, na horizont zmrtvýchvstání, je jasné, že se nakonec prosadí logika *mít všechno hned a mít stále více*.

Víme, že příčinou všeho zla je hřích. Od chvíle, kdy se mezi lidmi objevil, přerušil naše spojení s Bohem, s ostatními lidmi i se stvořením, s nímž jsme spjati především prostřednictvím svého těla. Jakmile se přerušilo spojení s Bohem, byl narušen i harmonický vztah lidských bytostí s prostředím, v němž jsme povoláni žít, a zahrada se proměnila v poušť (srov. *Gn* 3,17-18). V důsledku hříchu se člověk považuje vůči stvoření za boha, cítí se být jeho naprostým pánem a neužívá jej pro cíle stanovené Stvořitelem, ale k vlastnímu zájmu, na úkor stvoření a druhých lidí.

Když opustíme zákon Boží, zákon lásky, prosadí se zákon silnějšího proti slabšímu. Hřích, který sídlí v srdci člověka (srov. *Mk* 7,20-23) a projevuje se jako nenasytost, touha po přehnaném blahobytu, nezájem o dobro druhých a často i o své vlastní, vede k vykořisťování tvorstva, lidí a životního prostředí s lačnou chtivostí, jež považuje každé přání za právo a dříve či později zničí i toho, kdo je jí ovládán.

3. Ozdravná síla pokání a odpuštění

Tvorstvo proto naléhavě potřebuje, aby se ukázali Boží synové a dceři, kteří by se stali „novým stvořením“: „Když se tedy někdo stal křesťanem, je to nové stvoření. To staré pominulo, nové nastoupilo“ (2 Kor 5,17). Tím, že se oni projeví, i *samotné stvoření může* „slavit Velikonoce“; může se otevřít novým nebesům a nové zemi (srov. Zj 21,1). Jít směrem k Velikonocům znamená obnovu naší tváře a našeho srdce křesťanů skrze pokání, konverzi a odpuštění, abychom mohli prožívat celé bohatství milosti velikonočního tajemství.

Tato „netrpělivost“ a očekávání tvorstva dojdou svého naplnění, až se projeví Boží děti, tedy až křesťané a všichni lidé s rozhodností podstoupí „námahu“ konverze. Celé stvoření je spolu s námi povoláno, aby „i ono bylo vysvobozeno z poroby porušení a dosáhlo svobody ve slávě Božích dětí“ (Řím 8,21). Postní doba je svátostným znamením této konverze. Vyzývá křesťany, aby s větší intenzitou a konkrétností vtělovali velikonoční tajemství do svého osobního, rodinného a společenského života, zvláště za pomoci postu, modlitby a almužny.

Postit se znamená učit se proměňovat svůj postoj k ostatním lidem a tvorům: přecházet od pokušení všechno „pohlcovat“, abychom nasýtili svou chamtivost, ke schopnosti trpět z lásky, která může naplnit každou prázdnotu našeho srdce. *Modlit se*, abychom se dokázali zříkat modloslužebnictví a pocitu soběstačnosti svého já a abychom prohlásili, že potřebujeme Pána a jeho milosrdenství. *Dávat almužnu*, abychom se zbavili pošestilosti, že můžeme žít a shromažďovat všechno pro sebe s iluzí zabezpečit se pro budoucnost, která nám nepatří. Tak budeme nacházet radost z plánu, který Bůh vložil do stvoření i do našeho srdce, plánu, jenž znamená milovat jeho, své bratry i celý svět a v této lásce nacházet pravé štěstí.

Drazí bratři a drahé sestry, „postní doba“ Božího Syna spočívala v tom, že vstoupil na *poušť* stvoření, aby se znovu stala onou zahradou *společenství* s Bohem, jakou byla před prvotním hříchem (srov. Mk 1,12-13; Iz 51,3). Kéž během naší postní doby projdeme stejnou cestou, abychom přinesli Kristovu naději také tvorstvu, které doufá, „že i ono bude vysvobozeno z poroby porušení a dosáhne svobody ve slávě Božích dětí“ (Řím 8,21). Nedopusťme, aby tato příznivá doba

uplynula bez užitku! Prosme Boha, aby nám pomohl vydat se na cestu pravé konverze. Zanechme sobectví, nehleďme jen na sebe samé a obraťme se k Ježíšovým Velikonocům; staňme se bližními pro bratry a sestry v těžkostech a sdílejme s nimi svá duchovní i hmotná dobra. Když takto konkrétně přijmeme do svého života Kristovo vítězství nad hříchem a nad smrtí, budeme na celé stvoření přitahovat jeho proměňující sílu.

Ve Vatikánu 4. října 2018,
na svátek svatého Františka z Assisi

FRANTIŠEK

4. POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE K 56. SVĚTOVÉMU DNI MODLITEB ZA POVOLÁNÍ

12. KVĚTNA 2019

Odvaha riskovat pro Boží zaslíbení

Milé sestry a milí bratři,

po intenzivní a plodné synodě o mládeži v říjnu loňského roku jsme před krátkým časem oslavili 34. světový den mládeže v Panamě. Tyto dvě významné události umožnily církvi naslouchat hlasu Ducha Svatého a naslouchat i životu mladých lidí, jejich otázkám, slabostem, které na ně doléhají, nadějím, které v sobě nosí.

V tento den modliteb za povolání bych se chtěl zamyslet nad tématem, o němž jsme hovořili s mladými v Panamě, a sice že Pánovo povolání nás činí *nositeli zaslíbení* a žádá od nás *odvahu riskovat* s ním a pro něj. Spolu s vámi bych se chtěl zamyslet nad úryvkem evangelia, který líčí povolání prvních učedníků u Galilejského jezera (*Mk 1,16-20*), a tak se krátce zastavit u dvou bodů: zaslíbení a risk.

Dvojice bratří – Šimon a Ondřej spolu s Jakubem a Janem – odvádějí svou každodenní rybářskou práci. Toto namáhavé řemeslo je naučilo znát zákony přírody, se kterými mnohdy musí zápasit, když se zvedne silný protivítr a loďka se zmítá na vlnách. Těžkou námahu někdy oplatí hojný úlovek, jindy celonoční snaha nestačí k naplnění sítě a ke břehu se vracejí unavení a zklamaní.

V takových životních situacích se běžně ocitá každý z nás, reaguje na touhy svého srdce, doufá v plody svého snažení, vydává se na „moře“ možností, aby našel správný směr, který může uhasit jeho žízeň po štěstí. Někdy se těšíme dobrému úlovku, jindy se naopak musíme vyzbrojit odvahou, abychom ovládli loďku zmítanou vlnami nebo abychom se vyrovnali s frustrací nad prázdnou sítí. Jako v příběhu

každého povolání i v tomto dochází k setkání. Ježíš potkává na své cestě rybáře a přistoupí k nim... Stejně tak tomu bylo, když jsme potkali člověka, se kterým jsme se rozhodli sdílet život v manželství, nebo když jsme zažili fascinaci zasvěceným životem: překvapující setkání, v němž jsme zahlédli zaslíbení radosti schopné naplnit náš život. Tak tomu bylo v onen den u Galilejského jezera: Ježíš jde vstříc rybářům, vyvádí je z jejich „ochromení všedností“ (*kázání během 22. světového dne zasvěceného života*, 2. února 2018) a obrací se na ně přímo se zaslíbením: „Udělám z vás rybáře lidí“ (*Mk 1,17*).

Boží povolání tedy nenarušuje naši svobodu, neutváří klec, nenakládá na nás břemeno. Naopak, povolání je láskyplná iniciativa, kterou nám Bůh vychází vstříc a zve nás k velkému plánu, chce, abychom se stali jeho součástí, odkrývá nám širší obzory moře a hojného lovu.

Bůh si totiž přeje, abychom nežili uvěznění ve všednosti, nesetrvávali v každodenních zvyklostech a nezůstali neteční k rozhodnutím, která by mohla dát našemu životu smysl. Pán nechce, abychom rezignovali a žili každodenní život v přesvědčení, že vlastně neexistuje nic, do čeho bychom měli vložit své síly a nadšení, čím bychom měli odpovědět na vnitřní neklid a hledat nové trasy pro naši plavbu. Pán chce, abychom objevili, že každý z nás je osobně povolán k něčemu velkému, proto nám někdy dá zažít „zázračný rybolov“. Náš život nemá zůstat chycen v sítích chybějícího smyslu a všeho, co umrtvuje srdce. Krátce řečeno, povolání je pozvání nezůstat stát na břehu se sítěmi v ruce, ale vydat se za Ježíšem cestou, kterou připravil pro nás, pro naše štěstí, pro dobro těch, kteří jsou kolem nás.

Přijetí tohoto pozvání samozřejmě vyžaduje odvahu a riziko rozhodnutí. První učedníci, které Ježíš povolal k velkému ideálu, „ihned nechali síť a následovali ho“ (*Mk 1,18*). Abychom přijali Pánovo povolání, je tedy třeba se zcela dát všanc a postavit se dosud neznámé výzvě. Je třeba opustit vše, co by nás vázalo k naší malé loďce a bránilo by nám definitivně se rozhodnout. Je vyžadována odvaha, která nás vede k objevu Božího plánu s naším životem. Když se před námi otevřou obzory širokého moře povolání, nemůžeme zůstat v bezpečí své loďky a opravovat síť, nýbrž uvěřit Pánovu zaslíbení.

Mám na mysli především povolání ke křesťanskému životu, které obdrží každý ve křtu. Toto povolání nám připomíná, že náš život není dílo náhody, ale dar od Pána pro milované děti shromážděné

v církevní rodině. Křesťanský život se rodí a rozvíjí právě v církevním společenství, především skrze liturgii, vedoucí k naslouchání Božímu slovu a k milosti svátostí. Již od raného věku se učíme umění modlitby a bratrskému sdílení. Církev je naší matkou právě proto, že nám dává nový život a vede nás ke Kristu; máme ji tedy milovat, i když na její tváři zaznamenáme vrásky slabosti a hříchu. Máme přispět k tomu, aby byla krásnější a zářivější a mohla být svědectvím Boží lásky pro svět.

Křesťanský život se následně konkretizuje v rozhodnutích, která dávají jistý směr naší plavbě a přispívají k šíření Božího království ve společnosti. Myslím například na rozhodnutí uzavřít svátostné manželství a vytvořit rodinu, nebo na jiná povolání spojená se světem práce a profese, na aktivity v oblasti charity a solidarity, na úlohy ve společnosti a politice atd. Tato povolání z nás činí nositele zaslíbení dobra, lásky a spravedlnosti nejen pro nás, ale i pro společnost a kulturu, ve které žijeme a která potřebuje odvážné křesťany a opravdové svědky Božího království.

Při setkání s Pánem může někdo vnímat povolání k zasvěcenému nebo kněžskému životu. Pocítit povolání stát se „rybáři lidí“ na loďičce církve, v úplném sebedarování a v závazku věrné služby evangeliu a bratřím, je objevem, který vyvolává nadšení i strach. Takové rozhodnutí znamená riskovat a opustit vše pro následování Pána a zcela se mu zasvětit, abychom se stali spolupracovníky na jeho díle. Rozhodnutí mohou bránit různé vnitřní překážky, v sekularizovaném prostředí, kde zdánlivě už není místo pro Boha a pro evangelium, můžeme ztratit odvahu a propadnout „únavě naděje“ (*Homilie při mši svaté s kněžími, zasvěcenými, laickými hnutími*, Panama 26. ledna 2019).

Není však větší radosti než dát svůj život všanc pro Pána! Zvláště vám, mladým lidem, bych rád řekl: Nebuďte hluší k Pánovu volání! Když vás povolá k tomuto životu, nestáhněte vesla do loďky, ale důvěřujte mu. Nenechte se přemoci strachem, který nás paralyzuje při pohledu na vrcholy, které ukazuje Pán. Mějte vždy na paměti, že těm, kdo opustí síť a loďku, aby ho následovali, slíbil Pán radost nového života, která naplňuje srdce a dodává elán krokům.

Drazí, poznat své povolání a dát životu správný směr není vždy snadné. Je proto zapotřebí, aby se celá církev, kněží, řeholníci,

pastorační asistenti, vychovatelé snažili nabídnout zvláště mladým lidem příležitost k naslouchání a k poznávání povolání. Je zapotřebí pastorační mládeže a pastorační povolání, která pomůže objevit Boží plán, zvláště skrze modlitbu, rozjímání Božího slova, skrze eucharistickou adoraci a duchovní doprovázení.

Během Světového dne mládeže v Panamě vícekrát zaznělo, že je třeba se dívat na Pannu Marii. Také v životě této dívky bylo povolání zaslíbením rizikem. Její poslání nebylo snadné, přesto však nedovoli-la strachu, aby měl hlavní slovo. Její „ano“ bylo ano toho, kdo se chce darovat a riskovat, kdo chce dát vše v sázku bez jakékoli záruky, jen s jedinou jistotou, že je nositelem zaslíbení. Ptám se každého z vás: Uvědomujete si, že jste nositeli zaslíbení? Jaké zaslíbení, které nosím v srdci, mám naplnit? Pannu Marii čekalo bezesporu náročné poslání, ale těžkosti nebyly důvodem k tomu, aby řekla „ne“. Ano, přišly komplikace, nikoli však takové komplikace, které vyvstávají, když nás ochromí zbabělost, protože nemáme vše nalinkované a zajištěné dopředu (*Vigilie s mládeží*, Panama 26. ledna 2019).

Spojme se v tento den v modlitbě a prosme Pána, aby nám ukázal svůj láskyplný záměr s naším životem, aby nám dal odvahu riskovat na cestě, kterou pro nás od počátku zamýšlel.

Ve Vatikánu 31. ledna 2019,
v den památky sv. Jana Boska

FRANTIŠEK

5.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K 53. SVĚTOVÉMU DNI SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

2. ČERVNA 2019

„Patříme přece k sobě všichni jako údy“ (Ef 4,25)

Od komunit na sociálních sítích k lidskému společenství

Drazí bratři a drahé sestry,

církev se od chvíle, kdy začal být k dispozici internet, stále snažila o podporu jeho používání ke službě setkávání mezi lidmi a k solidaritě mezi všemi. Tímto *Poselstvím* bych vás všechny chtěl ještě jednou vyzvat k reflexi o základu a důležitosti našeho „být ve vztahu“ a v množství výzev současného komunikačního prostředí ke znovobjevení touhy člověka, který nechce zůstat sám ve své osamělosti.

Metafory „sít“ a „komunita“

Prostředí sdělovacích prostředků je dnes tak všudypřítomné, že se prakticky nedá odlišit od oblasti každodenního života. Síť je v naší době zdrojem. Je pramenem dříve nemyslitelných znalostí a vztahů. Mnozí odborníci ovšem, pokud jde o hluboké transformace vtiskované technologiemi logikám produkce, oběhu a využití obsahu, zdůrazňují také rizika, která na globálním žebříčku ohrožují hledání a sdílení autentické informace. Pokud internet představuje mimořádnou možnost přístupu k vědě, je také pravdou, že se ukázal jako jedno z míst nejvíce vystavených dezinformacím a vědomému a cílenému zkreslování faktů i mezilidských vztahů, jedno z míst, která na sebe často berou podobu diskreditace.

Je třeba uznat, že sociální sítě, které na jedné straně slouží k našemu většímu propojení, pomáhají nám nalézt druhé a podporovat se navzájem, na druhé straně jsou také využívány k manipulaci s osobními údaji s cílem získat výhody na rovině politické nebo ekonomické, bez náležitého respektu k jedinci a k jeho právům. Statisticky ukazují, že mezi nejmladšími účastníky se každý čtvrtý mladý člověk stává součástí kyberšikany (*cyberbullismo*).¹

Ve složitosti tohoto scénáře by pro znovuobjevení pozitivního potenciálu mohlo být užitečné vrátit se k reflexi o metafoře *sítě*, původně pojaté jako základ internetu. Obraz sítě nás vybízí k úvaze o množství různých tras i uzlů, které při chybějícím středu zajišťují její soudržnost, se strukturou hierarchického typu, vertikálního uspořádání. Síť funguje díky spoluúčasti všech prvků.

Metafora o síti, přenesená do antropologického rozměru, vyvolává jiný obraz plný významů: obraz *komunity*. Komunita je o to silnější, oč víc je soudržná a solidární, řízená projevy důvěry a sledující společně sdílené cíle. Komunita jako solidární síť potřebuje vzájemné naslouchání a dialog, založený na odpovědném používání komunikace.

Všem je zřejmé, že v současném uspořádání komunita na sociálních sítích (*social network community*) není automaticky synonymem pro společenství, komunitu. Virtuální *community* v dobrých případech dokážou poskytnout důkaz soudržnosti a solidarity, ale často zůstávají shlukem jedinců, kteří se rozeznávají podle zájmů nebo argumentů charakterizovaných slabými vazbami. Kromě toho se na sociálním webu (*social web*) identita mnohokrát zakládá na opaku vůči druhému, stojícímu mimo skupinu: definuje se tam tím, co rozděluje, namísto toho, co spojuje, a ponechává prostor pro podezírání a výlevy ve formě různých předsudků (etnických, sexuálních, náboženských a jiných). Toto směřování živí skupiny, které vylučují různorodost, i v digitálním světě podporují nekontrolovaný individualismus a leckdy končí u podněcování stupňované nenávisti. To, co by mělo být oknem do světa, se tak stává výkladní skříní, ve které se předvádí vlastní narcismus.

1

Pro regulaci tohoto fenoménu bude zřízena *Mezinárodní pozorovatelná kyberšikany* se sídlem ve Vatikánu.

Sít' je příležitostí, podporující setkání s druhými, může ale také umocnit naši vlastní izolaci, je jako pavučina schopná nás polapit. Právě mladí lidé jsou nejvíce vystaveni iluzi, že *social web* je v rovině vztahů může cele uspokojit, iluzi vedoucí až k nebezpečnému jevu mládeže jako „sociálních poustevníků“, podstupujících riziko úplného odcizení se společností. Tento dramatický vývoj odhaluje závažnou trhlinu v pletivu vztahů ve společnosti, narušení, které nemůžeme ignorovat.

Tato různorodá a záludná skutečnost klade rozličné otázky etického, sociálního, právního, politického a ekonomického charakteru a dotýká se i církve. Zatímco vlády hledají cesty zákonné regulace pro zachování původní vize svobodné, otevřené a bezpečné sítě, my všichni máme zodpovědně napomáhat jejímu pozitivnímu využívání.

Je zřejmé, že nestačí pouze znásobovat spojení, aby se rozšířilo vzájemné chápání. Jak tedy nalézt pravou komunitní identitu při vědomí odpovědnosti, kterou jedni k druhým máme také na *online* síti?

„Patříme přece k sobě všichni jako údy“

Možná odpověď může být nastíněna třetí metaforou, tou *o tělu a údech*, kterou svatý Pavel používá, když chce ve vztazích přiblížit vzájemnost mezi lidmi, vzájemnost danou organismem, který tyto lidi sjednocuje. „Proto nechte lhaní a každý mluvte se svým bližním pravdu. Patříme přece k sobě všichni jako údy“ (*Ef*4,25). *Patřit k sobě všichni jako údy* je nejhlubší důvod toho, proč apoštol vybízí odložit lež a říkat pravdu: povinnost střežit pravdu vyvstává z požadavku neprotiřečit vzájemnému vztahu společenství, nepopírat ho. Vždyť přece pravda se zjevuje ve společenství. Lež naopak egoisticky odmítá uznat vlastní přináležitost k tělu, odmítá darovat se druhým, čímž se ztrácí jediná cesta k nalezení sebe sama.

Podobenství o tělu a jeho údech nás vede k zamyšlení nad naší identitou, založenou na společenství a jinakosti. Jako křesťané se všichni považujeme za údy jediného těla, jehož hlavou je Kristus. To nám pomáhá v tom, abychom se na druhé nedívali jako na možné konkurenty, ale abychom i v nepřátelích spatřovali osoby, své bližní. Už není třeba mít nepřítel, abychom se vymezili (*auto-definirsi*), protože všezahrnující pohled, kterému se učíme od Krista, nám jinakost

odhaluje novým způsobem, totiž jako podstatnou část i podmínku vztahu a blízkosti.

Tato schopnost vnímání a společenství mezi lidskými osobami má svůj základ ve společenství lásky mezi božskými osobami. Bůh není osamocenosť, ale společenství; je láska, a tudíž sdílení, protože láska stále komunikuje, dokonce sdílí sebe samu, aby se přiblížila k druhému. Aby Bůh mohl komunikovat s námi a my s ním, přizpůsobuje se našemu vyjadřování tak, že v dějinách vede skutečný a vlastní dialog s lidstvem (srov. Druhý vatikánský koncil, Konstituce o Božím zjevení *Dei verbum*, 2).

Díky tomu, že jsme stvořeni k obrazu a k podobě Boha, který je společenstvím a sdílením sebe sama, neseme neustále ve svém srdci touhu žít ve společenství, patřit ke společenství. „Vskutku nic – říká svatý Basíl – není tak vlastní naší přirozenosti jako schopnost vstupovat do vztahu s druhými, mít potřebu druhých.“²

Současný kontext vybízí nás všechny, abychom investovali do vztahů, abychom i na sítích a jejich prostřednictvím potvrzovali mezilidský charakter našeho lidství. O to víc jsme pak my křesťané voláni k tomu, abychom projevovali společenství, které tvoří naši identitu jakožto lidí věřících. Samotná víra je přece vztahem, setkáním; a na základě podnětu Boží lásky můžeme i my sdělovat, přijímat a vnímat dar druhého a odpovídat na něj.

Je to právě společenství k obrazu Trojice, které osobu odlišuje od jedince, individua. Z víry v Boha, který je Trojice, vyplývá, že druhého potřebuji k tomu, abych byl sám sebou. Jsem skutečně lidským, skutečně osobním, pouze pokud jsem ve vztahu s druhými. Výraz osoba přece odkazuje k lidskému bytí jako k „tváři“ obrácené k druhému, propojené s druhými. Náš život roste do lidství opouštěním individuálního a přijímáním osobního charakteru; skutečná cesta humanizace vede od individua, chápajícího druhého jako nepřítel, k osobě, která v něm poznává společníka na cestě.

2 *Regole ampie*, III, 1: *PG* 31,917; srov. Benedikt XVI., *Poselství ke 43. světovému dni sdělovacích prostředků* (2009).

Od „lajkování“ k „amen“

Obraz těla a údů nám připomíná, že používání sociálních sítí je doplňkem setkání s člověkem z masa a kostí prostřednictvím těla, srdce, očí, pohledu a dechu druhého. Je-li síť používána jako prodloužení takového setkání nebo jeho očekáváním, pak nezrazuje sebe samu a zůstává pramenem společenství. Využívá-li nějaká rodina síť k tomu, aby byla více propojena, a s tím, že se později setká u společného stolu, kde si členové pohlédnou do očí, pak se síť stává pramenem. Pokud nějaké církevní společenství koordinuje vlastní aktivity prostřednictvím sítě, aby později společně slavilo eucharistii, pak je síť pramenem. Jestli je pro mne síť příležitostí, abych se seznámil s příběhy a krásnými zkušenostmi nebo i utrpením, prožívanými fyzicky daleko ode mě, abychom se společně modlili a spolu hledali dobro, objevovali to, co nás sjednocuje, pak je síť pramenem.

Tak můžeme přejít od diagnózy k léčbě: otevírat cestu dialogu, setkání, úsměvu, pohlazení... Takovou síť chceme. Síť nikoli pro chytání do léčky, ale pro osvobozování, pro uchovávání společenství svobodných osob. Sama církev je sítí, utkanou eucharistickým společenstvím, kde se jednota nezakládá na „lajcích“, ale na pravdě, na „amen“, díky kterému je každý přidružen k Tělu Kristovu, při přijetí druhých.

Ve Vatikánu 24. ledna 2019,
v den památky svatého Františka Saleského

FRANTIŠEK

6. DOPIS SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA KNĚŽÍM U PŘÍLEŽITOSTI 160. VÝROČÍ ÚMRTÍ SVATÉHO FARÁŘE ARSKÉHO

4. SRPNA 2019

Drazí bratři,

připomínáme si 160. výročí smrti svatého faráře arského, který byl Piem XI. vyhlášen patronem všech farářů světa.¹ V den jeho svátku píší tento dopis nejen farářům, ale také všem vám kněžím, kteří v tichosti „všechno opouštíte“, abyste na sebe brali každodenní život svých společenství. Vám, kteří jako farář arský pracujete „na frontě“, nesete tíhu dne i horko (srov. *Mt 20,12*), čelíte nesčetným situacím, denně „nastavujete tvář“, aniž byste na sebe upozorňovali, jen aby se Božimu lidu dostávalo péče a doprovázení. Obracím se na každého z vás, kteří za různých okolností, nepozorovaně a obětavě, vysílení či znaveni, v nemoci či zklamání, přijímáte toto poslání jako službu Bohu a jeho lidu a přes všechny těžkosti této cesty píšete ty nejkrásnější stránky kněžského života.

Před nedávnem jsem se italským biskupům svěřil se starostí, že v mnoha regionech se naši kněží cítí být vystaveni posměchu a obviňením ze zločinů, které nespáchali. Řekl jsem, že ve svém biskupovi potřebují najít staršího bratra a otce, který je bude v těchto těžkých časech na jejich cestě povzbuzovat, motivovat a podporovat.²

Jako starší bratr a otec vám chci být nablízku i já, zejména proto, abych *vám* jménem věřícího Božího lidu *poděkoval* za všechno, co

1 Srov. apoštolský list *Anno Iubilari*, 23. dubna 1929: *AAS* 21 (1929), 312–313.

2 Promluva k Italské biskupské konferenci (20. května 2019). Duchovní otcovství vede biskupa k tomu, aby neopustil své kněze jako sirotky. Spočívá nejen v tom, že pro ně má dveře otevřené, ale že je vyhledá, stará se o ně a doprovází je.

od vás dostává, a *povzbudil vás* k oživení slov, která Pán s velkou vlídností pronesl v den našeho svěcení a která jsou zdrojem naší radosti: „Už vás nenazývám služebníky... nazval jsem vás přáteli“ (*Jan 15,15*).³

BOLEST

„Viděl jsem bídu svého lidu“ (*Ex 3,7*).

V poslední době jsme mohli zřetelněji slyšet volání svých bratří, často tiché a umlčované, kteří se ze strany některých nositelů služebného kněžství stali obětí zneužití moci, svědomí, sexuálního zneužití. Pro život obětí, jež byly vystaveny různým formám zneužití, jde nepochybně o dobu strádání; stejně tak pro jejich rodiny a pro celý Boží lid.

Jak víte, snažíme se intenzivně provádět nezbytné reformy, které radikálně podnítku kulturu založenou na pastorační péči, aby „kultura“ zneužívání nemohla najít prostor, aby se šířila, natož uchytila. Není to úkol snadný ani krátkodobý a vyžaduje nasazení všech. Jestliže se v minulosti mohla stát odpovědí nedbalost, chceme, aby dnes konverze, transparentnost, upřímnost a solidarita s oběťmi začaly psát dějiny a pomohly nám být pozornějšími k veškerému lidskému utrpení.⁴

Ani tato bolest není kněžím lhostejná. Mohl jsem se o tom přesvědčit při různých pastoračních návštěvách ve své diecézi i v jiných diecézích, kde jsem měl příležitost k setkání a osobním rozhovorům s kněžími. Mnozí z nich vyjadřovali svoje rozhořčení nad tím, co se stalo, i určitý druh bezmoci, protože kromě „vyčerpání z péče zažívají příkoří v důsledku podezírání a zpochybňování, což u některých či mnohých mohlo vyvolat pochybnosti, strach a nedůvěru“.⁵ Mnozí kněží vyjadřují ve svých dopisech tyto pocity. Na straně druhé je potěšující setkat se s kněžími, kteří při setkání s utrpením obětí a Božího lidu ihned reagují a hledají slova a možnosti povzbuzení.

3 Srov. sv. Jan XXIII., encyklika *Sacerdoti nostri primordia*, vydaná ke stému výročí přenesení ostatků svatého faráře arského, 1. srpna 1959.

4 Srov. *List Božímu lidu*, 20. srpna 2018, Česká biskupská konference (<http://www.cirkev.cz/cs/aktuality/180821list-papeze-frantiska-bozimu-lidu>).

5 Setkání s kněžími, řeholníky a řeholnicemi, Santiago de Chile 16. ledna 2018.

Aniž bychom popírali nebo přecházeli škody způsobené některými našimi bratry, bylo by nespravedlivé nevyjádřit uznání velkému počtu kněží, kteří pevně a vytrvale obětují vše, čím jsou a co mají, pro dobro druhých (srov. 2 *Kor* 12,15) a zlepšují své duchovní otcovství, které dokáže plakat s plačícími; je bezpočet kněží, kteří svůj život proměňují v dílo milosrdenství, a to často v nehostinných, vzdálených nebo osamocených regionech a situacích, s nasazením vlastního života. Vážím si vaší odvahy a vytrvalého příkladu a děkuji vám za něj – jde o příklad, který nám v bouři, zahanbení a bolesti ukazuje, že vy se dál radostně dáváte všanc službě evangelia.⁶

Jsem přesvědčen, že čas církevní očisty, který prožíváme, nás podle naší věrnosti Boží vůli učiní radostnějšími a ryzejšími a v nepřítli vzdálené budoucnosti přinese bohaté plody. „Neklesejme na mysl. Pán očišťuje svoji Snoubenku a všechny nás obrací k sobě. Podrobuje nás zkoušce, abychom pochopili, že bez něho jsme prach; zachraňuje nás před pokrytectvím a před spiritualitou vnějškovosti. Dává vanout svému Duchu, aby své Nevěště, přistižené při zjevném cizoložství, navrátil krásu. Bude prospěšné podívat se dnes na 16. kapitolu Ezechiela. To jsou dějiny církve. To jsou mé dějiny – může říci každý z nás. Nakonec však navzdory svému zahanbení zůstaneš nadále pastýřem. Naše pokorné pokání zůstane v tichých slzách před zrudností hříchu a neproniknutelnou velikostí Božího odpuštění. Toto pokorné pokání je počátkem naší svatosti.“⁷

VDĚČNOST

„Nepřestávám za vás děkovat“ (*Ef* 1,16).

Poslání je spíše než naším rozhodnutím odpovědí na nezasloužené Pápanovo volání. Je krásné se neustále vracet k oněm evangelním pasážím, které ukazují Ježíše, jak se modlí, vybírá a povolává, „aby byli s ním, protože je chtěl posílat kázat“ (*Mk* 3,14).

Na tomto místě bych chtěl vzpomenout na otce Lucia Geru, velkého učitele kněžského života, který pochází z mé vlasti. V čase velkých

6 Srov. *Lettera al Popolo di Dio che è in cammino in Cile* (31. května 2018).
7 Setkání s kněžími římské diecéze (7. března 2019). Srov. <https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=29094>.

zkoušek pro Latinskou Ameriku řekl skupině kněží: „Vždycky, ale zejména ve zkouškách, se musíme vracet k oněm světlým chvílím prožitku, kdy nás Pán povolal, abychom se celým svým životem dali do jeho služeb.“ Rád tomu říkám „deuteronomická vzpomínka na povolání“, která nám dovolí „vrátit se k zápalu na počátku cesty, kdy se mne dotkla Boží milost. Právě touto jiskrou mohu zapálit oheň dnes, každý den, a nést hřejivost i světlo svým bratřím a sestrám. Tato jiskra rozžihá pokornou radost, která neublíží bolesti ani zoufalství, je laskavá a klidná.“⁸

Jednoho dne jsme řekli své „ano“, které se zrodilo a rostlo uprostřed křesťanského společenství díky svatým „u našich dveří“,⁹ kteří nám svojí jednoduchou vírou ukázali, že stojí za to dát všechno Pánu a jeho království. Dopad onoho „ano“ měl a bude mít netušený přesah a mnohdy nebudeme ani schopni si představit veškeré dobro, které zrodilo a rodí. Je krásné vidět starého kněze, který je obklopen a navštěvován těmi maličkými – již dospělými –, které kdysi pokřtil a kteří mu s vděčností přicházejí představit svoji rodinu. V tom objevujeme, že jsme byli pomazáni, abychom pomazávali. Boží pomazání nikdy nezklame a spolu s apoštolem mohu říci: „Nepřestávám děkovat za vás“ (*Ef* 1,16) a za všechno dobro, které jste prokázali.

Ve chvílích těžkostí, křehkosti a poklesků, kdy na povrch vyplave naše slabost, je nejhörším pokušením utápět se v zoufalství¹⁰, klesat na mysl a mít sklíčené srdce; v oněch chvílích je důležité – dokonce si troufám říci stěžejní – nejenom nezapomenout na vděčnost za to, že Pán vstoupil do našeho života, na jeho milosrdný pohled, kterým nás vyzval, abychom se dali všanc pro něho a pro jeho lid, ale také mít odvahu tyto vzpomínky naplňovat a spolu se žalmistou skládat svůj vlastní chvalozpěv, neboť „jeho milosrdenství trvá na věky“ (*Žl* 135).

Vděčnost je vždy „mocná zbraň“. Dokážeme-li rozjímat o všech projevech lásky, velkodušnosti, solidarity a důvěry, jakož i odpuštění, trpělivosti, snášlivosti a soucitu, jichž se nám dostalo, a konkrétně

8 Homilie o velikonoční vigílii (19. dubna 2014).

9 *Gaudete et exsultate*, 7, apoštolská exhortace o povolání ke svatosti, Paulínky 2018.

10 Srov. Jorge Mario Bergoglio, *Lettere della tribolazione*, Milano 2019, str. 18.

za ně děkovat, umožníme Duchu Svatému, aby nám daroval svěží vítr, schopný obnovit (ne zalátat) náš život a naše poslání. Dovolme, abychom si se svatým Petrem při zázračném ranním rybolovu uvědomili, jaké dobro jsme dostali, a abychom v sobě probudili schopnost žasnout, být vděční a říci: „Pane, odejdi ode mne: jsem člověk hříšný“ (Lk 5,8). A znovu vyslechněme z Pánových úst jeho povolání: „Neboj se. Od nynějška budeš lovit lidi“ (Lk 5,10), neboť „jeho milosrdenství trvá na věky“ (srov. Žl 135).

Bratři, děkuji za vaši věrnost přijatým závazkům. Je vskutku příznačné, že ve společnosti a kultuře, která proměnila „prchavost“ v hodnotu, existují lidé, kteří se dají všanc a berou na sebe celoživotní závazky. Ve své podstatě tím říkáme, že vytrvale věříme v Boha, jenž nikdy nezrušil svoji smlouvu – ani tehdy, když jsme ji nesčetněkrát porušili my. To nás vede k oslavě Boží věrnosti, která nepřestává důvěřovat, věřit a spoléhat – navzdory našim omezením a hříchům – a vybízí nás, abychom si počínali stejně. Uvědomujeme si, že neseeme poklad v nádobách hliněných (srov. 2 Kor 4,7), a víme, že Pán se projevuje jako vítěz ve slabosti (srov. 2 Kor 12,9), nepřestává nás podpírat, povolávat a dávat nám stokrát víc (srov. Mk 10,29-30), neboť „jeho milosrdenství trvá na věky“.

Děkuji za radost, se kterou jste dokázali darovat svůj život. Ukázali jste srdce, které v průběhu let zápasilo a bojovalo, aby se neuzavřelo a nezahořklo, ale naopak se denně otvíralo lásce k Bohu a k jeho lidu; srdce, které časem nezkyšlo, nýbrž jako dobré víno uzrálo v kvalitnější, neboť „jeho milosrdenství trvá na věky“.

Děkuji, že se snažíte upevňovat bratrská a přátelská pouta s kněžími a se svým biskupem, vzájemně se podporujete, pečujete o toho, kdo je nemocen, vyhledáváte a povzbuzujete ty, kteří se izolují, učíte se moudrosti od starších, dělíte se o majetek a společně se umíte zasmát i plakat. Je to velice důležité. Dokonce jste zůstali vytrvalí a stálí, když musíte přijmout obtížné poslání nebo pobídnout bratra, aby se ujal svojí odpovědnosti, neboť „jeho milosrdenství trvá na věky“.

Děkuji za svědectví vytrvalosti a „snášenlivosti“ (*hypomoné*) v pastoraci, která nás mnohdy v upřímnosti pastýře¹¹ přivádí k zápasu s Pánem v modlitbě, jako Mojžíše v oné odvážné a riskantní přímluvě

za lid (srov. *Nm* 14,13-19; *Ex* 32,30-32; *Dt* 9,18-21), neboť „jeho milosrdenství trvá na věky“.

Děkuji, že každodenně slavíte eucharistii a s milosrdenstvím udělujete svátost smíření bez tvrdosti a bez laxismu, když se vžíváte do lidí a provázíte je na cestě obrácení k novému životu, který Pán dává nám všem. Víme, že po schůdcích milosrdenství můžeme sestoupit až na nejnižší úroveň lidství – včetně křehkosti a hříchu – a vystoupat až k nejvyššímu vrcholku božské dokonalosti: „Buďte milosrdní, jako je milosrdný váš Otec.“¹² Být tak schopní „zahřát srdce lidí, putovat s nimi nocí, umět vést dialog a také sestoupit do jejich noci, do jejich temnoty, aniž bychom se ztratili“,¹³ neboť „jeho milosrdenství trvá na věky“.

Děkuji, že udělíte pomazání nemocných a všem „vhod či nevhod“ horlivě zvěstujete evangelium Ježíše Krista (srov. *2 Tim* 4,2), zkoumáte své společenství, abyste našli, „kde je živá a vroucí touha po Bohu, a kde byl tento láskyplný dialog udušen anebo nemohl vydat plody“,¹⁴ protože „jeho milosrdenství trvá na věky“.

Děkuji za každý okamžik, kdy jste s niterným pohnutím přijali ty, kdo upadli, obvázali jste jejich rány, nabídli vroucnost jejich srdci, prokázali laskavost a soucit jako Samaritán z podobenství (srov. *Lk* 10,25-37). Nic není tak naléhavé jako toto: blízkost, přízeň, být blízko tělu trpícího bratra. Jak dobrý příklad dává kněz, který se ranám svých bratří přibližuje, nikoli vzdaluje!¹⁵ Zrcadlí se v něm srdce pastýře, který poznal duchovní radost ze sjednocení se svým lidem.¹⁶ Nezapomíná, že z tohoto lidu vzešel a jedině v jeho službě dochází a může se dobrat své nejryzejší a pravé totožnosti, jež mu umožňuje rozvíjet střídmy a jednoduchý životní styl bez privilegií; nepřijímá privilegia, která nemají evangelní příchut'; neboť „jeho milosrdenství trvá na věky“.

12 Duchovní cvičení pro kněze římské diecéze, první meditace (2. června 2016).

13 Antontio Spadaro, *Intervista a Papa Francesco*, „La Civiltà Cattolica“, č. 3918 (19. září 2013), str. 462.

14 *Evangelii gaudium*, apoštolská exhortace o hlásání evangelia v současném světě, Paulínky 2014.

15 Srov. Promluva k farářům římské diecéze (6. března 2014).

16 Srov. *Evangelii gaudium*, 268.

Děkujeme také za svatost věřícího Božího lidu, který byl svěřen do naší péče a skrze který pečuje Pán o nás, když můžeme rozjímat o tomto lidu, o „rodičích, kteří s tolikou láskou vychovávají své děti, mužích a ženách, kteří pracují, aby si vydělali na chléb, nemocných lidech, starých řeholnicích, které se pořád usmívají. V jejich každodenním ustavičném kráčení vpřed vidím svatost bojující církve.“¹⁷ Děkujeme za každého z nich a čerpejme z jejich svědectví podporu a povzbuzení; neboť „jeho milosrdenství trvá na věky“.

ODVAHA

Chci vás povzbudit v srdci (srov. *Kol* 2,2).

Mým druhým velkým přáním, podle slov svatého Pavla, je vést vás k obnově naší kněžské odvahy, která je především plodem Ducha Svatého v našem životě. Uprostřed bolestných zkušeností potřebujeme všichni útěchu a povzbuzení. Poslání, ke kterému jsme byli povoláni, nechrání před utrpením, bolestí, ba ani před nepochopením;¹⁸ naopak od nás vyžaduje, abychom jim čelili, přijali je a umožnili tak Pánu, aby je proměnil a více nás připodobnil sobě. „Když opomíjíme upřímné, prožité a promodlené přiznání svých omezení, v podstatě bráníme milosti, aby v nás mohla účinně působit. Není tu totiž dán prostor k tomu, aby se rozvíjelo potenciální dobro, které je součástí poctivého a pravého procesu růstu.“¹⁹

Dobrym testem pro ověření našeho pastýřského srdce je položit si otázku, jak přistupujeme k bolesti. Nezřídka se může stát, že se chováme jako levita či kněz z podobenství, kteří si nevšímají člověka ležícího u cesty a přehlížejí ho (srov. *Lk* 10,31-32). Jiní volí špatný přístup a filozofují všeobecnými frázemi jako „Takový je život“ nebo „To se nedá nic dělat“. Vytvářejí tím prostor pro fatalismus a malomyslnost, anebo hledí optikou preferencí a výběru, čímž způsobují izolaci a exkluzi. „Stejně jako prorok Jonáš v sobě stále nosíme skryté pokušení utéci na bezpečné místo, které může mít mnoho jmen: individualismus, spiritualismus, uzavírání se do maličkých světů...“²⁰ Odvracejí

17 *Gaudete et exsultate*, 7.

18 Srov. *Lettera apostolica Misericordia et misera*, 13.

19 *Gaudete et exsultate*, 50.

20 *Tamtéž*, 134.

nás od niterného soucitu a vzdalují nás od zranění druhých, a tudíž od zranění Ježíšových.²¹

V této souvislosti bych rád podtrhl další subtilní a nebezpečný postoj, kterým je – jak s oblibou říkával Bernanos – „nejbohatší z elixírů démonových“²². Je nejškodlivější pro nás, kteří chceme sloužit Pánu, protože zasévá sklíčenost, osamocenost a vede k zoufalství.²³ Jsme-li zklamáni realitou, církví nebo sami sebou, můžeme být v pokušení upnout se k *nasládlému smutku*, který východní otcové nazývali *aké-dia*. Kardinál Tomáš Špidlík říká: „Pokud nás prostoupí smutek ze života jako takového, ze společenství druhých nebo ze své osamělosti, jde vždy o nějaký nedostatek víry v Boží prozřetelnost a v Boží dílo. Smutek ochromuje odvahu pokračovat v práci i modlitbě, naši blízcí se nám stávají nesympatickými. Mnišští autoři tuto neřest obsáhle popisují a nazývají ji nejhorším nepřítelem duchovního života.“²⁴

Známe tento návykový smutek, vedoucí k postupné naturalizaci zla a nespravedlnosti s tichým povzdechnutím „Dělalo se to tak vždycky“. Smutek činí neplodnými veškeré snahy o přeměnu a obrácení, šíří zášť a nevráživost. „Toto není volba důstojného a plného života, toto není Boží záměr s námi, toto není život v Duchu, který pramení ze srdce vzkříšeného Krista“, ke kterému jsme povoláni.²⁵ Bratři, hrozí-li, že se tento *nasládlý smutek* zmocní našeho života nebo společenství, prosme Ducha beze strachu a znepokojení, ale s rozhodností, „aby přišel a probudil nás, zatřásl naší strnulostí, vysvobodil nás z netečnosti! Přehodnoťme způsob, jakým dosud žijeme, otevřme oči a uši, a hlavně srdce. Nechme se vyburcovat děním kolem nás a živým a účinným slovem Zmrtvýchvstalého.“²⁶

Dovolte mi zopakovat, že v těžkých dobách všichni potřebujeme útěchu a sílu od Boha a bratří. Všem nám poslouží slova svatého Pavla

21 Srov. Jorge Mario Bergoglio, *Reflexiones en speranza*, Città del Vaticano 2013, str. 14.

22 Georges Bernanos, *Deník venkovského faráře*, 3. vyd., Rozmluvy 9/1988, str. 91.; srov. ap. exhortace *Evangelii gaudium*, 83.

23 Srov. Barsanufio, *Epistolario*, in: Vito Cutro – Michał Tadeusz Szwemin, *Bisogno di paternita*, Varsavia 2018, str. 124.

24 *L'arte di purificare il cuore*, Roma 1999, str. 47.

25 *Evangelii gaudium*, 2.

26 *Gaudete et exsultate*, 137.

v utrpení, adresovaná jeho komunitám: „Proto vás prosím, abyste neochabovali pro ta moje soužení, která snáším pro vás“ (Ef 3,13); Chci vás povzbudit v srdci (srov. Kol 2,2), abychom plnili poslání, které nám každé ráno Pán svěruje, totiž zvěstovat „velikou radost, radost pro všechen lid“ (Lk 2,10). Nikoli však jako teorii nebo rozumový či etický poznatek toho, co by mělo přijít, nýbrž jako lidé, kteří byli přetvořeni ponořením v bolest a proměnění Pánem a kteří s Jobem volají: „Zvěděl jsem o tobě jen podle doslechu, ale nyní tě zří moje oči“ (Job 42,5). Bez této základní zkušenosti nás veškeré úsilí povede na cestu frustrace a rozčarování.

V životě jsme mohli vidět, že „s Ježíšem Kristem se vždycky rodí a obnovuje radost“.²⁷ I když existují různé fáze této zkušenosti, víme, že i přes naše slabosti a hříchy nám Bůh „s něhou, která nikdy nezklame, umožňuje pozvedat hlavu, začínat znovu a vždycky umí navracet radost“.²⁸ Radost se nerodí z našeho voluntaristického či intelektuálního úsilí, nýbrž z důvěry, že Ježíšova slova Petrovi stále platí: Až budeš „tříben“, nezapomeň, že „já jsem za tebe prosil, aby tvoje víra nezanikla“ (Lk 22,32). Pán je první, kdo se modlí a zápasí o tebe i o mne. Zve nás, abychom plně vstoupili do jeho modlitby. Mohou nastat dokonce chvíle, kdy se budeme muset ponořit „do modlitby v Getsemanech, nejlidštější a nejdramatičtější Ježíšovy modlitby (...). Je v ní úpěnlivost, zármutek, úzkost, téměř dezorientace (srov. Mk 14,33).“²⁹

Víme, že není snadné zůstat před Pánem a dovolit, aby svým pohledem prostoupil náš život, zahojil naše raněné srdce, omyl naše nohy zaprášené zesvětštěním, které na nás ulpělo cestou a brání nám jít dál. V modlitbě zakoušíme svou pozeňnanou nejistotu, která nám připomíná, že jsme uředníci a potřebujeme Pánovu pomoc. To nás osvobozuje od prométheovské tendence „těch, kteří vposledku spoléhají jenom na své vlastní síly a považují se za nadřazené vůči druhým, protože se drží určitých norem“.³⁰

27 *Evangelii gaudium*, 1.

28 *Evangelii gaudium*, 3.

29 Jorge Mario Bergoglio, *Reflexiones en speranza*, Citta del Vaticano 2013, str. 26.

30 *Evangelii gaudium*, 94.

Bratři, Ježíš víc než kdokoli jiný zná naši snahu a výsledky, stejně jako naše selhání a neúspěchy. On nám jako první říká: „Pojďte ke mně, všichni, kdo se lopotíte a jste obtíženi, a já vás občerstvím. Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mě, neboť jsem tichý a pokorný srdcem, a naleznete pro své duše odpočinek“ (*Mt 11,28-29*).

V takovéto modlitbě pochopíme, že nikdy nejsme sami. Modlitba pastýře je modlitbou, kde přebývá jak Duch, „který volá: Abba, Otče“ (*Gal 4,6*), kde přebývá lid, který mu byl svěřen. Naše poslání a identita dostávají světlo z tohoto dvojího pojiva.

Pastýřova modlitba získává život i podobu v srdci Božího lidu. Nese znamení ran i radostí svého lidu, který v tichu prosí Pána, aby byly pomazány darem Ducha Svatého. Pastýřova naděje důvěruje a bojuje, aby Pán mohl hojit naši osobní křehkost, i tu v našem společenství. Mějme na paměti, že právě v modlitbě Božího lidu se pastýřovo srdce vtěluje a nachází své místo. To nás všechny osvobozuje od hledání či tužby po snadných, okamžitých a prefabrikovaných odpovědích a umožňuje Pánu, aby on (nikoli naše recepty a priority) ukazoval cestu naděje. Mějme na paměti, že v nejobtížnějších chvílích prvotního společenství, jak čteme ve Skutcích apoštolů, hrála hlavní roli modlitba.

Bratři, uznejme svoji křehkost, ano, ale dovolme, aby ji Pán proměnil a dal směr našemu dalšímu poslání. Neztrácejme radost z pocitu, že jsme „ovce“, a z vědomí, že on je náš Pán a Pastýř.

Abychom si uchovali odvážné srdce, je nutné nezanedbávat tato dvě základní pojiva naší totožnosti: tím prvním je vztah s Ježíšem. Pokaždé, když se odpoutáme od Ježíše nebo vztah s ním zanedbáme, naše úsilí postupně pohasne a naše svítilny zůstanou bez oleje, který prozařuje život (srov. *Mt 25,1-13*): „Zůstaňte ve mně, a já zůstanu ve vás. Jako ratolest nemůže nést ovoce sama od sebe, nezůstane-li na kmene, tak ani vy, nezůstanete-li ve mně ... neboť beze mne nemůžete dělat nic“ (*Jan 15,4-5*). V tomto duchu bych vás chtěl povzbudit, abyste nezanedbávali duchovní doprovázení a měli bratra, se kterým můžete hovořit, konfrontovat se, diskutovat a s důvěrou a otevřeností poznávat svou cestu; moudrého bratra, s nímž zakoušíte a uvědomujete si, že jste učedníci. Hleďte jej a najděte a užívejte radost, že se o vás stará, doprovodí vás a poskytne rady. Je to nenahraditelná pomoc, která umožňuje žít povolání podle Otcovy vůle (srov. *Ef 10,9*) a srdci

umožňuje tlouci podle „smýšlení, jaké měl Kristus Ježíš“ (*Flp 2,5*). Jak užitečná jsou pro nás slova Kazatele: „Lepší je žít ve dvou než v osamocení... Když padnou, jeden zvedá druhého. Běda samotnému! Když padne, pak není druhý, který by ho zvedl.“ (*Kaz 4,9-10*).

Druhé základní pojivo: posilovat a živit spojení se svým lidem. Neizolujte se od svého lidu a od kněží či komunity. Tím spíše se vyhýbejte uzavřeným a elitářským skupinám. Tam se duch nakonec udusí a zkaží. Odvážný služebník vždycky vychází ven, a „vycházet ven“ znamená „kráčet spolu s naším lidem, někdy vpředu, jindy uprostřed a někdy vzadu. Vpředu kvůli vedení, uprostřed kvůli jeho povzbuzování a podporování, vzadu kvůli udržování jednoty, aby se nikdo neocitl příliš pozadu; a ještě z jiného důvodu, protože lid má ‚cich‘ pro nové cesty, má *sensus fidei* (srov. *Lumen gentium*, 12). Co může být krásnějšího?“³¹ Sám Ježíš je vzorem tohoto evangelizačního rozhodnutí, které nás uvádí doprostřed lidu. Je pro nás prospěšné vidět, že Pán je nablízku všem! Ježíšova vydanost na kříži není ničím jiným než vyvrcholením tohoto evangelizačního stylu, kterým se vyznačuje celá jeho existence.

Bratři, bolest mnoha obětí, bolest Božího lidu ani ta naše nemůže přijít nazmar. Ježíš nese veškerou tuto tíhu na svém kříži a vybízí nás, abychom obnovili svoje poslání, přiblížili se tak těm, kdo trpí, nestyděli se být nablízku lidské bídě, prožívali ji jako svou a – proč ne? – činili z ní eucharistii.³² Naše doba, poznamenaná starými a novými zraněními, od nás žádá, abychom byli tvůrci vztahů a společenství, otevření, důvěřiví a dychtiví po novosti, kterou probouzí Boží království dnes. Abychom byli královstvím hříšníků, kterým bylo odpuštěno a kteří byli vysláni dosvědčovat stále živý a čínorodý Pánův soucit, neboť „jeho milosrdenství trvá na věky“.

CHVÁLA

„Velebí má duše Hospodina“ (*Lk 1,46*).

Nelze mluvit o vděčnosti a povzbuzení, aniž bychom rozjímalí o Marii. Ona, žena, jejíž srdce pronikl meč (srov. *Lk 2,35*), nás učí chvále,

31 Promluva k diecéznímu společenství Assisi (4. října 2013).

32 Srov. *Evangelii gaudium*, 268–270.

kteřá dokáže otevřít pohled do budoucna a vracet naději přítomnosti. Celý její život je soustředěn v jejím chvalo zpěvu (srov. *Lk 1,46-55*), který jsme i my povoláni zpívat jako příslib plnosti.

Pokaždé když jdu do nějaké mariánské svatyně, rád si „vyšetřím čas“, abych se díval na Matku a ona aby se mohla dívat na mne. Proším s důvěrou dětí, chudých a prostých, které vědí, že je tam jejich matka a mohou si u ní vyžadovat místo na klíně. A při pohledu na ni znovu slyší to, co indián Juan Diego: „Co je ti, můj synu, nejubožejší ze všech? Čím se rmoutíš tvé srdce? Nejsem tady snad já, která mám tu čest být tvojí matkou?“³³

Hledět na Marii znamená opět uvěřit „v převratnou sílu něhy a lásky. Na ní vidíme, že pokora a něha nejsou ctnostmi slabých, nýbrž silných, kteří nepotřebují zacházet s druhými špatně, aby pocítili svoji důležitost.“³⁴

Pokud někdy začne náš pohled být tvrdší nebo na nás doléhá svůdná síla apatie či zklamání, které chtějí zapustit kořeny a ovládnout srdce, pokud nám začíná vadit, že jsme živě a plně součástí Božího lidu, a vnímáme sklon k jakémukoli elitářství..., nebojme se rozjímat o Panně Marii a zazpívat její chvalo zpěv.

Vnímáme-li někdy pokušení se izolovat, uzavřít se do sebe a svých projektů a chránit se prachu dějinných cest, anebo se našeho jednání zmocňují nářky, vzdor, kritika či ironie a postrádáme ochotu zápolit, čekat a milovat..., pohleďme na Marii – ať očistí naše oči od každé „třísky“, která by mohla umenšovat naši pozornost a bdělost v kontemplaci a slavení Krista, který žije ve svém lidu. A vidíme-li, že nedokážeme jít přímo, a jen s námahou uchováváme úmysl obrácení, oslovme ji důvěrně jako onen farář a básník z mé předchozí diecéze: „Dnes večer, Paní, je můj slib upřímný. Pro každý případ mi ale nezapomeň nechat klíč zvenku.“³⁵ Ona „je pozornou přítelkyní, která stále bdí, aby v našem životě nedošlo víno. Má srdce proniknuté mečem a rozumí všem bolestem. Jakožto matka všech je znamením naděje pro národy, které trpí porodními bolestmi, dokud nevykvetete

33 Srov. *Nican Mopohua*, 107, 118, 119.

34 *Evangelii gaudium*, 288.

35 Amelio Luis Calori, *Aula Fúlgida*, Buenos Aires 1946.

spravedlnost. (...) Jako opravdová matka kráčí spolu s námi, spolu s námi bojuje a nepřetržitě nás zahrnuje blízkostí Boží lásky.“³⁶

Bratři, znovu „nepřestávám děkovat“ (*Ef* 1,16) za vaši oddanost a nasazení s jistotou, že „Bůh odstraňuje ty nejtvrďší balvany, na které narážejí naděje a touhy, totiž smrt, hřích, strach a zesvětštění. Lidské dějiny nekončí na náhrobním kameni, protože dnes odkrývají ‚živý kámen‘ (srov. 1 *Petr* 2,4), zmrtvýchvstalého Ježíše. Na něm jako církve stojíme, a třebaže se děsíme a jsme pokoušeni posuzovat všechno na základě svých neúspěchů, on přichází, aby vše tvořil nové.“³⁷

Ať naše vděčnost vzbudí chválu a znovu dodá odvahu k poslání pomazat své bratry pro naději. Ať jsme lidmi, kteří svým životem svědčí o soucitu a milosrdenství, které nám může darovat pouze Ježíš.

Pán Ježíš ať vám žehná a svatá Panna ať vás opatruje. A prosím vás, nezapomeňte se za mne modlit.

V bazilice sv. Jana na Lateránu,
v den liturgické památky sv. faráře arského,
4. srpna 2019

Bratrsky

FRANTIŠEK

36 *Evangelii gaudium*, 286.

37 Homilie na velikonoční vigílii (20. dubna 2019).

7.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K OSLAVÁM 5. SVĚTOVÉHO DNE MODLITEB ZA PÉČI O STVOŘENÍ

1. ZÁŘÍ 2019

„Bůh viděl, že je to dobré“ (Gn 1,25). Na začátku biblického vyprávění se Bůh s potěšením dívá na své stvoření. Dívá se na obyvatelnou zemi, na vody přinášející život, na stromy nesoucí plody, na zvířata zaplňující společný domov; to vše je milé Božím očím. Bůh předává člověku tvorstvo jako vzácný dar, který je třeba chránit.

Odpověď člověka na tento dar byla, bohužel, poznamenána hříchem, uzavřením se do vlastní autonomie, dychtivostí po majetku a po využívání. Tvorstvo – místo setkání a sdílení – bylo egoismem a sobeckými zájmy přetvořeno ve výkladní skříň rivality a střetů. Do nebezpečí se dostala samotná příroda. To, co v Božích očích bylo *dobré*, se dílem lidské ruky stává *zneužitelným*. V posledních desetiletích se situace výrazně zhoršila: trvalé znečišťování, nepřetržité využívání fosilních paliv, intenzivní drancování zemědělské půdy, kácení lesů, alarmující hodnoty globálního oteplování. Nárůst extrémních meteorologických jevů a desertifikace půdy dopadají na ty z nás, kdo jsou nejvíce zranitelní. Stejně znepokojivé je tání ledovců, nedostatek vody, zanedbávání systému vodních nádrží, velké množství plastů a mikroplastů v oceánech. To vše poukazuje na nutnost zásahů, které nelze více odkládat. Vytvořili jsme stav klimatické nouze, který závažně ohrožuje přírodu a život, včetně našeho života.

Zapomněli jsme, co je naším základem: jsme Boží tvorové stvoření k Božímu obrazu (srov. Gn 1,27), kteří mají obývat společný domov jako bratři a sestry. Nebyli jsme stvořeni jako arogantní jednotlivci, člověk v Božím záměru je středem životodárné sítě, kterou utváří miliony druhů, se kterými nás Stvořitel láskyplně spojil. Je na čase, abychom znovu objevili povolání Božích dětí, které jsou si navzájem bratry a sestrami a jsou ochránci tvorstva. Je čas k pokání a obrácení,

čas návratu ke kořenům: jsme milovaní Boží tvorové. Bůh nás ve své dobrotě zve, abychom milovali život, vytvářeli společenství a žili ve spojení s přírodou.

Důrazně proto vyzývám věřící k modlitbě v tomto čase, který díky příhodné iniciativě ekumenického společenství vykrytalizoval v *Čas pro přírodu*: jde o období intenzivní modlitby a činnosti ve prospěch našeho společného domova. Zahajuje se 1. září, na Světový den modliteb za péči o stvoření, a končí 4. října, v den památky sv. Františka z Assisi. Je příležitostí ke sblížení s našimi bratry a sestrami různých křesťanských vyznání. Myslím zvláště na pravoslavné věřící, kteří tento den slaví již třicet let. Buďme také ve spojení se všemi lidmi dobré vůle. Je třeba, abychom na pozadí ekologické krize, zasahující každého, podporovali a ochraňovali životodárnou síť, jejíž jsme součástí.

Je to čas, kdy se máme *navrátit k modlitbě v přírodě*, kde z našeho srdce spontánně tryská vděčnost Bohu Stvořiteli. Sv. Bonaventura, básník františkánské moudrosti, říkával, že příroda je první „knihou“, kterou před námi Bůh otevřel, abychom žasli nad její sladěnou a krásnou různorodostí, a byli tak vedeni k lásce ke Stvořiteli a k jeho chvále (srov. *Breviloquium*, II, 5.11). V této knize nám každý tvor byl dán jako „Boží slovo“ (srov. *Commentarius in librum Ecclesiastes*, I, 2). V tichosti a v modlitbě můžeme naslouchat symfonii tvorstva, která nás volá, abychom vystoupili ze své sebestředné ulity. Znovu tak objevíme, že nás prostupuje Boží láskyplnost a že sdílení obdržených darů nám přináší radost. V tomto smyslu můžeme říci, že příroda, životodárná síť, místo setkání s Pánem a mezi námi, je jakousi Boží sociální sítí (srov. *Audience evropských vedoucích skautů*, 3. srpna 2019). Vede nás, abychom Stvořiteli vzdali vesmírný chvalozpěv, jak nás učí Písmo: „Vše, co na zemi roste, veleb Pána, chval a oslavuj ho navěky“ (*Dan 3,76*).

Je to čas k *reflexi o našem každodenním životním stylu*. Naše rozhodování ohledně jídla, spotřeby, dopravy, užívání vody, energie a mnoha materiálních dober je mnohdy neuvážené a škodlivé. Je nás příliš, kdo přistupujeme k přírodě svévolně. Rozhodněme se pro změnu, změňme svůj životní styl na jednoduchý a ohleduplný! Je čas přestat být závislí na fosilních palivech a urychleně a rozhodně podniknout kroky směrem k čisté energii, k udržitelnému a oběhovému

hospodářství. Nezapomeňme naslouchat domorodým obyvatelům. Jejich po staletí předávaná moudrost nás může naučit lepšímu vztahu k přírodě.

Je čas *podniknout prorocké kroky*. Mnozí mladí lidé na celém světě se ozývají s požadavkem, aby došlo k odvážným rozhodnutím. Jsou zklamaní z přílišného množství nesplněných slibů, z přijatých a neuskutečněných usnesení, zanedbaných kvůli postranním zájmům nebo parciálním výhodám. Mladí lidé nám připomínají, že Země není majetek ke zničení, ale dědictví, které je třeba zachovat. Naděje v budoucnost není krásný sentiment, ale úloha, která vyžaduje konkrétní úkony dnes. Dlužíme jim skutečné odpovědi, nikoli prázdná slova; skutky, nikoli iluze.

Naše modlitby a naše výzvy mají především za cíl senzibilizaci představitelů politického a společenského života. Na mysli mám obzvláště zástupce vlád, kteří se v příštích měsících setkají, aby obnovili rozhodnou snahu vést planetu k životu, nikoli k setkání se smrtí. Napadají mne slova, která jako duchovní závěť pronesl Mojžíš k lidu před vstupem do zaslíbené země: „Vyvol si život, abys žil ty a tvoje potomstvo“ (*Dt 30,19*). Jsou to prorocká slova, která můžeme adaptovat na sebe a na situaci naší Země. *Vyvolme si tedy život!* Řekněme „ne“ konzumní chamtivosti a nárokování si všemohoucnosti, ne cestám smrti. Vydejme se dnes prozíravou cestou zodpovědného odříkání, abychom zítra zajistili perspektivu životu. Nepodvolme se perverz ní logice snadného výdělku, mějme na mysli budoucnost všech!

V této souvislosti má velkou důležitost nadcházející „Summit pro klimatickou akci“ Organizace spojených národů. Vlády zde mají prokázat politickou vůli intenzivně zvyšovat opatření, aby co nejdříve dosáhly nulové čisté emise skleníkových plynů a udržely globální oteplování na hodnotě 1,5 °C ve srovnání s předprůmyslovou dobou, v souladu se záměry Pařížské klimatické dohody. V měsíci říjnu pak bude středem pozornosti mimořádné biskupské synody Amazonie, jejíž integrita je závažně ohrožena. Využijme těchto příležitostí, abychom odpověděli na volání chudých této země!

Každý věřící křesťan, každý člen lidské rodiny může být drobným, ale jedinečným a nenahraditelným provázkem, který přispěje k navázání životodárné sítě, zahrnující všechny. Staňme se zodpovědnými a vezměme si k srdci péči o životní prostředí skrze modlitbu

a činnost. Bůh, „vládce, milující život“ (*Mdr 11,26*), nám dodá odvahy, abychom činili dobro bez čekání na iniciativu druhých, bez otálení, než bude příliš pozdě.

Ve Vatikánu 1. září 2019

FRANTIŠEK

8.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA KE SVĚTOVÉMU DNI MIGRANTŮ A UPRCHLÍKŮ

29. ZÁŘÍ 2019

Nejde jen o migranty

Drazí bratři a drahé sestry,

víra nás ujišťuje, že Boží království je tajemně přítomno už zde na zemi (srov. II. vatikánský koncil, *Gaudium et spes*, 39). S bolestí však musíme konstatovat, že se i v naší době potýká s překážkami a protichůdnými silami. Násilné konflikty a reálné války nadále sužují lidstvo, nespravedlnost střídá diskriminaci, snahy o překonání ekonomické a sociální nerovnováhy jak na místní, tak na světové úrovni pohasínají. Ti, kdo na tuto situaci doplácí především, jsou chudí a sociálně znevýhodnění.

Uvnitř ekonomicky vyspělých společností sílí tendence k prosazování individualismu, který ve spojení s utilitaristickou mentalitou násobenou působením mediálních sítí vytváří takzvanou globalizaci lhostejnosti. Migranti, uprchlíci, běženci a oběti obchodu s lidmi se v tomto prostředí stali symbolem vyloučení. Kromě potíží, které přináší jejich samotná životní situace, jsou totiž často terčem negativního úsudku, v jehož důsledku jsou vnímáni jako příčina veškerého zla ve společnosti. Postoj vůči migrantům je lakmusovým papírkem hrozičího mravního poklesu, pokud budeme i nadále vytvářet prostor pro „kulturu pohrdání“. Vydáme-li se touto cestou, pak je každý člověk, který nesplňuje určité fyzické, psychické a společenské měřítko, vystaven riziku, že bude odsunut na okraj společnosti, nebo z ní bude zcela vyloučen.

Přítomnost migrantů, uprchlíků a zranitelných osob obecně je pro nás výzvou, abychom se vrátili k některým základním dimenzím

našeho křesťanského života a našeho lidství, které by se v bohatství a pohodlí života mohly vytrátit. Právě proto „nejde jen o migranty“; když se o ně zajímáme, zajímáme se i o sebe a o všechny; když se o ně staráme, slouží to jejich i našemu růstu; když jim nasloucháme, dáváme slovo i té části naší osobnosti, kterou jindy možná skrýváme, protože to mnozí neradi vidí.

„Vzmužte se! To jsem já, nebojte se!“ (Mt 14,27). *Nejde jen o migranty: jde také o náš strach*. Zlo a hrůzy naší doby umocňují „naše obavy z těch, kdo jsou jiní, neznámí, vyloučení, cizinci (...). Můžeme to pozorovat především dnes, kdy přijíždějí migranti a uprchlíci a klepou na naše dveře, aby se jim dostalo ochrany, bezpečí a lepší budoucnosti. Ano, obava je legitimní i proto, že nám chybí příprava na takové setkání (Homilie, Sacrofano 15. února 2019). Problémem nejsou naše pochybnosti a obavy. Problémem je, když pochybnosti a obavy ovlivní naše myšlení a jednání do té míry, že jsme netolerantní, uzavření a možná, aniž bychom si toho všimli, jsme rasisty. Strach nás obírá o touhu a schopnost setkat se s druhým člověkem, s člověkem, který je jiný než já; strach nás obírá o příležitost setkat se s Pánem (srov. Homilie při mši svaté na Světový den migrantů a uprchlíků, 14. ledna 2018).

„Jestliže tedy milujete ty, kdo milují vás, jakou budete mít odměnu? Copak to nedělají i celníci?“ (Mt 5,46) *Nejde jen o migranty: jde o křesťanskou lásku*. Skrže dobré skutky dokazujeme svou víru (srov. Jak 2,18). Nejvznešenější je láska, kterou prokazujeme člověku, který ji není schopen oplátit a možná ani poděkovat. „Záleží na tom, jakou tvář chceme dát naší společnosti, jakou hodnotu chceme dát každému životu. (...) Pokrok našich národů (...) závisí především na tom, nakolik jsme schopni nechat se vyburcovat a dojmout tím, kdo klepe na naše dveře a svým pohledem diskredituje a znevažuje veškeré falešné idoly, co uzurpují a zotročují naše životy; idoly, které slibují klamné a pomíjivé štěstí na úkor života a utrpení druhých (Proslov pro diecézní charitu v Rabatu, 30. března 2019).

„Ale jeden Samaritán přišel na své cestě k němu, viděl ho a bylo mu ho líto“ (Lk 10,33). *Nejde jen o migranty: jde o naše lidství*. Samaritán, který byl pro Židy cizincem, je veden soucitem, aby se zastavil. Je to cit, který nevychází pouze z roviny racionální. Soucítí rozeznává nejcitlivější strunu našeho lidství, neodolatelně nás podněcuje,

abychom se „stali blízkými“ tomu, koho potkáváme v jeho těžkos-tech. Jak nás učí Ježíš (srov. *Mt 9,35-36; 14,13-14; 15,32-37*), mít soucit znamená všimnout si utrpení druhého a zmírnit je, přičinit se, poskytnout mu péči a zachránit ho. Mít soucit znamená dát prostor laskavé ochotě, kterou bychom podle měřítek dnešní společnosti mnohdy měli spíše omezovat. „Otevírat se druhým nás neochuzuje, nýbrž obohacuje, pomáhá nám být lidmi. Můžeme zakoušet, že jsme aktivní součástí celku, a život můžeme vnímat jako dar pro druhé, zacílit jej nikoli ve svůj prospěch, nýbrž ve prospěch lidstva“ (*Projev v mešitě „Heydar Aliyev“ v Baku, Ázerbajdžán 2. října 2016*).

„Varujte se, abyste nikým z těchto nepatrných nepohrdali. Říkám vám: Jejich andělé v nebi stále hledí na tvář mého nebeského Otce“ (*Mt 18,10*). *Nejde jen o migranty: jde o to, abychom nikoho nevylučovali*. Současný svět je každým dnem více elitářský a krutý vůči vyloučeným. Rozvojové země jsou i nadále připravovány o své nejlepší přírodní a lidské zdroje ku prospěchu několika málo vybraných obchodních zakázek. O válku se zajímá jen pár zemí na světě, ale zbraně, které válku umožňují, jsou vyráběny a prodávány v mnoha zemích, jež následně odmítají převzít odpovědnost za uprchlíky „vyprodukované“ válečnými konflikty. Na to všechno doplácí ti nejmenší, nejchudší, nejvíce zranitelní, kteří si nemohou sednout ke stolu, ale dostanou jen „drobky“, co ze stolu spadnou (srov. *Lk 16,19-21*). Církev, která „vychází“, (...) se dokáže bez obav chopit iniciativy, jít vstříc, hledat vzdálené, vycházet na křižovatky cest a zvát vyloučené (srov. apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, 24). Rozvoj, který kohokoli vylučuje, činí bohaté bohatšími a chudé chudšími. Pravý rozvoj je ten, jehož cílem je obsáhnout všechny lidi celého světa, zasadit se za jejich celistvý rozvoj a postarat se o budoucí generace.

„Ale kdo by chtěl být mezi vámi veliký, ať je vaším služebníkem, a kdo by chtěl být mezi vámi první, ať je otrokem všech“ (*Mk 10,43-44*). *Nejde jen o migranty: jde o to, abychom dali posledním první místo*. Ježíš Kristus nás žádá, abychom se nepodvolili logice světa, která náš prohrěšek na druhých pro náš osobní prospěch nebo ve prospěch naší skupiny ospravedlňuje: nejprve já, a pak ostatní! Motto opravdového křesťana však je: „nejprve poslední!“ „Individualistický duch je úrodnou půdou pro zrání lhostejnosti vůči bližním. Způsobuje, že s druhými jednáme jako s pouhým předmětem

obchodu, nemáme zájem o lidstvo, o druhé, a nakonec z nás udělá lidi zbabělé a cynické. Nejsou snad právě tyto city, které chováme vůči chudým, posledním, vůči lidem na okraji společnosti? A kolik posledních lidí v našich městech máme! Mezi těmito mám na mysli především migranty s jejich břemenem těžkostí a utrpení, kteří každým dnem mnohdy zoufale zápolí o místo, kde by mohli žít v míru a důstojnosti“ (*Proslov k diplomatickému sboru*, 11. června 2016). Ti poslední jsou v evangelní logice na prvním místě a my jim máme být k dispozici.

„Já jsem přišel, aby měli život a aby ho měli v hojnosti“ (*Jan 10,10*). *Nejde jen o migranty: jde o celou osobu, o všechny lidi*. V tomto Ježíšově výroku nacházíme jádro jeho poslání: umožnit, aby všichni dostali dar života v plnosti, podle Otcovy vůle. V každé politické a pastorační aktivitě, v každém programu musíme stavět do středu člověka s jeho četnými dimenzemi, včetně dimenze duchovní. To platí pro všechny lidi, jejichž výchozí rovnost je třeba zastávat. Protože „rozvoj, o kterém mluvíme, se neomezuje na pouhý hospodářský růst. Aby byl opravdový, musí být všestranný, tj. musí vést k rozvoji celého člověka a celého lidstva“ (sv. Pavel VI., encyklika *Populorum progressio*, 14).

„Proto už nejste cizinci a přistěhovalci, ale spoluobčané ostatních křesťanů a členové Boží rodiny“ (*Ef 2,19*). *Nejde jen o migranty: jde o vybudování Božího a lidského města*. V naší době, nazývané také dobou migrací, je mnoho nevinných lidí, kteří se stávají obětí „velké lsti“ bezbřehého technologického a konzumního rozvoje (srov. *Laudato si'*, 34). Vydávají se tak na cestu do „ráje“, který jejich očekávání nevyhnutelně zklame. Jejich mnohdy nepohodlná přítomnost přispěje ke zboření mýtů o pokroku vyhrazeném jen pro některé, ale postaveném na zneužívání mnohých. „Jde tedy o to, abychom my jako první – a abychom v tom pomáhali i ostatním – viděli v migrantovi a v uprchlíkovi nejen problém, který je třeba řešit, ale i bratra a sestru, jež je třeba přijmout, respektovat a milovat, a příležitost, kterou nám nabízí Boží Prozřetelnost; abychom vytvářeli spravedlivější společnost, dokonalejší demokracii, solidárnější stát, bratrštější svět a otevřenější křesťanskou společnost podle evangelia“ (*Poselství ke Světovému dni migrantů a uprchlíků 2014*).

Drazí bratři a drahé sestry, odpovědí na výzvu, kterou současné migrace přináší, lze shrnout do čtyř sloves: *přijímat, chránit, podporovat a začleňovat*. Ale tato slovesa neplatí jen pro migranty a uprchlíky. Vyjadřují poslání církve vůči všem obyvatelům existenčních periferií, které je třeba přijímat, chránit, podporovat a začleňovat. Pokud uvedeme do praxe tato čtyři slovesa, přispějeme k vybudování Božího a lidského města, podpoříme celistvý lidský rozvoj a pomůžeme světovému společenství přiblížit se cílům udržitelného rozvoje, které si stanovilo a kterých by jinak dosáhlo jen stěží.

Ve hře tedy nejsou jen migranti, nejde jen o ně, ale o nás o všechny, o přítomnost a budoucnost lidské rodiny. Migranti, zvláště ti zranitelní, nám pomohou číst „znamení času“. Skrze ně nás Pán volá k obrácení, abychom se osvobodili od exkluzivity, lhostejnosti a kultury odmítání. Skrze ně nás Pán zve, abychom se znovu chopili našeho křesťanského života v jeho celistvosti a abychom každý podle svého vlastního povolání přispěli k utváření světa, který bude stále více odpovídat Božímu záměru.

Ve Vatikánu 27. května 2019

FRANTIŠEK

9.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K 93. SVĚTOVÉMU DNI MISIÍ

20. ŘÍJNA 2019

*Pokřtění a poslání:
Kristova církev na misií ve světě*

Milé sestry, milí bratři,

požádal jsem celou církev, aby v měsíci říjnu 2019, kdy si připomeneme sté výročí vydání apoštolského listu *Maximum illud* papeže Benedikta XV. (30. listopad 1919), věnovala mimořádnou pozornost misiím. Prorocká a prozíravá výzva k apoštolátu tohoto dokumentu potvrdila, jak je důležité, abychom dnes obnovili církevní misijní úsilí a zlepšili poslání církve hlásat a přinášet světu spásu zmrtvýchvstalého Ježíše Krista.

Motto tohoto poselství, stejně jako téma misijního měsíce října, zní: *Pokřtění a poslání: Kristova církev na misií ve světě*. Slavení tohoto měsíce nám pomůže především znovu objevit misijní rozměr naší víry v Ježíše Krista, kterou jsme zdarma obdrželi při křtu. Jsme Božími dětmi, a to není nikdy záležitost individuální, ale vždy církevní. Ze společenství s Bohem – Otcem, Synem a Duchem Svatým – se rodí nový život s ostatními bratry a sestrami. Božský život není nějaký produkt, který máme prodávat, nejsme proselyté; je bohatstvím, které je třeba rozdávat, šířit, hlásat: to je smysl misie. Tento dar jsme dostali zadarmo a zadarmo se o něj dělíme (srov. *Mt 10,8*), aniž bychom kohokoli vylučovali. Bůh chce, aby skrze církev, všeobecnou svátost spásy, došli všichni lidé spásy v poznání jeho pravdy a milosrdenství (srov. *I Tim 2,4; 3,15*; II. vatikánský koncil, dogmatická konstituce *Lumen gentium*, 48).

Církev je ve světě na misi: víra v Ježíše Krista dává správný rozměr všem skutečnostem a ukazuje nám svět Boží optikou a Božím srdcem. Naděje nám otevírá věčné horizonty božského života, na kterém máme skutečně účast. Dobročinná láska, kterou můžeme zakoušet ve svátostech a v bratrské náklonnosti, nás pobízí, abychom šli až do končin země (srov. *Mich* 5,3; *Mt* 28,19; *Sk* 1,8; *Řím* 10,18). Církev, vycházející až do nejzazších končin, vyžaduje stálé a trvalé misijní obrácení. Je mnoho svatých, mnoho věřících mužů a žen, kteří dosvědčují a ukazují, že lze být zcela otevření, milosrdní a druhým blízcí a odpovídat tak na neodbytný podnět lásky. Její vlastností je totiž dar, oběť a nezištnost (srov. *2 Kor* 5,14-21). Ten, kdo hlásá Boha, buď člověkem Božím (srov. apoštolský list *Maximum illud*).

Toto poslání se nás dotýká v první osobě: já jsem stále misí, ty jsi stále misí, každý pokřtěný je misí. Kdo miluje, dává se do pohybu, je pobádán, aby vycházel ze sebe, je přitahován a přitahuje, daruje se druhému a navazuje životodárné vztahy. Pro Boží lásku není nikdo neužitečný či bezvýznamný. Každý z nás jako plod Boží lásky je ve světě misí. I kdyby moje matka a můj otec zradili lásku lži, nenávisť a nevěrnost, Bůh se nikdy nevzdá daru života a každého svého syna od počátku volá k božskému a věčnému životu (srov. *Ef* 1,3-6).

Ve křtu dostáváme život, který nám dává víru v Ježíše Krista, vítěze nad hříchem a nad smrtí. Utváří nás k Božímu obrazu a Boží podobě a včleňuje nás do Kristova těla, kterým je církev. Křest je tedy skutečně nezbytný pro spásu, protože nám zajišťuje, že v Otcově domě jsme vždy a všude syny a dcerami, nikoli sirotky, cizinci nebo otroky. To, co v křesťanovi utváří svátosti, jejichž naplněním je eucharistie, je povolání a úděl každého člověka v očekávání obrácení a spásy. Křest je totiž naplněním příslibeného božského daru, který vytváří z lidského tvora syna v Synu. Jsme dětmi vlastních rodičů, ale ve křtu je nám dáno původní otcovství a pravé mateřství; pro koho není církev matkou, pro toho nemůže být Bůh Otcem (srov. sv. Cyrián, *L'unità della Chiesa*, 4).

Naše misie má své kořeny v Božím otcovství a v církevním mateřství, protože ve křtu je obsaženo Ježíšovo velikonoční poslání: jako Otec poslal mne, tak i já posílám vás, plné Ducha Svatého, pro usmíření světa (srov. *Jan* 20,19-23; *Mt* 28,16). Křesťan je poslán, aby nikdo nebyl vynechán ze zvěsti o tom, že byl přijat za Božího syna. Je

třeba ho ujistit o osobní důstojnosti a niterné hodnotě života od jeho početí až do jeho přirozené smrti. Pokud se rozmáhající sekularismus v našem životě stane aktivním a společenským odmítáním otcovského Božího díla, bude tak bráněno jakékoli skutečné podobě bratrství všech lidí, které se odráží ve vzájemné úctě mezi lidmi. Bez Boha Ježíše Krista se každá odlišnost redukuje na děsivou hrozbu, znemožňující jakékoli bratrské přijetí a plodnou jednotu lidského rodu.

Všeobecné určení spásy, kterou Bůh v Ježíši Kristu nabízí, vedla Benedikta XV. k tomu, aby požadoval překonání jakékoli nacionalistické a egocentrické uzavřenosti, jakéhokoli šíření evangelia kolonizační mocí s ekonomickými a vojenskými zájmy. Papež ve svém apoštolském listu *Maximum illud* připomíná, že božská univerzálnost církevní misie požaduje, abychom vyšli z exkluzivní příslušnosti ke své vlasti a svému etniku. Pokud má být kultura a komunita otevřená vůči poselství spásy Ježíše Krista, pak je třeba překonat každou nepatřičnou etnickou a církevní introverzi. V církvi je i dnes zapotřebí mužů a žen, kteří v milosti svého křtu velkodušně odpovědí na povolání vyjít ze svého domu, ze své rodiny, ze své vlasti, ze své rodné řeči, ze své místní církve. Jsou vysláni k lidem do světa neproměněného svátostmi Ježíše Krista a jeho církve. Když zvěstují Boží slovo, svědčí o evangeliu a slaví liturgii, vyzývají k obrácení, křtí a předávají křesťanskou spásu, přičemž respektují osobní svobodu každého člověka a vedou dialog s kulturou a náboženstvím národa, do kterého jsou vysláni. V církvi stále nezbytná *Missio ad gentes* přispívá zásadním způsobem k trvalému procesu obrácení všech křesťanů. Víra v Ježíšovo zmrtvýchvstání, církevní poslání obdržené ve křtu, zeměpisné i kulturní vyjítí ze sebe a ze svého domu, odpuštění hříchů a osvobození od osobního a společenského zla – to vše vyžaduje misii sahající do nejzazších koutů světa.

Prozřetelná časová souhra s konáním mimořádné synody o církvi v Amazonii mě vede k tomu, abych zdůraznil, že poslání, které nám Ježíš skrze svého Ducha svěřil, je i pro tyto země a pro jejich obyvatele stále aktuální a naléhavé. Nové Letnice otvírají dokořán brány církve, aby žádná kultura nezůstala uzavřená do sebe a žádný národ nebyl izolovaný, ale otevřený všeobecnému společenství víry. Nikdo ať nezůstane uzavřen do svého já, do sebestřednosti v rámci své etnické a náboženské příslušnosti. Ježíšovo tajemství smrti a zmrtvýchvstání

boží malicherná omezení světů, náboženství a kultur a volá je, aby se rozvíjely v úctě k důstojnosti mužů a žen, ke stále plnějšímu obrácení k pravdě zmrtevýchvstalého Pána, který daruje všem opravdový život.

V této souvislosti se nabízejí slova papeže Benedikta XVI. na zahájení našeho setkání latinskoamerických biskupů v Aparecidě v Brazílii v roce 2007. Ocituji zde jeho slova, která беру za svá: „Co přineslo přijetí víry latinskoamerickým zemím a Karibským ostrovům? Přineslo jim poznání a přijetí Krista, neznámého Boha, kterého jejich předkové, aniž by si toho byli vědomi, hledali ve svých bohatých náboženských tradicích. Kristus je Spasitel, po kterém v tichosti toužili. Skrze křestní vodu obdrželi božský život, kterým byli přijati za Boží syny. Přijali také Ducha Svatého, který zúrodnil jejich kulturu, očistil ji a dal vzklíčit četným zárodkům a semenům vloženým vtěleným Slovem, nasměroval je na cestu evangelia. (...) Boží Slovo, které se stalo v Ježíši Kristu člověkem, se stalo i dějinami a kulturou. Utopická myšlenka probudit předkolumbovská náboženství a oddělit je od Krista a všeobecné církve by neznamenal pokrok, nýbrž úpadek. V podstatě by šlo o regresi k historickému okamžiku zakotvenému v minulosti“ (*Proslav k zahajovacímu shromáždění*, 13. května 2007: *Insegnamenti* III, 1/2007 (855–856).

Svěřme misijní poslání církve Panně Marii, naší Matce. Ona, spojena se svým Synem již od počátku vtělení, se vydává na cestu, aby se stala součástí Ježíšova poslání, které se u paty kříže stává i jejím posláním: jako Matka církve bude skrze Ducha a víru dávat život novým synům.

Na závěr bych se rád krátce zmínil o organizaci Papežská misijní díla, o které hovoří již dokument *Maximum illud* jako o misijním nástroji. Papežská misijní díla svou službou všeobecné církvi utvářejí celosvětovou síť, která skrze modlitbu, misijního ducha a lásku křesťanů rozestých po celém světě podpírá papeže v jeho misijním úsilí. Jejich dary pomáhají papeži v evangelizaci partikulárních církví (Papežské misijní dílo šíření víry), ve formaci místního kléru (Papežské misijní dílo svatého Petra apoštola), v utváření misijního povědomí dětí na celém světě (Papežské misijní dílo dětí) a v misijní formaci křesťanské víry (Papežská misijní unie). Znovu vyslovuji svou podporu těmto dílům s přáním, aby mimořádný misijní měsíc říjen 2019 přispěl k obnově jejich misijní služby mému úřadu.

Z celého srdce uděluji své požehnání misionářům, misionářkám a všem, kdo jsou skrze křest kdekoli na světě zapojeni do misijního poslání církve.

Ve Vatikánu 9. června 2019,
na slavnost Seslání Ducha Svatého

FRANTIŠEK

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA KE 3. SVĚTOVÉMU DNI CHUDÝCH

17. LISTOPADU 2019

Naděje ubohých nezajde navždy

1. „Naděje ubohých nezajde navždy“ (Žl 9,19). Slova žalmu představují neuvěřitelnou aktuálnost. Vyjadřují hlubokou pravdu, jakou dokáže víra vtisknout především do srdcí těch nejchudších: vracet naději ztracenou tváří v tvář nespravedlnostem, utrpením a životním nesnázím.

Žalmista popisuje situaci chudého a domýšlivost jeho utlačovatele (srov. Žl 10,1-11). Dovolává se Božího soudu, aby byla znovu nastolena spravedlnost a překonána nepravost (srov. v. 17-18). Zdá se, že v jeho slovech se vrací otázka, která obchází staletími až do našich dní: Jak může Bůh strpět takovou nerovnost? Jak může dopustit, aby byl chudý pokořen, aniž by mu přišel Bůh na pomoc? Proč dopouští, aby měl utlačovatel šťastný život, přestože by jeho chování mělo být odsouzeno právě tváří v tvář utrpení chudého?

V době vzniku tohoto žalmu nastal velký ekonomický rozvoj, jenž – jak tomu často bývá – přispěl k vytvoření značné sociální nerovnováhy. Nerovnost dala vzniknout početné skupině lidí nuzných, jejichž postavení se v porovnání s bohatstvím, jehož dosáhl malý počet privilegovaných, jevílo ještě dramatičtější. Autor posvátného textu pozoroval tuto situaci a vykresluje její realistický i hodnověrný obraz.

Byla to doba, kdy domýšliví lidé bez jakéhokoli vztahu k Bohu pronásledovali chudé, aby se zmocnili i toho mála, co vlastnili, a uvrhli je do otroctví. Dnes to není příliš odlišné. Ekonomická krize nezabránila početným skupinám lidí, aby se obohatily, což se ukazuje jako tím více anomální, čím více se na ulicích našich měst rukou dotýkáme značného počtu chudých, jimž chybí to podstatné a kteří

jsou často utiskováni a vykořisťováni. Na mysl se vracejí slova Apokalypsy: „Řekneš: ‚Jsem bohatý, mám všeho dost, nic nepotřebuji‘ – a nevíš, že jsi ubohý, politováníhodný, chudý, slepý a nahý“ (Zj 3,17). Staletí ubíhají, ale situace bohatých a chudých zůstává neměnná, jako by nás dějinná zkušenost ničemu nenaučila. Slova žalmu se tedy netýkají minulosti, ale naší přítomnosti vystavené Božímu soudu.

2. I dnes můžeme vyjmenovat mnoho podob nového otroctví, jemuž jsou podrobeny miliony mužů, žen, mladých lidí a dětí.

Každý den se setkáváme s rodinami nucenými odejít ze své země, aby jinde hledaly pomoc různého druhu; se sirotky, kteří ztratili rodiče, anebo od nich byli násilně odděleni kvůli brutálnímu vykořisťování; s mladými lidmi hledajícími svou profesní realizaci, jimž není kvůli krátkozraké ekonomické politice dovoleno nastoupit do práce; s oběťmi mnoha forem násilí, prostitute a drog pokořenými ve svém nitru. Jak zapomenout i na miliony imigrantů, oběti mnoha skrytých zájmů, často využívaných k politickým zájmům, jimž je upírána solidarita a rovnost? A na lidi bez domova a na sociálně vyloučené, kteří krouží ulicemi našich měst?

Kolikrát vidíme chudé na skládkách, kde sbírají plody skartace a přebytku, aby našli něco k jídlu a něco na sebe! Oni sami se stali součástí lidské skládky a zachází se s nimi jako s odpadky, aniž by komplikové tohoto skandálu byli zasaženi jakýmkoli pocitem viny. Chudí jsou často posuzováni jako příživníci společnosti a neodpuští se jim ani jejich chudoba. Musí být stále ve střehu před soudem druhých. Nemohou si dovolit být bázliví nebo zdeptaní a jsou vnímáni jako hrozba nebo jako neschopní jen proto, že jsou chudí.

Dramatem v dramatu je, že pro ně neexistuje možnost, aby viděli světlo na konci tunelu bídy. Došlo to až tak daleko, že se zvažuje a realizuje nepřátelská architektura omezující jejich přítomnost i na ulicích, na posledním místě, kde ještě mohou hledat útočiště. Bloudí po městě, z jedné jeho části do druhé v naději, že získají práci, domov, soucit... Jakákoli nabídnutá možnost se jim stává zábleskem světla; avšak i tam, kde by se měla uplatnit alespoň spravedlnost, se proti nim často rozběsí násilnická svévole. Jsou nuceni strávit nekonečné hodiny pod palčivým sluncem při sklizni sezonního ovoce, ale odměnou za to je směšná mzda. Nemají jistou práci ani lidské podmínky, které

by jim umožnily těšit se z rovnoprávného postavení. Neexistuje pro ně žádný sociální fond nebo podpora, nemohou si dovolit ani onemocnět.

Žalmista popisuje se syrovým realismem postoj bohatých, kteří okrádají chudé: „Číhá v úkrytu (...), aby lapil ubožáka (...) a vtáhne ho do své sítě“ (Žl 10,9). Je to, jako by se jednalo o lov, při němž se chudí nahánějí, chytají a zotročují. V takové situaci se srdce mnohých uzavírá, až v něm převáží touha stát se neviditelnými. Známe mnoho chudých, kteří jsou živeni v podstatě jen řečmi a snášení s mrzutostí. Stávají se jakoby průhlední a jejich hlas nemá ve společnosti sílu ani význam. Tito muži a ženy jsou mezi našimi domy stále více vnímáni jako cizorodý prvek a v našich čtvrtích jsou postaveni na okraj.

3. Situace, kterou žalm popisuje, je zabarvena smutkem kvůli ne-spravedlnosti, utrpení a strastem, jež postihují chudé. I přesto nabízí krásnou definici chudého. Je to ten, kdo „důvěřuje v Hospodina“ (srov. v. 11), protože má jistotu, že nebude nikdy opuštěn. V Písmu je chudý člověkem důvěry! Autor posvátného textu rovněž předkládá důvod této důvěry: on „zná Hospodina“ (srov. tamtéž) a výraz „znát“ v biblickém jazyku znamená osobní vztah zalíbení a lásky.

Stojíme před skutečně úchvatným popisem, jaký bychom nikdy nečekali. To však nevyjadřuje nic jiného než velikost Boha, když se on nachází před chudým. Jeho tvořivá síla překonává každé lidské očekávání a realizuje se v tom, že „si vzpomíná“ na konkrétního člověka (srov. v. 13). Právě důvěra v Hospodina a jistota, že člověk nebude opuštěn, odkazuje k naději. Chudý ví, že Bůh ho nemůže opustit, a proto žije stále v přítomnosti Boha, který si na něho vzpomíná. Jeho přítomnost přesahuje současný stav utrpení, aby vytyčila cestu osvobození, jež proměňuje srdce, protože mu poskytuje pomoc v jeho nejhlubším nitru.

4. Popis Božího působení ve prospěch chudých je stálým refrémem Písma svatého. On je tím, kdo „naslouchá“, „zasahuje“, „chrání“, „obhajuje“, „vykupuje“, „zachraňuje“... Chudý v podstatě nikdy nemůže při své modlitbě shledat Boha jako lhostejného nebo mlčenlivého. Bůh je ten, kdo nastoluje spravedlnost a nezapomíná (srov. Žl 40,18; 70,6); je pro něj naopak úkrytem a neopomene přijít mu na pomoc (srov. Žl 10,14).

Můžeme vybudovat mnoho zdí a zavřít na závoru všechny vchody, abychom se klamně cítili bezpeční se svým bohatstvím na úkor těch, kdo stojí venku. Nebude to tak navždy. „Den Hospodinův“, jak ho popisují proroci (srov. *Am* 5,18; *Iz* 2-5; *Jl* 1-3), zničí bariéry vytvořené mezi zeměmi a nahradí zpupnost několika solidaritou mnohých. Situace sociálního vyloučení, která utlačuje miliony lidí, již nemůže trvat dlouho. Jejich výkřik roste a zasahuje celou zemi. Jak psal otec Primo Mazzolari: „Chudý je trvalým protestem proti našim nespravedlnostem; chudý je skladem výbušnin. Když zapálíš oheň, svět vybuchne.“

5. Není možné nadále pomíjet naléhavé volání, které Písmo svaté svěřuje chudým. Kamkoli obrátíme svůj pohled, ukazuje Písmo, že chudí jsou těmi, kdo nemají to potřebné k životu, protože závisí na druhých. Jsou to lidé utlačovaní, pokoření, ti, kdo leží na zemi. A přece Ježíš neměl obavu ztotožnit se s každým z tohoto početného zástupu nuzných: „Cokoli jste udělali pro jednoho z těchto mých nejposlednějších bratří, pro mne jste udělali“ (*Mt* 25,40). Utíkat před tímto ztotožněním znamená falšovat evangelium a rozměšňovat Zjevení. Bůh, jenž se v Ježíši zjevil, je šlechetný, milosrdný a ve své dobrotě a milosti nevyčerpatelný Otec, který dává naději především těm, kdo jsou zklamáni a zbaveni budoucnosti.

Jak nezdůraznit, že blahoslavenství, jimiž Ježíš zahájil kázání o Božím království, se otevírají slovy: „Blahoslavení, vy chudí“ (*Lk* 6,20)? Právě chudým patří Boží království, protože oni je umí přijmout. To je smyslem tohoto paradoxního sdělení. S kolika chudými se každý den setkáváme! Zdá se, že v průběhu času civilizační výdobytky jejich počet zvětšují, místo toho, aby jej umenšovaly. Staletí ubíhají a toto evangelní blahoslavenství se zdá být stále paradoxnější; chudí jsou chudší, a dnes ještě víc než kdy jindy. Avšak Ježíš, který postavil chudé do středu pozornosti hned na počátku kázání o svém Království, nám chtěl říct právě toto: on ho začal, ale nám, svým žákům, svěřil úkol nést je dál právě se zodpovědností za chudé. V době, jako je ta naše, musíme především oživovat naději a vracet důvěru. To je program, který křesťanské společenství nemůže podceňovat. Závisí na něm důvěryhodnost našeho hlásání a svědectví křesťanů.

6. Svou blízkostí chudým církev zjišťuje, že ona je lidem rozptýleným mezi mnoha národy a jejím povoláním je, aby se nikdo necítil jako cizinec nebo vyloučený, protože všechny spojuje na společné cestě ke spáse. Situace chudých zavazuje, abychom nepřipustili jakoukoli distanci od Pánova těla, které v nich trpí. Spíše jsme povoláni, abychom se jeho těla dotýkali a osobně se nasazovali v autentické službě evangelizace. Sociální povznesení chudých není úkolem, který by nepatřil k hlásání evangelia, ale naopak je projevem realismu křesťanské víry a její historické hodnoty. Láska, která dává život víře v Ježíše, nedovoluje jeho žákům, aby se uzavírali v dusivém individualismu skrytém v segmentech duchovní intimity bez jakéhokoli vlivu na sociální život (srov. apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, 183).

Nedávno jsme oplakávali smrt velkého apoštola chudých Jeana Vaniera. Jeho oddanost nám otevřela nové cesty k tomu, jak soužitím s nimi povznášet lidi sociálně vyloučené. Jean Vanier dostal od Boha velký dar věnovat celý svůj život bratřím a sestrám s vážným postižením, které společnost chce často vyloučit. Byl „svatým odvedle“, který svým nadšením dokázal kolem sebe shromáždit mnoho mladých, mužů i žen, kteří svým každodenním nasazením dávali lásku a vraceli úsměv mnoha slabým a zranitelným lidem, jimž poskytli opravdovou „archu“ záchranu proti vyloučení a samotě. Jeho svědectví změnilo život mnoha lidí a pomohlo světu, aby hleděl jinýma očima na osoby slabší a zranitelnější. Výkřik chudých byl vyslyšen a vytvořil nezlomnou naději i viditelná a hmatatelná znamení konkrétní lásky, jichž se dodnes můžeme dotýkat rukama.

7. „Opce pro chudé, pro ty, které společnost odvrhne a zahazuje“ (tamtéž, 195), je prioritní volbou, k jejímuž následování jsou povoláni Ježíšovi učedníci, aby nezrazovali důvěryhodnost církve a mnoha bezbranným dávali účinnou naději. V nich se křesťanská láska projevuje, protože ten, kdo Kristovou láskou soucítí s jejich utrpením, dostává sílu a dodává elán hlásání evangelia.

Nasazení křesťanů u příležitosti letošního Světového dne chudých spočívá především v běžném každodenním životě a nezakládá se jen na iniciativách pomoci, které jsou také chvályhodné a potřebné, ale mají vést k tomu, aby u každého zvýšily plnou pozornost, kterou má

věnovat každému člověku nacházejícímu se v nouzi. „Tato láskyplná pozornost je počátkem pravé starosti“ (tamtéž, 199) o chudé při hledání jejich skutečného dobra. Není jednoduché být svědky křesťanské naděje v podmínkách konzumní a skartační kultury neustále zaměřené na růst povrchního a prchavého blahobytu. Je zapotřebí změnit mentalitu, abychom znovu objevili to potřebné a aby hlásání Božího království nabývalo na konkrétnosti i účinnosti.

Naděje se sdílí také skrze útěchu, která se poskytuje doprovázením chudých, ne v nějaké chvíli nabitě nadšením, ale úsilím, které pokračuje v čase. Chudí nezískají pravou naději, když nás uvidí spokojené, protože jsme jim věnovali trochu svého času, ale tehdy, když v naší oběti rozpoznají skutek nezištné lásky, která nehledá odplatu.

8. Od dobrovolníků, jejichž zásluhou je to, že mnohdy jako první pochopili důležitost pozornosti věnované chudým, žádám, aby rostla jejich oddanost. Draží bratři a sestry, povzbuzuji vás, abyste v každém chudém, s nímž se setkáte, hledali, co skutečně potřebuje; abyste se nezastavili u první materiální potřeby, ale objevovali dobro, které se skrývá v jeho srdci. Buďte vnímaví k jeho kultuře a k jeho způsobu vyjadřování, abyste mohli zahájit skutečný bratrský dialog. Odložme rozdělení, která pocházejí z ideologických nebo politických vizí, hledme na to podstatné, co nepotřebuje mnoho slov, ale láskyplný pohled a podanou ruku. Nezapomínejte, že „nejhorší diskriminací, kterou chudí trpí, je nedostatek duchovní pozornosti“ (tamtéž, 200).

Chudí potřebují především Boha a jeho lásku zviditelňovanou svatými lidmi žijícími vedle nich, kteří jednoduchostí svého života vyjadřují a nechávají vyjít najevo sílu křesťanské lásky. Bůh používá mnoha cest a nekonečného počtu nástrojů, aby se dostával k srdci lidí. Chudí se k nám přibližují zajisté i proto, že jim rozdáváme potravu, ale to, co skutečně potřebují, je víc než nabízené teplé jídlo nebo bageta. Chudí potřebují naše ruce, aby se cítili povzneseni, naše srdce, aby znovu pocítili vroucí cit, a naši přítomnost, aby překonali samotu. Prostě potřebují lásku.

9. Někdy stačí málo, aby se naděje vrátila: stačí zastavit se, usmát se, naslouchat. Na jeden den ponechme stranou statistiky; chudí nejsou čísla, na něž se odvoláváme, když chválíme svá díla a své projekty. Chudí jsou lidé, jimž máme vycházet v ústrety. Jsou to osamělí mladí i staří, které máme pozvat domů na jídlo. Jsou to muži, ženy i děti očekávající přátelské slovo. Chudí nás zachrání, protože nám umožňují setkávat se s tvářmi Ježíše Krista.

V očích světa se zdá nerozumné představit si, že chudoba a nouze mohou mít spasitelskou sílu; a přece právě to učí Apoštol, když říká: „Není tu mnoho moudrých lidí podle lidských měřítek, ani mnoho mocných, ani mnoho urozených. A přece: ty, které svět pokládá za pošetilé, vyvolil si Bůh, aby zahanbil moudré, a ty, kteří jsou ve světě bezmocní, vyvolil si Bůh, aby zahanbil mocné, a ty, které svět má za neurozené a méněcenné, dokonce i ty, kteří nejsou vůbec nic, vyvolil si Bůh, aby zlomil moc těch, kteří jsou ‚něco‘, aby se žádný smrtelník nemohl před Bohem vynášet“ (*1 Kor 1,26-29*). Tuto spasitelskou sílu není možné vidět lidskýma očima; avšak očima víry ji vidíme působit a osobně ji zakoušíme. V srdci Božího lidu, jenž je na cestě, pulzuje tato spasitelská síla, která nevyklučuje nikoho a všechny přibírá na skutečnou poutní cestu obrácení, aby chudí byli poznáváni a milováni.

10. Hospodin neopouští ty, kdo ho hledají, ani ty, kdo ho vzývají. „Nezapomněl na výkřiky ubožáků“ (*Žl 9,13*), protože jeho uši jsou pozorné k jejich hlasu. Naděje chudého se staví jako výzva různým smrtelným situacím, protože chudý člověk ví, že ho Bůh zvláště miluje, a tak vítězí nad utrpením a vyloučením. Stav chudoby mu neodní má důstojnost, kterou dostal od Stvořitele; žije s jistotou, že mu ji sám Bůh vrátí, Bůh, jenž není lhostejný k osudu svých nejslabších dětí, ale naopak jejich trápení a bolesti vidí a bere je do svých rukou; dává jim sílu a odvalu (srov. *Žl 10,14*). Naděje chudého se stává silnou díky jistotě, že Hospodin ho přijímá, že v něm nachází pravou spravedlnost a že posiluje jeho srdce, aby i nadále milovalo (srov. *Žl 10,17*).

Podmínka stanovená učedníkům Ježíše Krista, aby se stali důslednými evangelizátory, spočívá v rozsévání viditelných znamení naděje. Všechna křesťanská společenství a všechny, kdo vnímají potřebu přinášet naději a útěchu chudým, žádám, aby se zasadili o to, at' Světový den chudých posílí u mnoha lidí vůli účinně spolupracovat

na tom, aby nikdo nepocítoval, že mu chybí blízkost a solidarita. Kéž nás provázejí slova proroka ohlašujícího odlišnou budoucnost: „Vám, kdo ctíte mé jméno, vzejde slunce spravedlnosti, které má na svých křídlech uzdravení“ (*Mal 3,20*).

Ve Vatikánu 13. června 2019,
v den liturgické památky svatého Antonína z Padovy

FRANTIŠEK

DOKUMENT O LIDSKÉM BRATRSTVÍ V ZÁJMU SVĚTOVÉHO MÍRU A POKOJNÉHO SOUŽITÍ¹

4. ÚNORA 2019

Úvod

Víra vede věřícího k tomu, aby ve druhém člověku viděl bratra, kterého má podporovat a milovat. Vírou v Boha, stvořitele světa, veškerého tvorstva i všech lidí, kteří jsou si před jeho milosrdenstvím navzájem rovni, je věřící člověk povolán, aby toto lidské bratrství projevoval tak, že bude stvoření i celý svět chránit a bude podporovat každého, zejména lidi nejchudší a nejpotřebnější.

Tato transcendentní hodnota se stala východiskem pro různá setkání provázená bratrskou a přátelskou atmosférou, při nichž jsme sdíleli radosti, bolesti i problémy současného světa zaznamenané v rovině vědeckého a technického pokroku, ve zlepšení terapeutických postupů, v přijetí výdobytků digitální éry sdělovacích prostředků a komunikace. Zamýšleli jsme se rovněž nad chudobou, válkami a utrpením, v nichž žijí mnozí naši bratři a sestry v nejrůznějších částech světa, jakož i nad důsledky závodů ve zbrojení, nad sociální nepravděpodobností, korupcí, nerovností, mravním úpadkem, terorismem, diskriminací, extremismem a nad dalšími četnými příčinami stavu současného světa.

Z těchto bratrských a upřímných diskuzí i ze setkání plného důvěry ve světlou budoucnost všech lidí se zrodila myšlenka na předkládaný „Dokument o *lidském bratrství*“. Tento text byl poctivě a vážně promyšlen, aby se mohl stát společným prohlášením naší dobré

1 http://w2.vatican.va/content/francesco/it/travels/2019/outside/documents/papa-francesco_20190204_documento-fratellanza-umana.html

a upřímné vůle a také aby vybídl všechny lidi, kteří v srdci chovají víru v Boha i v *lidské bratrství*, ke sjednocení a spolupráci. Zároveň má sloužit jako průvodce dalších generací na cestě ke kultuře vzájemné úcty s vědomím veliké Boží milosti, která ze všech lidí činí bratry.

Dokument

Ve jménu Boha, který stvořil všechny lidi jako sobě rovné v právech, povinnostech i důstojnosti a povolal je, aby spolu žili jako bratři, a tak zaplnili zemi a šířili na ní hodnoty dobra, lásky a pokoje,

ve jménu nevinné lidské duše, kterou Bůh zakázal zabíjet, když prohlásil, že každý, kdo usmrtí jednoho člověka, jako by zabíjel celé lidstvo, a každý, kdo jednoho člověka zachrání, jako by zachránil lidstvo,

ve jménu lidí chudých, bědných, potřebných a vytlačovaných na okraj společnosti, kterým nám Bůh uložil pomáhat a tento příkaz dal všem lidem, zejména však těm zámožným a majetným,

ve jménu sirotků, vdov, uprchlíků a těch, kdo byli vyhnáni ze svých domovů a ze své země, všech obětí válek, pronásledování a nespravedlnosti, lidí slabých a žijících ve strachu, válečných vězňů i lidí mučených kdekoli na světě a bez veškerých rozdílů,

ve jménu národů zbavených bezpečí, míru a pokojného soužití, národů padlých za oběť ničení, přírodním pohromám a válkám,

ve jménu *lidského bratrství*, které zahrnuje všechny lidi, spojuje je a činí je sobě rovnými,

ve jménu tohoto *bratrství* drásaného politikami integralismu a rozdělení, systémy umožňujícími bezuzdný zisk i nenávisťnými ideologickými tendencemi, které manipulují lidskými činy i osudy,

ve jménu svobody, kterou dal Bůh všem lidem, když je stvořil jako svobodné a tímto darem je vyznamenal,

ve jménu spravedlnosti a milosrdenství, které jsou základem blahobytu a úhelným kamenem víry,

ve jménu všech lidí dobré vůle, žijících ve všech koutech země,

ve jménu Boha a všeho zmíněného zde tímto *al-Azhar aš-šaríf* (s muslimy Východu i Západu) a katolická církev (s katolíky Východu i Západu) společně prohlašují, že za svou cestu přijímají kulturu dialogu, za své chování spolupráci a za svou metodu a měřítko přijímají vzájemné poznání.

My, kdo věříme v Boha a v konečné setkání s ním i v jeho soud, vyžadujeme na základě své náboženské a mravní odpovědnosti a prostřednictvím tohoto dokumentu od sebe samých, od představitelů zemí světa i od tvůrců mezinárodní politiky a světové ekonomiky, aby se ze všech sil, jak jen to nejdříve bude možné, zasazovali o šíření kultury tolerance, soužití a míru a aby zasáhli a zastavili prolévání nevinné krve a učinili přítrž válkám, konfliktům, devastaci životního prostředí i kulturnímu a mravnímu úpadku, které svět v současnosti prožívá.

Vybízíme intelektuály, filozofy, náboženské představitele, umělce, pracovníky v médiích i v kulturní sféře kdekoli ve světě, aby znovu objevili hodnoty míru, spravedlnosti, dobra, krásy, *lidského bratrství* i pokojného soužití a aby tak pro spásu všech lidí potvrdili a ukotvili jejich význam tím, že je budou všemožně šířit.

Toto prohlášení vychází z hlubokých úvah o naší přítomnosti, doceňuje její úspěchy a prožívá její skutečné bolesti, pohromy a kalamity, přičemž vyjadřuje pevné přesvědčení, že mezi nejdůležitější příčiny krize moderního světa patří znečitlivělé lidské svědomí, odcizení ve vztahu k náboženským hodnotám a převládající individualismus doprovázený materialistickými filozofiemi, které člověka zbožšťují a na místo nejvyšších transcendentálních principů kladou hodnoty hmotné a světské.

Uznáváme pozitivní kroky, které moderní společnost učinila na poli vědy, technologie, lékařství, průmyslu a blahobytu zejména v rozvinutých zemích. Zároveň však chceme zdůraznit, že ruku v ruce s tímto dějinným pokrokem, který je obrovský a cenný, přichází i mravní úpadek, jenž ovlivňuje mezinárodní dění a projevuje se oslabením vztahu k duchovním hodnotám a ztrátou vědomí odpovědnosti. To vše přispívá k všeobecnému šíření pocitu frustrace, osamocení a beznaděje, což jedny přivádí do spárů ateistického nebo

agnostického extremismu, náboženského integralismu či zaslepeného fundamentalismu a extremismu, a druhé vede k nejrůznějším podobám závislosti a k individuální nebo kolektivní sebedestrukci.

Dějiny potvrzují, že náboženský i národnostní extremismus a projevy nesnášenlivosti ve světě, ať už na Západě nebo na Východě, signalizují něco, co lze označit za „rozkouskovanou třetí světovou válku“. V nejrůznějších částech světa již začala za tragických okolností projevovat svou krutou tvář, aniž by bylo známo, kolik si vyžádala obětí a kolik sirotků a vdov po sobě zanechala. Navíc vidíme, že i další oblasti, kde roste napětí a kde se hromadí zásoby zbraní a munice, se mohou stát dějištěm nových konfliktů. To vše se odehrává ve světě poznamenaném nejistotou, ztrátou iluzí a strachem z budoucnosti a v podmínkách určených krátkozrakými ekonomickými zájmy.

Prohlašujeme také, že velké politické krize, nespravedlnost a nerovné rozdělení přírodních zdrojů, z nichž má ke škodě většiny obyvatel Země prospěch jen bohatá menšina, byly a nadále jsou příčinou nezměrného množství nemocných, chudých a mrtvých. Navzdory přírodnímu bohatství i četnosti mladé populace se stávají obětí těchto obrovských krizí celé národy. Přitom na mezinárodní úrovni panuje vůči konfliktům, v nichž umírají bídou a hladem miliony dětí, nepřijatelné mlčení.

V této souvislosti je zřejmé, jak významnou roli hraje rodina jako základní kámen společnosti i lidstva, když přivádí na svět děti, když je vychovává, vzdělává a poskytuje jim bezpečí i spolehlivou mravní formaci. Útočit na instituci rodiny, pohrdat jí nebo pochybovat o jejím významu patří mezi nejhorší zla naší doby.

Potvrzujeme rovněž velký význam, oživení a probuzení náboženského povědomí v srdci nových generací vedených zdravou výchovou k mravním hodnotám i ke správnému náboženskému učení. Tak bude možné vzdorovat individualistickým, egoistickým a konfliktním tendencím i slepému radikalismu a extremismu ve všech jejich formách a projevech.

Prvním a nejdůležitějším cílem všech náboženství je věřit v Boha, ctít ho a také zvat všechny lidi, aby sami uvěřili, že tento svět závisí na Bohu, který nad ním vládne a jako jeho Stvořitel nás ve své božské moudrosti stvořil a svěřil nám dar života, abychom jej chránili. Nikdo nemá právo tento dar odebrat, ohrozit nebo s ním podle své libosti

manipulovat, ale každý ho musí chránit od počátku až do přirozené smrti. Odsuzujeme proto genocidu, terorismus, násilné vysídlování, obchod s lidskými orgány, potrat, eutanazii a všechny život ohrožující činy, stejně jako odsuzujeme každou politiku, která takové praktiky podporuje.

Dále rozhodně prohlašujeme, že náboženství nikdy nesmí podněcovat k válce, nenávisti, nepřátelství, extremismu a nesmí rozdmýchávat násilí ani krveprolévání. K těmto tragédiím dochází tehdy, pokud se lidé vzdalují od náboženského učení, využívají je k politickým cílům nebo podléhají účelově vytvářeným interpretacím předkládaným ze strany náboženských uskupení, jež v zájmu přízemních a krátkozrakých politických či ekonomických cílů zneužívají v určitých dějinných obdobích sílu náboženského cítění v srdci druhých lidí a chtějí je tak přinutit k jednání, jež nemá s pravdou náboženství nic společného. Vybízíme proto všechny, kterých se to týká, aby přestali zneužívat náboženství k probouzení nenávisti, násilí, extremismu a zaslepeného fanatismu a aby Božím jménem neospravedlňovali vraždy, vyhnanství, terorismus a útlak. Žádáme o to na základě naší společné víry v Boha, jenž nestvořil lidi, aby spolu bojovali, navzájem se zabíjeli a aby byli během života vystaveni mučení nebo ponižování. Všemohoucí Bůh nemá zapotřebí, aby ho někdo bránil, a nechce, aby bylo jeho jméno zneužíváno k terorizování lidí.

Tento dokument, ve shodě s předchozími mezinárodními dokumenty, které zdůraznily význam různých náboženství při budování míru ve světě, potvrzuje:

- Silné přesvědčení, že pravé náboženské učení nás vybízí, abychom zůstali ukotveni v hodnotách míru, abychom bránili hodnoty vzájemného poznání, *lidského bratrství* a pokojného soužití, abychom usilovali o obnovu moudrosti, spravedlnosti a lásky a znovu probouzeli náboženské vědomí v mladých lidech s cílem ochránit nastupující generace před nadvládou materialistického uvažování a před nebezpečím chamtivých politických směrů postavených na bezuzdném zisku a lhostejnosti a využívajících zákon síly namísto síly zákona.
- Svoboda patří mezi práva každého člověka: všichni se těší svobodě vyznání, myšlení, projevu i jednání. Pluralismus a rozmanitost

náboženství, barvy pleti, pohlaví, rasy a jazyka jsou projevem moudré vůle, s níž stvořil Bůh všechny lidi. Boží moudrost je také zdrojem práva na svobodu vyznání a na odlišnost. Proto je třeba odmítnout vnucené přijetí jiného náboženství nebo kultury či životního stylu, s nimiž se lidé neztotožňují.

- Cestou k dosažení důstojného života, na který má každá lidská bytost právo, je spravedlnost založená na milosrdenství.
- Ke zmírnění mnoha ekonomických, společenských, politických i ekologických problémů, které dnes tolik tíží značnou část lidstva, by významně přispěl dialog, porozumění a také šíření kultury tolerance, přijetí a pokojného soužití mezi lidmi.
- Dialog mezi věřícími znamená setkávání na širokém poli společných duchovních, lidských i společenských hodnot s úmyslem zasazovat se o šíření nejvyšších mravních hodnot, o něž náboženství usiluje, a zároveň se vyhnout neplodným diskuzím.
- Ochrana bohoslužebných míst – chrámů, kostelů i mešit – je povinnost, kterou zaručují náboženství, lidské hodnoty, právo i mezinárodní úmluvy. Každý pokus o útok na bohoslužebné místo i hrozba násilím, bombovým útokem nebo jeho zničením odporuje každé náboženské nauce a je porušením mezinárodního práva.
- Terorismus je zavrženíhodný, ohrožuje bezpečí lidí na Východě i Západě, Severu i Jihu a šíří paniku, hrůzu a pesimismus. Nezpůsobuje ho však náboženství, ačkoli je k tomu teroristé zneužívají, ale spíše propojení mylného výkladu náboženských textů s politikou vedoucí k hladu, bídě, nespravedlnosti, útlaku a pýše. Proto je nezbytné ukončit finanční, zbrojní i strategickou podporu teroristických hnutí i veškeré snahy o jejich ospravedlnování a mediální krytí. To vše je třeba považovat za mezinárodní zločiny, které ohrožují bezpečí a mír ve světě. Takový terorismus je třeba odsoudit ve všech jeho podobách a projevech.
- Pojem *občanství* se opírá o rovnost práv a povinností, pod jejichž záštitou se všichni lidé těší spravedlnosti. Proto je nezbytné pojem *plného občanství* v našich společnostech stabilizovat a přitom odmítnout takové diskriminační užití pojmu *menšina*, jenž obsahuje

pocity izolace a podřadnosti. Jeho zneužití dláždí cestu nepřátelství a nesvornosti, ničí to, čeho se již podařilo dosáhnout, a některé občany zbavuje náboženských i občanských práv, takže je vystavuje diskriminaci.

- Dobré vztahy mezi Východem a Západem jsou pro obě strany nezbytností. Nelze je zanedbávat, aby se mohly při plodné kulturní výměně a dialogu vzájemně obohacovat. Západ může na Východě objevit lék na své duchovní a náboženské nemoci, které působí převládající materialismus. A Východ může na Západě nalézt spoustu prvků, které mu pomohou osvobodit se od slabosti, rozdělení a konfliktů i od vědeckého, technického a kulturního úpadku. Důležité je věnovat pozornost náboženským, kulturním a historickým rozdílům, jež sehrály zásadní roli při utváření charakteru, kultury a civilizace Východu. Současně je nutné posilovat obecná a společná lidská práva, a tak podporovat důstojný život všech obyvatel Východu i Západu, aby byla vyloučena politika dvojího metru.
- Nezbytným požadavkem je uznat právo žen na vzdělání a zaměstnání a také na svobodu uplatňovat vlastní politická práva. Vedle toho je třeba vyvinout úsilí směřující k osvobození žen od historických a společenských podmínek, které odporují jejich důstojnosti i zásadám víry. Stejně tak je nezbytné chránit je před sexuálním vykořisťováním a před tím, aby se stávaly objekty obchodu, potěšení nebo finančního zisku. K dosažení tohoto cíle je třeba zamezit všem nelidským a hrubým praktikám, které snižují důstojnost žen, a vynaložit úsilí vedoucí k úpravě zákonů, jež brání ženám plně využívat svá práva.
- Ochrana práv dětí na výživu, vzdělání a podporu růstu v rodinném prostředí patří mezi základní povinnosti rodiny a společnosti. Plnění těchto povinností je nutné všude ve světě zajišťovat a chránit tak, aby je nikdo nepřehlížel nebo některému dítěti neupíral. Je nezbytné zavrhnout všechny praktiky, které vedou k porušování práv a důstojnosti dětí. Stejně tak je třeba zůstat v ostražitosti a chránit je před všemi nebezpečími, jimž jsou zejména v digitálním světě vystaveny, a obchod s jejich nevinností i jakékoli provinění proti dětství považovat za zločin.

- Ochrana práv lidí starých, slabých, postižených a utlačovaných je náboženská i společenská povinnost, kterou je třeba zajistit a bránit přísnými zákony i zavedením relevantních mezinárodních úmluv.

Za tímto účelem katolická církev a al-Azhar v rámci vzájemné spolupráce oznamují a zavazují se, že tento dokument předají představitelům států, vlivným osobnostem a náboženským představitelům celého světa, jakož i kompetentním regionálním a mezinárodním organizacím, spolkům a sdružením v rámci občanské společnosti, náboženským institucím a vůdčím myslitelům. Zároveň chtějí šířit principy tohoto prohlášení na všech úrovních od místní po mezinárodní a vybízet, aby se staly součástí politických strategií a rozhodnutí, zákonodárných textů, studijních materiálů a textů k dalšímu šíření.

Al-Azhar a katolická církev požadují, aby se tento dokument stal předmětem dalšího bádání a promýšlení na všech školách, univerzitách i ve všech vzdělávacích a formačních institutech, a tak přispěl k výchově nových generací, které dál ponесou dobro a mír a za všech okolností budou bránit práva všech utlačovaných i svých nejmenších bratří.

Závěrem si přejeme, aby:

toto prohlášení sloužilo jako pozvání ke smíření a bratrství mezi všemi věřícími, mezi věřícími a nevěřící i mezi všemi lidmi dobré vůle, stalo se výzvou pro každého člověka s nezkaženým svědomím, který odmítá zavrženíhodné násilí a zaslepený extremismus, výzvou pro každého, kdo si cení hodnot tolerance a bratrství, jak je chrání a podporují jednotlivá náboženství,

bylo svědectvím o velikosti víry v Boha, který sjednocuje rozdělená srdce a pozvedá lidskou duši,

bylo znamením blízkosti mezi Východem a Západem, Severem i Jihem a také mezi všemi, kdo věří, že Bůh nás stvořil proto, abychom se navzájem poznávali, spolupracovali a žili jako bratři, kteří k sobě chovají vzájemnou lásku.

V to doufáme a to chceme uskutečňovat, abychom dosáhli všeobecného míru, ze kterého se v tomto životě budou těšit všichni lidé.

Abú Zabí 4. února 2019

*Jeho Svatost
papež František*

*Velký imám mešity al-Azhar
Ahmad at-Tajjib*

12. **APOŠTOLSKÝ LIST
MOTU PROPRIO „DE CONCORDIA
INTER CODICES“, KTERÝM JSOU
UPRAVENY NĚKTERÉ NORMY KODEXU
KANONICKÉHO PRÁVA**

31. KVĚTNA 2016

<p>Litterae Apostolicae Motu Proprio datae quibus nonnullae normae Codicis Iuris Canonici immutantur</p>	<p>Apoštolský list vydaný z vlastního rozhodnutí (motu proprio) <i>De concordia inter Codices</i>, kterým jsou upraveny některé normy Kodexu kanonického práva</p>
<p>FRANCISCUS PP.</p>	<p>Papež František</p>
<p>De concordia inter Codices valde solliciti, quasdam discrepantias animadvertimus inter Codicis Iuris Canonici et Codicis Canonum Ecclesiarum Orientalium normas reperiri. Duo enim Codices partim communes normas continent, partim vero peculiare ac proprias, id quod utrumque autonomum reddit. Oportet tamen ut etiam peculiare normae apte inter se componantur. Namque discrepantiae, si et quatenus adsint, in pastoralis praxi incommoda secum ferunt, praesertim cum relationes inter membra tum ad Ecclesiam latinam tum ad aliquam Ecclesiam orientalem pertinentia moderandae sunt.</p>	<p>Veden starostlivostí o soulad mezi kodexy jsem shledal určité odlišnosti mezi normami Kodexu kanonického práva a Kodexu kánonů východních církví. Tyto dva kodexy zčásti obsahují společné normy, zčásti však specifickou vlastní úpravu, což jim oběma dodává svébytnost. Je vhodné, aby také specifické normy byly navzájem vhodně uvedeny do souladu. Neboť případné odlišnosti působí v pastorační praxi obtíže především v uspořádání vztahů mezi členy latinské církve a východních církví.</p>

Id accidit praesertim nostris temporibus, cum nempe ex populorum migratione sequatur ut plures christifideles orientales in regionibus latinis degant. Quaestiones pastorales et iuridicae haud paucae inde sunt exortae, quae ut solvantur accommodatas normas postulant. Speciatim est memorandum christifideles orientales ad suum cuiusque ritum servandum teneri, ubicumque terrarum inveniantur (cfr CCEO can. 40 § 3; Conc. Oecum. Vat. II, Decr. *Orientalium Ecclesiarum*, 6), ac proinde auctoritatis ecclesiasticae competentis est maximopere curare ut congrua media apparentur quibus ipsi hanc suam obligationem implere queant (cfr CCEO can. 193, § 1; CIC can. 383 §§ 1-2; Adhort. ap. postsyn. *Pastores gregis*, 72). Normarum concordia haud dubie medium est quod valde iuvabit ut venerabilium rituum orientalium incremento faveatur (cf. CCEO can. 39), ita ut Ecclesiae *sui iuris* curam pastorem efficacius exercere valeant.

To nastává zvláště v dnešní době, kdy z důvodu migrace pobývá mnoho východních křesťanů na územích latinské církve. Povstává z toho nemálo pastoračních i právních otázek, jejichž řešení si žádá vydání vhodných norem. Je potřeba mít zvláště na paměti, že východní křesťané si mají zachovat svůj vlastní obřad, ať už přebývají kdekoli (srov. CCEO, kán. 40 § 3; II. vatikánský koncil, dekret *Orientalium Ecclesiarum*, č. 6), a proto se má příslušná církevní autorita co nejvíce snažit poskytnout jim vhodné prostředky, aby mohli splnit tuto svou povinnost (srov. CCEO, kán. 193 § 1; CIC, kán. 383 §§ 1–2; posynodální apoštolská adhortace *Pastores gregis*, č. 72). Harmonizace norem je bezesporu prostředkem, který velmi napomůže k podpoře rozvoje úctyhodných východních obřadů (srov. CCEO, kán. 39), aby tak církve *sui iuris* byly s to účinněji vykonávat pastorační péči.

<p>Prae oculis tamen habenda est necessitas agnoscendi peculiare notas disciplinares illius regionis in qua relationes interecclesiales eveniunt. In Occidente enim, qui est maiore ex parte latinus, oportet consentaneam aequilibratam servari inter tutelam iuris proprii minoris partis orientalis et obsequium exhibendum erga historicam traditionem canonicam maioris partis latinae, ita ut indebiti concursus et conflictus vitentur omniumque catholicarum communitatum in illa regione commorantium fructuosa cooperatio foveatur.</p>	<p>Je ovšem třeba mít na zřeteli disciplinární zvláštnosti především v těch regionech, v nichž dochází k mezicírkevním vztahům. Na převážně latinském Západě je třeba zachovat rozumnou rovnováhu mezi ochranou vlastního práva východní menšiny a úctou k historické tradici latinské většiny, aby se tak zamezilo nevhodnému vměšování a konfliktům a podpořila se plodná spolupráce všech katolických společenství v daném regionu.</p>
<p>Accedit et alia ratio ut normae CIC expressis quibusdam compleantur dispositionibus, iis quidem similibus quae in CCEO continentur, postulatio nempe ut accuratius determinentur relationes cum christifidelibus ad Ecclesias orientales non catholicas pertinentibus, quorum in praesentia auctus est numerus in territoriis latinis.</p>	<p>Dalším důvodem pro harmonizaci norem CIC s obdobnými ustanoveními CCEO je přesnější vymezení vztahů s křesťany příslušejícími k nekatolickým východním církvím, jejichž počet na latinských územích je značný.</p>
<p>Prae oculis quoque habendum est canonistarum commentaria animadvertisse discrepantias quasdam inveniri inter utrumque Codicem ac fere unanimiter ostendisse quae sint praecipuae quaestiones et quomodo eae concordae sint reddendae.</p>	<p>Nakonec je třeba zdůraznit, že také kanonická věda upozorňovala na některé rozdíly mezi oběma kodexy, takže jednomyslně poukazovala na ty nejproblematictější a navrhovala způsob jejich uvedení do souladu.</p>

<p>Finis igitur normarum quae his Litteris Apostolicis <i>Motu Proprio</i> datis introducuntur in eo consistit ut perveniatur ad concordem disciplinam, quae certam signet viam sequendam singulis in casibus in exercitio curae pastoralis.</p>	<p>Cílem norem ustanovených tímto motu proprio je dosažení jednotné disciplíny, která poskytne jistotu ve výkonu pastorační služby v konkrétních případech.</p>
<p>Pontificium Consilium de Legum Textibus per Commissionem peritorum in Iure canonico orientali et latino quaestiones repperit quae prae ceteris egere videntur accommodata renovatione legislativa sicque textum elaboravit transmissum ad triginta circiter totius orbis Consultores et Iuris canonici cultores necnon ad Auctoritates Ordinariatuum latinorum pro orientalibus. Expen-sis receptis animadversionibus, novus textus approbatus est a Sessione Plenaria Pontificii Consilii de Legum Textibus.</p>	<p>Papežská rada pro zákonné texty za pomoci komise odborníků na východní i latinské kanonické právo vymezila otázky, které nejvíce vyžadovaly novelizaci, a takto připravený text zaslala asi třiceti konzultorům z řad odborníků v kanonickém právu z celého světa a autoritám latinských ordinariátů určených pro východní katolíky. Po vyhodnocení došlých připomínek byl nový text schválen na plenárním zasedání Papežské rady pro zákonné texty.</p>
<p>His omnibus perpensis, quae sequuntur decernimus:</p>	<p>Po zvážení všeho výše uvedeného stanovím takto:</p>
<p>Art. 1. Canon 111 CIC integre sequenti textu substituitur, in quo adiungitur nova paragraphus et nonnullae expressiones mutantur:</p>	<p>Čl. 1. Kánon 111 CIC je celý nahrazen následujícím textem, v němž je přidán nový paragraf a mění se některé výrazy:</p>
<p>§ 1 Ecclesiae latinae per receptum baptismum adscribitur filius parentum, qui ad eam pertinent vel, si alteruter ad eam non pertineat, ambo concordi voluntate optaverint ut proles in Ecclesia latina baptizaretur; quodsi concors voluntas desit, <i>Ecclesiae sui iuris</i> ad quam pater pertinet adscribitur.</p>	<p>§ 1. Přijetím křtu je do latinské církve včleněno dítě rodičů, kteří do ní patří, nebo jestliže jeden z nich do ní nepatří, pokud se oba rodiče dohodlí, že dítě bude pokřtěno v latinské církvi; jestliže se nedohodlí, je včleněno do té <i>církve sui iuris</i>, do níž patří otec.</p>

<p>§ 2 <i>Si vero unus tantum ex parentibus sit catholicus, Ecclesiae ad quam hic parens catholicus pertinet adscribitur.</i></p> <p>§ 3 Quilibet baptizandus qui quartum decimum aetatis annum expleverit, libere potest eligere ut in Ecclesia latina vel in alia <i>Ecclesia sui iuris</i> baptizetur; quo in casu, ipse ad eam Ecclesiam pertinet quam elegerit.</p>	<p>§ 2. Pokud pouze jeden z rodičů je katolíkem, je dítě věleněno do církve, do níž patří tento katolický rodič.</p> <p>§ 3. Každý zájemce o křest, který dovršil čtrnáctý rok svého věku, si může svobodně zvolit, zdali chce být pokřtěn v latinské církvi nebo v jiné <i>církvi sui iuris</i>; v tom případě je členem té církve, kterou si vyvolil.</p>
<p>Art. 2. Canon 112 CIC integre sequenti textu substituitur, in quo adiungitur nova paragraphus et nonnullae expressiones mutantur:</p>	<p>Čl. 2. Kánon 112 CIC je celý nahrazen následujícím textem, v němž je přidán nový paragraf a mění se některé výrazy:</p>
<p>§ 1. Post receptum baptismum, alii <i>Ecclesiae sui iuris</i> ascribuntur:</p> <p>1° qui licentiam ab Apostolica Sede obtinuerit;</p> <p>2° coniux qui, in matrimonio inundo vel eo durante, ad <i>Ecclesiam sui iuris</i> alterius coniugis se transire declaraverit; matrimonio autem soluto, libere potest ad latinam Ecclesiam redire;</p> <p>3° filii eorum, de quibus in nn. 1 et 2, ante decimum quartum aetatis annum completum itemque, in matrimonio mixto, filii partis catholicae quae ad aliam <i>Ecclesiam sui iuris</i> legitime transierit; adepta vero hac aetate, iidem possunt ad latinam Ecclesiam redire.</p> <p>§ 2. Mos, quamvis diuturnus, sacramenta secundum ritum alius <i>Ecclesiae sui iuris</i> recipiendi, non secumfert adscriptionem eidem Ecclesiae.</p>	<p>§ 1. Po přijetí křtu se stávají členy jiné <i>církve sui iuris</i>:</p> <p>1. kdo obdrželi dovození od Apoštolského stolce;</p> <p>2. manžel, který při uzavírání manželství nebo za jeho trvání prohlásil, že přestupuje do <i>církve sui iuris</i> druhého z manželů; po skončení manželství se může svobodně vrátit do latinské církve;</p> <p>3. děti osob, o nichž pojednává odst. 1 a 2, které nedovršily čtrnáct roků svého věku, dále ve smíšeném manželství děti katolické strany, která zákonně přestoupila do jiné <i>církve sui iuris</i>; ty se po dovršení tohoto věku mohou vrátit do latinské církve.</p> <p>§ 2. Zvyklost, i když dlouhodobá, přijímat svátosti podle obřadu jiné <i>církve sui iuris</i> nemá za následek včlenění do této církve.</p>

<p>§ 3. <i>Omnis transitus ad aliam Ecclesiam sui iuris vim habet a momento declarationis factae coram eiusdem Ecclesiae Ordinario loci vel parochi proprio aut sacerdote ab alterutro delegato et duobus testibus, nisi rescriptum Sedis Apostolicae aliud ferat; et in libro baptizatorum adnotetur.</i></p>	<p>§ 3. Každý přestup do jiné církve sui iuris nabývá účinnosti okamžikem prohlášení učiněného před místním ordinářem této církve sui iuris nebo před vlastním farářem anebo knězem delegovaným od jednoho z nich a dvěma svědky, není-li reskriptem Apoštolského stolce stanoveno jinak; tento přestup má být zaznamenán v knize pokřtěných.</p>
<p>Art. 3. Paragraphus secunda can. 535 CIC integre sequenti textu substituitur:</p>	<p>Čl. 3. Druhý paragraf kán. 535 CIC je celý nahrazen následujícím textem:</p>
<p>§ 2. In libro baptizatorum adnotentur quoque <i>adscriptio Ecclesiae sui iuris vel ad aliam transitus, necnon confirmatio, item quae pertinent ad statum canonicum christifidelium, ratione matrimonii, salvo quidem praescripto can. 1133, ratione adoptionis, ratione suscepti ordinis sacri, necnon professionis perpetuae in instituto religioso emissae; eaeque adnotationes in documento accepti baptismi semper referantur.</i></p>	<p>§ 2. Do knihy pokřtěných se zapisuje také <i>včlenění do církve sui iuris nebo přestup do jiné církve sui iuris</i>, bířmování a všechny skutečnosti týkající se kanonického osobního stavu křesťana, jako jsou při zachování kán. 1133 uzavření manželství, osvojení, přijetí svátosti svěcení a také doživotní sliby v řeholní společnosti; tyto záznamy se vždy uvádějí v potvrzení o křtu.</p>
<p>Art. 4. Numerus secundus primae paragraphi can. 868 CIC integre sequenti textu substituitur:</p>	<p>Čl. 4. Druhý odstavec prvního paragrafu kán. 868 CIC je celý nahrazen následujícím textem:</p>
<p>§ 1. 2° spes habeatur fundata eum in religione catholica educatum iri, <i>firma</i> § 3; quae si prorsus deficiat, baptismus secundum praescripta iuris particularis differatur, monitis de ratione parentibus.</p>	<p>§ 1. – 2. opodstatněná naděje, že dítě bude vychováno v katolickém náboženství, <i>při zachování</i> § 3; jestliže tato zcela chybí, odloží se křest podle předpisů partikulárního práva a důvod se oznámí rodičům.</p>

<p>Art. 5. Canon 868 CIC posthac tertiam paragraphum habebit ut sequitur:</p>	<p>Čl. 5. Kánon 868 CIC bude nadále obsahovat třetí paragraf v tomto znění:</p>
<p>§ 3. <i>Infans christianorum non catholicorum licite baptizatur, si parentes aut unus saltem eorum aut is, qui legitime eorundem locum tenet, id petunt et si eis corporaliter physice aut moraliter impossibile sit accedere ad ministrum proprium.</i></p>	<p>§ 3. <i>Dítě nekatolických křesťanských rodičů je dovoleně pokřtěno, pokud o to žádají rodiče nebo alespoň jeden z nich nebo ti, kdo jsou zákonně na jejich místě, a pokud je pro ně fyzicky nebo morálně nemožné obrátit se na vlastního udělovatele.</i></p>
<p>Art. 6. Canon 1108 CIC posthac tertiam paragraphum habebit ut sequitur:</p>	<p>Čl. 6. Kánon 1108 CIC bude nadále obsahovat třetí paragraf v tomto znění:</p>
<p>§ 3. <i>Solus sacerdos valide assistit matrimonio inter partes orientales vel inter partem latinam et partem orientalem sive catholicam sive non catholicam.</i></p>	<p>§ 3. <i>Pouze kněz či biskup platně asistuje při uzavírání manželství mezi dvěma východními stranami nebo mezi stranou latinskou a stranou východní katolickou nebo nekatolickou.</i></p>
<p>Art. 7. Canon 1109 CIC integre sequenti textu substituitur:</p>	<p>Čl. 7. Kánon 1109 CIC je celý nahrazen následujícím textem:</p>
<p>Loci Ordinarius et parochus, nisi per sententiam vel per decretum fuerint excommunicati vel interdicti vel suspensi ab officio aut tales declarati, vi officii, intra fines sui territorii, valide matrimoniis assistunt <i>non tantum subditorum, sed etiam, dummodo alterutra saltem pars sit adscripta Ecclesiae latinae, non subditorum.</i></p>	<p>Místní ordinář a farář, pokud není rozsudkem nebo rozhodnutím exkomunikován nebo stížen interdiktem nebo suspendován z úřadu nebo za takového úředně prohlášen, z důvodu svého úřadu a v mezích svého území oddává platně <i>nejen své podřízené, ale také nepodřízené, pokud alespoň jedna ze stran je včleněna do latinské církve.</i></p>
<p>Art. 8. Prima paragraphus can. 1111 CIC integre sequenti textu substituitur:</p>	<p>Čl. 8. První paragraf kán. 1111 CIC je celý nahrazen následujícím textem:</p>

<p>§ 1. Loci Ordinarius et parochus, quamdiu valide officio funguntur, possunt facultatem intra fines sui territorii matrimoniis assistendi, etiam generalem, sacerdotibus et diaconis delegare, <i>firmiter tamen eo quod praescribit can. 1108 § 3.</i></p>	<p>§ 1. Místní ordinář a farář, pokud platně vykonávají svůj úřad, mohou v mezích svého území zmocnit kněze či biskupy a jáhny, i obecně, aby oddávali, <i>při zachování ustanovení kán. 1108 § 3.</i></p>
<p>Art. 9. Prima paragraphus can. 1112 CIC integre sequenti textu substituitur:</p>	<p>Čl. 9. První paragraf kán. 1112 CIC je celý nahrazen následujícím textem:</p>
<p>§ 1. Ubi desunt sacerdotes et diaconi, potest Episcopus dioecesanus, praeviso voto favorabili Episcoporum conferentiae et obtenta licentia Sanctae Sedis, delegare laicos, qui matrimoniis assistant, <i>firmiter praescripto can. 1108 § 3.</i></p>	<p>§ 1. Kde chybí kněží či biskupové a jáhni, může diecézní biskup, po předchozím příznivém vyjádření biskupské konference a po obdržení dovolení od Apoštolského stolce, zmocnit laiky, aby oddávali, <i>při zachování ustanovení kán. 1108 § 3.</i></p>
<p>Art. 10. Canon 1116 CIC posthac tertiam paragraphum habebit, ut sequitur:</p>	<p>Čl. 10. Kán. 1116 CIC bude nadále obsahovat třetí paragraf v tomto znění:</p>
<p>§ 3. <i>In iisdem rerum adiunctis, de quibus in §1, nn. 1 et 2, Ordinarius loci cuilibet sacerdoti catholico facultatem conferre potest matrimonium benedicendi christifidelium Ecclesiarum orientalium quae plenam cum Ecclesia catholica communionem non habeant si sponte id petant, et dummodo nihil validae vel licitae celebrationi matrimonii obstet. Sacerdos ipse, si id prudenter fieri possit, auctoritatem competentem Ecclesiae non catholicae, cuius interest, de re certiolem faciat.</i></p>	<p>§ 3. <i>Za okolností uvedených v § 1 odst. 1 a 2 může místní ordinář udělit kterémukoli katolickému knězi či biskupovi pověření požehnat manželství křesťanů východních církví, které nejsou v plné jednotě s katolickou církví, jestliže sami o to požádají a nic nebrání platnému a dovolenému uzavření manželství. Sám kněz či biskup, pokud po rozvážení usoudí, že to lze uskutečnit, o tom informuje příslušnou autoritu nekatolické církve, již se to týká.</i></p>

Art. 11. Prima paragraphus can. 1127 CIC integre sequenti textu substituitur:	Čl. 11. První paragraf kán. 1127 CIC je celý nahrazen následujícím textem:
§ 1. Ad formam quod attinet in matrimonio mixto adhibendam, servantur praescripta can. 1108; si tamen pars catholica matrimonium contrahit cum parte non catholica ritus orientalis, forma canonica celebrationis servanda est ad liceitatem tantum; ad validitatem autem requiritur interventus <i>sacerdotis</i> , servatis aliis de iure servandis.	§ 1. Při uzavírání smíšeného manželství se zachová ustanovení kán. 1108; jestliže katolická strana uzavírá manželství s nekatolickou stranou východního obřadu, je nutno zachovat kanonickou formu sňatku pouze k dovolenosti; k platnosti se vyžaduje přítomnost <i>kněze či biskupa</i> , při zachování ostatních náležitostí stanovených právem.
Quaecumque vero a Nobis hisce Litteris Apostolicis Motu Proprio datis decreta sunt, ea omnia firma ac rata esse iubemus, contrariis quibuslibet non obstantibus, peculiari etiam mentione dignis, atque decernimus ut per editionem in actis diurnis <i>L'Osservatore Romano</i> promulgentur et deinde in <i>Actis Apostolicae Sedis</i> commentario officiali edantur.	Nařizuji, aby to, co jsem stanovil tímto motu proprio, bylo platné a účinné, bez ohledu na jakékoli opačné ustanovení, byť hodné zvláštního zřetele, a rovněž stanovím, aby bylo promulgováno v deníku <i>L'Osservatore Romano</i> a poté v úředním věstníku <i>Acta Apostolicae Sedis</i> .
Datum Romae, apud Sanctum Petrum, die XXXI mensis Maii anno MMXVI, Pontificatus Nostri quarto.	Dáno v Římě u Sv. Petra dne 31. května roku 2016, ve čtvrtém roce našeho pontifikátu.
FRANCISCUS PP.	Papež František

Interpretatio authentica ad can. 1041, nn. 4-5 CIC	Autentická interpretace kán. 1041 odst. 4–5 CIC
Patres Pontificii Consilii de Legum Textibus proposito in plenario coetu diei 23 Iunii 2015 dubio, quod sequitur, respondendum esse censuerunt ut infra:	Otcové Papežské rady pro zákonné texty usoudili během plenárního zasedání dne 23. června 2015 ve věci předložené pochybnosti, že odpověď má znít následovně:

D. Utrum sub locutione „irregulares“, de qua in can. 1041 CIC, veniant etiam non catholici qui acta in nn. 4 et 5 posuerint.	Otázka. Zda výraz „osoby, jimž brání iregularita“, jenž je uveden v kán. 1041 CIC, zahrnuje také nekatolíky, kteří se dopustili činů uvedených v odst. 4 a 5.
<i>R. Affirmative.</i>	<i>Odpoověď: Souhlasně.</i>
Summus Pontifex Franciscus in Audientia die 31 Maii 2016 infrascripto impertita, de supradictis decisionibus certiorfactus, eas publicari iussit.	Papež František při audienci udělené níže uvedenému předsedovi dne 31. května 2016 byl o výše uvedených rozhodnutích zpraven a nařídil je vyhlásit.
Franciscus Card. Coccopalmerio, <i>Praeses</i>	Francesco kard. Coccopalmerio <i>předseda</i>
Iohannes Ignatius Arrieta, <i>a Secretis</i>	Juan Ignacio Arrieta <i>sekretář</i>

13. APOŠTOLSKÝ LIST MOTU PROPRIO OHLEDNĚ PAPEŽSKÉ KOMISE ECCLESIA DEI

17. LEDNA 2019

Papežská komise *Ecclesia Dei*, ustanovená 2. července 1988 prostřednictvím motu proprio *Ecclesia Dei adflicta*, plnila spolu s biskupy a s úřady římské kurie více než třicet let s upřímnou starostlivostí a chvályhodnou péčí úkol, jak usnadňovat plné církevní společenství kněží, seminaristů, komunit nebo jednotlivých řeholníků a řeholnic spojených s bratrstvem založeným Mons. Marcelem Lefebvrem, pokud chtěli zůstat sjednoceni s Petrovým nástupcem v katolické církvi při zachování vlastních duchovních a liturgických tradic.¹

Komise tak mohla uplatňovat vlastní autoritu a kompetenci jménem Svatého stolce nad uvedenými společnostmi a sdruženími až do chvíle, kdy by bylo rozhodnuto odlišně.²

Následně papežská komise, vahou motu proprio *Summorum Pontificum* ze 7. července 2007, rozšířila pravomoc Svatého stolce na ony řeholní instituty a komunity, které se přiklonily k mimořádné formě římského ritu a přijaly předchozí tradice řeholního života, když bděla nad zachováváním a uplatňováním stanovených předpisů.³

Dva roky nato reorganizoval můj ctihodný předchůdce Benedikt XVI. v motu proprio *Ecclesiae unitatem* z 2. července 2009 strukturu papežské komise se záměrem více ji přizpůsobit nové situaci utvořené sejmutím exkomunikace čtyř biskupů vysvěcených bez papežského pověření. Kromě toho ji při vědomí, že otázky projednáváné toutéž papežskou komisí dostaly po aktu milosti primárně doktrinální

1 Srov. JAN PAVEL II., apoštolský list daný motu proprio *Ecclesia Dei adflicta*, 2. července 1988, in: *AAS* 80 (1988), 12 (15. listopadu 1988), 1495–1498, 6a.

2 Srov. *Rescriptum ex Audientia Sanctissimi*, 18. října 1988, in: *AAS* 82 (1990), 5 (3. května 1990), 533–534, 6.

3 Srov. BENEDIKT XVI., apoštolský list daný motu proprio *Summorum Pontificum*, 7. července 2007, in: *AAS* 99 (2007), 9 (7. září 2007), 777–781, 12.

charakter, organicky více provázal s Kongregací pro nauku víry, přičemž, i když jí zachoval počáteční určení, upravil její strukturu.⁴

Protože IV. pracovní zasedání (Feria IV) Kongregace pro nauku víry konané 15. listopadu 2017 formulovalo požadavek, aby byl dialog mezi Svatým stolcem a Kněžským bratrstvem svatého Pia X. veden přímo uvedenou kongregací, a vzhledem k tomu, že projednávané otázky mají doktrinní charakter, čemuž jsem udělil své schválení *in Audientia* (při audienci) prefektovi 24. téhož měsíce a tento návrh byl přijat plenárním zasedáním zmíněné kongregace konaným ve dnech 23.–26. ledna 2018, dospěl jsem po důkladné reflexi k následujícímu rozhodnutí.

Beru-li v úvahu dnes už změněné podmínky, které vedly svatého papeže Jana Pavla II. k ustanovení Papežské komise *Ecclesia Dei*;

konstatuji-li, že řeholní instituty a komunity, které zpravidla slaví liturgii mimořádnou formou, dnes dosáhly vlastní stability co do počtu i co do života;

beru-li na vědomí, že cíle a Papežskou komisí *Ecclesia Dei* projednávané otázky mají převážně doktrinní charakter;

přejí-li si, aby tyto záměry byly stále více zřejmé ve svědomí církevních společenství,

tímto apoštolským listem daným motu proprio rozhoduji, že

1. se ruší Papežská komise *Ecclesia Dei*, ustavená 2. července 1988 prostřednictvím motu proprio *Ecclesia Dei afflictata*;
2. úkoly zmíněné komise jsou celistvě svěřeny Kongregací pro nauku víry, uvnitř které bude zřízena příslušná sekce, jejímž úkolem bude pokračovat v díle bdění, podpory a záštity uskutečňovaném dosud zrušenou Papežskou komisí *Ecclesia Dei*;
3. rozpočet papežské komise se stane součástí řádného účetnictví zmíněné kongregace.

Kromě toho ustanovuji, aby toto motu proprio, které má být zachovááno navzdory všemu, co by s ním mohlo být v rozporu, třebaže

4 Srov. BENEDIKT XVI., apoštolský list daný motu proprio *Ecclesiae unitatem*, 2. července 2009, in: *AAS* 101 (2009), 8 (7. srpna 2009), 710–711, 5.

by to bylo hodno zvláštní zmínky, bylo rozšířeno prostřednictvím publikace v deníku *L'Osservatore Romano*, který vychází 19. ledna 2019, a tím nabylo okamžité platnosti, a následně aby bylo začleněno do oficiálního komentáře Svatého stolce, *Acta Apostolicæ Sedis*.

Dáno v Římě u Svatého Petra 17. ledna 2019 v šestém roce našeho pontifikátu

FRANTIŠEK

Článek v „L’Osservatore Romano“ k apoštolskému listu motu proprio ohledně Papežské komise Ecclesia Dei

I přes změnu podmínek a okolností pokračuje dialog s Kněžským bratrstvem svatého Pia X., založeným monsignorem Marcellem Lefebvrem, a se všemi, kteří ho následovali a přijali jeho duchovní a liturgickou výzvu. Hlavní jádro tohoto dialogu je nyní tvořeno otázkami převážně doktrinního charakteru. To vedlo papeže Františka k rozhodnutí zveřejněnému dnes apoštolským listem daným motu proprio o zrušení Papežské komise *Ecclesia Dei* a o předání jejích úkolů příslušné sekci, která bude zřízena uvnitř Kongregace pro nauku víry. Úkolem takovéto sekce bude bdít, podporovat a zaštiťovat dílo, jež do dneška obstarávala papežská komise.

Nejedná se tedy o jednoduché (*toutcourt*) zrušení, ale o přenesení pravomocí na základě poznatku, že se hlavní pole působnosti komise zúžilo na doktrinní oblast. To znamená, že byly učiněny vstřícné kroky směrem ke společenství a současné motu proprio tak vyjadřuje nevyslovené uznání papežské komisi, která díky svému úsilí a svým aktivitám dokončila své vlastní úkoly. Papežská komise byla ustanovena (2. července 1988) Janem Pavlem II. po schismatickém aktu naplněném monsignorem Lefebvrem tím, že (30. června 1988) v Ecône ve Švýcarsku udělil čtyřem kněžím biskupské svěcení bez papežského pověření. Úkolem komise bylo spolupracovat s biskupy a s úřady římské kurie na usnadnění církevního společenství se všemi, kdo byli napojeni na bratrstvo, ale zároveň toužili zůstat sjednoceni s Petrovým nástupcem v katolické církvi při zachování vlastních duchovních a liturgických tradic. Byl to úkol, který komise naplňovala s velkým nasazením, čímž také dosáhla sejmutí exkomunikace.

Prostřednictvím motu proprio *Summorum Pontificum* ze 7. července 2007 rozšířil Benedikt XVI. autoritu papežské komise na řeholní instituty a společenství, které se přiklonily k mimořádné formě římského obřadu a rozhodly se pro předchozí tradice řeholního života. Dva roky nato, 2. července 2009, reorganizoval papež Ratzinger v motu proprio *Ecclesiae unitatem* strukturu papežské komise, protože mezitím došlo k sejmutí exkomunikace ze čtyř biskupů bratrstva. Onou úpravou Benedikt XVI. organicky spojil papežskou komisi

s Kongregací pro nauku víry. Důvodem, který ho vedl k takovému rozhodnutí, byl poznatek, že projednávané otázky už byly čistě doktrinální povahy, neboť v průběhu let také řeholní instituty a společenství, které slavily liturgii mimořádnou formou římského obřadu, vskutku dosáhly jisté stability, ať už šlo o osoby, nebo o řeholní život. I tento vývoj postupně vedl k zúžení práce papežské komise.

Následný krok učiněný papežem Františkem, který spočívá ve zrušení samotné komise, se řadí ke zvláštnímu požadavku pokračovat v dialogu o doktrinálních otázkách, dialogu, který přísluší Kongregaci pro nauku víry.

Zveřejněno v sobotním vydání 19. ledna 2019.

Nicola Gori

14. APOŠTOLSKÝ LIST MOTU PROPRIO PAPEŽE FRANTIŠKA „COMMUNIS VITA“ [SPOLEČNÝ ŽIVOT], JÍMŽ SE MĚNÍ NĚKTERÉ PŘEDPISY KODEXU KANONICKÉHO PRÁVA

19. BŘEZNA 2019

Společný život je základním prvkem řeholního života a „řeholníci bydlí ve vlastním řeholním domě, který neopouštějí bez dovolení představeného, a zachovávají společný život“ (kán. 665 § 1 CIC). Zkušenosti z posledních několika let však ukázaly, že dochází k situacím souvisejícím s nezákonnou nepřítomností v řeholním domě, během níž se řeholníci vyhýbají moci zákonného představeného, a někdy je není možno nalézt.

Kodex kanonického práva ukládá představenému, aby nezákonně nepřítomného řeholníka vyhledal a pomohl mu vrátit se a vytrvat ve svém povolání (srov. kán. 665 § 2 CIC). Nezřídká se však stává, že představený není schopen nepřítomného řeholníka nalézt. Podle Kodexu kanonického práva je možné po nejméně šesti měsících nezákonné nepřítomnosti (srov. kán. 696 CIC) zahájit proces vedoucí k propuštění z řeholního institutu podle stanoveného postupu (srov. kán. 697 CIC). Nicméně pokud není známo místo, kde se řeholník nachází, je obtížné mít právní jistotu o faktické situaci.

Proto, aniž by byla dotčena ustanovení práva o propuštění po šesti měsících nezákonné nepřítomnosti, s cílem pomoci institutům zachovávat nezbytnou kázeň a moci zahájit propuštění řeholníka nezákonně nepřítomného, zejména v případech, kdy není možno zjistit, kde se nachází, rozhodl jsem se přidat ke kán. 694 § 1 CIC mezi důvody propuštění z institutu samým činem (*ipso facto*) také dlouhodobou nezákonnou nepřítomnost v řeholním domě, trvající alespoň nepřetržitých dvanáct měsíců, a to stejným postupem, jak je popsán v kán. 694 § 2 CIC. Prohlášení vyššího představeného o této skutečnosti, pro nabytí právních účinků, musí být potvrzeno Svatým

stolcem; u institutů diecézního práva potvrzení přísluší biskupovi hlavního sídla.

Zavedení tohoto nového odstavce do § 1 kán. 694 vyžaduje také změnu kán. 729 týkajícího se sekulárních institutů, u nichž se nepředpokládá aplikace fakultativního propuštění z důvodu nezákonné nepřítomnosti.

Po zvážení toho všeho stanovuji následující:

Čl. 1. Celý kán. 694 CIC se nahrazuje tímto textem:

§ 1. Samým činem je nutno považovat za propuštěného z řeholní společnosti člena, který:

1. notoricky odpadl od katolické víry;
2. uzavřel manželství nebo se o jeho uzavření pokusil, a to i pouze formou civilního sňatku;
3. se zdržuje nezákonně mimo řeholní dům, ve smyslu kán. 665 § 2, nepřetržitých dvanáct měsíců, a tento řeholník není k nalezení.

§ 2. V těchto případech vyšší představený se svou radou bez průtahu shromáždí důkazy a provede prohlášení skutku, aby právní cestou bylo zjištěno, že je propuštěn.

§ 3. V případě uvedeném v § 1 odst. 3 toto prohlášení, aby bylo právně jisté, musí být potvrzeno Svatým stolcem; u institutů diecézního práva potvrzení přísluší biskupovi hlavního sídla.

Čl. 2. Celý kán. 729 CIC se nahrazuje tímto textem:

Při propuštění člena ze společnosti se zachová postup podle kán. 694 § 1 odst. 1 a 2 a kán. 695; mimoto určí stanovy další důvody k propuštění, úměrně závažné, vnější, přičitatelné a právnicky prokázané, a dodrží se způsob řízení podle kán. 697 – 700. O propuštěném platí ustanovení kán. 701.

To, co je rozhodnuto tímto apoštolským listem ve formě motu proprio, nařizují, ať má pevnou a trvalou platnost, a to bez ohledu na jakékoli opačné ustanovení, i když si zaslouží zvláštní zmínky, ať je vyhlášeno zveřejněním v deníku *L'Osservatore Romano*, nabude účinnosti dne 10. dubna 2019, a poté ať je uveřejněno v úředním věstníku *Acta Apostolicae Sedis*.

Dáno v Římě u Sv. Petra dne 19. března 2019,
o slavnosti sv. Josefa, sedmého roku našeho pontifikátu.

FRANTIŠEK

15. VYSVĚTLUJÍCÍ ČLÁNEK K MOTU PROPRIO *COMMUNIS VITA* [SPOLEČNÝ ŽIVOT]

26. BŘEZNA 2019

Prezentace

J. E. Mons. José Rodríguez Carballo, O.F.M.
arcibiskup
sekretář CIVCSVA

„Způsob, jímž se dnes v mnoha zemích ‚společný bratrský život‘ projevuje navenek, se proti minulosti velmi změnil. Tyto změny, jakož i naděje a zklamání, které je provázely a nadále provázejí, však vyžadují zamyšlení ve světle Druhého vatikánského koncilu. Vedly totiž nejen ke kladným, ale i k některým sporným důsledkům. Vynesly na světlo mnohé evangelijní hodnoty a daly řeholnímu společenství novou vitalitu, ale zároveň vyvolaly i otázky, protože zastínily některé typické prvky bratrského života prožívaného ve společenství. Zdá se, že v některých místech dokonce jakoby řeholní společenství v očích řeholníků a řeholnic ztratilo svůj význam a přestalo být ideálem hodným následování“ (č. 1). Tolik instrukce „Společný bratrský život“ vydaná Kongregací pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života dne 2. února 1994. Dokument, který i s odstupem času zůstává nepochybně aktuální, především když mluví jak o „kladných důsledcích“, tak i o „těch sporných“ ve zkušenosti společného života.

Mezi problémy, s nimiž se setkáváme, jsou případy nezákonné nepřítomnosti v komunitě. Do kontextu „sporných důsledků“, tj. „distancování se“ od stěžejního aspektu řeholní identity, je třeba umístit obsah motu proprio Svatého otce Františka *Communis vita* [Společný život] schváleného dne 19. března 2019, který pozměnil kán. 694 Kodexu kanonického práva. Do § 1 je včleněn třetí důvod pro propuštění

samým činem (*ipso facto*) z řeholního institutu: nezákonná nepřítomnost v řeholním domě, trvající ve smyslu kán. 665 § 2 alespoň dvanáct nepřerušovaných měsíců, pokud tento řeholník není k nalezení. Tento důvod se přidává k dalším dvěma již existujícím, tj. notorickému odpadu od katolické víry a uzavření manželství či pokusu o manželství, i pouze formou civilního sňatku.

Ve stejném motu proprio specifikoval Svatý otec František přidáním § 3 postup, který má být dodržován v novém důvodu propuštění, doplňující důvod popsany v témže kánonu v § 2, který zůstal nezměněn. Tato změna pomáhá řešit konkrétní případy vztahující se k tématu nezákonné nepřítomnosti řeholníka v řeholním domě, se zvláštním ohledem na řeholníky, které „někdy nelze nalézt“. Jedná se o skutkovou podstatu, která se v praxi této Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života při každodenním plnění jejich úkolů objevuje zvláště v posledních letech. Jedná se většinou o členy řeholních institutů, mužských i ženských, kteří bez souhlasu svých představených nezákonně opustili řeholní dům a vymanili se z moci zákonného představeného (srov. kán. 665 § 2 CIC); dále o členy, kteří obdrželi dočasné nepřítomnosti nebo jim byl udělen exklaustrační indult (srov. kán. 686 § 1 CIC) a nevrátili se do komunity, a dostali se tak do situace nezákonné nepřítomnosti; nebo jde o ty, kteří se po skončení doby, která jim byla indultem exklaustrace udělena, nebo po zániku důvodu, který ji ospravedlňoval (srov. kán. 686 CIC), nevrátili do komunity.

Všichni ti, kdo nepožádali o dispens od slibů – někdy také navzdory popudu příslušného představeného –, jsou členy příslušného institutu. V takovém případě se vzhledem k tomu, že nejsou [od řeholního institutu] zákonně odloučeni, mohou nacházet v situaci, která není slučitelná s řeholním stavem, nebo vykazovat chování, které je v protikladu s ním. V neposlední řadě je možno se setkat se zapletením nebo zatažením [členů] do záležitostí hospodářské povahy, které by mohly také uškodit institutu.

Kromě této nezákonné nepřítomnosti může nastat situace, kdy řeholníka není možné nalézt. Výsledky pátrání ze strany představeného mají často negativní výsledek, i když se pátrání časem opakuje. Jindy se bude muset vzít na vědomí, že členové nejsou záměrně k nalezení. V těchto případech se příslušní vyšší představení dotazovali

kongregace, jak postupovat, aby „měli právní jistotu o faktické situaci“. Pokud Kodex kanonického práva na jedné straně zavazuje představeného k tomu, aby nezákonně nepřítomného řeholníka vyhledal, pomohl mu vrátit se a vytrvat ve svém povolání (srov. kán. 665 § 2 CIC), na straně druhé, při konstatování, že řeholník není k nalezení, představený nemůže než vzít to na vědomí. Aniž je dotčeno to, co stanoví zákonodárce o propuštění z řeholního institutu po šesti měsících nezákonné nepřítomnosti, motu proprio *Communis vita* stanoví, že nezákonná nepřítomnost [řeholníka] v řeholním domě po dobu nejméně dvanácti nepřetržitých měsíců a po zjištění a prohlášení, že není k nalezení za stanovených podmínek, nese s sebou propuštění z řeholního institutu samým činem (*ipso facto*).

Postup, který se má v tomto případě dodržovat, je následující: vyšší představený se svou radou neprodleně po shromáždění důkazů musí prohlásit, že řeholník není k nalezení, a po uplynutí nejméně dvanácti měsíců musí vydat prohlášení o nastalé skutečnosti. Toto prohlášení, aby propuštění bylo právně platné, musí být potvrzeno Svatým stolcem, je-li institut, z něhož je člen propuštěn, papěžského práva; nebo biskupem hlavního sídla, je-li institut diecézního práva.

Zavedení nového důvodu pro propuštění nezákonně nepřítomného řeholníka, který není k nalezení, z řeholního institutu samým činem (*ipso facto*) nezprošťuje představené povinnosti hledat ho všemi možnými prostředky. Skutečnost, že není k nalezení, vyžaduje, že jako taková musí být prověřena. Nelze se jí dovolávat kvůli zbavení se odpovědnosti za pátrání, a tím méně z toho důvodu, aby se „případ“ rychle uzavřel.

Úprava kánonu 694 § 1, kterou provedlo motu proprio *Communis vita*, následně vedla i k úpravě kánonu 729, jímž se řídí život sekulárních institutů, protože na členy těchto institutů se nevztahuje propuštění z institutu pro nezákonnou nepřítomnost.

Svatý otec František nařídil, aby bylo motu proprio *Communis vita* vyhlášeno zveřejněním v Osservatore Romano a nabylo účinnosti dne 10. dubna. Motu proprio v souladu s kán. 9 Kodexu kanonického práva má dopad na budoucí záležitosti, není tudíž retroaktivní, protože výslovně neupravuje věci minulé.

Zodpovědnost představených vůči nezákonně nepřítomnému členu, kterého nelze nalézt, činí věrohodnou jejich starostlivost při

prosazování základního „pravidla“ řeholního života, jímž je ochrana obecného dobra, nacházejícího své vyjádření ve společném životě. Zároveň poukazuje na povinnost zachovat smysl společného života „vytvářeného lidmi, které osvobodil Kristus, a darem své osvobozující lásky a srdečným přijetím jím ustanovených vůdců je uschopnil milovat tak, jak miloval on“. Společná odpovědnost „vede k tomu, abychom milovali své bratry a sestry tak, že na sebe vezmeme jejich slabosti, jejich problémy, jejich těžkosti“ (*Společný bratrský život*, č. 21).

APOŠTOLSKÝ LIST MOTU PROPRIO „VOS ESTIS LUX MUNDI“

7. KVĚTNA 2019

„Vy jste světlo světa. Nemůže se skrýt město položené na hoře“ (Mt 5,14). Náš Pán Ježíš Kristus volá každého věřícího, aby byl zářným vzorem ctnosti, bezúhonnosti a svatosti. Všichni jsme povoláni k tomu, abychom vydávali konkrétní svědectví víry v Krista v našem životě, obzvláště v našem vztahu k bližnímu.

Zločiny sexuálního zneužívání urážejí našeho Pána, způsobují fyzickou, psychickou a duchovní újmu obětem a poškozují společenství věřících. Aby k těmto jevům v jakékoli podobě již nedocházelo, je zapotřebí trvalého a hlubokého obrácení srdce, potvrzeného konkrétním a účinným jednáním všech členů církve, aby osobní svatost a morální závazky mohly přispívat k plné věrohodnosti evangelijní zvěsti a k účinnosti poslání církve. To umožní pouze milost Ducha Svatého, který byl vlit do našich srdcí. Musíme totiž mít stále na paměti Ježíšova slova: „Beze mne nemůžete dělat nic“ (Jan 15,5). Byť bylo již mnohé vykonáno, musíme pokračovat v poučování se z předešlých hořkých zkušeností, abychom hleděli vstříc budoucnosti s nadějí.

Tato zodpovědnost se týká především nástupců apoštolů, kteří byli Bohem určeni k pastoračnímu vedení svého lidu. Vyžaduje od nich závazek kráčet co nejvíce v Mistrových stopách. Skrze svou službu totiž „sobě svěřená stáda každý z nich pase a spravuje Kristovým jménem, radou, přesvědčováním a příkladem, ale i autoritou a posvátnou mocí. Té ovšem používají pouze pro vzdělání svého stádece v pravdě a ve svatosti, neboť mají na zřeteli, že kdo je nejvyšší, má se stát nejmenším, a kdo je představený, má se stát tím, kdo slouží“ (II. vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium*, 27). To, co se bezprostředně vztahuje na nástupce apoštolů, se týká i všech, kdo zastávají v církvi jakoukoli službu, zavazují se slibem žít podle evangelijních rad nebo jsou povoláni ke službě křesťanskému lidu. Je proto vhodné, aby byly

v obecné rovině přijaty postupy za účelem prevence a potírání těchto zločinů, které zrazují důvěru věřících.

Přeji si, aby se tento závazek uskutečnil plně církevním způsobem, a byl tak výrazem společenství, které nás udržuje v jednotě, ve vzájemném naslouchání a činí nás otevřenými pro přínos těch, jimž tento proces obrácení leží na srdci.

Nařizují proto následující:

HLAVA I VŠEOBECNÉ POKYNY

Čl. 1 Účinnost

§ 1. Tyto normy jsou aplikovány v případě oznámení týkajících se duchovních, členů institutů zasvěceného života nebo společností apoštolského života a vztahují se na:

- a) trestné činy proti šestému přikázání Desatera spočívající v(e):
- i. nucení kohokoliv násilím, pohrůžkou nebo zneužitím autority k vykonání nebo strpění sexuálních aktů;
 - ii. vykonání sexuálních aktů s osobou nezletilou nebo zranitelnou;
 - iii. výrobě, prezentování, přechovávání nebo šíření, i prostřednictvím informačních technologií, dětské pornografie, a také v získávání nebo svádění nezletilé nebo zranitelné osoby k účasti na pornografické prezentaci;
- b) jednání subjektů uvedených v článku 6, spočívající v konání nebo opomenutí směřujícím k ovlivnění nebo maření civilního nebo kanonického, správního nebo trestního vyšetřování duchovního nebo řeholníka pro trestné činy uvedené pod písmenem a) tohoto paragrafu.

§ 2. Pro účely těchto norem se rozumí pod výrazem:

- a) „*nezletilý*“: každá osoba mladší osmnácti let nebo osoba jí před zákonem postavená na roveň;
- b) „*zranitelná osoba*“: každá osoba ve stavu nemoci, fyzického či psychického oslabení nebo zbavení osobní svobody, který fakticky, byť jen příležitostně, omezuje její schopnost chápat nebo projevit vůli nebo jakkoli se bránit útoku;
- c) „*dětská pornografie*“: jakékoli zobrazení nezletilého zapojeného do jednoznačně sexuálních úkonů, reálných nebo simulovaných, a jakékoli zobrazení sexuálních orgánů nezletilých k převážně sexuálním účelům, to vše nezávisle na použitém prostředku.

Čl. 2

Přijetí oznámení a ochrana osobních údajů

§ 1. S ohledem na pokyny eventuálně přijaté příslušnými biskupskými konferencemi, synodami biskupů patriarchálních církví a vrchních arcibiskupství nebo radami hierarchů metropolitních církví *sui iuris*, musí diecéze nebo eparchie, jednotlivě nebo společně, do jednoho roku od nabytí právní moci těchto norem, ustavit jeden nebo více stabilních a veřejnosti snadno dostupných systémů pro podávání oznámení nebo pro tento účel zřídit speciální církevní úřad. Diecéze a eparchie uvědomí papežského nuncia o zřízení systémů uvedených v tomto paragrafu.

§ 2. Informace uvedené v tomto článku jsou chráněné a nakládá se s nimi tak, aby byla zajištěna jejich bezpečnost, neporušenost a důvěrnost ve smyslu kán 471, 2 CIC a 244 § 2, 2 CCEO.

§ 3. S výjimkou toho, co je stanoveno v čl. 3, § 3, ordinář, který obdržel oznámení, je bezodkladně předá ordináři místa, kde k činům došlo, jakož i vlastnímu ordináři nahlášené osoby. Ti budou postupovat v souladu s právem, aplikovatelným na konkrétní případ.

§ 4 V této hlavě jsou eparchie postaveny naroveň diecézím a hierarcha je postaven naroveň ordináři.

Čl. 3

Oznámení

§ 1 S výjimkou případů uvedených v kánonech 1548 § 2 CIC a 1229 § 2 CCEO, kdykoli má duchovní nebo člen institutu zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života zprávu nebo podložené důvody domnívat se, že byl spáchán některý z činů uvedených v čl. 1, je povinen obratem oznámit tuto skutečnost ordináři místa, kde k činům došlo, nebo jinému ordináři z těch, kteří jsou uvedeni v kán. 134 CIC a 984 CCEO, s výjimkou toho, co je stanoveno v § 3 tohoto článku.

§ 2 Kdokoli může oznámit informaci o činech uvedených v čl. 1 způsobem uvedeným v předchozím paragrafu nebo jakýmkoli dalším vhodným způsobem.

§ 3. Pokud se oznámení týká některé z osob uvedených v čl. 6, odešle se autoritě označené v čl. 8 a 9. Oznámení může být vždy adresováno Svatému stolci přímo nebo prostřednictvím apoštolského nuncia.

§ 4. Oznámení má obsahovat co nejvíce údajů o okolnostech, jako uvedení času a místa činů, označení zapojených nebo informovaných osob, stejně jako každou další podrobnost, která může být užitečná pro zajištění pečlivého vyhodnocení faktů.

§ 5. Zprávy mohou být získány také z titulu úřadu.

Čl. 4

Ochrana oznamovatele

§ 1. Podáním oznámení v souladu s čl. 3 nedochází k porušení úředního tajemství.

§ 2. Při zachování toho, co je stanoveno v kán. 1390 CIC a kán. 1452 a 1454 CCEO, jsou zakázány předpojatost, odvetná opatření nebo diskriminace z důvodů podání oznámení, které mohou naplnit skutkovou podstatu jednání, o němž pojednává čl. 1, § 1, písmeno b).

§ 3. Oznamovateli nemůže být nařízena žádná povinnost mlčenlivosti týkající se obsahu oznámení.

Čl. 5

Péče o dotčené osoby

§ 1. Církevní autority se zasazují o to, aby k těm, kdo deklarují, že jim bylo ublíženo, a k jejich rodinám bylo přístupováno důstojně a s úctou. Poskytnou jim především:

- a) přijetí, naslouchání a doprovázení, i prostřednictvím specifických služeb;
- b) duchovní pomoc;
- c) lékařskou, terapeutickou a psychologickou pomoc podle okolností případu.

§ 2. Jsou chráněna vyobrazení a soukromí dotčených osob a důvěrnost osobních údajů.

HLAVA II

POKYNY TÝKAJÍCÍ SE BISKUPŮ A JIM NAROVĚŇ POSTAVENÝCH

Čl. 6

Subjektivní oblast aplikace

Procesní normy uvedené v tomto článku se týkají případů uvedených v čl. 1, kterých se dopustí:

- a) kardinálové, patriarchové, biskupové a papežští legáti;
- b) duchovní, kteří pastoračně vedou nebo vedli místní církve nebo subjekt jí na roveň postavený, latinskou nebo východní, včetně osobních ordinariátů, v případě skutků, kterých se dopustili *během působení v úřadě*;
- c) duchovní, kteří pastoračně vedou nebo vedli osobní prelaturu, v případě skutků, kterých se dopustili *během působení v úřadě*;
- d) ti, kdo byli nebo jsou nejvyššími představenými institutů zasvěceného života nebo společností apoštolského života papežského práva, stejně jako klášterů *sui iuris*, v případě skutků, kterých se dopustili *během působení v úřadě*.

Čl. 7

Příslušné dikasterium

§ 1. V rámci této hlavy se označením „*příslušné dikasterium*“ rozumí Kongregace pro nauku víry v případě trestných činů jí vyhrazených podle platných norem. Ve všech ostatních případech to s ohledem na příslušnou kompetenci stanovenou zákonem Římské kurie jsou:

- Kongregace pro východní církve;
- Kongregace pro biskupy;
- Kongregace pro evangelizaci národů;
- Kongregace pro klérus;
- Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života.

§ 2. Za účelem zajištění co nejlepší koordinace příslušné dikasterium informuje o oznámeních a o výsledcích vyšetřování Státní sekretariát a ostatní přímo zainteresovaná dikasteria.

§ 3. Komunikace mezi metropolitou a Svatým stolcem, o níž pojednává tato hlava, probíhá prostřednictvím apoštolského nuncia.

Čl. 8

Postup v případě oznámení, které se týká biskupa latinské církve

§ 1. Autorita, která obdrží oznámení, je předá jak Svatému stolci, tak metropolitovi církevní provincie, ve které má nahlášená osoba trvalé kanonické bydliště.

§ 2. Pokud se oznámení týká metropolitů nebo je stolec metropolitů uprázdněn, je předáno Svatému stolci a sufragánnímu biskupovi, který je nejdéle v úřadě, na něhož se v tomto případě vztahují následující předpisy určené pro metropolitu.

§ 3. Oznámení, které se týká papežského legáta, je předáno přímo Státnímu sekretariátu.

Čl. 9

Postup uplatňovaný v případě biskupů východních katolických církví

§ 1. Oznámení týkající se biskupa patriarchální církve, vrchního arcibiskupství nebo metropolitní církve *sui iuris* je předáno příslušnému patriarchovi, vrchnímu arcibiskupovi nebo metropolitovi církve *sui iuris*.

§ 2. Pokud se oznámení týká metropolitů patriarchální církve nebo vrchního arcibiskupství, který zastává úřad na území těchto církví, je předáno příslušnému patriarchovi nebo vrchnímu arcibiskupovi.

§ 3. V případě výše uvedených oznámení je autorita, která oznámení obdržela, předá také Svatému stolci.

§ 4. Pokud je nahlášenou osobou biskup nebo metropolita mimo území patriarchální církve, vrchního arcibiskupství nebo metropolitní církve *sui iuris*, je oznámení předáno Svatému stolci.

§ 5. V případě, že se oznámení týká patriarchy, vrchního arcibiskupa nebo metropolitě církve *sui iuris* nebo biskupa jiných východních katolických církví *sui iuris*, je předáno Svatému stolci.

§ 6. Následující pokyny týkající se metropolitě jsou uplatňovány církevní autoritou, které je předáno oznámení na základě tohoto článku.

Článek 10

Povinnosti metropolitě na počátku řízení

§ 1. S výjimkou případu, kdy by oznámení bylo zjevně nepodložené, požádá metropolita neprodleně příslušné dikasterium o pověření k zahájení vyšetřování. Pokud metropolita považuje oznámení za zjevně nepodložené, informuje o něm apoštolského nuncia.

§ 2. Dikasterium jedná bez otálení a nejpозději do třiceti dnů od obdržení prvního oznámení od apoštolského nuncia nebo od žádosti o pověření ze strany metropolitě dodá příslušné instrukce týkající se postupu v konkrétním případě.

Čl. 11

Svěření vyšetřování jiné osobě než metropolitovi

§ 1. Pokud příslušné dikasterium považuje za vhodné svěřit vyšetřování jiné osobě než metropolitovi, informuje jej o tom. Metropolita předá veškeré informace a důležité dokumenty osobě pověřené dikasteriem.

§ 2. V případě uvedeném v předchozím paragrafu se následující pokyny, které se týkají metropolitě, použijí na osobu pověřenou vedením vyšetřování.

Čl. 12

Provádění vyšetřování

§ 1. Metropolita, poté co obdrží pověření od příslušného dikasteria, v souladu s obdrženými instrukcemi, osobně nebo prostřednictvím jedné nebo více vhodných osob:

- a) shromáždí informace týkající se povahy skutků;
- b) vyhledá informace a dokumenty nezbytné pro účely vyšetřování, které jsou uchovávány v archivech církevních úřadů;
- c) spolupracuje s dalšími ordináři nebo hierarchy tam, kde je to nezbytné;
- d) požaduje informace od osob a institucí, včetně civilních, které jsou schopny poskytnout důležitý materiál pro vyšetřování.

§ 2. Kdykoli je nutné vyslechnout nezletilou nebo zranitelnou osobu, metropolita zajistí vhodný způsob s ohledem na její stav.

§ 3. V případě důvodných obav, že by informace související s případem mohly být odcizeny nebo zničeny, provede metropolita nezbytná opatření pro jejich záchranu.

§ 4. I když metropolita využije asistence dalších osob, zůstává zodpovědným za řízení a průběh vyšetřování, jakož i za přesné vykonání instrukcí uvedených v článku 10 § 2.

§ 5. Metropolitovi asistuje notář svobodně zvolený podle normy kán. 483 § 2 CIC a 253 § 2 CCEO.

§ 6. Metropolita jedná nestranně a bez střetu zájmů. Pokud by se domníval, že se nachází ve střetu zájmů nebo že není schopen zachovat patřičnou nestrannost pro zajištění důvěryhodnosti vyšetřování, je povinen odstoupit a oznámit tuto okolnost příslušnému dikasteriu.

§ 7. Vyšetřovaná osoba je chráněna presumpcí nevinny.

§ 8. Metropolita, pokud to vyžaduje příslušné dikasterium, informuje vyšetřovaného o vyšetřování vedeném proti jeho osobě, vyslechne ho

ohledně faktů a vyzve ho k předložení obhajoby. V těchto případech může vyšetřovaný využít právního zástupce.

§ 9. Každých třicet dní předá metropolita příslušnému dikasteriu informaci o průběhu vyšetřování.

Čl. 13

Účast odborníků

§ 1. V souladu s případnými směrnicemi biskupské konference, synody biskupů nebo rady hierarchů ohledně způsobu, jak napomáhat metropolitovi při vyšetřování, mohou biskupové příslušné provincie, jednotlivě nebo společně, vytvořit seznamy odborníků, ze kterých může metropolita vybrat nejvhodnějšího k pomoci při vyšetřování, podle potřeb daného případu, zvláště s ohledem na spolupráci, kterou mohou poskytnout laici v souladu s kán. 228 CIC a 408 CCEO.

§ 2. Metropolita si může svobodně zvolit i jiné stejně kvalifikované odborníky.

§ 3. Kdokoli asistuje metropolitovi při vyšetřování, má jednat nestranně a nesmí být ve střetu zájmů. Pokud by se domníval, že se nachází ve střetu zájmů nebo že není schopen zachovat patřičnou nestrannost pro zajištění důvěryhodnosti vyšetřování, je povinen odstoupit a oznámit tuto okolnost metropolitovi.

§ 4. Osoby asistující metropolitovi složí přísahu, že budou své pověření plnit odpovídajícím způsobem a věrně.

Čl. 14

Délka vyšetřování

§ 1. Vyšetřování má být ukončeno ve lhůtě devadesáti dnů nebo ve lhůtě určené pokynem uvedeným v čl. 10 § 2.

§ 2. Ze spravedlivých důvodů může metropolita požádat příslušné dikasterium o prodloužení lhůty.

Čl. 15

Předběžná opatření

Pokud to požadují skutečnosti nebo okolnosti, navrhne metropolita příslušnému dikasteriu přijetí vhodných předběžných nebo ochranných opatření vůči vyšetřovanému.

Čl. 16

Založení fondu

§ 1. Církevní provincie, biskupské konference, synody biskupů nebo rady hierarchů mohou založit fond určený ke krytí nákladů šetření, zřízený podle kán. 113 a 1303 § 1, 1° CIC a 1047 CCEO. Fond bude spravován v souladu s normami kanonického práva.

§ 2. Na žádost pověřeného metropolity mu správce fondu poskytne prostředky nezbytné k provádění vyšetřování, při zachování povinnosti předložit správci konečné vyúčtování po ukončení vyšetřování.

Čl. 17

Předání dokumentů a „vota“

§ 1. Po skončení vyšetřování předá metropolita dokumenty příslušnému dikasteriu spolu s vlastním „*votem*“ o výsledcích vyšetřování a s odpovědí na eventuální otázky položené v instrukcích uvedených v čl. 10 § 2.

§ 2. S výjimkou následných pokynů příslušného dikasteria zanikají pověření metropolity ukončením případu.

§ 3. Při zachování instrukcí příslušného dikasteria informuje metropolita na požádání o výsledku šetření osobu, která prohlásí, že byla napadena, nebo jejího právního zástupce.

Čl. 18

Další opatření

Příslušné dikasterium, kromě případu, kdy rozhodne o doplňujícím vyšetřování, postupuje v souladu právem aplikovatelným na daný případ.

Čl. 19.

Zachování státních zákonů

Uvedené normy se provedou bez újmy práv a povinností daných místní státní legislativou, zvláště těch, která se týkají případné oznamovací povinnosti vůči příslušným civilním autoritám.

Tyto normy jsou schváleny ad experimentum na dobu tří let.

Narizují, aby tento apoštolský list ve formě motu proprio byl vyhlášen zveřejněním v L'Osservatore Romano, nabyl účinnosti 1. června 2019 a byl publikován v Acta Apostolicae Sedis.

Dáno v Římě u Sv. Petra dne 7. května 2019, v sedmém roce našeho pontifikátu.

Papež František

17.

**APOŠTOLSKÝ LIST
MOTU PROPRIO
SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA
„APERUIT ILLIS“,
KTERÝM SE STANOVÍ
NEDĚLE BOŽÍHO SLOVA**

30. ZÁŘÍ 2019

1. „Tehdy jim otevřel mysl, aby rozuměli Písmu“ (*Lk 24,45*); jedno z posledních setkání zmrtvýchvstalého Pána před jeho nanebevstoupením. Ukázal se shromážděným učedníkům, lámal s nimi chléb a otevřel jejich mysl moudrosti Písma svatého. Ježíš odhaluje vystrašeným a zklamaným mužům smysl velikonočního tajemství: podle Otcova záměru od věčnosti musel trpět a pak vstát z mrtvých, aby přinesl obrácení a odpuštění hříchů (srov. *Lk 24,26.46–47*); slibuje jim dar Ducha Svatého, který jim dá sílu svědčit o tomto tajemství spásy (srov. *Lk 24,29*).

Vztah mezi Zmrtvýchvstalým, společenstvím věřících a Písmem svatým je pro naši identitu zcela zásadní. Písmo svaté nelze pochopit do hloubky bez Pána, který nás je učí poznávat. Stejně důležité je to i naopak: bez Písma svatého nedokážeme porozumět Ježíšovu poslání a poslání jeho církve ve světě. Svatý Jeroným oprávněně konstatuje: „Neznalost Písma je neznalost Krista“ (CCL 73,1).

2. Na závěr *Mimořádného jubilejního roku milosrdenství* jsem navrhl, aby jedna „neděle byla plně věnovaná Božímu slovu pro pochopení nevyčerpatelného bohatství, které pochází z onoho trvalého dialogu Boha se svým lidem“ (ap. list *Misericordia et misera*, 7, ČBK, 2016). Neděle během liturgického roku věnovaná Božímu slovu umožní církvi, aby prožila setkání se zmrtvýchvstalým Kristem, který i nám znovu otvírá pokladnici svého slova, abychom ve světě mohli zvěstovat jeho nevyčerpatelné bohatství. V této souvislosti se nám vybaví učení sv. Efréma: „Kdo je schopen pochopit, Pane, veškeré

bohatství jediného ze tvých slov? Mnohonásobně více je toho, co nám uniká, než toho, co chápeme. Jako ti, kdo žízní, pijeme z pramene. Tvé slovo přináší množství různých hledisek a početné jsou i náhledy těch, kdo je studují. Pán své slovo oděl do mnoha krás, aby ti, kdo je zkoumají, mohli kontemplovat to, co je jim blízké. Ve svém slově ukrýl všechny poklady, aby každý z nás našel bohatství v tom, co kontempluje“ (*Commenti sul Diatessaron* 1,18).

Tímto listem chci proto odpovědět na mnohé žádosti, které jsem obdržel od věřících, aby celá církev sjednotila svůj úmysl v oslavě *neděle Božího slova*. Stalo se běžnou praxí, že se křesťanské společenství soustředí na velký přínos Božího slova pro každodenní život. Mnohé místní církve prostřednictvím různých iniciativ přibližují věřícím Písmo svaté, aby si s vděčností uvědomili tento veliký dar a snažili se ho uplatňovat v běžném životě a být jeho věrohodnými svědky.

Druhý vatikánský koncil dal podnět ke znovuobjevení Božího slova v konstituci *Dei verbum*. Tento dokument si zaslouží, abychom ho rozjímalí a žili. Poukazuje na charakter Písma svatého, vyzdvihuje jeho předávání z generace na generaci (II. kap.), jeho božskou inspiraci (III. kap.) pronikající Starý a Nový zákon (IV. a V. kap.), a jeho zásadní význam pro život církve (VI. kap.). V roce 2008 svolal papež Benedikt XVI. biskupskou synodu na téma „Boží slovo v životě a poslání církve“, aby toto učení oživil. Následně vydal apoštolskou exhortaci *Verbum Domini*, která je neodmyslitelnou naukou pro jednotlivá společenství.¹ Dokument se zabývá zvláště performativní povahou Božího slova, především v okamžiku, kdy v liturgii vystupuje do popředí jeho skutečně svátostný charakter.²

1 *Verbum Domini*. Slovo Páně. Posynodní apoštolská exhortace o Božím slově v životě a poslání církve. Karmelitánské nakladatelství: Kostelní Vydří, 2011.

2 „Svátostnou povahu slova je tak možno pochopit v analogii ke Kristově reálné přítomnosti pod konsekrovanými způsoby chleba a vína. Když přistupujeme k oltáři a účastníme se eucharistické hostiny, máme skutečný podíl na těle a krvi Kristově. Hlásání Božího slova při slavení eucharistie s sebou nese uznání, že je to Kristus sám, který je zde přítomen a obrací se k nám, abychom ho přijali“ (*Verbum Domini*, 56).

V životě našeho lidu by proto nikdy neměl chybět tento zásadní vztah k živému slovu, kterým se Pán neúnavně obrací na svou Snoubenku, aby mohla růst v lásce a ve svědectví víry.

3. Ustanovují proto tímto 3. neděli v mezidobí jako neděli věnovanou slavení Božího slova, jeho šíření a jeho kontemplaci. *Neděle Božího slova* se tak vhodně začlení do té doby během roku, v níž jsme zváni, abychom upevňovali pouta se židy a modlili se za jednotu křesťanů. Nejde o náhodnou časovou souhru: slavení *neděle Božího slova* má ekumenický rozměr, protože těm, kdo naslouchají Písmu svatému, ukazuje cestu k dosažení autentické a pevné jednoty.

Jednotlivá společenství najdou svůj způsob, jak tuto *neděli* slavnostně prožít. V každém případě je důležité, aby byl do slavení eucharistie včleněn text, který shromážděnému lidu zdůrazní normativní hodnotu Božího slova. O této neděli bude užitečné klást důraz na hlásání Božího slova a v promluvě zdůraznit službu, kterou můžeme Pánovu slovu prokázat. V tento den mohou biskupové ustanovit lektory nebo svěřit podobnou službu. Poukážou tak na důležitost hlásání Božího slova v liturgii. Nelze totiž nikterak podceňovat formaci věřících, aby byli opravdovými hlasateli Božího slova a prošli náležitou přípravou, jak je to běžné u akolytů nebo mimořádných služebníků eucharistie. Stejně tak může kněz najít vhodnou formu pro předání Bible nebo jedné z biblických knih celému shromáždění, aby zdůraznil, se zvláštním odkazem na *lectio divina*, jak důležité je v každodenním životě Písmo číst, studovat a kontemplantovat.

4. Návrat izraelského lidu z babylónského zajetí zpět do vlasti se zvláště vyznačoval četbou z Mojžíšova zákona. Bible nám v knize Nehemiáš předkládá jímavý popis této chvíle: Lid se shromáždil na náměstí v Jeruzalémě před Vodní branou, aby poslouchal Zákon. Tento lid byl rozptýlen deportací, ale nyní se „do jednoho“ (*Neh 8,1*) shromáždil kolem Písma svatého. Při čtení posvátné knihy lid „poslouchal s napětím“ (*Neh 8,3*) a uvědomoval si, že v těchto slovech nachází smysl prožitých událostí. Reakcí na hlásané slovo bylo dojetí a pláč. Levité „četli v knize Božího zákona, překládali a vykládali ho, a tak pochopili, co se četlo. Místodržitel Nehemiáš a znalec Písma a kněz Ezdráš i levité, kteří poučovali lid, řekli všemu lidu: ‚Dnešní den je zasvěcen Hospodinu, vašemu Bohu, nebuďte smutní a neplačte.‘

Všechn lid totiž plakal, když slyšeli slova Zákona. (...), Nebud'te zarmoučení, neboť radost z Hospodina je vaše síla“ (*Neh* 8,8–10).

Tato slova obsahují velké ponaučení. Bible nemůže být vlastnictvím několika málo lidí, nebo dokonce souborem knih pro pár vyvolených. Náleží především lidu, který se shromáždil, aby naslouchal a ve slově našel svůj život. Často se vyskytují tendence posvátný text monopolizovat a vyhrazovat ho pro některé menší nebo vyvolené skupiny. Tak tomu nemůže být. Bible je knihou Božího lidu, který naslouchá jejím slovům, a z rozptýlení a rozdělení tak přichází k jednotě. Boží slovo věřící sjednocuje a vytváří z nich jeden lid.

5. Naslouchání vede k vytvoření sjednoceného lidu, vůči němuž mají pastýři především velkou zodpovědnost: vysvětlovat Písmo a umožňovat všem jeho chápání. Písmo je knihou lidu. Ti, kdo jsou povoláni k vysluhování slova, mají proto odpovídat na požadavek zpřístupnit Boží slovo celému společenství.

Zejména promluva má velice specifickou úlohu, protože má téměř „svátostnou povahu“ (ap. exhortace *Evangelii gaudium*, 142. Nakladatelství Paulínky, 2014). Aby kněz srozumitelným a přiměřeným jazykem umožnil posluchačům proniknout do hloubky Božího slova, může poukázat na „krásu obrazů, které Pán užíval, aby podnítil ke konání dobra“ (tamtéž). Tuto pastorační šanci nesmíme promarnit!

Pro naše mnohé věřící je to totiž jedinečná příležitost, jak zachytit krásu Božího slova a aplikovat ho v každodenním životě. Je proto zapotřebí věnovat přípravě homilie dostatek času. Při výkladu Písma svatého nelze improvizovat. Od nás, kazatelů, se požaduje, abychom odbíháním od tématu nebo dokazováním, že toho hodně víme, kázání neprodlužovali víc, než je třeba. Když se zastavíme, abychom nad textem Písma rozjímali a modlili se, pak jsme schopni promlouvat srdcem a k srdci posluchačů. Vystihneme podstatu, kterou lidé zachytí, a může tak v nich přinést plody. Ať nás nikdy neomrzí věnovat čas Písmu svatému a modlitbě nad ním, aby bylo přijato „ne jako slovo lidské, ale jako slovo Boží – vždyť jím skutečně je“ (1 *Sol* 2,13).

Služba katechetů má pomáhat růst ve víře. Bylo by proto dobře, aby i oni studiem a osvojením Písma odpovídali na naléhavou potřebu své vlastní obnovy. To jim umožní vést skutečný dialog s Božím slovem a s těmi, kdo jim naslouchají.

6. Dříve než se zmrtvýchvstalý Pán setká s učedníky ukrytými v domě, aby otevřel jejich mysl Písmu (srov. *Lk 24,44–45*), ukáže se dvěma učedníkům na jejich cestě z Jeruzaléma do Emauz (srov. *Lk 24,13–35*). Vyprávění evangelisty Lukáše poznamenává, že to bylo v den vzkříšení, tedy v neděli. Tito dva učedníci diskutují o posledních událostech Ježíšova umučení a o jeho smrti. Kráčejí smutní a zklamaní z Ježíšova tragického konce. Doufali v něj jako v osvobozujícího Mesiáše, a namísto toho prožili tragédii Ukřižovaného. Zmrtvýchvstalý Pán se k nim diskrétně přidává a ubírá se stejnou cestou, oni ho však nepoznávají (srov. v. 16). Když tak jdou, Pán jim klade různé otázky a uvědomuje si, že nepochopili smysl jeho umučení a smrti; nazývá je „nechápaté a váhavé“ (v. 25) a „potom začal od Mojžíše, probral dále všechny proroky a vykládal jim, co se ve všech částech Písma na něj vztahuje“ (v. 27). Kristus je první exegeta! Nejen že starobylá Písma předpověděla to, co on pak naplnil, ale on sám byl tomu slovu věrný, aby poukázal na jediné dějiny spásy, které se na něm naplňují.

7. Bible – Písmo svaté – hovoří o Kristu a zvěstuje toho, kdo má projít utrpením, aby vstoupil do slávy (srov. v. 26). O Kristu nehovoří jen jedna část, ale všechny knihy Písma. Bez Písma by nebylo možné Kristovu smrt a jeho zmrtvýchvstání „rozklíčovat“. Jedno z nejstarších Vyznání víry zdůrazňuje, že Kristus „umřel ve shodě s Písmem za naše hříchy; že byl pohřben a že vstal z mrtvých třetího dne ve shodě s Písmem; že se ukázal Petrovi“ (*1 Kor 15,3–5*). Protože Písmo hovoří o Kristu, můžeme díky němu věřit, že jeho smrt a zmrtvýchvstání nejsou součástí mytologie, nýbrž historie a tvoří jádro víry jeho učedníků.

Víra lidu a Písmo jsou těsně spojeny. Víra pochází ze slyšení a slyšení je zaměřené na Kristovo slovo (srov. *Řím 10,17*). Písmo vyzývá věřící, aby se s vážností a naléhavostí věnovali naslouchání Božimu slovu jak v liturgii, tak v osobní modlitbě a rozjímání.

8. Cesta Zmrtvýchvstalého s emauzskými učedníky se uzavírá večerí. Tajemný pocestný přijímá neodbytné naléhání obou učedníků: „Zůstaň s námi, neboť se připozdívá a den se už nachýlil“ (*Lk 24,29*).

Usedají ke stolu, Ježíš bere chléb, pronáší požehnání, láme ho a rozdává. V té chvíli se jim otevřely oči a poznali ho (srov. v. 31).

Na základě této události si uvědomujeme, jak neoddělitelný je vztah mezi Písmem a eucharistií. Druhý vatikánský koncil učí: „Církev měla vždy v úctě Boží Písmo jako samo tělo Páně, vždyť – především v posvátné liturgii – nepřestává brát a podávat věřícím chléb života ze stolu jak Božího slova, tak Kristova těla“ (*Dei verbum*, 21).

Časté rozjímání Písma svatého a slavení eucharistie vede k poznání, že jako křesťané patříme navzájem k sobě. Jsme jeden křesťanský lid, který kráčí dějinami, posilován přítomností Pána, který je v našem středu, promlouvá k nám a živí nás. Den věnovaný Bibli by neměl být jednou za rok, ale jednou na celý rok. Je velice zapotřebí, abychom Bibli znali stejně důvěrně jako Zmrtvýchvstalého, který nadále společenství věřících rozdává chléb a slovo. Proto je třeba znát Písmo důvěrně, aby srdce nezůstalo chladné a oči zavřené a aby nás nepostihly, jak tomu bývá, různé formy slepoty.

Písmo svaté a svátosti jsou od sebe neoddělitelné. Jsou-li svátosti vysvětlovány a chápány ve světle Písma svatého, je zřetelnější cíl cesty, na které nám sám Kristus otvírá mysl a srdce, abychom poznali jeho spásonosnou činnost. Je proto nezbytné, abychom nezapomněli na poučení z knihy Zjevení, které říká, že Pán stojí u dveří a tluče. Když někdo uslyší jeho hlas a otevře mu, on vstoupí a bude u něho jíst (srov. 3,20). Ježíš Kristus klepe na dveře skrze Písmo svaté; pokud posloucháme a otevřeme mysl i srdce, tehdy on vstoupí do našeho života a zůstane s námi.

9. Svatý Pavel doporučuje Timoteovi, svému věrnému spolupracovníkovi, ve druhém listě, který je jeho určitou duchovní závětí, aby se často vracel k Písmu svatému. Apoštol je přesvědčen, že „všechno, co je v nich napsáno, je vdechnuto Bohem a hodí se k poučování, k usvědčování, k napravování a k výchově ve spravedlnosti“ (3,16). Toto doporučení sv. Pavla Timoteovi je základem, ze kterého vychází koncilní konstituce *Dei verbum*, když hovoří na důležité téma Písma svatého a božské inspirace. Od tohoto základu se odvíjí především *perspektiva spásy, duchovní rozměr a princip vtělení* v Písmu svatém.

Konstituce *Dei verbum* především připomíná Pavlovo doporučení Timoteovi a zdůrazňuje: „je třeba uznat, že knihy Písma svatého učí

spolehlivě, věrně a bez omylu pravdu, kterou chtěl mít Bůh zaznamenanou v Písmě svatém pro naši spásu“ (č. 11). Protože učí s ohledem na spásu skrze víru v Krista (srov. 2 *Tim* 3,15), pravdy v něm obsažené slouží pro naši spásu. Bible není sbírkou historických knih, ani kronikou, ale je zcela ve službě lidské spáse. Nepopiratelné historické kořeny knih obsažených v posvátném textu nemohou dát zapomenout na primární cíl: na naši spásu. Vše směřuje k tomuto cíli vetkanému do samotné povahy Bible koncipované jako příběh dějin spáasy. V něm promlouvá Bůh a svým jednáním vychází vstříc všem lidem, aby je uchránil od zlého a od smrti.

Abý Písmo svaté dosáhlo tohoto spasitelného díla, přetváří působením Ducha Svatého Boží slovo ve slovo lidské (srov. *Dei verbum*, 12). Úloha Ducha Svatého v Písmu je zásadní. Je třeba se neustále mít na pozoru před rizikem, že bez jeho působení bychom se uzavřeli v samotném psaném textu, a usnadnili tím fundamentalistický výklad. Toho je třeba se varovat, abychom nehradili inspirovaný, dynamický a duchovní charakter, který posvátný text má. Jak připomíná apoštol Pavel: „neboť litera zabíjí, ale duch oživuje“ (2 *Kor* 3,6). Duch Svatý tedy proměňuje Písmo svaté v živé Boží slovo, které Boží lid žije a vírou předává.

10. Působení Ducha Svatého se netýká jen utváření Písma svatého. Duch působí také v těch, kdo slovo Boží poslouchají. Důležitý je výrok koncilních otců, podle kterých Písmo svaté musíme „číst a vykládat v témž Duchu, ve kterém bylo napsáno“ (*Dei verbum*, 12). Boží zjevení dosahuje skrze Ježíše Krista svého cíle a svého naplnění; Duch Svatý však ve svém díle pokračuje. Redukovali bychom činnost Ducha Svatého, pokud bychom ji omezili pouze na božsky inspirovanou povahu Písma svatého a jeho různých autorů. Je proto důležité důvěřovat v působení Ducha Svatého, který pokračuje ve své specifické formě inspirace, když církev Písmo vyučuje, když ho magisterium autenticky vysvětluje (srov. tamtéž, 10) a když si ho každý věřící osvojí jako duchovní normu. V tomto duchu můžeme chápat Ježíšova slova učedníkům, když potvrzují, že pochopili význam jeho podobenství. Říká jim: „Proto každý učitel Zákona, který se stal učedníkem nebeského království, je jako hospodář, který ze své bohaté zásoby vynáší věci nové i staré“ (*Mt* 13,52).

11. Dále konstituce *Dei verbum* upřesňuje, že „Boží slova totiž, vyjádřená lidskými jazyky, se připodobnila lidské mluvě, jako se kdysi Slovo věčného Otce stalo podobným lidem, když na sebe vzalo slabé lidské tělo“ (č. 13). Jako bychom tím říkali, že vtělení Božího Slova dává podobu a smysl vztahu mezi Božím slovem a lidským jazykem, s jeho historickými a kulturními podmínkami (srov. tamtéž, 9). Mnohdy riskujeme, že od sebe oddělíme Písmo svaté a Tradici, aniž bychom pochopili, že vytvářejí jediný pramen Zjevení. Písemná forma Písma svatého nic neubírá na skutečnosti, že je živým slovem. Stejně tak živá Tradice církve, která ho během staletí neustále předává z generace na generaci, obsahuje tuto knihu jako „nejvyšší pravidlo své víry“ (tamtéž, 21). Ostatně Písmo svaté, než se stalo psaným textem, bylo předáváno ústně a udržováno živé ve víře lidu, který ho uprostřed všech ostatních národů uznával jako svou historii a princip identity. Biblická víra se tedy nezakládá na knize, ale na živém slově.

12. Když čteme Písmo svaté ve stejném Duchu, v jakém bylo psáno, zůstává stále nové. Ve chvíli, kdy Starý zákon je součástí Nového, není nikdy starý, protože vše je proměňováno jediným Duchem, který ho inspiruje. Celý posvátný text má prorockou úlohu: netýká se budoucnosti, ale současnosti toho, kdo se jeho slovem živí. Ježíš to na začátku svého poslání říká zcela jasně: „Dnes se naplnilo toto Písmo, které jste právě slyšeli“ (*Lk* 4,21). Kdo se Božím slovem živí každý den, stává se jako Ježíš současníkem lidí, které potká; nehrozí mu, že by propadl liché nostalgii po minulosti nebo nekonkrétní utopii budoucnosti.

Písmo svaté rozvíjí svůj prorocký účinek především v tom, kdo mu naslouchá. Vyvolává sladkost i hořkost. V mysli vyvstávají slova proroka Ezechiela, kterého Pán vyzval, aby snědl knihu. Říká: „Snědl jsem ji a zesládla mi v ústech jako med“ (3,3). Ezechielovu zkušenost s požitím knihy znovu prožívá i evangelista Jan na ostrově Patmos, který dodává zvláštní věc: „V ústech se mi sladce rozplýval jako med, ale když jsem ho spolkl, zhořklo mi to v břiše“ (*Zj* 10,10).

Sladkost Božího slova nás pobízí, abychom se o ně rozdělili se všemi, s nimiž se ve svém životě setkáme, abychom vyjádřili jistotu naděje, kterou obsahuje (srov. 1 *Petr* 3,15–16). Hořkost zase často vyvstává z poznání, jak těžké je pro nás slovo věrně žít, nebo když

konkrétně zakoušíme, že je odmítáno, protože není považováno za slovo, které má dát životu smysl. Je proto nezbytné, aby se Boží slovo pro nás nikdy nestalo rutinou, ale abychom se jím živilí a do hloubky chápali a prožívali náš vztah s Bohem a s bratry.

13. Písmo svaté nás dále provokuje tím, když hovoří o křesťanské lásce. Boží slovo neustále připomíná Otcovu milosrdnou lásku, která od dětí požaduje, aby žily ve vzájemném souladu. Ježíšův život tuto božskou lásku plně a dokonale vyjadřuje. Tato láska si nenechává nic pro sebe, ale všem bezvýhradně nabízí sebe sama. V podobenství o chudém Lazarovi nacházíme jasný pokyn. Když Lazar a boháč umírají, boháč při pohledu na Lazara v Abrahámově náručí prosí, aby ho poslal za jeho bratry, které by napomenul, aby žili lásku k bližnímu, a vyhnuli se tak tomuto soužení. Abraháмова odpověď je jízlivá: „Mají Mojžíše a Proroky, ať je uposlechnou!“ (Lk 16,29). Naslouchat Písmu svatému, abychom žili milosrdenství: to je pro náš život veliká výzva. Boží slovo nám dokáže otevřít oči a umožní, abychom vyšli ze svého individualismu, který nás dusí a uzavírá v neplodnosti, a zároveň otevírá cestu sdílení a solidarity.

14. Jedna z nejvýznamnějších událostí ve vztahu Ježíše a učedníků je vyprávění o proměnění. Ježíš vystupuje na horu, aby se spolu s Petrem, Jakubem a Janem pomodlil. Evangelisté popisují, že Ježíšův šat a jeho tvář zářily a že Ježíš hovořil se dvěma muži. Byl to Mojžíš a Eliáš, kteří zosobňují Zákon a Proroky, tedy Svatá písma. Petrova reakce byla: „Mistře, je dobře, že jsme tady! Postavíme tři stany: jeden tobě, jeden Mojžíšovi a jeden Eliášovi“ (Lk 9,33). V té chvíli je zakryl mrak svým stínem a učedníky prostoupil strach.

Proměnění připomíná slavnost stánků, kdy Ezdráš a Nehemiáš předčítali národu posvátný text po návratu z vyhnanství. Současně předznamenává Ježíšovu slávu v přípravě na hrozné umučení, božskou slávu evokovanou mrakem, který na znamení Pánovy přítomnosti zahalil učedníky. Toto proměnění je podobné proměnění Písma, které překračuje sebe samo, když se stává pokrmem života věřících. Jak připomíná *Verbum Domini*: „Při obnoveném rozlišování různých smyslů Písma je tedy rozhodující pochopit *přechod od litery k duchu*.

Nejedná se o přechod automatický a spontánní; spíše je třeba přesáhnout literu“ (č. 38).

15. Na cestě k přijetí Božího slova nás doprovází Boží Matka, nazývaná blahoslavená, protože uvěřila v naplnění toho, co jí Pán řekl (srov. *Lk 1,45*). Mariino blahoslavení předchází všem blahoslavenstvím, která Ježíš vyslovil pro chudé, plačící, tiché, mírné a ty, kdo jsou pronásledováni, protože to je nezbytná podmínka pro jakékoli blahoslavenství. Žádný chudý není blahoslavený proto, že je chudý; stává se jím tehdy, když jako Panna Maria uvěří v naplnění Božího slova. Připomíná to svatý Augustin, velký učedník a učitel Písma svatého: „Někdo uprostřed zástupu, kterého zvláště zachvátilo nadšení, zvolal: ‚Blahoslavený život, který tě nosil.‘ A on: ‚Blahoslavení jsou spíše ti, kdo slyší mé slovo a zachovávají je.‘ Jako by řekl: I moje matka, kterou nazýváš blahoslavenou, je blahoslavená proto, že uchovává Boží slovo, nikoli proto, že se v ní Slovo stalo tělem a přebývalo mezi námi, ale proto, že uchovává samotné Boží slovo, skrze něž byla utvořena a které se v ní stalo tělem (*Sul Vang. di Giov.*, 10,3).

Kéž díky neděli věnované Božímu slovu vzroste v Božím lidu zbožné a vytrvalé přátelství s Písmem svatým, tak jako autor učil už v dávných časech: „Vždyť je ti to slovo velmi blízké, je v tvých ústech a v tvém srdci, takže ho můžeš zachovávat“ (*Dt 30,14*).

Dáno v Římě u Sv. Jana Lateránského, 30. září 2019

Liturgická památka sv. Jeronýma, na začátku 1600. výročí jeho úmrtí

FRANTIŠEK

**18. APOŠTOLSKÝ LIST
SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA
„ADMIRABILE SIGNUM“
O VÝZNAMU A HODNOTĚ JESLIČEK**

1. PROSINCE 2019

1. Podivuhodné znamení vánočních jesliček, které jsou křesťanskému lidu tak drahé, stále vzbuzuje úžas a obdiv. Znázornit událost Ježíšova narození je totéž co prostě a radostně zvěstovat tajemství vtělení Božího Syna. Jesličky jsou totiž jakýmsi živým evangeliem, které vystupuje ze stránek Písma svatého. Když rozjímáme o narození Páně, jsme zváni duchovně se vydávat na cestu a být přitom přitahováni pokorou toho, který se stal člověkem, aby se s každým člověkem setkal. Objevujeme, že nás miluje až do té míry, že se s námi sjednocuje, abychom se také my mohli sjednotit s ním.

Tímto listem bych rád podpořil krásnou tradici našich rodin, které během dní předcházejících Narození Páně staví vánoční betlém, jakož i zvyk umísťovat ho na pracoviště, do škol, nemocnic, vězení, na náměstí... Je to vskutku projev tvůrčí fantazie, která používá velmi různorodých materiálů, aby mohla vzniknout malá mistrovská díla krásy. Učíme se tomu už jako děti, když nám maminka a tatínek spolu s babičkou a dědečkem předávají tento radostný zvyk, který je výrazem bohaté lidové spirituality. Přeji si, aby se tato zvyklost nikdy neztratila, ba dokonce doufám, že tam, kde už upadla v zapomnění, bude opět objevena a oživena.

2. Původ jesliček souvisí především s několika podrobnostmi v evangeliu o Ježíšově narození v Betlémě. Evangelista Lukáš říká stručně, že Maria „porodila svého jednorozeného syna, zavinula ho do plének a položila do jeslí, protože v zájezdním útulku nebylo pro ně místo“ (*Lk 2,7*). Ježíš byl uložen do jeslí, které se latinsky nazývají *praeseptum*, odkud je italské *presepe* a české *jesličky* (nebo *betlém*).

Při příchodu na tento svět nachází Syn Boží místo tam, kde se krmí zvířata. Seno se stává prvním lůžkem tomu, jenž se ukáže jako

„chléb, který sestoupil z nebe“ (*Jan* 6,41). Tuto symboliku pochopil již sv. Augustin spolu s dalšími církevními otci, když napsal: „Položili ho do jeslí a on se stal naším pokrmem“ (*Serm.* 189, 4). Jesličky skutečně v sobě mají různá tajemství Ježíšova života a působí, že je cítíme jako blízké našemu každodennímu životu.

Přistupme však přímo k původu jesliček, jak je chápeme my. Přenesme se v duchu do Greccia v údolí Reatina; tam se svatý František zastavil pravděpodobně cestou z Říma, kde 29. listopadu 1223 obdržel od papeže Honoria III. schválení svojí řehole. Po jeho pouti do Svaté země mu tamější jeskyně zvláštním způsobem připomněly betlémskou krajinu. A je možné, že *Poverello* byl oslněn mozaikami v římské bazilice Panny Marie Větší, které zobrazují Ježíšovo narození právě poblíž místa, kde se podle starobylé tradice uchovávají desky jeslí.

Františkánské prameny podrobně vypravují, co se v Grecciu stalo. Čtrnáct dní před Vánoce František oslovil jednoho tamního muže jménem Jan, kterého požádal, aby mu pomohl splnit jedno přání: „Chtěl bych znázornit památku toho Dítěte, které se narodilo v Betlémě, a chtěl bych vidět, pokud možno na vlastní oči, těžkosti, které musel snášet kvůli všemu, co mu už jako novorozenému chybělo, když ležel v jeslích na seně mezi volem a oslem.“¹ Když to ten věrný přítel uslyšel, rychle šel a na určeném místě připravil všecko, jak si světec přál. Dne 25. prosince přišlo do Greccia z různých míst mnoho bratří i muži a ženy z okolí; připravili svíce a pochodně, aby osvětili onu svatou noc. Když přišel František, našel jesle se senem, vola a oslíka. Lidé, kteří se sešli, prožili před tímto výjevem narození nevýslovnou a nebývalou radost. Potom kněz sloužil na jeslích slavnostní eucharistii a ukázal spojení mezi vtělením Božího Syna a eucharistií. Tehdy při oné události v Grecciu nebylo použito figurek, ale byl to živý betlém tvořený těmi, kdo tam byli přítomni.²

Tak se zrodila naše tradice. Všichni byli okolo jeskyně naplněni radostí a necítili žádnou vzdálenost mezi událostí, ke které dochází, a těmi, kdo se stávají účastníky tajemství.

První životopisec svatého Františka Tomáš z Celana vzpomíná, že oné noci se k této prosté a dojemné scéně připojil také dar

1 Tommaso da Celano, *Vita Prima*, 84: *Fonti francescane (FF)*, č. 468.
2 *Srov. tamtéž*, 85: *FF*, č. 469.

podivuhodného vidění: jeden z přítomných spatřil, jak v jeslích leží samo Dítě Ježíš. Oné vánoční noci roku 1223 „odcházeli všichni domů naplnění nevýslovnou radostí“.³

3. Jednoduchostí tohoto znamení uskutečnil svatý František velké evangelizační dílo. Jeho učení proniklo do srdce křesťanů, kde tkví dodnes jako ryzí, prostý způsob, jak znovu předkládat krásu naší víry. Tyto pocity ostatně vyjadřuje a vzbuzuje samotné místo, kde vznikly první jesličky. Greccio se stává útočištěm pro duši, která se skrývá na skále a je obklopena tichem.

Proč vzbuzují jesličky takový úžas a dojmají nás? Především proto, že ukazují Boží něhu. Stvořitel veškerenstva se snižuje k naší neopatrnosti. Dar života, už i tak pro každého z nás tajemný, nás uchvacuje ještě víc, když vidíme, že ten, který se narodil z Panny Marie, je zdrojem a oporou každého života. V Ježíši nám Otec daroval bratra, který nás přichází hledat, když jsme dezorientovaní a ztrácíme směr; věrného přítele, který je nám stále nablízku. Daroval nám svého Syna, který nám odpouští a pozvedá nás ze hříchu.

Stavět jesličky v našich domovech nám pomáhá znovu prožívat událost, která se stala v Betlémě. Evangelia samozřejmě nadále zůstávají zdrojem, který nám umožňuje poznat tuto událost a rozjímat o ní. Nicméně její znázornění jesličkami nám pomáhá si ji představit, probouzí city, vtahuje nás do dějin spásy, abychom se cítili současníky této události, která je v nejrůznějších historických a kulturních kontextech živá a aktuální.

Již svým františkánským původem jsou jesličky především pozváním, abychom „pocítili“ chudobu a „dotkli se“ chudoby, kterou si Boží Syn zvolil svým vtělením. A také mají v sobě výzvu k jeho následování cestou pokory, chudoby a zříkání se, jež vede od betlémských jeslí ke kříži. Jsou apelem k setkání s ním a ke slitovné službě jemu v těch nejpotřebnějších bratřích a sestrách (srov. *Mt 25,31-46*).

4. Rád bych nyní prošel různé znaky betléma a poukázal na jejich smysl. Nejprve si představme kontext hvězdnatého nebe v temné a tiché noci. Nečiníme tak jen kvůli věrnosti evangelnímu podání, ale

také kvůli významu, který to má. Pomysleme si, jak často je náš život obklopen nocí. A přece ani v těchto chvílích nás Bůh nenechává samotné, ale zpřítomňuje se, aby odpověděl na rozhodující otázky, týkající se smyslu naší existence: Kdo jsem já? Odkud přicházím? Proč jsem se narodil v této době? Proč miluji? Proč trpím? Proč zemřu? Aby se nám dostalo odpovědi na tyto otázky, stal se Bůh člověkem. Jeho blízkost přináší světlo tam, kde je tma, a osvětluje ty, kdo procházejí temnotou utrpení (srov. *Lk 1,79*).

Zmínku si zasluhuje také krajina, která je součástí jesliček; často ji tvoří trosky starobyklých domů a paláců, jež někdy nahrazují betlémskou jeskyni a stávají se příbytkem Svaté rodiny. Tyto trosky se patrně inspirují spisem *Legenda Aurea* dominikána Jakuba de Voragine (13. století), kde se dočítáme o pohanské víře, podle níž se v Římě zřítí chrám Míru, až Panna porodí. Tyto trosky jsou především viditelným znamením padlého lidstva a všeho, co se zhroutí a co je zkažené a zpustlé. Tato scéna nám říká, že Ježíš je tím novým ve starém světě a že přišel uzdravit a obnovit náš život a svět a vrátit jim původní nádheru.

5. Jaké emoce bychom měli zakoušet, když stavíme do betléma pahorky, potůčky, ovce a pastýře! Tak si připomínáme, co předpovídali proroci: že totiž veškeré stvoření má podíl na slavnosti Mesiášova příchodu. Andělé a kometa jsou znamením toho, že i my jsme povoláni vydat se na cestu k jeskyni a klanět se Pánu.

„Pojďme tedy do Betléma podívat se na to, co se tam stalo, jak nám Pán oznámil“ (*Lk 2,15*), říkají pastýři na to, co jim oznámili andělé. Je to překrásné poučení, kterého se nám dostává jednoduchým vylíčením. Na rozdíl od mnoha lidí zabraných do konání tisíce jiných věcí stávají se pastýři prvními svědky toho podstatného, to znamená spásy, jež je darována. Jsou to ti nejpokornější a nejjednodušší, kteří umějí přijmout událost vtělení. Bohu, který nám jde vstříc v betlémském Dítěti, odpovídají pastýři tím, že se vydávají na cestu k němu, na setkání lásky a vděčného úžasu. Právě toto setkání Boha s jeho dětmi, k němuž dochází díky Ježíši, dává život našemu náboženství a vytváří jedinečnou krásu, jež se zračí zejména v jesličkách.

6. Do svých betlémů obvykle vkládáme mnoho symbolických postav; především postavy žebráků a lidí, kteří neznají jiné bohatství než bohatství srdce. I oni jsou zcela nablízku Dítěti Ježíši, aniž by je někdo mohl vyhostit nebo odehnat od improvizované kolébky, která okolostojící chudé vůbec nevyvádí z míry. Chudí mají přímo privilegované místo v tomto tajemství a často jsou to oni, kdo má největší schopnost rozpoznat přítomnost Boha mezi námi.

Chudásové a prostáccí v betlémě připomínají, že Bůh se stává člověkem pro ty, kteří více vnímají potřebu jeho lásky a prosí o jeho blízkost. Ježíš „tichý a pokorný srdcem“ (Mt 11,29) se narodil chudý a vedl prostý život, aby nás naučil chápat to podstatné a žít z toho. Z betléma jasně vysvítá poselství, že se nesmíme nechat klamat bohatstvím a spoustou nabídek prchavého štěstí. Herodův palác stojí v pozadí a je zavřený a hluchý k radostné zvěsti. Svým narozením v jesličkách zahajuje Bůh jedinou velikou revoluci, která dává naději a důstojnost lidem vyděděným a postaveným na okraj: revoluci lásky, revoluci něhy. Z jesliček hlásá Ježíš svou mírnou mocí výzvu dělit se s těmi posledními, což je cesta k lidštějšímu a více bratrskému světu, z něhož není nikdo vyloučen ani odsunut na okraj.

Děti, ale také dospělí často rádi přidávají do vánočního betléma jiné postavičky, které zdánlivě nemají s evangelním vyprávěním žádnou souvislost. A přece takováto představivost touží vyjádřit, že v novém světě, který započal Ježíš, je prostor pro všechno, co je lidské, a pro každé stvoření: od pastýře ke kováři, od pekaře k muzikantovi, od žen nesoucích džbány s vodou k hrajícím si dětem... to všechno představuje každodenní svatost a radost z konání běžných věcí mimořádným způsobem, neboť Ježíš s námi sdílí svůj božský život.

7. Postupně nás betlém přivádí k jeskyni, kde nacházíme postavy Marie a Josefa. Maria je maminka, která rozvažuje o svém dítěti a ukazuje ho těm, kdo ho přicházejí navštívit. Její soška umožňuje přemítat o velkém tajemství, do něhož byla tato dívka vtažena, když Bůh zaklepal na dveře jejího neposkrvněného srdce. Na andělské zvěstování, jež ji žádalo, aby se stala matkou Boží, odpovídá Maria svou plnou a naprostou poslušností. Její slova „Jsem služebnice Páně: ať se mi stane podle tvého slova!“ (Lk 1,38) jsou pro nás všechny svědectvím, jak se s vírou odevzdávat do Boží vůle. Svým „ano“ se

Maria stala matkou Božího Syna, aniž by tím ztratila svoje panenství, ale dokonce ho tak posvětila. Spatřujeme v ní matku Boží, která si svého Syna nenechává jen pro sebe, ale ode všech žádá, aby jeho slovu naslouchali a uváděli ho ve skutek (srov. *Jan 2,5*).

Vedle Panny Marie je svatý Josef jako ochránce Dítěte i jeho matky. Obvykle je znázorňován s holí v ruce a někdy drží lampu. Svatý Josef plní v Ježíšově a Mariině životě velice důležitou roli. Je opatrovníkem, který neúnavně chrání svoji rodinu. Když jej Bůh upozorní na ohrožení Herodem, neváhá se vydat na cestu a utéci do Egypta (srov. *Mt 2,13-15*). A když nebezpečí pomine, přivede rodinu do Nazareta, kde se stává prvním vychovatelem dítěte a dospívajícího Ježíše. Josef nesl v srdci velké tajemství, které zahalovalo Ježíše a Marii, jeho snoubenku, a jako spravedlivý muž se vždycky odevzdával do Boží vůle a také ji plnil.

8. Srdce betléma začne tlouci, když v den Vánoc vložíme do jesliček postavičku Dítěte Ježíše. Takto se představuje Bůh: v dítěti, aby se nechal vzít do naší náruče. Ve slabosti a křehkosti skrývá svoji moc, která všechno tvoří a přetváří. Zdá se to nemožné, ale přece je tomu tak: v Ježíši byl Bůh dítětem a v tomto stavu chtěl zjevit velikost svojí lásky, která se projevuje úsměvem a rukama vztaženýma ke komukoli.

Narození dítěte budí radost a úžas, protože nás staví před velké tajemství života. Když vidíme zářící oči mladých manželů před jejich právě narozeným dítětem, chápeme city Marie a Josefa, kteří pohledem na Dítě Ježíše vnímali přítomnost Boha ve svém životě.

„Život se zjevil“ (1 *Jan 1,2*), takto shrnuje apoštol Jan tajemství vtělení. Jesličky nám ukazují tuto jedinečnou a mimořádnou událost, která změnila běh dějin a od níž se také počítá náš letopočet: před Kristovým narozením a po Kristově narození, a umožňují nám se jí dotknout.

Způsob Božího jednání je téměř omračující, protože se jeví jako nemožné, aby se Bůh zřekl svojí slávy a stal se člověkem jako my. Jaké překvapení vidět Boha, který přijímá naše způsoby: spí, pije mateřské mléko, pláče a hraje si jako všechny děti! Bůh jako vždycky udivuje, je nepředvídatelný, neustále mimo naše schémata. Proto jesličky, které ukazují Boha tak, jak přišel na svět, nás vybízejí, abychom

přemýšleli o svém životě napojeném na Boží život a stali se jeho učedníky, chceme-li dosáhnout konečného smyslu života.

9. Když se přibližuje slavnost Zjevení Páně, přidávají se do betléma figurky třech králů. Tito mudrcové a bohatí pánové z Východu se díky pozorování hvězdy vydali na cestu do Betléma, aby poznali Ježíše a přinesli mu svoje dary: zlato, kadidlo a myrhu. Také tyto dary mají alegorický význam: zlato uctívá Ježíšovu královskou důstojnost, kadidlo jeho božství a myrha jeho svaté lidství, které pozná smrt a pohřeb. Pohled na tento jesličkový výjev nás vede k zamyšlení nad odpovědností, kterou má každý křesťan za šíření evangelia. Každý z nás se stává nositelem radostné zvěsti pro ty, s nimiž se setkává, a konkrétními skutky milosrdenství dosvědčuje radost ze setkání s Ježíšem a jeho lásku.

Mudrcové nás učí, že je možné vyjít zdaleka a dojít až ke Kristu. Jsou to bohatí muži, moudří cizinci, žíznící po nekonečnu, kteří odcházejí na dlouhou a nebezpečnou cestu, jež je přivede až do Betléma (srov. *Mt 2,1-12*). Tváří v tvář Dítěti Králi je zachvacuje veliká radost. Nenechají se pobouřit chudým prostředím a neváhají pokleknout a klanět se mu. Před ním pochopí, že s jakou svrchovanou moudrostí Bůh ovládá běh hvězd, tak stejně řídí i chod dějin a sesazuje mocné a povyšuje ponížené. Po svém návratu do vlasti zajisté vyprávěli o překvapivém setkání s Mesiášem a otevřeli tak cestu evangeliu mezi národy.

10. Před jesličkami se mysl ráda vrací do dětských let, kdy se dychtivě čekalo, až se začnou stavět. Tyto vzpomínky nás vždycky přivádějí k novému uvědomění si velkého daru, který jsme dostali, když nám byla předána víra, a zároveň nám dávají pocítit povinnost a radost umožnit dětem a vnukům, aby prožili tutéž zkušenost. Není důležité, jak se betlém vystrojí; může být stále stejný nebo se každý rok měnit. Záleží na tom, aby promlouval k našemu životu. Všude a jakoukoli formou vyprávějí jesličky o Boží lásce, o Bohu, který se stal dětáčkem, aby nám pověděl, jak blízko je každé lidské bytosti, ať se nachází v jakékoli situaci.

Drazí bratři a sestry, jesličky jsou součástí milého i náročného procesu předávání víry. Počínaje dětstvím a potom v každém životním období nás vedou k rozjímání o Ježíši, ke vnímání Boží lásky

k nám, abychom cítili a věřili, že Bůh je s námi a my jsme s ním a že díky onomu Dítěti – Synu Božímu a Panny Marie – všichni jsme dcerami a syny, a abychom vnímali, že v tom spočívá štěstí. Ve škole svatého Františka otevřeme srdce této prosté milosti a dovolme, aby se z tohoto úžasu zrodila pokorná modlitba: naše „díky“ Bohu, který s námi chtěl sdílet všechno, aby nás nenechal nikdy samotné.

Greccio, svatyně prvních jesliček, 1. prosince 2019 v sedmém roce pontifikátu.

FRANTIŠEK

II.

DOKUMENTY STÁTNÍHO SEKRETARIÁTU VATIKÁNU, KONGREGACÍ A PAPEŽSKÝCH RAD

1. PAPEŽSKÁ RADA PRO KULTURU

SMĚRNICE O UZAVÍRÁNÍ A NOVÉM CÍRKEVNÍM VYUŽITÍ KOSTELŮ

30. LISTOPADU 2018

Úvod

Členové Papežské rady pro kulturu a delegáti biskupských konferencí z Evropy, Kanady, Spojených států amerických a Austrálie, kteří se ve dnech 29. a 30. listopadu 2018 sešli na Papežské gregoriánské univerzitě při konferenci nazvané „Tady už Bůh nebydlí? Uzavírání bohoslužebných prostor a jednotné nakládání s kulturními památkami“, schválili pro církevní společenství tyto směrnice, které vznikly na základě úvah předložených při zmíněné konferenci.

Problém uzavírání bohoslužebných míst není v dějinách žádnou novinkou. Dnes ovšem vyžaduje pozornost nejen kvůli novodobým podmínkám, které bychom mohli stručně definovat jako pokročilou sekularizaci, ale také z toho důvodu, že si nyní silněji uvědomujeme symbolickou, uměleckou a historickou hodnotu posvátných budov i předmětů, které se v nich uchovávají.

Před více než třiceti lety vydala Ústřední papežská komise pro posvátné umění v Itálii „List o užívání bývalých posvátných budov“.¹ Tento dokument svědčí o prozíravosti Svatého stolce v dané záležitosti. Nicméně se soustředí pouze na Itálii a nebere v potaz situaci jiných zemí, které se potýkají s problémy, jako je úbytek věřících a kněží, a následnými dopady na uchovávání kulturního dědictví. Tyto problémy jsou dnes velmi rozšířené.

1 Ústřední papežská komise pro posvátné umění v Itálii, „Carta sulla destinazione d'uso degli antichi edifici ecclesiastici / Charte sur l'utilisation des anciens bâtiments ecclésiastiques“, 26. října 1987, Řím, in: *Arte cristiana*, 75, 1987, 410–412.

Od té doby se stejné otázky věnovaly rovněž některé biskupské konference.² V posledním desetiletí navíc vyšlo na univerzitách a v akademických centrech Evropy a Severní Ameriky nemálo studií, které umožňují nahlédnout do souvisejících technických a právních otázek.

S vědomím toho, jak rozmanité mohou být konkrétní situace a jaké rozdíly existují v povaze a stavu samotných budov, se v tomto dokumentu chceme zamyslet nad daným fenoménem a předložit katolickým společenstvím (biskupským konferencím, diecézím, farnostem, řeholním institutům) nástroje, které jim pomohou nastalou situaci řešit. Fenomén uzavírání kostelů, který se silněji projevuje zvláště v některých západních zemích, se totiž pravděpodobně bude dál šířit.

1. Společensko-pastorační kontext uzavírání kostelů

Ve druhé polovině 20. století církve budovala kostely na předměstích rozšiřujících se průmyslových měst a metropolí, do kterých směřovala vnitřní migrace. V posledních letech se tento trend zpomalil kvůli demografickému poklesu v řadě komunit, způsobenému měnicím se rozložením obyvatelstva, zvyšující se mobilitou a změnami v tom, jak se věřící vztahují ke svému území a k tradičnímu územnímu vymezení církevních institucí. Historická centra, dříve plná kostelů příslušejících různým církevním subjektům, se vyčistila nebo je obývají jen senioři. V malých venkovských městech zase populace klesá až do té míry, že pro tamní křesťanská společenství je problém udržet v chodu několik bohoslužebných míst a zajistit fungování více farností.

V rozlehlých městských oblastech Západu působil vedle slábnoucího pocitu příslušnosti a silící anonymity také pokles v praktikování náboženství, způsobený různými příčinami uvnitř i vně církve, a jeho důsledkem je snížení počtu věřících i finančních zdrojů, čímž

2 Německo v roce 2003, Švýcarsko roku 2006 a Belgie v roce 2012 věnovaly tomuto tématu samostatné dokumenty, zatímco ostatní episkopáty se jím zabývaly v rámci směrnic k péči o kulturní dědictví a jeho správě. Srov. Konference katolických biskupů Anglie a Walesu, *Directory on the Ecclesiastical Exemption from Listed Building Consent*, 2018.

zároveň drasticky klesá také potřeba kostelů. K tomu je nutné vzít v úvahu situaci kněžstva, kdy mnoho duchovních dosáhlo vyššího věku a kněžských svěcení je málo. To vše vede k potřebě nově uspořádat, spojovat nebo slučovat farnosti, takže kostely se pak nevyužívají plně nebo dokonce vůbec.

Pečlivé územně-historické čtení nám nicméně pomáhá uvědomit si, že ne všechny kostely patřící dnes k našemu historickému dědictví byly vždy určeny pro poskytování pastorační péče (jak to platí v případě farních kostelů). Častěji sloužily spíše bratrstvům, cechům, majitelům panství, zástupcům veřejné správy a soukromým rodinám, a tak fungovaly jako nástroje sebe prezentace v rámci společenských a politických struktur. Zmíněné subjekty dnes ovšem většinou neexistují nebo již nejsou schopny zajistit těmto náboženským budovám trvalou údržbu.

Množství změn, které poznamenaly naši společnost a kulturu, tudíž vystavují církev nutnosti zamyslet se také nad tím, jak vnímá, používá a spravuje kulturní dědictví, zvláště pak nadbytečné bohoslužebné prostory. S vědomím, že opuštěné a zanedbané kostely působí jako negativní svědectví, se v mnoha diecézích rozhodli najít pro takové objekty neliturgické využití a zůstat jejich majiteli, prodat je nějaké instituci nebo soukromé osobě, anebo – pokud nemají uměleckou, historickou ani architektonickou hodnotu – dokonce přistoupit k jejich odstranění. Některé diecéze se ovšem ptají, jak najít pastorační odpovědi, které by lépe reagovaly na nově se vyskytující potřeby lidí a společenství, jimž by mohly nabídnout prostor pro společenské, kulturní, rekreační nebo obyvatelské účely.

Když papež František prohlašuje, že „obnova struktur, kterou vyžaduje pastorace založená na konverzi, může být chápána pouze v tomto smyslu: počínat si tak, aby struktury byly více misijní,“⁴³ dotýká se tak bezpochyby i našeho tématu. Bude-li církev investovat do svého misijního směřování, může se tak bránit pokračujícímu procesu sekularizace.

3 Papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium* o hlásání evangelia v současném světě, 24. listopadu 2013, č. 27 [český překlad: Paulínky, Praha 2014].

Konečně, vezmeme-li v úvahu, že základní otázky dnešní doby tvoří společenská inkluze a ochrana životního prostředí (ekologie),⁴ přičemž obě témata souvisejí s širší otázkou „polidštění“ města i půdy, pak by funkční využití opuštěných kostelů mohlo představovat příležitost, kterou lze nahlížet optikou cirkulární ekonomiky, inspirované přírodou a opírající se o nové využití, obnovu, revitalizaci a recyklaci.

2. Oblast kanonického práva

Kanonické právo, při současném respektu k právním předpisům existujícím v jednotlivých státech, církevním autoritám obecně ukládá povinnost uchovávat svěřené dědictví, ať už ho tvoří budovy nebo movitý majetek.⁵ V případech zcizování majetku tak zaručuje uchování dědictví a pro nakládání s ním stanovuje omezení (srov. kán. 638, 1291, 1292 §1 a 1295). Potvrzuje navíc princip odpovědnosti správců a povinnosti nahradit případné škody (srov. kán. 1273–1289). Zejména ti, kdo jsou přímo odpovědní za právníckou osobu vlastníci majetek, například faráři jako správci majetku (srov. kán. 532 a 1279 §1), mají za úkol pod dohledem ordináře (srov. kán. 1276) kontrolovat uchování majetku a dozor nad tím, aby nebyl poškozen nebo zničen. Pokud usoudí, že je to vhodné, mohou k tomu využít pojistné smlouvy (srov. kán. 1284 §2 č. 1). Ordináři, vedle zajištění výše zmíněného dohledu, musí také bedlivě pečovat o uspořádání veškeré správy církevního majetku formou zvláštních směrnic vydávaných v mezích obecného i partikulárního práva (srov. kán. 1276 §2) a mají rovněž právo zakročit v případě nedbalosti správce (srov. kán. 1279 §1). Věřící mají, na druhou stranu, právo sdělovat pastýřům církve své potřeby (srov. kán. 212 §2–3).

Obecně platí, že movitý i nemovitý majetek, a zejména kulturní dědictví, musí být zanesen v inventáři (srov. kán. 1283 č. 2–3 a 1284

4 Srov. papež František, encyklika *Laudato si'* o péči o společný domov, 24. května 2015, č. 109, 92 a 175 [český překlad: Paulínky, Praha 2015].

5 Tento text odkazuje ke Kodexu kanonického práva [český překlad: Zvon, Praha 1994], všechna prohlášení ale platí analogicky také pro společnosti řídící se Kodexem kánonů východních církví.

§2 č. 9), dále je zcela zakázáno prodávat posvátné ostatky (srov. kán. 1190 §1) nebo bez dovolení Apoštolského stolce trvale přemísťovat význačné ostatky, které se těší velké úctě lidí (srov. kán. 1190 §2).⁶ Totéž platí i o obrazech, které se v nějakém kostele těší velké úctě (srov. kán. 1190 §3).

Konkrétně pak podle předpisů kanonického práva platí, že kostel je ve své podstatě budova používaná pro katolické bohoslužby (srov. kán. 1214). Pokud takové využití ze zákonného důvodu zaniká, přestává budova být kostelem. Na základě tohoto principu kanonické právo předvídá i možnost, že se kostel bude využívat jen profánně (srov. kán. 1222). Podmínky pro takovou situaci stanovil dokument Kongregace pro klérus, a ten také zůstává referenčním bodem v oblasti práva.⁷

Jak ale dokládá právní věda, příslušné církevní autority v této oblasti občas, byť jen z nedostatečné znalosti zákona a jeho úmyslu, jednají způsobem, který zavdává příčinu k zákonným stížnostem. Předkládáme zde některé případy takového chování, aby se ho do budoucna bylo možné vyvarovat: a) vyčlenění kostela pro profánní využití bez vážného důvodu (ten se dnes téměř vždy ztotožňuje s nemožností udržet budovu v provozuschopném stavu), b) záměr nevhodného využití (srov. kán. 1222: „k počestnému světskému užívání“) kostela, který byl určen k profánnímu účelu, c) ztotožnění mezi zrušením farnosti a předáním kostela k profánnímu využití, d) spojení farností s cílem dosáhnout zrušení a převést bývalý farní kostel na profánní

6 Viz též Kongregace pro blahořečení a svatořečení, instrukce *Le reliquie nella Chiesa: autenticità e conservazione* [Instrukce ohledně ostatků v církvi: jejich pravost a uchování], 16. prosince 2017, čl. 4 a 5 [český překlad viz *Acta České biskupské konference 13*, Praha 2018, str. 136–148, dostupné na <https://www.cirkev.cz/cs/acta-ceske-biskupske-konference>, citováno 10. 1. 2019].

7 Srov. Kongregace pro klérus, *Linee guida per la modificazione di parrocchie, la chiusura o riduzione delle chiese ad uso profano non indecoroso, e l'alienazione delle medesime* [Směrnice pro modifikaci farností, pro uzavírání kostelů nebo jejich odevzdání k profánnímu, nikoli nedůstojnému používání a pro jejich zcizování], 30. dubna 2013, in: *EV 29* (2013), Bologna 2015, 562a–562ii [český překlad viz *Acta České biskupské konference 9*, Praha 2014, str. 55–61, dostupné na <https://www.cirkev.cz/cs/acta-ceske-biskupske-konference>, citováno 10. 1. 2019].

využití, e) uzavření kostela s cílem ukončit v něm konání bohoslužeb, aby mohl být předán k profánnímu účelu, f) ukončení katolických bohoslužeb předáním posvátné budovy nekatolickému nebo nekřesťanskému společenství i s rizikem, že bude později předán k profánnímu využití, g) vyhrazení části kostela k profánnímu využití, h) faktické užívání kostela k jiným než bohoslužebným účelům (jako koncertní síň, konferenční centrum atd.) a jen občasné využití k náboženským aktivitám.

Je proto nezbytné přihlédnout k některým otázkám, jež s procesem odevzdání kostela k profánnímu využití obvykle souvisejí: i) zabránit tomu, aby kostely předané k profánnímu využití při přesunu od jednoho vlastníka k jinému našly účel, který by byl nedůstojný, ii) vyvarovat se situací, které by mohly urazit náboženské cítění křesťanského lidu, iii) zvážit určení oltáře, který neztrácí své zasvěcení nebo žehnání ani poté, co byl kostel předán k profánnímu využití (srov. kán. 1238 §2). Kanonická praxe předpokládající zničení oltářní menzy se někdy může ocitnout v přímém rozporu s civilními předpisy týkajícími se ochrany kulturních památek.

3. Některé body k zamyšlení nad mezinárodními předpisy pro ochranu kulturního dědictví

Výše zmíněný dokument Ústřední papežské komise pro posvátné umění v Itálii z roku 1987, „List o užívání bývalých posvátných budov“, odkazuje k řadě mezinárodních rezolucí (charty, deklarace a úmluvy týkající se památkové péče), shrnujících filozofii ochrany kulturního dědictví, jak byla kodifikována po druhé světové válce. Tyto dokumenty v zásadě nadále jako celek platí coby referenční bod v oblasti konzervátorských zásahů do kulturního dědictví. V pozdějších letech nicméně úvahy nad uchováním a užíváním hmotného i nehmotného kulturního dědictví nabyly podoby, která citlivěji naslouchá otázkám vznášeným v souvislosti s globalizací a multikulturalitou. Pozornost se přesunula zejména od jednotlivých památek k rozlehlejším celkům a na úroveň širšího městského a venkovského prostředí (kde hrají náboženské zájmy bezpochyby významnou roli),

přičemž se zvláštní důraz klade na stanovení, o jaký typ dědictví se jedná, na vzájemné vztahy a na společenské a kulturní hodnoty, které stojí v pozadí těchto procesů.⁸

Vývoj v oblasti uchování kulturního dědictví se pochopitelně v různé míře dotýká také náboženské sféry: jak ve městech, tak na venkově představují církevní památky nejvýznamnější část kulturního dědictví i místa společenského shromažďování, a tak přesahují svůj čistě liturgický nebo duchovní význam. Ani církevnímu majetku se tudíž nevyhýbá širší disciplinární rámec ochrany, zachování a užívání kulturního dědictví, a vědecká obec hledá specifika tohoto konkrétního druhu majetku, a to jak v době, kdy ještě slouží liturgickým účelům, tak v případě, že svůj původní cíl přestal plnit a stává se muzejním prostorem, nově se využívá k jinému účelu nebo zůstává nevyužitý.

Parlamentní shromáždění Rady Evropy (rezoluce 916) již v roce 1989 upozornilo členské státy na problém zranitelnosti nadbytečných náboženských staveb.⁹ Mimo jiné se zde prohlašuje za žádoucí, aby „v případě, že se náboženská stavba už nevyužívá ke svému účelu, bylo vyvinuto úsilí směřující k zajištění budoucího využití, ať už náboženského, nebo kulturního, a to, pokud možno, slučitelného s původním účelem budovy“ (7), a také se zdůrazňuje, že místní společenství je třeba pobízet k tomu, aby „znovu objevovalo společný zájem a budoucí úlohu takových budov“ (8). Rezoluce dále vyzývá

8 Viz např. *Charta pro záchranu historických měst a městských souborů* (ICOMOS, Washington 1987), která odkazuje („Principy a cíle“) na řadu „hmotných a duchovních prvků“ vyjadřujících obraz duchovního charakteru měst (2) a zapojení jeho obyvatel (3); dále viz *Principy pro uchování a obnovu architektonického dědictví* (Krakovská charta, 2000), kde se pozornost přesouvá i k životnímu prostředí a krajíně (8 a 9) a v preambuli se zmiňuje vztah mezi kolektivní pamětí, společenstvím a hodnotami pro uchování kulturního dědictví; a konečně viz *Doporučení týkající se historické městské krajiny* (UNESCO, 2011), která zdůrazňuje vztahy mezi fyzickou podobou města a společenskými, kulturními a ekonomickými hodnotami, které se za ní skrývají (5), i skutečnost, že součástí městského kulturního dědictví jsou také společenské a kulturní praktiky a hodnoty, jimiž se jednotlivé entity definují.

9 Srov. <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=16327&lang=en> (citováno 9. 8. 2018).

(11) ke spolupráci mezi církvemi, vládami a místními úřady ve snaze zaznamenávat a monitorovat nevyužívané součásti náboženského kulturního dědictví (včetně moderních staveb) a tak zajistit, aby se jim dostalo přiměřeného využití, které bude kompatibilní s původním záměrem, dále aby v nich probíhala údržba a další zásahy, a stavba tak byla až do možných úprav bezpečná, přičemž tyto práce nesmějí způsobit nevratné změny, a také k „nápaditějšímu využití stávajících náboženských budov“.

Významným okamžikem mezinárodního i mezináboženského studia se stalo fórum „Uchování živého náboženského dědictví“, které roku 2003 uspořádalo ICCROM, Mezinárodní centrum pro studium uchování a obnovy kulturního dědictví.¹⁰ S ohledem na nebezpečí, že náboženské památky budou využity konfliktním způsobem, ponechány bez užitku nebo zneužity, vědecká obec klade důraz na úzkou spolupráci mezi náboženskými společenstvími a odborníky v památkové péči, kteří mají ochranu kulturního dědictví na starosti. „Vitalita“ náboženského dědictví se projevuje nejrůznějšími hmotnými nebo nehmotnými způsoby: bohoslužebné prostory nutně procházejí proměnami se změnou ritu, což může vyvolat konflikt mezi památkovou ochranou a liturgickou funkcí budovy. Především se ale zmiňuje nebezpečí uzavření kostela vyvolané změnami v praktikování náboženství, politickými konflikty, přírodními katastrofami nebo i potřebami turismu. Vědecká obec na jedné straně zdůrazňuje potřebu ochrany památek a připomíná, že „odpovědnost za péči o kulturní dědictví náleží v první řadě náboženskému společenství, pro které je daná památka důležitá, a to na místní i celosvětové úrovni. Ochranu živého náboženského dědictví v ideálním případě náboženské společenství iniciuje a poté ji vykonává ve spolupráci s odborníky na restaurování a všemi, kterých se to týká“,¹¹ přičemž uznává odlišné role a usměrňuje možné konflikty.

10 Srov. *Conservation of Living Religious Heritage. Papers from the ICCROM 2003 Forum on Living Religious Heritage: Conserving the Sacred*, ed. H. Stovel – N. Stanley-Price – R. Killick, ICCROM, Roma 2005 (viz https://www.iccrom.org/sites/default/files/ICCROM_ICSO3_ReligiousHeritage_en.pdf, citováno 9. 8. 2018).

11 *Tamtéž*, 10.

Význam jednotlivých společenství a jejich vzájemné participace na procesu podtrhují také poslední mezinárodní dokumenty jako například „Rámcová úmluva Rady Evropy o významu kulturního dědictví pro společnost“ (Faro 2005).¹² K uznání individuální i společné odpovědnosti (1b, 4b, 8c) je třeba budovat „společenství dědictví“ neboli společenství lidí, kteří se veřejně zapojují do předávání specifických stránek kulturního dědictví budoucím generacím a prosazují společenské, kulturní a ekonomické cíle v obecném zájmu. Množství dalších dokumentů tyto směrnice dále rozvíjí a přitom zdůrazňuje vazbu mezi společenstvím a sdílením duchovních hodnot a kulturního dědictví: připomeňme zde „Deklaraci o zachování prostředí památkových budov, míst a oblastí“ (Xi'an 2005)¹³ nebo „Deklaraci o uchování ducha místa“ (Québec 2008)¹⁴ vydanou Mezinárodní radou památek a sídel (ICOMOS) a vybízející ke zvyšování povědomí o hmotném i nehmotném kulturním dědictví jak ve veřejnosti, tak u místních orgánů veřejné správy, a to nejrůznějšími formálními i neformálními prostředky (čl. 4 a 9). Burrská charta, předložená výborem ICOMOS v Austrálii a přijatá roku 2013,¹⁵ zdůrazňuje, že nejdůležitější je kul-

12 *Council of Europe Treaty Series*, č. 199 (viz <https://rm.coe.int/1680083746>, citováno 9. 8. 2018).

13 *Xi'an Declaration on the Conservation of the Setting of Heritage Structures, Sites and Areas*, dokument byl přijat 15. valným shromážděním ICOMOS v čínském městě Si-an dne 21. října 2005; jako „prostředí“ (*setting*) se označují „minulé i současné společenské nebo duchovní praktiky, zvyky, tradiční znalosti, využití nebo aktivity i další podoby nehmotného kulturního dědictví, které vytvářejí a přetvářejí prostor i jeho současné a dynamické kulturní, společenské a ekonomické souvislosti“ (1); dokument končí tímto připomenutím: „Vědomí významu prostředí v jeho nejrůznějších podobách je sdílenou odpovědností profesionálů, institucí i místních společenství a ti všichni by měli při své rozhodování ke hmotným i nehmotným rozměrům prostředí přihlížet“ (13). Viz <https://www.icomos.org/xian2005/xian-declaration.pdf> (citováno 9. 8. 2018).

14 <https://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-646-2.pdf> (citováno 9. 8. 2018).

15 *The Burra Charter: The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance* („Australská charta ICOMOS k péči o místa s kulturním významem“), 2013, viz <https://australia.icomos.org/wp-content/uploads/The-Burra-Charter-2013-Adopted-31.10.2013.pdf> (citováno 9. 8. 2018). Zejména se zde prohlašuje: „K uchování kulturního významu může být nezbytná také změna, není ale žádoucí v případě, že snižuje kulturní vý-

turní význam daného místa. To zároveň předpokládá složitý proces, k němuž patří také vnímání témat kompatibilního využití a spoluúčasti (čl. 6, 7, 12 a 14). Otázku spoluúčasti náboženských společenství rozvíjí také „Prohlášení k ochraně náboženských památek v rámci úmluvy o světovém dědictví“ (Kyjev 2010),¹⁶ kterému se dostalo silné odezvy v debatách UNESCO.

Souhrnně lze říci, že v mezinárodním prostředí se úvahy o zachování budov a souvisejících otázkách vedou v těchto třech výzkumných liniích:

1. Každý jednotlivý prvek kulturního dědictví církve (a obecněji každého náboženství) je zároveň součástí městského nebo venkovského prostředí – územního a krajinného *systemu*, jehož vztahová identita staví také na náboženských hodnotách a často je nositelem jeho viditelné a kulturní struktury: každý proces, při kterém se budova přestává vyžívat a hledá se pro ni nový účel, má svou společenskou, kulturní a náboženskou hodnotu v systému místních vztahů.
2. *Nehmotné dědictví*, a to i duchovní a náboženské (obřady, pobožnosti, liturgické praktiky, lidové zvyky atd.), předpokládá vědomí hodnoty dědictví hmotného, a od něj zase nelze oddělit správný výklad významu skrytého za každým hmotným majetkem.
3. Pro každý program cílící na nové využití objektů je zásadní *součinnost* s místními náboženskými společenstvími nebo civilními

znam památky. Množství změn a také využití se musí řídit kulturním významem místa a jeho náležitým výkladem“ (15.1).

16 Viz <https://whc.unesco.org/en/religious-sacred-heritage/> (citováno 9. 8. 2018); dokument byl předložen 35. zasedání Výboru pro světové dědictví (Paříž 2011) a téma zaznívalo také během 36. (Petrohrad 2012) a 37. zasedání (Phnompenh 2013) jako předzvěst spolupráce mezi UNESCO, ICOMOS, ICCROM a vedoucí skupinou pro náboženské památky v rámci IUCN. Dne 7. března 2017 byl v rámci ICOMOS založen Vědecký výbor pro náboženská a rituální místa (PRERICO), který institucionálně zahájil spolupráci s vedoucí skupinou UNESCO u příležitosti 41. zasedání (Krakov 2017). Viz též *Davoská deklarace „Na cestě ke kvalitní stavební kultuře pro Evropu“*, Konference evropských ministrů kultury, Davos 22. ledna 2018 (viz <https://davosdeclaration2018.ch/programme/>, citováno 20. 11. 2018).

úřady v procesu zvyšování povědomí a při rozhodování, tyto programy se mohou opírat jediné o široké vědomí hodnot na mnoha úrovních.

Zdá se, že právě tyto cesty, jimiž se mezinárodní výzkum a bádání v této oblasti ubírají, hrají při směřování diskuze o nevyužívaných nebo uzavřených církevních objektech rozhodující roli, neboť nové využití – vnímané jako problém s širokým územním dosahem – vyžaduje také hlubokou znalost a respekt ke kulturním a náboženským hodnotám, které stojí v pozadí, a zároveň zapojení místních křesťanských společenství při výběru transformačních projektů, které musí být udržitelné z hlediska technického, ekonomického, společenského a kulturního a vybrané v dialogu s příslušnými úřady i zainteresovanou veřejností a soukromými subjekty.

4. Hlavní kritéria ochrany nemovitého dědictví

Posvátné budovy jsou viditelným znamením Boží přítomnosti ve společnosti, která je dnes stále sekularizovanější a zároveň v ní působí více náboženství. Tyto stavby často sehrávají úlohu při zkvalitňování městského nebo venkovského prostředí a zároveň své okolí v architektonickém smyslu polarizují. Jejich evangelizační *čitelnost* přetrvává i tehdy, když o svůj liturgický účel přijdou. Církevní stavbu totiž nelze hodnotit pouze z hlediska funkcionality. Smyslem kostelního prostoru není jen někoho přijímat, ale lze ho chápat také jako místo dění, které svůj smysl získává jediné v něm a které zároveň svému dějišti vtiskává na první pohled patrnou a trvalou identitu. Pokud tedy tento prostor ztratí své liturgické využití, v žádném případě se z něj automaticky nestává objekt zbavený smyslu, který lze volně přetvořit na něco jiného. Význam, který v čase získal, a jeho skutečnou přítomnost uprostřed místního společenství totiž nelze redukovat na technické nebo finanční argumenty. Úkol přeměnit jej se tak dá popsat jako znovusestavení „obytného příslibu“, přičemž nelze zamlčovat, jaký byl prvotní účel tohoto prostoru.

Kostely totiž – ve své historické mnohočetnosti a teologické povaze – spojují prostorové prvky pokračující identity a dějinné proměny: svou stálostí na jednu stranu vyjadřují *plantatio ecclesiae* na konkrétním území, v daných zeměpisných, kulturních a společenských podmínkách, a na stranu druhou, vzhledem k dějinnému vývoji ritů, spirituality a zbožnosti, musí být schopny sledovat život daného společenství, které je povoláno pracovat s rozlišováním v dialektice mezi věrností paměti a věrností svému času.

Ve světle tohoto transformativního dynamismu představuje každý proces uzavření a nového využití kostela citlivý okamžik, často vnímaný jako další prvek v dějinách stále složitější identity místního společenství. Proto by také historická analýza uzavíraných budov měla zahrnovat i přesný rozbor jednotlivých fází období budování a jejich významu, a zejména to, v čem spočíval liturgický a společenský význam daného kostela, aby tak bylo možné identifikovat, vyložit a pochopit, o co se počátky místního společenství opírají. Identita kostela se pak utváří jako mozaika prvků, které vyplývají z úspěšných transformací, změn a rozhodnutí učiněných v průběhu doby na základě společné shody nebo mezi jednotlivci. Aby se totiž proměna vyžadovaná procesem hledání nového využití mohla vědomě zařadit a být přijata do dlouhodobých dějin místního společenství, musí se jak trvalost původní budovy, tak pozdější rozvrstvení stát předmětem pečlivé analýzy, provedené ve shodě s platnými pravidly památkové péče. Pak mohou tyto případy sloužit jako výkladový a vzdělávací materiál pro budoucnost.

S využitím současných přístupů k chápání historických budov a hodnocení jejich významu tak můžeme stanovit různé možnosti, jak lze změny v užívání provádět. Vždy je k tomu třeba pochopit význam daného kostela a vzít v úvahu čtyři pojmy: odolnost, udržitelnost, spolutzodpovědnost a plánování.

- a. Kostely v průběhu dějin často prokazovaly velkou *odolnost*, kterou lze chápat jako schopnost kulturního dědictví projít různými typy zásahů a tlaků (katastrofy, ideologické škody, změna využití, úpravy kvůli posunu ve zbožnosti a liturgii atd.), aniž by přitom přišly o svou identitu. Ve shodě s touto perspektivou tedy platí, že v případě přirozeného i lidmi způsobeného procesu proměny, je-li

provedena správně, může kostel dosáhnout stavu dynamické rovnováhy, která není identická s výchozím bodem, ale přesto nese rozpoznatelné původní prvky. Každá náboženská budova může mít vrozený charakter, který se odvozuje od jejího historického vývoje, a vztah mezi pamětí a inovací lze rozvíjet také s respektem ke kulturním a dějinným charakteristikám daného místa.

- b. Proces přeměny musí provázet myšlenka na *udržitelnost*, a to nejen co se týká prostředí a ekonomických faktorů, ale také udržitelnost ve vztahu ke kulturně-společenským a politicko-administrativním prvkům. Každý takový proces musí totiž být udržitelný nejen ve vztahu k samotným stavebním úpravám, ale také vzhledem ke správě budovy přinejmenším ve střednědobém časovém horizontu. Musí se přitom opírat o shodu, která podrobně definuje jednotlivé typy odpovědnosti a zájmů i podoby využívání v čase a na jejíž plnění ve formě jasných pravidel dohlížejí kompetentní správci.
- c. Interpretacním a do budoucna zaměřeným kritériem umožňujícím odolné a udržitelné zásahy do nevyužívaných nebo uzavřených kostelů může být otázka zpětného přivlastnění jednotlivými společnostmi. Existuje totiž množství navzájem na sobě nezávislých církevních využití, která mohou zajišťovat různé organizace (nejen farnosti nebo diecéze jako územní celky), a to jak v oblasti liturgické (bohoslužebné prostory pro specifické pastorační aktivity), tak pro účely katecheze, charity, kultury, rekreace apod. Nedostatečně využívané kostely mohou sloužit také pro potřeby turismu nebo jako prostory otevřené všem lidem ke ztišení a meditaci. Vzhledem k tomu, že mnohé kostely v minulosti bezprostředně nesloužily k pastorační činnosti (tedy například jako farní kostely) a vznikly z touhy laiků (např. bratrstev), mohou i dnes některé z nich být v rámci *spoluzodpovědnosti* a diverzifikace strategií svěřeny laickým sdružením (spolkům, hnutím apod.), která zajistí jejich otevření a budou s tímto dědictvím lépe nakládat. V některých oblastech mají zkušenosti se smíšeným využíváním prostoru, který zčásti slouží liturgii a zčásti charitativním nebo společenským účelům. Toto řešení by ovšem vyžadovalo změny v kanonickém právu.

- d. Žádný zásah by neměl zůstat osamocený: proto je třeba rozvíjet sjednocenou územní vizi, která vezme v potaz i společenské dynamiky (např. demografické změny, platná opatření v oblasti památkové ochrany, proměny pracovního trhu apod.), pastorační strategie (různé územní celky na úrovni diecézí a farností, specializovaná pastorační díla atd.) a stupeň naléhavosti co do ochrany kulturního dědictví (zranitelnost památky, rizikovost daného území, vnitřní hodnota budovy a jejího vybavení). Tento přístup vyžaduje, aby byl každý kostel zanesen do sítě hodnot a sdílených strategií. *Plánování* využití církevního kulturního dědictví je nezbytným nástrojem pro správné zhodnocení proměny každého jednotlivého kostela, kterému hrozí uzavření.

5. Směrnice pro ochranu movitého dědictví

„Křesťanské umění, toto nesmírně důležité ‚kulturní dobro‘, vykonává i nadále mimořádnou službu, když působivě a skrze smyslům viditelnou krásu předává dějiny smlouvy mezi Bohem a člověkem i bohatství zjeveného poselství. [...] Kulturní dědictví se pro tyto zásadní duchovní dějiny ukázalo být mimořádným záznamem jednotlivých okamžiků.“¹⁷

Církev vždy měla za to, že místem, kde její kulturní statky mohou nejlépe sloužit svému hlavnímu účelu – totiž bohoslužbě, katechezi, charitě a kultuře – a kde je zároveň lze nejlépe uchránit před nebezpečím, je původní prostředí, pro které tyto statky vznikly: kostel. Při rušení bohoslužebného prostoru tedy vyvstávají otázky ohledně hmotného uchování i významové kontinuity movitých kulturních památek. Když se totiž pro bohoslužebný prostor najde nové, profánní využití, je zcizen anebo určen k demolici, stává se tato situace neslučitelná s trvalou přítomností posvátného vybavení a dalších předmětů, které jsou v něm uchovávány. Je proto třeba se zamyslet nad posláním movitého kulturního dědictví, které se z uzavíraných bohoslužebných

17 Jan Pavel II., Promluva ke III. plenárnímu shromáždění, 31. března 2000, in: *Enchiridion dei beni culturali della Chiesa*, EDB, Bologna 2002, č. 1170.

prostor má odstranit, aby nedošlo k jeho rozptýlení a jednotlivé předměty nebyly používány nevhodným způsobem. Veškeré plány, co se má s vybavením uzavíraných kostelů stát, je třeba včas promyslet a využít přitom rady kompetentních odborníků.

Oběžník Kongregace pro klérus, který jsme již zmiňovali výše, předepisuje, že „před zcizením musí být všechny posvátné předměty, relikvie, posvátné mobilie, barevné vitráže, zvony, zpovědnice, oltáře atd. odstraněny, aby mohly být používány v jiných posvátných budovách, anebo odevzdány církevní autoritě. Protože oltáře nemohou být nikdy odevzdány k profánnímu používání, nemohou-li být odstraněny, je třeba je zničit (srov. kán. 1212 a 1238).“¹⁸

Některé předměty nemohou být vzhledem ke své povaze nebo požadavkům občanského práva odstraněny, a proto je prvním řešením, jak s movitým kulturním dědictvím nakládat, kontinuita používání a života v některém posvátném prostoru, který má ke zrušenému kostelu územní nebo historickou vazbu – případně ve více takových prostorách – anebo i v novém prostředí. S tímto krokem souvisí a zároveň mu musí předcházet nutnost postoupit movité kulturní dědictví církve k jakési „funkční vazbě“, kterou poskytne a garantuje církevní autorita. Přitom nemá jít jen o katalogizaci za účelem uschování, ale je třeba všemožným způsobem zabránit zcizení předmětů z objemu movitých památek.¹⁹ Tato církevní autorita se také obvykle musí řídit občanským právem pro ochranu památek, které předpokládá ověření kulturního zájmu předtím, než dovolí zcizení.

Před jakýmkoli přemísťováním movitého majetku je třeba zkontrolovat inventář vzniklý podle předpisů kanonického práva (srov. kán. 1283) nebo katalog (pokud v ideálním případě taková katalogizace ze strany církve nebo státu proběhla), aby během přesunu nebyl žádný předmět ztracen. V opačném případě je třeba vytvořit přesný inventář pro tuto příležitost.

18 Kongregace pro klérus, „Směrnice pro modifikaci farností, pro uzavírání kostelů nebo jejich odevzdání k profánnímu, nikoli nedůstojnému používání a pro jejich zcizování“, 30. dubna 2013, *op. cit.*, č. 3.g.

19 Srov. *tamtéž*, č. 2.

Druhým řešením, které výše zmíněný oběžník Kongregace pro klérus předpokládá, je „církevní úschova“.²⁰ Pod tímto pojmem se rozumí bezpečné místo vhodné pro uložení církevního majetku nebo ještě lépe církevní muzeum. Je ovšem třeba poznamenat, že umístění předmětu do muzea sice na jednu stranu zajišťuje hmotné uchování památek, na stranu druhou ovšem ztěžuje jejich formální autenticitu, neboť je tak izoluje od prostředí, pro které vznikly, a uchovává jen jednu část jejich hodnoty, totiž tu uměleckou. Zde je namístě upozornit na schopnost církevních muzeí vdechnout posvátným nádobám, sochám, oltářním obrazům, relikviářům atd. „nový život“, když tyto předměty mohou novým způsobem svědčit o liturgii, zbožnosti, dějinách a náboženském životě Božího lidu v konkrétním regionu, a tak „v důvěrném spojení s posláním církve jejich obsah neztratí svůj vnitřní cíl a určení vzhledem k použití, pro které byly tyto předměty vytvořeny“.²¹

6. Závěrečná doporučení

Papežská rada pro kulturu a delegáti biskupských konferencí z Evropy, Kanady, Spojených států a Austrálie při této příležitosti předkládají také tato schválená „závěrečná doporučení“:

1. Odpovědnost za péči o náboženské památky náleží především celému společenství, a zejména náboženskému uskupení, pro které je toto dědictví důležité, a to na jeho místní i všeobecné úrovni. S vědomím, že v jednotlivých zemích existují různé právní předpisy, dále platí, že uchování náboženského dědictví má v ideálním případě iniciovat náboženské společenství a poté ho provádět ve spolupráci s odborníky na památkovou péči a dalšími zainteresovanými stranami včetně státních orgánů.

20 Srov. *tamtéž*, č. 3.g.

21 Papežská komise pro kulturní dědictví církve, oběžník „Pastorační význam církevních muzeí“, 15. srpna 2001, č. 2.1.1, in: *Enchiridion dei beni culturali della Chiesa*, č. 899.

2. Teologická formace nově jmenovaných biskupů, budoucích kněží a jáhnů i laiků má zahrnovat také vzdělání v oblasti památkové péče, ať už jako samostatný kurz, nebo v rámci existujících disciplín (kanonické právo, liturgie, církevní dějiny atd.). Tak budou kněží a pastorační pracovníci lépe vnímat význam kulturního dědictví v životě a evangelizačním poslání církve a zároveň se připraví na jednání s odborníky v památkové péči a zástupci státních úřadů.
3. Doporučujeme, aby každá církevní instituce udržovala inventář vlastních budov i jejich vybavení a dalších předmětů, a také přesný katalog předmětů kulturního významu. Zejména je třeba dbát na pečlivé záznamy a monitorování majetku, který se dále nevyužívá (včetně moderních prvků), a zajistit jeho ochranu a údržbu i přijetí bezpečnostních opatření. Je vhodné za tímto účelem vypracovat a distribuovat příručku a také mezinárodní lexikon zachycující nejrůznější zkušenosti z celého světa.
4. Každé rozhodnutí týkající se kulturního dědictví se musí odehrávat v rámci koordinované územní vize, která zahrnuje sociální dynamiku (demografické změny, politiku v oblasti kultury, pracovní trh, pozornost věnovanou životnímu prostředí a udržitelnosti krajiny atd.), pastorační strategie a potřeby týkající se památkové péče ve shodě s mezinárodními i státními pravidly v oblasti kulturního dědictví a také plány na využití církevních budov přinejmenším ve střednědobém časovém horizontu. V tomto ohledu je pro církevní společenství nezbytné spolupracovat s občanskou společností daného regionu, která může péči o kulturní dědictví dodat širší rámec. Proces rozlišování budoucího využití uzavřeného kostela musí vzít v potaz i názor odborníků na památkovou péči a restaurování, architektů, dalších zainteresovaných odborníků a také farnosti i širšího společenství.
5. Závažná rozhodnutí ohledně změny využití budovy postavené jako posvátné křesťanské místo, která splňují předpoklady kanonického i občanského práva, je třeba přijímat v partnerství s rozličnými zainteresovanými církevními subjekty (celým Božím lidem, biskupem, farářem, pastorační radou, řeholními řády,

sduženými a církevními hnutími, bratrstvy, dalšími pastoračními pracovníky i členy farnosti), aby tak bylo dosaženo realistického a přiměřeného řešení. Při rozlišování je třeba mít na paměti praktické i symbolické skutečnosti.

6. V dokumentech týkajících se zcizení (prodej a převod) je třeba uvést klauzuli v zájmu ochrany posvátnosti budovy, zahrnující i otázku možného dalšího prodeje. K zajištění důstojnosti daného místa v rámci možností příslušného právního systému je vhodné přizvat také státní úřady.
7. Nalik je to možné a v souladu s původním záměrem budovy, pak v případě, že už objekt není možné udržovat jako církevní, je žádoucí vyvinout veškeré úsilí směřující k nalezení nového využití, ať už povahy náboženské (například v rámci jiného křesťanského společenství), kulturní nebo charitativní. Komerční a spekulativní využití se zdá být vyloučené, avšak v úvahu připadá sociální podnikání. Přednost mají dostat záměry kulturní (muzea, konferenční sály, knihkupectví, knihovny, archivy, umělecké ateliéry atd.) nebo sociální (prostory pro setkání, charitní centra, zdravotnická zařízení, jídelny pro chudé atd.). U budov s nižší architektonickou hodnotou lze povolit také využití pro soukromé bydlení.
8. Ještě před využitím k jinému účelu je třeba uzavřené kostely prostudovat a zkoumat veškeré dřívější změny, které budově vtiskly stávající vzhled. Tak bude možné lépe vyhodnotit, jaké budoucí proměny jsou ve shodě s historickou architekturou, aby objekt mohl být vědomě včleněn do dějin daného společenství a aby nová skutečnost uchovala význam a paměť městského nebo venkovského systému, které v sobě budova nese dějinami (její vnitřní hodnotu).
9. Obecně platí, že pokud nemohou být provedeny úpravy vratné povahy, je žádoucí ponechat kostelům s historickou hodnotou jejich původní rozměry a tvary, což se týká také všech stavebních prvků, funkčního a hierarchického rozdělení prostoru i originálních prvků s významnou symbolikou. Při přeměně vnitřních prostor je tak vhodné zachovat různé výšky pohledu i klíčové prvky

interiéru, výzdobu a její zasazení. Tak si všichni uživatelé objektu budou moci uvědomit, že se nacházejí v prostoru, který byl znovu objeven a přetvořen podle soudobých metod.

10. Co se týká movitého kulturního dědictví přeneseného z uzavřených kostelů (vybavení, obrazy, posvátná roucha, vitráže atd.) – s výjimkou těch, které jsou vázány státní legislativou – vybízíme zde k hledání kontinuity jejich použití a života v jiných kostelích téhož území, které takové předměty postrádají, anebo v chudých církevních společenstvích na znamení bratrského sdílení. Předměty, které byly přenesené z původního místa určení a mají zvláštní význam, je vhodné dokumentovat (včetně místa původu) a uložit do muzea, nejlépe církevního, a tak jim umožnit nové využití a uchování paměti v rámci církevního prostředí. Přitom je třeba se řídit veškerými existujícími pokyny místní biskupské konference.
11. Obecně doporučujeme, nakolik je to možné, z uzavíraných kostelů odnášet oltáře, ambony, kazatelny, obrazy a další posvátné vybavení, neboť jeho přítomnost může být v rozporu s novým využitím místa (s výjimkou případů, kdy se kostel mění v muzeum). Vše je třeba činit při zachování platných nařízení státního práva a ve shodě s příslušnými úřady.

2.

KONGREGACE PRO VÝCHODNÍ CÍRKVE

SBÍRKA PRO SVATOU ZEMI 2019 SPOLEČENSTVÍ A SOLIDARITA S JERUZALÉMSKOU CÍRKVÍ

6. BŘEZNA 2019, POPELEČNÍ STŘEDA

Č. j. 1/2019

Excellence,

postní cesta vyzývá každého z nás, aby se vrátil k místům a událostem, které změnila běh dějin lidstva i osobní život každého z nás. Jsou to místa a události, které nám předávají živou památku všeho, co vtělený Boží Syn vyslovil, vykonal a vytrpěl pro naši spásu.

Centrem celého liturgického roku je Svatý týden, který začíná v Betfage Ježíšovým vstupem do Jeruzaléma. Následujeme ho do Betánie a jsme svědky pomazání vonným nardovým olejem, což je proroctví o jeho utrpení, smrti a zmrtvýchvstání. Ve večeradle nám on dává sebe samého v chlebě a ve víně, umývá nám nohy a tak nás učí, že pokorná služba je novým přikázáním lásky. Prožíváme jeho zatčení v Getsemanech a při vši naší zranitelnosti ho sledujeme z dálky jako Petr, který ho zapírá. Pod křížem jsme spolu s Pannou Marií a s jeho milovaným učedníkem přítomni jeho smrti a kontemplujeme jeho probodený bok. Nakonec je uložen do hrobu, k němuž o velikonočním ránu přichází Marie Magdaléna. On ale vstává z mrtvých a svým světlem hledí naše oči a naše srdce; tím nás zve, abychom nahlíželi do nitra světových dějin i osobní historie každého z nás.

Když znovu prožíváme tajemství naší spásy, s větší naléhavostí myslíme na bratry a sestry, kteří prožívají a dosvědčují víru v Kristovu

smrt a zmrtvýchvstání ve Svaté zemi, a v lásce jim také vyjadřujeme svou solidaritu. Na své první generální audienci 27. března 2013 připomněl papež František poutníkům: „Prožívat Svatý týden a následovat Ježíše znamená učit se, jak vycházet ze sebe (...), abychom šli vstříc druhým, abychom šli na existenční periférie a jako první se vydali za svými bratry a za svými sestrami.“

U příležitosti letošní *sbírky pro Svatou zemi* si chceme společně s výzvou papeže Františka znovu vyslechnout i slova svatého Pavla VI., který se vydal do Svaté země na začátku ledna 1964, aby tuto pouť vykonal jako první z nástupců apoštola Petra. V apoštolské exhortaci *Nobis in Animo*, kterou v roce 1974 založil tuto sbírku, říká: „Jeruzalémská církev (...) zaujímá privilegované místo v péči Svatého stolce a ve starostech celého křesťanského světa; o posvátná místa a zvláště o město Jeruzalém se v nejvyšší míře zajímají také státy a velké mezinárodní organizace (...). Takovouto pozornost dnes ještě zvětšují závažné problémy náboženského, politického a sociálního charakteru, které tam existují (...).“

I dnes je Blízký východ dějištěm procesu, který rozbil vztahy mezi národy tohoto regionu a vytvořil nespravedlivou situaci, kde naděje, že nastane mír, se stává něčím téměř neuváženým. Vloni 7. července v Bari na začátku modlitby Svatého otce s hlavami blízkovýchodních církví zazněla tato slova: „Nad tímto nádherným regionem se zvláště v posledních letech usadil hustý temný mrak: válka, násilí a ničení, okupace a různé formy fundamentalismu, nucené migrace a odchody, a to všechno při mlčení mnohých a za spolupráce dalších. Blízký východ se stal místem, kde lidé svou zemi opouštějí. Existuje riziko, že přítomnost našich bratrů a sester ve víře bude vymazána, a tak bude znetvořena samotná tvář celého regionu, protože Blízký východ bez křesťanů by už nebyl Blízkým východem.“

Jak připomíná svatý Pavel VI. v *Nobis in Animo*, církev už dlouho není pouhým divákem: „Od druhé poloviny minulého století docházelo ke značnému nárůstu pastoračních, sociálních, charitativních a kulturních činností ve prospěch veškerého místního obyvatelstva bez rozdílu i církevních společenství ve Svaté zemi (...). Pro to, aby se dvoutisíciletá přítomnost křesťanů trvajících v Palestině od samého počátku mohla zachovat, a dokonce upevnit tak, aby křesťané byli v aktivní službě ostatním společenstvím, s nimiž tam mají žít, je potřebné,

aby křesťané z celého světa projeví svou velkorysost a dávali jeruzalémské církvi pocítit lásku svých modliteb, vroucnost svého porozumění a poskytovali jim hmatatelné znamení své solidarity.“

V posledním období s nadějí sledujeme určitý opětovný nárůst poutí a dotýkáme se radosti z víry zakoušené mnoha věřícími, kteří ve stále hojnějším počtu přicházejí do Svaté země z Číny, Indie, Indonésie, Filipín a Srí Lanky. Jak bychom si neměli myslet, že se tak naplňuje evangelní proroctví o tom, jak „přijdou z Východu i ze Západu, ze Severu i z Jihu a budou sedět u stolu v Božím království“? Takováto apoštolská vitalita je velkým znamením pro místní komunity a výzvou pro ty západní, jež jsou často pokoušeny malomyslností a rezignací, aby ve svém každodenním životě prožívaly a dosvědčovaly svou víru.

Mám velkou radost z toho, že mohu odevzdat živoucí vděčnost Svatého otce Františka Vám, kněžím, řeholníkům i ostatním věřícím, kteří pracujete pro dobrý výsledek sbírky s věrnou vírou v dílo, které církve zamýšlí vykonat známým způsobem pro všechny své syny. Vyprošuji hojná Boží požehnání pro Vaši diecézi a odevzdávám Vám svůj bratrský pozdrav v Pánu Ježíši.

Vám oddaný

+ *Leonardo kard. Sandri*
prefekt

+ *Cyril Vasil', S.J.*
arcibiskup sekretář

3. **DIKASTERIUM PRO LAIKY, RODINU A ŽIVOT**

DOPIS O ZŘÍZENÍ NOVÉHO CENTRA KATOLICKÉ CHARISMATICKÉ OBNOVY – CHARIS

VATIKÁN 8. DUBNA 2019

Č. j. 2019/343

Eminence,

jak již bylo zveřejněno dne 8. prosince 2018, Dikasterium pro laiky, rodinu a život zřídilo nové centrum pod názvem *Charis*, které je jediným mezinárodním orgánem ve službě veškerým uskupením pramene milosti, jež spoluvytvářejí Katolickou charismatickou obnovu. Ke stejnému datu schválilo dikasterium i stanovy tohoto orgánu na období *ad experimentum*. Stanovy vstoupí v platnost 9. června 2019 na slavnost Soslání Ducha Svatého.

Prvním moderátorem *Charis* je Prof. Jean-Luc Moens, se kterým bude spolupracovat Mezinárodní koordinační služba, čítající 18 členů z různých zemí a z různých uskupení Katolické charismatické obnovy. Prvním církevním asistentem *Charis* je P. Raniero Cantalamessa, O.F.M. Cap. V příloze Vám na vědomí zasíláme kopii příslušných dekretů, které vydalo naše dikasterium. Verze stanov v italštině i další související dokumenty naleznete na webových stránkách www.charis.international.

Oficiálním vznikem *Charis* dne 9. června t. r. se ruší dvě dosavadní mezinárodní instituce, *International Catholic Charismatic Renewal Service* (ICCRS) (Koordinační služba mezinárodní katolické charismatické obnovy) a *Catholic Fraternity of Charismatic Covenant Communities and Fellowships* (Katolická fraternita závazných

komunit a společenství), dvě mezinárodní církevní centrály ve službě Katolické charismatické obnově.

Ke vzniku této jediné nové služby pro Katolickou charismatickou obnovu vybízel svatý otec František při různých příležitostech již od roku 2015. Nad různými uskupeními Katolické charismatické obnovy nemá *Charis* žádnou pravomoc: každé si uchová vlastní identitu a zůstává v jurisdikci té církevní autority, pod kterou spadá. Pro naplnění svého poslání však může každé uskupení charismatické obnovy volně využít služeb, které bude *Charis* poskytovat.

Kromě Mezinárodní koordinační služby předpokládají stanovy *Charis* také zřízení kontinentálních koordinačních služeb (srov. čl. 12–14) a národních koordinačních služeb (srov. čl. 15–16). V těchto centrech budou zastoupena různá uskupení pramene milosti Katolické charismatické obnovy, tj. různé komunity, modlitební skupiny, evangelizační školy, řeholní instituty, vydavatelství, zvláštní služby, ekumenické iniciativy, mládež atd.

Informujeme tímto Vaši biskupskou konferenci, které předsedáte. Zároveň bychom rádi zdůraznili, že každé národní uskupení věřících nebo jakýkoli další národní subjekt v rámci Katolické charismatické obnovy, schválený biskupskou konferencí, má být zastoupen v národní koordinační službě se stejnými právy jako ostatní subjekty a uskupeními Katolické charismatické obnovy, které působí na území této biskupské konference. Přispějí tak k vytváření společenství se všemi dalšími charismatickými subjekty, které se hlásí k prameni milosti Katolické charismatické obnovy.

Děkujeme Vám za vše, co budete moci udělat pro implementaci *Charis* do prostředí biskupské konference, jejímž jste předsedou. Jsme k dispozici pro jakékoli dotazy či návrhy biskupů Vaší konference.

Zůstáváme v úctě a s pozdravem

Kevin kard. Farrell
prefekt

P. Alexandre Awi Mello, I.Sch.
sekretář

4. **DIKASTERIUM PRO LAIKY, RODINU A ŽIVOT**

ZŘIZOVACÍ DEKRET CENTRA KATOLICKÉ CHARISMATICKÉ OBNOVY – CHARIS

8. PROSINCE 2018

Č. j. 2018/949 – II/20

Dne 12. června 2015, kdy probíhala třetí světová duchovní cvičení pro kněze, a dva roky před oslavou zlatého jubilea Katolické charismatické obnovy, napsal Svätý otec, papež František, prezidentu Koordinačního centra mezinárodní katolické charismatické obnovy (ICCR) a prezidentu Katolické fraternity závazných komunit a společenství (*Catholic Fraternity of Charismatic Covenant Communities and Fellowships*) dopis, ve kterém kromě jiného píše: „Možná nadešel čas pro jediný pramen milosti (jak víte, tuto definici jsem nevymyslel já, ale pan kardinál Suenens), pro jednu koordinační službu tady v Římě, kde by mohly být rovnoprávně zastoupeny ICCRS, Katolická fraternita a ostatní uskupení a kde jediným průvodcem a vůdcem bude Duch Svätý. Neznamená to jakoukoli ztrátu vlastní identity, znamená to pro každého růst v duchu vlastního charismatu, ve vzájemném obohacení, všichni zrozeni z Ducha ve stejném prameni milosti. Krom jiného tak bude posílena jednota v mezinárodní charismatické obnově, která, jak víte, potřebuje posílit... Popřemýšlejte nad tím a rozpoznajte, je-li to směr, kterým Duch Svätý vede Katolickou charismatickou obnovu padesát let poté, co ji zrodil.“

Poté, dne 30. října 2015, u příležitosti 25. výročí schválení Katolické fraternity Svätým stolicem, napsal Svätý otec dopis, ve kterém znovu povzbudil k vytvoření jediné centrály pro Katolickou charismatickou obnovu, chápanou jako jeden pramen milosti. Na tuto výzvu

Svatého otce společně odpověděli prezident ICCRS a prezident Katolické fraternity dopisem dne 9. listopadu 2015 a vyjádřili své odhodláání kráčet společně v modlitbě a v rozlišování k realizaci tohoto nového pokynu Petrova nástupce.

Dalším důležitým krokem v tomto procesu bylo setkání Svátého otce se dvěma koordinátory a dvěma sekretáři, jehož cílem byla realizace jednoho mezinárodního koordinačního střediska pro Katolickou charismatickou obnovu. Papežská rada pro laiky byla požádána, aby doprovázela realizaci tohoto centra (Papež František, *Dopis Eminenci kardinálu Stanislawu Rylkovi*, 27. dubna 2016). Od 1. září pak tuto úlohu převzalo Dikasterium pro laiky, rodinu a život.

Následně proběhlo 29. května 2017 v Římě další setkání se Svátým otcem, v jehož rámci tito čtyři představitelé podepsali zakládací listinu nové jednotné koordinační služby pro veškeré uskupení Katolické charismatické obnovy. Konečně pak byl 6. března 2018 předložen Dikasteriu pro laiky, rodinu a život koncept textu stanov tohoto nového orgánu.

Na základě výše uvedeného je stanoveno následující:
po pozorném prověření konečného textu stanov Charis;
ve smyslu kánonů 116–123 a 312 § 1, 1° Kodexu kanonického práva;
na základě kompetence vycházející z čl. 7 § 1 stanov dikasteria;

Dikasterium pro laiky, rodinu a život tímto stanovuje následující:

1. Zřizuje právnickou osobu CHARIS jako veřejný mezinárodní orgán ke službě všem uskupením Katolické charismatické obnovy v souladu s platnými kanonickými normami a analogicky v souladu s kánony 298–320 Kodexu kanonického práva.
2. Schvaluje stanovy CHARIS náležitě prověřené tímto dikasteriem k dnešnímu datu *ad experimentum*. Stanovy jsou uloženy v našem archivu.
3. Výše uvedené vstupuje v platnost dne 9. června 2019 o slavnosti Seslání Ducha Svátého. K tomuto dni zaniká *International Catholic Charismatic Renewal Service* (ICCRS) (Koordinační centrum

mezinárodní katolické charismatické obnovy) a *Catholic Fraternity of Charismatic Covenant Communities and Fellowships* (Katolická fraternita závazných komunit a společenství). Do tohoto dne musí být veškerý majetek a vlastnictví těchto dvou subjektů převeden na CHARIS.

Ve Vatikánu 8. prosince 2018, na slavnost Neposkvrněného Početí

Kevin kard. Farrell
prefekt

Fr. Alexandre Awi Mello, I.Sch.
sekretář

5. DIKASTERIUM PRO LAIKY, RODINU A ŽIVOT

JMENOVAČÍ DEKRET ČLENŮ CENTRA KATOLICKÉ CHARISMATICKÉ OBNOVY – CHARIS

10. ŘÍJNA 2018

Č. j. 2018/948 – II/20

Dekretem vydaným Dikasteriem pro laiky, rodinu a život dne 8. prosince 2018 se zřizuje právnická osoba CHARIS jako mezinárodní veřejný orgán ke službě veškerým uskupením Katolické charismatické obnovy a schvalují se jeho stanovy *ad experimentum*;

v souladu s kánonem 312 § 1. 1° a 317 § 1 Kodexu kanonického práva;

v souladu s článkem 7 § 1 stanov Dikasteria pro laiky, rodinu a život;

v souladu s články 9, 11, 17 a druhými přechodnými normami stanov CHARIS;

ustanovuje Dikasterium pro laiky, rodinu a život níže uvedené osoby a jejich úlohy následovně:

1. pan **Dr. Jean-Luc Moens** (Belgie) – první moderátor CHARIS

2. prvních 18 členů mezinárodní koordinační služby CHARIS:

Severní Amerika a Karibik (pro anglicky nebo francouzsky mluvící):

J. Exc. biskup Peter Leslie Smith (USA)

Severní Amerika a Karibik (pro španělsky mluvící):

Andrés Arango (USA)

Střední Amerika (pro španělsky mluvící):
María Eugenia de Góngora (Guatemala)

Jižní Amerika (pro španělsky mluvící):
Pino Scafuro (Argentina)

Jižní Amerika (pro portugalsky mluvící):
Gabriella Marcia da Rocha Dias (Brazílie)

Asie:
Cyril John (Indie)

Asie:
br. James Shin San-Hyun (Jižní Korea)

Afrika (pro francouzsky mluvící):
Jean-Christophe Sakiti (Togo)

Afrika (pro anglicky mluvící):
Fred Mawanda (Uganda)

Evropa:
Paolo Maino (Itálie)

Evropa:
Jáhen Etienne Mellot (Francie)

Oceánie:
Shayne Bennett (Austrálie)

Různé úřady Katolické charismatické obnovy:
José Prado Flores (Mexiko)

Kněží nebo řeholníci Katolické charismatické obnovy:
P. Etienne Vetö (USA)

Komunity:
Jean Barbara (Libanon)

Komunity:
Jáhen Johannes Fichtenbauer (Rakousko)

Sdružení schválená Svatým stolcem:

François Prouteau (Francie)

Mládež mladší 30 let:

Giulia Rancan (Itálie)

3. **P. Raniero Cantalamessa, O.F.M. Cap** (Itálie) – první církevní asistent CHARIS

Tato jmenování nabývají účinnosti 9. června 2019 na slavnost Seslání Ducha Svatého, kdy vstoupí v platnost stanovy CHARIS. V tento den začíná mandát výše jmenovaných osob na dobu tří let. Každá z osob může být jednou znovu zvolena generálním shromážděním, které se bude konat v roce 2022.

Ve Vatikánu 10. října 2018, památka Panny Marie Loretánské

Kevin kard. Farrell
prefekt

Br. Alexandre Awi Mello, I.Sch.
sekretář

6. VŠEOBECNÝ DEKRET KARDINÁLA STÁTNÍHO SEKRETÁŘE O „CARITAS INTERNATIONALIS“

VŠEOBECNÝ DEKRET

Kardinál státní sekretář

- s přihlédnutím k chirografu *Durante l'Ultima Cena* ze dne 16. září 2004, jímž svatý Jan Pavel II. udělil *Caritas Internationalis* status kanonické veřejné právnické osoby podle ustanovení kán. 116–123 Kodexu kanonického práva;
- s ohledem na to, že tento papežský dokument uznává, že *Caritas Internationalis* je svým původem a svou povahou spojena těsným poutem s pastýří církve, a zvláště s Petrovým nástupcem, a že při svém konání se má inspirovat evangeliem a tradicí církve (srov. chirograf *Durante l'Ultima Cena*, 2);
- se zřetelem na usměrnění Benedikta XVI. týkající se charitativní činnosti církve, uvedená v encyklice *Deus Caritas est*, v *motu proprio Intima Ecclesiae Natura* a v projevu na generálním shromáždění *Caritas Internationalis* dne 27. května 2011;
- se zřetelem na doporučení Jeho Svatosti papeže Františka týkající se sociálního rozměru evangelizace, uvedená v apoštolské exhortaci *Evangelii Gaudium* a v projevu pro radu zástupců *Caritas Internationalis* dne 17. listopadu 2016;
- s přihlédnutím k tomu, že *Caritas Internationalis* se řídí normami Kodexu kanonického práva, zvláště těmi, které se týkají veřejných právnických osob, a analogicky kánony 312–316, 317 § 4, 318–320 a 1257 § 1 Kodexu kanonického práva;
- s přihlédnutím k tomu, že *Caritas Internationalis* je rovněž vatikánskou právnickou osobou (Dekret Papežské komise pro

Vatikánský městský stát z 19. července 1976) s legálním sídlem na *Via della Tipografia*, Vatikánský městský stát;

- s přihlédnutím k tomu, že *Caritas Internationalis* se řídí normami Svátého stolce a Vatikánského městského státu;
- s přihlédnutím k tomu, že *Caritas Internationalis* je začleněna do „*Segmentu IV*“ seznamu organizací a administrativních jednotek předpokládaných článkem 1 § 1 Stanov Ekonomické rady podle reskriptu *Ex Audientia Sanctissimi* z 21. září 2017, upraveného reskriptem *Ex Audientia Sanctissimi* z 12. února 2018;
- s přihlédnutím k zákonu CCXI Vatikánského městského státu ve věci registrace neziskových organizací a dozoru nad nimi z 22. listopadu 2017;
- se zřetelem ke Stanovám *Caritas Internationalis*, Vnitřním pravidlům a Pravidlům pro personál Generálního sekretariátu;
- s přihlédnutím k tomu, že zákonným zástupcem *Caritas Internationalis* je generální sekretář;
- při zdůraznění potřeby aktualizovat všeobecný dekret z 2. května 2012 č. 200.257 tak, aby přizpůsobil svůj obsah vývoji kanonických předpisů a norem Vatikánského městského státu;
- se zřetelem na pověření dané kardinálu státnímu sekretáři, aby „počínaje 18. lednem 2011 uděloval potřebné pravomoci ve všech jednotlivých otázkách týkajících se veřejné právnické osoby, vedení a fungování veřejné právnické osoby kanonického práva *Caritas Internationalis* a aby vydával normy, které jsou případně potřebné“ (reskript *Ex Audientia Sanctissimi*, ze 17. ledna 2011, AAS CIII [2011] 127);

stanovuje následující:

Článek 1

§ 1. Dikasterium pro službu integrálnímu lidskému rozvoji (DSILR) je pravomocným dikasteriem ve vztahu ke *Caritas Internationalis* pro celou oblast jeho institucionální činnosti v tom, co se týká dodržování

předkládaného dekretu a předpisů vlastních této právnické osobě, s výjimkou pravomocí jiných orgánů Římské kurie a Vatikánského městského státu.

§ 2. Jakýkoli text s doktrinárním nebo morálním obsahem či usměrněním i veřejná stanoviska vydávaná *Caritas Internationalis*, jejími zastupitelskými úřady nebo regionálními uskupeními členských organizací musí být v linii se stanovisky Svatého stolce. Pokud se jedná o citlivější problematiku, jsou výše uvedené orgány vyzývány, aby ji konzultovaly, podle jednotlivých tematik a příslušných pravomocí, se Státním sekretariátem nebo s DSILR. Ty mohou z vlastní iniciativy vydávat svá specifická usměrnění, kterými je třeba se řídit.

§ 3. DSILR se může prostřednictvím svých zástupců, kteří mají právo slova, zúčastňovat na setkáních orgánů *Caritas Internationalis*, jakož i na regionálních setkáních jejích členů.

§ 4. Po získání vhodných doporučení, především od prezidenta *Caritas Internationalis*, jmenuje DSILR církevního asistenta, který má právo zúčastnit se na setkáních řídicích orgánů, napomáhá duchu společenství mezi členy organizace a se Svatým stolicem, předkládá reflexi o otázkách teologického charakteru a posiluje katolickou identitu *Caritas Internationalis*.

§ 5. Jakákoli smlouva, kterou *Caritas Internationalis* uzavře s nevládními organizacemi a institucemi, musí respektovat postoje Svatého stolce a případná usměrnění DSIRL. DSIRL musí být s dostatečným předstihem informováno o předpokládaném uzavření takovéhoto smluv.

§ 6. DSIRL je referenčním místem pro regionální uskupení členských organizací *Caritas Internationalis* bez kanonické právní subjektivity, jejichž cíle jsou výhradně funkční, aby tak posilovala dialog a spolupráci se Svatým stolicem. DSIRL může pro tato uskupení jmenovat svého delegáta.

§ 7. Pro usnadnění dialogu svolává DSIRL pravidelná setkání, jichž se zúčastňuje generální sekretář a církevní asistent *Caritas Internationalis*, jakož i zástupce Sekce Státního sekretariátu pro všeobecné

záležitosti a / nebo Sekce pro vztahy se státy. Na takováto setkání mohou rovněž být pozvány i další osoby, které mají specifickou kompetenci pro projednávání témata.

Článek 2

Sekce Státního sekretariátu pro všeobecné záležitosti má pravomoc pro to, aby:

1° po předchozím doporučení DSIRL předkládala ke schválení Svatému otci Stanovy, Vnitřní pravidla a Pravidla pro personál Generálního sekretariátu *Caritas Internationalis*, jakož i každou jejich úpravu;

2° dozírala na dodržování Stanov a Pravidel, o nichž pojednává předchozí bod 1°;

3° prováděla kontroly stanovené kanonickým uspořádáním i ustanoveními Vatikánského městského státu a v případě potřeby nařizovala další prověrky, inspekce a kontroly;

4° dozírala nad finanční a majetkovou správou *Caritas Internationalis*, s výjimkou případů, které jsou v pravomoci jiných orgánů Svatého stolce nebo Vatikánského městského státu;

5° schvalovala uzavírání smluv pro kontrolní a ověřovací služby u ekonomických bilancí, pro vedení účetnictví a pro konzultace týkající se správy financí a majetku;

6° po vyslechnutí Sekce pro vztahy se státy povolovala zahájení nebo odvolání sporů vedených jménem *Caritas Internationalis* u národních a mezinárodních soudních dvorů a u soudních kolegií.

Článek 3

§ 1. Sekce Státního sekretariátu pro vztahy se státy má pravomoc pro to, aby:

1° na doporučení DSIRL schvalovala dohody o financování s vládami a s mezivládními organizacemi a institucemi;

2° na doporučení DSIRL schvalovala dohody o spolupráci a všechny další dohody s vládami a s mezivládními organizacemi a institucemi.

§ 2. V případě závažné humanitární krizové situace jsou úřady *Caritas Internationalis* oprávněny uzavírat krátkodobé operativní dohody s vládními úřady a s mezivládními organizacemi a institucemi. O takovýchto dohodách je třeba neprodleně informovat Sekci Státního sekretariátu pro vztahy se státy; mohou být obnoveny, pokud Sekce pro vztahy se státy neprojeví svůj opačný názor.

§ 3. *Caritas Internationalis* je povinna alespoň každé čtyři měsíce souhrnně referovat Sekci pro vztahy se státy o vztazích udržovaných s vládami a s diplomatickými misemi akreditovanými u Svatého stolce a současně o nich informovat i DSIRL.

Článek 4

§ 1. Pracovně-právní vztahy jsou upraveny Pravidly pro personál Generálního sekretariátu *Caritas Internationalis* a aplikovatelnými zákony.

§ 2. Pravomoc pro řešení všech sporů náleží soudům Vatikánského městského státu, s výjimkou těch, pro něž podle kán. 1405 § 3, 3° a 1444 § 2 Kodexu kanonického práva je kompetentní Římská rota.

Článek 5

§ 1. Prezident *Caritas Internationalis*, pokud jím není kardinál nebo ordinář diecéze, který je biskupem, generální sekretář a pokladník vysloví před započítím svého mandátu před prefektem DSIRL sliby stanovené v příloze 1 k předkládanému dekretu. Řídící osoby vysloví stejné sliby před prezidentem *Caritas Internationalis* nebo před jeho delegátem, zatímco zaměstnanci je vysloví před generálním sekretářem. Tyto sliby jsou podmínkou pro převzetí zmíněných statutárních funkcí a pro řídící osoby a pro zaměstnance jsou podmínkou pro navázání pracovně-smluvního vztahu s *Caritas Internationalis*.

§ 2. Nedodržení výše uvedených slibů nebo kanonických předpisů a norem Vatikánského městského státu může být důvodem pro

odvolání z řídicí funkce nebo ze zaměstnání u *Caritas Internationalis* anebo pro přerušeni spolupráce a samostatné práce, i když je koordinovaná a / nebo nepřetržitá.

Článek 6

§1. *Caritas Internationalis* je povinná písemně předkládat všechny informace, které od ní vyžaduje DSIRL, Státní sekretariát a ostatní orgány Svatého stolce a Vatikánského městského státu v rámci svých příslušných pravomocí.

§2. Zastupitelské úřady *Caritas Internationalis* jsou povinny spolupracovat se stálými misemi Svatého stolce činnými v téže sféře.

Článek 7

Neplnění povinností vyplývajících z předkládaného dekretu může zavdat příčinu pro pozastavení institucionální funkce nebo odvolání z ní.

Článek 8

Stanovy, Vnitřní pravidla a Pravidla pro personál Generálního sekretariátu *Caritas Internationalis* musí být v souladu s ustanoveními tohoto dekretu. Všechna nařízení jakéhokoli druhu, která jsou v rozporu s předkládaným všeobecným dekretem, se ruší; v jeho světle je třeba interpretovat nařízení obsažená v chirografu *Durante l'Ultima Cena*, která nebyla modifikována tímto dekretem a reskriptem *Ex Audientiae*.

Předkládaný všeobecný dekret, který má platnost zákona, byl zvláštní formou schválen římským pontifexem dne 20. května 2019. Bude uveden v platnost zveřejněním v deníku *L'Osservatore Romano* a nabude účinnost podle ustanovení kánonu 8 Kodexu kanonického práva; následně bude publikován v *Acta Apostolicae Sedis*.

Originál bude uložen v archivu Sekce Státního sekretariátu pro všeobecné záležitosti a totožná kopie bude uložena v archivu zákonů Vatikánského městského státu.

Ve Vatikánu 22. května 2019

Pietro kard. Parolin

7. NÓTA APOŠTOLSKÉ PENITENCIÁRIE O DŮLEŽITOSTI VNITŘNÍHO OBORU SVĚDOMÍ A NEDOTKNUTELNOSTI SVÁTOSTNÉ PEČETI

29. ČERVNA 2019

Boží Syn „se svým vtělením jistým způsobem spojil s každým člověkem“¹. Svými gesty a svými slovy ukázal jeho nejvyšší a nedotknutelnou důstojnost. Skrze svou smrt a své vzkříšení obnovil ztracené lidstvo tím, že zvítězil nad temnotami hříchu a smrti. Těm, kteří v něj věří, znovu odhalil vztah se svým Otcem. Vylitím Ducha Svatého posvětil církev, společenství věřících, své pravé tělo, a dal jí účast na své vlastní prorocké, královské a kněžské moci, aby byla ve světě prodloužením jeho přítomnosti a jeho poslání tím, že bude lidem v každé době hlásat pravdu, povede je ke světlu a umožní, aby je toto světlo zasáhlo a proměnilo jejich život.

Jak se zdá, v tomto tak tíživém okamžiku lidských dějin, neodpovídá rostoucímu vědecko-technickému pokroku adekvátní etický a sociální rozvoj, nýbrž spíše skutečná kulturní a morální „regrese“. Zapomíná na Boha – pokud se k němu nestaví přímo nepřátelsky – a není schopna, v jakémkoli prostředí a na jakékoli úrovni, rozeznat a respektovat zásadní souřadnice lidské existence a s nimi souřadnice církevního života.

„Pokud technickému pokroku neodpovídá zároveň pokrok v etickém procesu etické formace, v růstu vnitřního člověka [...], nejedná se pak o pokrok, ale o rostoucí ohrožení člověka a světa.“² I v oblasti soukromé komunikace a masmédií neúměrně rostou technické možnosti, nikoli však láska k pravdě, úsilí o její hledání, smysl pro odpovědnost před Bohem a lidmi. Narůstá znepokojující disproporce mezi prostředky a etikou. Zdá se, že přehnaný komunikační rozvoj se

1 II. vatikánský koncil, Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* (7. prosince 1965), č. 22.

2 Benedikt XVI., encyklika *Spe salvi* (30. listopadu 2007), č. 22.

obrací proti pravdě a v důsledku toho proti Bohu a proti člověku, proti Ježíši Kristu, Bohu, který se stal člověkem, a proti církvi, která je jeho historickou a skutečnou přítomností.

V posledních desetiletích se rozšířilo určité „bažení“ po informacích, téměř bez ohledu na jejich skutečnou věrohodnost a vhodnost. Mediální svět jako by chtěl nahradit skutečnost tím, že podmiňuje její vnímání a manipuluje její chápání. Před touto tendencí, která může nabýt znepokojivých rysů morbidnosti, není imunní bohužel ani sama církevní struktura, která žije ve světě a mnohdy přejímá jeho kritéria. I mezi věřícími je vzácná energie mnohdy investována do vyhledávání zpráv nebo opravdových skandálů přizpůsobených citlivosti určitého veřejného mínění s cíli a záměry, které zajisté nepatří k božsko-lidskému charakteru církve. To vše na úkor hlásání evangelia každému člověku a misijních potřeb. Je třeba pokorně přiznat, že někdy ani kněží, až po nejvyšší hierarchii, nejsou od těchto tendencí osvobozeni.

S odvoláním na veřejné mínění jako nejvyšší instanci jsou příliš často uveřejňovány informace nejrůznějšího charakteru, i z niterné a důvěrné sféry. Nevyhnutně se tak dotýkají církevního života a vzbuzují, nebo aspoň podporují, zavádějící posuzování druhých a neoprávněně a nenapravitelně poškozují jejich dobrou pověst, porušují právo každé osoby chránit si své vlastní soukromí (srov. kán. 220 CIC). Slova svatého Pavla Galatánům znějí v této souvislosti jako obzvláště aktuální: „Bratři, vy jste byli povoláni ke svobodě. Ta svoboda však nesmí být záminkou, abyste se vraceli k prosazování sebe [...]. Jestliže se však mezi sebou koušete a požíráte, dejte pozor, abyste jeden druhého nepohltili!“ (*Gal 5,13-15*).

Zdá se, že v tomto kontextu se prosazují určité znepokojující „negativní předsudky“ vůči katolické církvi. Jejich přítomnost je kulturně prezentována a brána společensky v potaz na jednu stranu v duchu tření, která se mohou projevit uvnitř samotné hierarchie, na stranu druhou vzhledem k nedávným skandálům spojeným s děsivými případy zneužívání, které spáchali někteří členové kléru. Tyto předsudky, které nehledí na pravý charakter církve, na její autentické dějiny a na její skutečné a prospěšné působení, jež vždy měla a má v životě lidí, se mnohdy promítají do neospravedlnitelného nároku, že samotná církev se v mnoha oblastech dostává do situace, kdy přizpůsobuje

svůj vlastní právní řád řádům civilním těch států, ve kterých žije, jako jedinému možnému garantu správnosti a čestnosti.

Vzhledem k těmto všem skutečnostem považuje Apoštolská penitenciárie za vhodné zasáhnout touto *nótu*, aby vyzdvihla důležitost pojmů, které jsou vlastní církevní a sociální komunikaci, a přispěla k jejich lepšímu porozumění. Zjevně se tyto pojmy staly cizí veřejnému mínění a někdy samotnému právnímu řádu. Jde o pojmy: svátostná pečeť, důvěrný charakter vnitřního oboru svědomí, služební tajemství, kritéria a hranice jakékoli další komunikaci.

1. Svátostná pečeť

Když před nedávnem Svatý otec František hovořil o svátosti smíření, zdůraznil nezbytnost a neodstranitelnost svátostné pečeti: „Svátost smíření je sama o sobě dobrem, které moudrost církve vždy chránila veškerou svou morální a právní mocí prostřednictvím svátostné pečeti. Ta, i když se v moderní mentalitě ne vždy setkává s pochopením, je nezbytná pro svatost svátosti a pro kajícíkovu svobodu svědomí; ten si v jakýkoli okamžik musí být jist, že svátostný rozhovor mezi vlastním svědomím, které se otevírá Boží milosti, a mezi nutným zprostředkováním, které přísluší knězi, zůstane utajen zpovědním tajemstvím. Svátostná pečeť je nezbytná a žádná lidská moc nad ní nemá jurisdikci, ani se této jurisdikce nemůže domáhat.“³

Nedotknutelnost zpovědního tajemství má svůj původ přímo ve zjeveném božském právu a má své kořeny v samém charakteru svátosti, a to až do té míry, že nejsou přípustné žádné výjimky ani v církevním prostředí, ani, a tím méně, v prostředí civilním. Ve slavení svátosti smíření je v podstatě skryto samo jádro křesťanství a církve: Boží Syn se stal člověkem, aby nás spasil, a rozhodl do tohoto díla spásy zapojit jako „nutný nástroj“ církev a v ní ty, které si vybral, povolal a ustanovil za své služebníky.

Aby církev vyjádřila tuto pravdu, vždy učila, že kněží při slavení svátosti jednájí „*in persona Christi capitis*“ neboli v osobě samého Krista-hlavy: „Kristus nám dovoluje užívat své ‚já‘. [...] Toto spojení s jeho ‚já‘ se uskutečňuje v posvěcujících slovech. Také ve slovech

3

František, *Projev k účastníkům XXX. kurzu o vnitřním oboru svědomí, organizovaného Apoštolskou penitenciárií* (29. března 2019).

„uděluji ti rozhřešení“ – nikdo z nás by nemohl dát rozhřešení – je Kristovo, Boží „já“, které jediné může rozhřešení udělit.⁴

Každý kající, který se pokorně vydá za knězem, aby se zpovídal ze svých hříchů, je tak svědkem velkého tajemství vtělení a nadpřirozené podstaty církve a služebného kněžství, jehož prostřednictvím jde vzkříšený Kristus vstříc lidem, svátostným způsobem – tedy skutečně – se dotýká jejich života a přináší jim spásu. Z tohoto důvodu představuje obrana svátostné pečeti ze strany zpovědníka, pokud by to bylo nutné *usque ad sanguinis effusionem*, nejen projev závazné „loajality“ vůči kajícímu, ale především nezbytné svědectví – „mučednictví“ – o jedinečnosti a spásonosné univerzalitě Krista a církve.⁵

V současné době je téma pečeti vysvětleno a upraveno kánony 983–984 a 1388, § 1 CIC a kánonem 1456 CCEO, dále v čl. 1467 *Katechismu katolické církve*, kde se výmluvně píše, že církev v moci své vlastní autority „nestanovuje“, ale spíše „prohlašuje“ – neboli uznává jako zásadní fakt, odvozený právě z posvátnosti svátosti ustanovené Kristem –, „že každý kněz, když zpovídá, je pod velmi přísnými tresty zavázán zachovávat naprosté tajemství o hříších, které mu vyznali jeho kající“.

Zpovědníkovi není dovoleno, nikdy a z žádného důvodu, cokoliv „na kajícího vyzradit ani slovem, ani žádným jiným způsobem“ (kán. 983, § 1 CIC), stejně tak „je zpovědníkovi přísně zakázáno použít ke škodě kajícího vědomostí získaných z vyznání hříchů, a to i tehdy, kdy je vyloučeno jakékoliv nebezpečí odhalení“ (kán. 984, § 1 CIC). Nauka potom pomohla zpřesnit obsah svátostné pečeti, která zahrnuje „všechny hříchy, ať kajícího nebo jiných, známé z kajícího zpovědi, ať těžké nebo lehké, ať skryté nebo veřejné, protože byly vyjeveny kvůli rozhřešení, a jsou tedy známy zpovědníkovi v síle svátostného vědění“.⁶ Svátostná pečeť se tedy týká všeho, z čeho se kající obvinil, také v případě, že zpovědník nemusí udělit

4 Benedikt XVI., Rozhovor s kněžími (10. června 2010).

5 Srov. Kongregace pro nauku víry, Deklarace *Dominus Iesum* o jedinečnosti a spásonosné univerzalitě Ježíše Krista a církve (6. srpna 2000).

6 V. De Paolis – D. Cito, *Le sanzioni nella Chiesa. Commento al Codice di Diritto Canonico. Libro VI*, Città del Vaticano, Urbaniana University Press, 2000, s. 345.

rozhřešení: kdyby zpověď byla neplatná nebo z nějakého důvodu by nebylo uděleno rozhřešení, pečeť musí být přesto zachována.

Kněz se o kajčnickových hříších totiž dozvídá „*non ut homo, sed ut Deus* – ne jako člověk ale jako Bůh“⁷, tedy jednoduše „neví“ to, co mu bylo ve zpovědnici řečeno, protože vyznání nenaslouchal jako člověk, ale ve jménu Božím. Zpovědník by proto mohl také přísahat, bez jakékoli újmy svého vlastního svědomí, že neví to, co ví jen v osobě Božího služebníka. Pro svou zvláštní povahu zavazuje svátostná pečeť zpovědníka také „vnitřně“, je mu tedy zakázáno, aby si ze své vůle zpověď připomínal, a je povinen potlačit jakékoli mimovolné vzpomínky na ni. Tajemstvím vyplývající z pečeti je vázán také ten, kdo se jakýmkoli způsobem dozví o vyznaných hříších: „Povinností zachovat tajemství je vázán také tlumočník, pokud ho bylo použito, a také všichni ostatní, kteří se z vyznání jakýmkoli způsobem dověděli o hříších“ (kán. 983, § 2 CIC).

Absolutní zákaz daný svátostnou pečeti zabraňuje knězi, aby mluvil o obsahu zpovědi mimo svátost se samotným kajčnickem, „ledaže by to bylo s kajčnickovým explicitním souhlasem, a lépe, když se o to vůbec žádat nebude“.⁸ Pečeť proto není ani odstranitelná kajčnickem, který poté, co byla svátost udělena, nemá moc zbavit zpovědníka povinnosti zachovat tajemství, protože tato povinnost pochází přímo od Boha.

Obrana svátostné pečeti a svátostnost zpovědi nemohou nikdy v jakékoli formě schvalovat zlo, naopak představují jediný pravý protijed proti zlu, které ohrožuje člověka a jeho vnitřní svět. Jsou skutečně možností, jak se oddat Boží lásce, jak se touto láskou nechat obrátit a proměnit, a to tím, že se člověk učí odpovídat na ni konkrétně svým životem. Pokud se jedná o hříchy, které doplňují skutkovou podstatu zločinu, není nikdy dovoleno, aby kajčnickovi byla jako podmínka pro rozhřešení určena povinnost přiznat se před civilními justičními orgány, a to ve smyslu principu přirozeného práva, který je uznáván každým právním řádem, podle něhož „*nemo tenetur se detegere*“. Zároveň ale k samotným „pilířům“ svátosti smíření, jako podmínce pro její platnost, patří upřímná lítost spolu s rozhodným předsevzetím

7 Tomáš Akvinský, *Teologická suma, dodatek*, 11, 1 ad 2.

8 Jan Pavel II., Postsynodální apoštolská exhortace *Reconciliatio et Paenitentia* (2. prosince 1984), č. 31.

polepšit se a znovu se nedopustit spáchaného zla. Jestliže se dostaví kající, který byl obětí zla druhých, má se zpovědník snažit ho poučit o jeho právech a také o konkrétních právních nástrojích, kterých lze využít k oznámení činu v oblasti civilní a/nebo církevní a dovolávat se spravedlnosti.

Každý politický krok nebo legislativní návrh zaměřený na „prolomení“ nedotknutelnosti svátostné pečeti by představoval nepřijatelný útok na *libertas Ecclesiae*, která nezískává svou vlastní legitimitu od jednotlivých států, ale od Boha. Představoval by také porušení náboženské svobody, právně viděno zásadního principu jakékoli jiné svobody, včetně svobody svědomí jednotlivých občanů, ať už kajících, nebo zpovědníků. Porušení pečeti by bylo zneuctěním chudáka, který je skryt v hříšníkovi.

2. Mimosvátostný vnitřní obor svědomí a duchovní vedení

K právně-morálnímu prostředí vnitřního oboru svědomí patří také takzvaný „mimosvátostný vnitřní obor svědomí“, který je vždy skrytý, ale stojí mimo svátost smíření. Také v něm církev vykonává své poslání a spásonosnou moc, a to ne tím, že odpouští hříchy, ale tím, že uděluje milosti, ruší právní závazky (jako například nápravné tresty) a věnuje se posvěcení duší, tedy privátní, niterné a osobní oblasti každého věřícího.

K mimosvátostnému vnitřnímu oboru svědomí patří zvláštním způsobem i duchovní vedení, při kterém věřící svěřuje svou cestu obrácení a posvěcení určitému knězi, zasvěcené osobě nebo laikovi.

Tuto službu vykonává kněz v síle svého poslání zastupovat Krista, které mu bylo uděleno svátostí kněžského svěcení a které má vykonávat v hierarchickém společenství církve, a to prostřednictvím takzvaného *tria munera*: úkolu učit, posvěcovat a řídit. Laici to činí v síle kněžství získaného křtem a v síle daru Ducha Svatého.

Při duchovním vedení věřící svobodně otevírá před duchovním vůdcem tajemství svého svědomí, aby byl nasměrován a podpořen v naslouchání a plnění Boží vůle.

Proto také tato zvláštní oblast vyžaduje určité tajemství *ad extra*, spojené s obsahem duchovních rozhovorů a odvozené z práva každé osoby na zachovávání vlastního soukromí (srov. kán. 220 CIC). Proto

pouze analogicky k tomu, co se děje při svátosti smíření, zná duchovní vůdce svědomí daného věřícího, a to v síle svého zvláštního vztahu s Kristem, který je odvozen ze svatosti života a – pokud jde o nositele svěcení – z uděleného svěcení.

Jako svědectví zvláštní důvěrnosti přiznané duchovnímu vedení je třeba vést v patrnosti právně stvrzený zákaz vyžadovat názor nejen zpovědníka, ale také duchovního vůdce při připuštění kandidátů kněžství k přijetí svátosti svěcení nebo naopak k propuštění ze semináře (srov. kán. 240, § 2 CIC; kán. 339, § 2 CCEO). Stejným způsobem zakazuje instrukce *Sanctorum Mater* z roku 2007, která se týká postupu při diecézních a eparchiálních šetřeních v kauzách svatořečení, připustit ke svědectví nejen zpovědníky, a to za účelem ochrany svátostné pečeti, ale také samotné duchovní vůdce Božího služebníka, aby svědčili o všem, co se od Božího služebníka dověděli mimo svátostné vyznání v oboru svědomí.⁹

Tato nezbytná důvěrnost se stane pro duchovního vůdce o to přirozenější, o co více se naučí uznávat a prociťovat tajemství svobody věřícího, který se jeho prostřednictvím obrací na Krista. Duchovní vůdce musí chápat své poslání a svůj vlastní život vnímat před Bohem, ve službě k jeho slávě, pro dobro člověka a církve a pro spásu celého světa.

3. Tajemství a další hranice komunikace

Jiného charakteru než oblast vnitřního oboru svátostného a mimosvátostného svědomí jsou důvěrná sdělení učiněná pod pečeti tajemství, také takzvaná „služební tajemství“, která jsou vlastní zvláštní skupině osob jak v civilní společnosti, tak v církevních společenstvích, a to v moci zvláštního úřadu, který tyto skupiny vykonávají pro jednotlivce nebo pro kolektiv.

Taková tajemství jsou dle přirozeného práva vždy chráněna, jak stojí v *Katechismu katolické církve* v č. 2491 „kromě výjimečných případů, v nichž by dodržení tajemství mělo tomu, kdo je svěčuje, komu

9 Srov. Kongregace pro blahorečení a svatořečení, *Sanctorum Mater*. Instrukce o postupu při diecézních a eparchiálních šetřeních v kauzách svatořečení (17. května 2007), čl. 101, § 2.

bylo svěřeno nebo třetím osobám způsobit velmi těžké škody, kterým lze zabránit pouze vyzrazením pravdy“.

Zvláštním případem tajemství je „papežské tajemství“, které je závazné silou přísahy spojené s výkonem určitých úřadů ve službách Apoštolského stolce. Zatímco přísahou zachování tajemství je vázán *coram Deo* ten, kdo přísahu složil, přísaha spojená s „papežským tajemstvím“ má jako nejvyšší *ratio* veřejné dobro církve a *salus animarum*. Přepokládá se, že toto dobro a samotné požadavky *salus animarum*, tedy včetně použití informací, které nespádají pod pečeť, mohou nebo mají být správně interpretovány pouze Apoštolským stolicem, v osobě papeže, kterého Kristus Pán ustanovil a postavil jako viditelný princip a základ jednoty víry a společenství celé církve.¹⁰

Pokud jde o jiné oblasti komunikace, ať veřejné, nebo soukromé, ve všech jejích formách a výrazech vždy označovala církevní moudrost jako základní kritérium „zlaté pravidlo“ vyslovené Kristem a zachycené v Lukášově evangeliu: „Jak chcete, aby lidé dělali vám, tak i vy dělejte jim“ (*Lk 6,31*). Tímto způsobem je ve sdělování pravdy, stejně jako v mlčení o ní, když ten, kdo se na ni ptá, nemá právo ji znát, vždy třeba přizpůsobovat vlastní život příkazu bratrské lásky s pohledem na dobro a bezpečnost ostatních, na respektování soukromého života a obecné dobro.¹¹

Jako zvláštní povinnost sdělit pravdu, kterou přikazuje bratrská láska a učí jí Pán Ježíš, nelze nezmínit „bratrské napomenutí“ na různých úrovních. Napomenutí zůstává rovinou, na kterou je třeba se odkazovat, je-li to nutné a nakolik to konkrétní okolnosti dovolí a vyžadují: „Když tvůj bratr zhřeší proti tobě, jdi a pokárej ho mezi čtyřma očima. Dá-li si od tebe říci, svého bratra jsi získal. Nedá-li si však říci, přiber si ještě jednoho nebo dva, aby ‚každá výpověď‘ byla potvrzena ústy dvou nebo tří svědků“. Když je však neposlechne, pověz to církvi. Jestliže však neposlechne ani církev, ať je pro tebe jako pohan nebo celník“ (*Mt 18,15-17*).

V době odosobněné komunikace, ve které se každá informace „spálí“ a s ní často bohužel i část života lidí, je nutné se znovu naučit

10 Srov. II. vatikánský koncil, Dogmatická konstituce o církvi *Lumen gentium* (21. listopadu 1964), č. 18.

11 Srov. *Katechismus katolické církve*, č. 2489.

síle slova, jeho konstruktivní moci, ale také jeho destruktivnímu potenciálu. Musíme bdít nad tím, aby svátostná pečeť nebyla nikdy nikým porušena a aby nezbytná důvěrnost spojená s výkonem služby v církvi byla vždy žárlivě střežena a měla jako jediný cíl pravdu a celkové dobro lidí.

Pro celou církev si vyprošujeme od Ducha Svatého horoucí lásku k pravdě ve všech oblastech a životních situacích, schopnost chránit ji jako celek při hlásání evangelia všem lidem, ochotu k mučednictví při obraně nedotknutelnosti svátostné pečeti a také opatrnost a moudrost potřebné k tomu, abychom se varovali jakékoli instrumentalizace a chybného užívání těch informací, které jsou vlastní soukromému, společenskému a církevnímu životu a které se mohou obrátit v urážku důstojnosti osoby nebo Pravdy samé, již je vždy Kristus, Pán a hlava církve.

V žárlivém střežení svátostné pečeti a nezbytné diskrétnosti spojené s mimosvátostným vnitřním oborem svědomí a jinými projevy služby se nachází mimořádné sloučení petrinského a mariánského rozměru církve.

Skrze Petra střeží nevěsta Kristova až do konce věků základní službu „moci klíčů“. Církev tak jako Nejsvětější Panna Maria uchovává „všechno ve svém srdci“ (Lk 2,51b) s vědomím, že v tom všem se odráží světlo, které ozařuje každého člověka a které v posvátném prostoru mezi lidským svědomím a Bohem musí být chráněno, bráněno a střeženo.

Dne 21. června 2019 papež František schválil tuto nótu a nařídil její uveřejnění.

Dáno v Římě v sídle Apoštolské penitenciárie 29. června léta Páně 2019, o slavnosti svatých apoštolů Petra a Pavla.

kardinál Mauro Piacenza
vrchní penitenciář

Mons. Krzysztof Nykiel
regent

8. POSELSTVÍ PREFEKTA DIKASTERIA PRO SLUŽBU INTEGRÁLNÍMU LIDSKÉMU ROZVOJI KE SVĚTOVÉMU DNI CESTOVNÍHO RUCHU 2019

27. ZÁŘÍ 2019

Cestovní ruch a práce: lepší budoucnost pro všechny, tak zní téma Světového dne cestovního ruchu, který připadá na 27. září a je organizován Světovou organizací cestovního ruchu (UNWTO). Mezinárodní organizace práce (ILO), která letos slaví sté výročí svého založení, představila stěžejní téma „*Budoucnost práce*“.

Cestovní ruch z hlediska práce je zvlášť vhodným tématem v zažité a silící kritické pracovní situaci mnoha lidí v mnohých koutech země. Cíle, jakými jsou mír, bezpečí, sociální podpora a inkluze, nelze dosáhnout, pokud zanedbáváme společné úsilí o zabezpečení důstojné práce pro každého, která bude spravedlivá, svobodná, zohledňující člověka a jeho zásadní požadavek osobního rozvoje. „Práce je člověku vlastní, vyjadřuje důstojnost tvora stvořeného k Božímu obrazu,“ říká papež František. Tam, kde není práce, nemůže být pokrok, blahobyt, a zajisté tam nemůže být lepší budoucnost. Práce není jen zaměstnání, ale způsob, jakým se člověk realizuje ve společnosti a ve světě, je nedílnou součástí pro integrální rozvoj jednotlivce i společnosti, ve které žije.

„Už od svého stvoření jsme povoláni k práci,“ napsal papež František v encyklice *Laudato si'*. Zdůraznil, že „práce je nezbytnost, je součástí smyslu života na této zemi, cestou zrání, lidského rozvoje a osobní realizace“.² „Bez práce není důstojnost,“ řekl ve svém video-pozdravu italským katolíkům, účastníkům 48. dne sociálního týdne (Cagliari, 26.–29. října 2017).

1 Papež František, katecheze během generální audiece dne 15. srpna 2015.

2 Papež František, *Laudato si'*, č. 128. Nakladatelství Paulínky, Praha 2015.

Jak připomíná Kompendium sociální nauky církve: Důstojnost práce se měří důstojností samotného subjektu práce neboli osoby. „Není totiž pochyby, že lidská práce má svou hodnotu mravní, která je přímo a bezprostředně spjata se skutečností, že ten, kdo ji koná, je osoba, že je to uvědomělý a svobodný neboli o sobě rozhodující subjekt.“³

Svatý Jan Pavel II. kromě jiného vysvětluje ve svém poselství k XXIV. světovému dni cestovního ruchu, že tento sektor „se v podstatě považuje za zvláštní sektor společenského života spolu s ekonomickými, finančními a kulturními aspekty a s rozhodujícími důsledky pro život jednotlivců i národů. Jeho přímý vztah k celkovému rozvoji člověka by ho měl, jako to platí i pro ostatní lidské aktivity, směřovat k budování autentické a dokonalejší civilizace, tedy k budování ‚civilizace lásky‘ (srov. *Sollicitudo rei socialis*, 33).“⁴

Problémů v oblasti cestovního ruchu spojených s prací je v současné době mnoho. Tato práce zahrnuje různé profese a specifické závazky. Jsou to zaměstnanci cestovní kanceláře, průvodci, kuchaři, someliéři, číšníci, letušky, zahraniční delegáti, marketéři cestovního ruchu a sociálních sítí. Mnozí pracují v nejistých podmínkách, mnohdy nelegálně, jsou finančně podhodnocováni, nuceni k náročné fyzické práci, často jsou odloučeni od rodiny, vystavováni velkému stresu a podřizováni pravidlům agresivní soutěživosti.

Bobuřující je také pracovní vykořisťování v chudých zemích, kde je cestovní ruch vzhledem k místní rozmanitosti přírodních krás a kulturních památek velice intenzivní. Místní obyvatelé mají v těchto zemích prospěch z turismu jen velice zřídka. Naprosto nepřijatelné je také jakékoli násilí na turistech – příslušnicích jiných národů, urážky jejich kulturní identity. Nepřijatelná je dále veškerá činnost, která zapříčiňuje degradaci a chamtivé zneužívání přírody.

V souvislosti s tímto tématem sv. Jan Pavel II. v roce 2003 zdůraznil, že „cestovní ruch může hrát v boji proti chudobě důležitou roli, a to z hlediska ekonomického, sociálního i kulturního. Cestováním

3 *Kompendium sociální nauky církve*, č. 271. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007.

4 Jan Pavel II., Poselství k XXIV. světovému dni cestovního ruchu 2003, Česká biskupská konference, Praha 2003.

lidé poznávají jiná místa a situace a uvědomují si hloubku rozdílů mezi bohatými a chudými zeměmi. Dalším důsledkem cestovního ruchu je možnost lepšího zhodnocení místních zdrojů a činností ve prospěch zapojení nejhudších částí populace.“⁵

Cestovní ruch evidentně skýtá významné možnosti rozvoje, jak z hlediska pracovních míst, tak lidského, společenského a kulturního rozvoje. Obzvláště mladým lidem se nabízí různé příležitosti. Jsou povzbuzováni, aby se stali protagonisty a zapojili se do jeho rozvoje, například samostatným podnikáním ve znevýhodněných zemích.

Údaje Světové organizace cestovního ruchu (UNWTO) ukazují, že z jedenácti pracovních míst ve světě poskytuje jedno cestovní místo, ať již přímo, či nepřímě. Je evidován nárůst tohoto jevu, zapojuje miliony lidí ve všech koutech země. Hovoří se o velké expanzi, která zahrnuje sociální, ekonomickou a kulturní rovinu a předčila i ta nejnadějnější očekávání. Stačí si připomenout, že v roce 1950 bylo mezinárodních turistů něco přes 25 milionů, zatímco v průběhu dalšího desetiletí by cifra mohla dosáhnout počtu dvou miliard v celém světě.

Vzhledem k tomuto přílivu vnímáme jako povzbuzující dimenzi setkání, kterou práce v cestovním ruchu může nabídnout. Pracující v tomto sektoru mají při vykonávání svých každodenních povinností možnost setkávat se na všech rovinách s lidmi z nejrůznějších zemí světa a rozvíjet tak poznávání, které je prvním krokem k oproštění se od předsudků a stereotypů a k budování zásadních přátelských vztahů. O turismu jako příležitosti k setkání hovořil papež František s mladými ve Středisku cestovního ruchu mládeže v březnu tohoto roku, u příležitosti 70. výročí založení této organizace. Svätý otec ocenil úsilí mladých o prosazování tak zvané „pomalé turistiky“, která se „neinspiruje konzumním diktátem nebo touhou jen kumulovat zážitky, ale umožňuje setkání různých lidí a zemí a rozvíjí vzájemné ohleduplné poznávání“.⁶

Dikasterium pro službu integrálnímu lidskému rozvoji proto apeluje na všechny představitele států a zodpovědné za národní ekonomickou politiku, aby umožňovali vytváření pracovních pozic

5 *Tamtéž.*

6 Papež František, Proslov při setkání s vedením a společníky Střediska cestovního ruchu mládeže 22. března 2019.

v oblasti cestovního ruchu, zvláště pro mladé lidi. Středem je lidská důstojnost, která se má stát nástrojem podpory integrálního rozvoje každého člověka. Tímto způsobem se má rozvíjet spolupráce jednotlivých komunit podle jejich specifik, aby došlo k vytváření přátelských a bratrských vztahů mezi lidmi a národy, o což usiluje Světová komise o budoucnosti práce při Mezinárodní organizaci práce (ILO).⁷

Ujišťujeme všechny, kdo pracují pro dosažení tohoto cíle, že jsme jim nablízku a podporujeme je, a vyzýváme vedoucí a pracovníky v turismu, aby se seznámili s výzvami a příležitostmi, které jsou charakteristické pro práci v cestovním ruchu. Na závěr bychom rádi poděkovali zvláště pastoračním pracovníkům za jejich každodenní úsilí, které věnují tomu, aby Boží slovo osvětlovalo a pronikalo tuto jedinečnou oblast lidského života.

Ve Vatikánu 23. července 2019

Peter K. A. kard. Turkson
prefekt

⁷ *Lavorare per un futuro migliore*, zpráva Světové komise pro budoucnost práce 22. května 2019.

9. KONGREGACE PRO KLÉRUS

RESKRIPT KONGREGACE PRO KLÉRUS – MAJETKOVÉ NAROVNÁNÍ

17. ŘÍJNA 2019

Č. j. 20194326

SVATÝ OTČE,

předseda České biskupské konference, Jeho Eminence kardinál Dominik Duka OP, arcibiskup pražský, v dopise s č. j. 291/2019, z 9. května 2019, předkládá následující.

V České republice probíhá proces navrácení a kompenzace církevního majetku zabraného komunistickým režimem v letech 1948–1989.

Zákon číslo 428/2012 Sb. předpokládá, že církvím bude navráceno 56 % zabraného majetku, jehož výše je odhadnuta na 75 miliard korun (asi 3,05 miliard eur), přičemž další část, a sice 44 % majetku, jenž zůstane státu, bude nahrazena finančně. Tato náhrada je oceněna na 59 miliard korun (asi 2,4 miliardy eur) a bude vyplácena po dobu 30 let v ročních splátkách. Katolické církvi z toho připadne finanční kompenzace ve výši 47 miliard korun (asi 1,92 miliardy eur). Zároveň bude postupně snižována – a do 17 let úplně zastavena – výplata státní podpory, kterou stát v současnosti poskytuje náboženským konfesím (asi 1,5 miliardy korun). Uvedeným zákonem se zamýšlí definitivně vyřešit oblast ekonomických vztahů mezi církví a státem tak, že se postupně bude upouštět od modelu přímého financování církve ze strany státu. Církev pak musí uvést do chodu nový způsob svého zaopatření.

Pro řízení a správu tohoto majetku navrhla Česká biskupská konference vytvoření „Analytických skupin“ a „Fondů“, spravovaných podle samostatných stanov a od Kongregace pro klérus obdržela

reskript, č. j. 20160599, z 12. března 2016, ve kterém bylo uděleno schválení *ad experimentum* na dobu tří let.

Česká biskupská konference potom, co ověřila užitečnost uvedených fondů, během svého 109. plenárního zasedání, 25. dubna 2017, definitivně schválila texty trojích stanov „Analytické skupiny“, „Fondu solidarity“ a „Rezervního fondu“ s upřesněním, že pouze text stanov „Analytické skupiny“ potřeboval úpravu, zatímco dva zbývající zůstaly, ve srovnání s texty z roku 2016, beze změn.

Fondy spadající do kompetence Kongregace pro klérus, pro které je vyžadováno definitivní schválení, jsou zvláště tyto:

Analytické skupiny katolické církve pro diecéze: analytická skupina je orgánem diecézních biskupů pro kontrolu a ekonomické řízení jednotlivých diecézí, především pro kontrolu hospodaření s majetkem restituovaným podle zákona č. 428/2012 Sb. Cílem takové kontroly je zajistit, aby majetky obdržené při restitucích i náhrada byly udržovány, spravovány a investovány tak, že budou vytvářet zisk potřebný pro zaručení ekonomické udržitelnosti diecézí. Analytická skupina, jež nemá výkonnou pravomoc ani právní subjektivitu, se zodpovídá ze své činnosti Stálé radě ČBK. Jejím úkolem je zajišťovat aktivity v ekonomické oblasti a především realizovat následující:

- **metodicky** zabezpečovat přípravu střednědobých a dlouhodobých finančních plánů;
- **zpracovávat údaje obdržené z jednotlivých diecézí**, hodnotit a analyzovat výsledky jejich správy;
- předkládat **názory specialistů** ve vztahu k činnostem týkajícím se plánování, kontroly ekonomického řízení a hospodaření s majetkem v jednotlivých diecézích;
- poskytovat **konzultace** subjektům zapojeným do oblasti ekonomického řízení a hospodaření s majetkem;
- **identifikovat a hodnotit rizika**;
- **provádět kontrolní činnost**;
- **zpracovávat souhrnné zprávy** o hospodaření a jeho vývoji;

- **informovat o svých aktivitách:** vypracovávat výroční zprávu o své činnosti adresovanou Stálé radě ČBK.

Stanovy byly schváleny ČBK 23. října 2013 a revidovány 25. dubna 2017.

Fond solidarity České biskupské konference: cílem fondu je shromažďovat a spravovat zisky (aktiva) určené diecézím České republiky, sekretariátu České biskupské konference a Řecko-katolickému exarchátu a rozdělovat příspěvky na pokrytí provozních nákladů hlavní činnosti, včetně odměňování kněží. Hospodářská kontrola ekonomického řízení fondu přísluší Ekonomické radě ČBK. Jeho stanovy byly schváleny na 102. plenárním zasedání ČBK s datem 3. července 2015 a vstoupily v platnost dne 1. ledna 2016.

Pokud se jedná o **odměňování kléru**, bylo potvrzeno, že právní řád České republiky nařizuje zaměstnavatelům, aby platili za své zaměstnance zdravotní pojištění a příspěvky na penzijní účely. Přístup biskupů k této otázce poskytuje dostatečnou záruku, neboť odměňování kněží zaujímá ve strategických plánech diecézí velmi významné místo. V plánech je tato položka zahrnuta jako samostatná kapitola, jíž se jasně stanovuje, jaká částka má být každoročně vyhrazena a zaručena, aby byl život kněží zabezpečen.

Rezervní fond: fond slouží ke shromažďování a správě prostředků účelově určených *a forfeit* na pomoc diecézím České republiky, České biskupské konferenci a Řecko-katolickému exarchátu při mimořádných situacích, které by mohly způsobit těžkosti církvi v České republice. Jeho stanovy byly schváleny ČBK dne 2. října 2015 a vstoupily v platnost dne 1. ledna 2016.

Za všech těchto předpokladů žádá předseda České biskupské konference Vaši Svatost o laskavé definitivní schválení stanov výše uvedených fondů.

Na základě materiálu předloženého předsedou České biskupské konference, na základě kladného stanoviska Státního sekretariátu (dopis č. j. 10292/19/RS, 23. července 2019) a Apoštolské nunciatury v České republice (protokol č. j. 277/19, 21. září 2019) uděluje Kongregace pro klérus požadované schválení *servatis de iure servandis*. Doporučuje se, aby majetek pocházející z této náhrady byl využíván podle předem stanovených cílů pro dobro církve s tím, že veškeré úkony budou dozorovány místními biskupy a jim podřízeny.

Řím, úřad Kongregace pro klérus, 17. října 2019

Beniamino kard. Stella
Prefekt

+ Joël Mercier
titulární arcibiskup z Roty
sekretář

III.

DOKUMENTY A SDĚLENÍ ČBK

1. **OBECNĚ ZÁVAZNÉ NAŘÍZENÍ (GENERÁLNÍ DEKRET) ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE O MODLITBÁCH ZA UZDRAVENÍ, EXORCISMECH A NĚKTERÝCH S TÍM SPOJENÝCH NESPRÁVNÝCH PRAKTIKÁCH**

Úvod

V roce 2010 vydala Česká biskupská konference překlad doktrinální instrukce Francouzské biskupské konference, který měl nejen pomoci osvětlit a prohloubit znalosti problematiky uzdravování rodových kořenů skrze eucharistii, ale také přihlédnout k praxi exorcistů. Nyní dostáváte do rukou závazný text České biskupské konference, který schválila příslušná kongregace Svatého stolce a který zavazuje všechny církevní instituce, ordináře a duchovní na území České republiky. Mohu konstatovat, že zmíněný text je explikativní, a umožňuje tak nejen prohloubit naše znalosti daného problému, ale také nám předkládá nástroje k jeho řešení. Péče o exorcisty je součástí pastýřské služby biskupa (místního ordináře) a nemůže být nahrazena žádnými asociacemi a jinými sdruženími. Velmi důrazně připomínám potřebu navrhovaného ustanovení rady, která by pomáhala biskupovi v jeho rozhodnutích. Žádný exorcista by neměl vykonávat velký exorcismus bez konkrétního souhlasu biskupa (místního ordináře). Je nutné, aby výběr osob exorcistů byl obezřetný a náročný. Současný duchovní stav v celé společnosti, ale i uvnitř církve vyžaduje jak službu exorcistů, tak především záruku teologického, spirituálního, ale i psychologického aspektu daného problému, aby se ve společnosti nevytvářel falešný obraz dualismu – Bůh a ďábel – jako souboje dvou souměřitelných sil. Tato obvyklá lidová apokalyptická představa v kontextu současné společenské atmosféry nabývá na síle. Skutečnost je však

docela jiná. Evangelium, novozákonní zvěst, je dobré poselství, a nikoliv zvěst o vládě a vítězství satana.

Rád bych poděkoval všem, kteří se na vypracování této směrnice podíleli, její text oponovali a dovedli až ke zdárnému konci.

*Dominik kardinál Duka, OP
arcibiskup pražský a primas český
předseda České biskupské konference
28. června 2019*

I. Uvedení do problematiky

1. V úvodu italské verze nového *Rituálu exorcismů* (*De exorcismis et supplicationibus quibusdam*, promulgovaného dekretem Kongregace pro bohoslužbu a svátosti 22. listopadu 1998) se uvádí, že „nový *Rituál exorcismů* přichází na svět v kulturní situaci poznamenané velkým rozšířením pomýlených kultovních praktik či přímo pověr. Nedostatek autentické zkušenosti víry a pevného náboženského přesvědčení, ztráta některých podstatných křesťanských hodnot, spolu se zastíněním hlubokého smyslu života přispívají k vzniku atmosféry nejistoty a nedostatku důvěry, což vede lidi k tomu, že se uchylují k různým formám věštění, k náboženským praktikám nakaženým pověrami, k rituálním projevům magické povahy, a někdy dokonce k ritům tak pomýleným, jako je uctívání satana“ (č. 2).

2. Tato slova velmi výstižně charakterizují i naši společensko-kulturní situaci, kdy zvýšenou vlnu zájmu o tuto problematiku zaznamenala i Česká biskupská konference (ČBK). Nově se zde objevil další aspekt ve službě osvobozování, a to tzv. uzdravování rodových kořenů nebo také uzdravení mezigenerační. Proto Komise pro nauku víry České biskupské konference ve své směrnici *Exorcismus a uzdravování rodových kořenů*¹ ze dne 14. 6. 2010 uvádí

1 *Acta České biskupské konference* 5 (2010), str. 195–197. K nalezení také na URL: http://www.cirkev.cz/Media/ContentItems/294_00294/acta-cbk-5-2010.pdf (naposledy konzultováno 25. 9. 2016).

několik základních orientačních pokynů pro církevní praxi v této oblasti. Tímto dokumentem ČBK reaguje na trvalou vlnu zájmu o zmíněné fenomény. Česká biskupská konference upozorňuje především na praktiky tzv. modliteb za uzdravení rodových kořenů, které vidí příčinu „onemocnění rodových kořenů“ v působení Zlého a v působení hříchů v minulých generacích s dopadem na současnou generaci. Jak analyzuje výše uvedený dokument ČBK, tento fenomén se opírá o biblické a lidové tradice, především o působení kletby a o dopad hříchu v tradici rodiny. Často jsou také používány analogie z genetiky, psychologie, sociologie, které jsou však mnohdy zjednodušeně aplikovány do duchovního či duševního života, především do mravní roviny a roviny osobní zodpovědnosti. Dokument však jasně zdůrazňuje, že odvolávání se na biblické prameny postrádá exegetickou interpretaci a odporuje jiným biblickým úryvkům od proroka Ezechiela až po evangelium Janovo, a tedy že kletba a vina se nepřenesají z generace na generaci, ale že každý zodpovídá za své aktuální činy. Nelze tudíž hovořit o přenesení Božích trestů na následující generace. Zde dochází k zaměňování kolektivní viny za kolektivní zodpovědnost.

3. Dále Komise pro nauku víry České biskupské konference konstatuje, že křesťanskému lidu, a mnohdy i kléru, schází dostatečné pochopení především tzv. iniciačních svátostí, křtu, biřmování a eucharistie, ale i dalších svátostí, jako jsou svátost smíření a svátost pomazání nemocných, a pochopení jejich působení. Nejsou také brány v úvahu odpustkové modlitby. Pokud jde o mešní texty za uzdravení kořenů, nutno konstatovat, že nejen nebyly schváleny římskou Kongregací pro bohoslužbu a svátosti, ale vykazují řadu závažných prvků nesourodosti a neporozumění liturgickým principům.

4. V závěru dokumentu komise České biskupské konference konstatuje, že jistě „nelze pochybovat o přirozených důsledcích hříšného, nemravného chování či zločinů, které mají svůj psychologický a sociologický dopad a ovlivňují následné generace, ale není možné je v takto zjednodušené formě přenášet do oblasti teologie a duchovního života. Také tzv. ‚čtyři zranění přirozenosti‘ v důsledku dědičného hříchu nepředstavují morální vinu, ale jsou výzvou k opatrnosti a morálnímu úsilí. Popření účinnosti svátostí již ve středověku a později

v reformačním období způsobilo nárůst strachu před Zlým. O tom svědčí dějiny umění. Otevřela se také cesta epidemii čarodějnických procesů a negativnímu vidění světa a lidského života. Obojí odporuje jak evangeliu, tak křesťanské civilizaci. Úpadek svátostného života a odmítání svátostí v řadě regionů napomáhá zmíněným jevům v životě křesťanů dneška.² Proto Česká biskupská konference chce těmto problémům, které ohrožují víru, čelit a uvést je na správnou míru.

II. Teologické hledisko

5. Zdá se, že se jedná o jev obecně rozšířený, protože se k němu vyjádřila také Francouzská biskupská konference v dokumentu *O uzdravování rodových kořenů skrze eucharistii*³, vydaném také v českém překladu, s úvodem Komise pro nauku víry České biskupské konference, dne 20. 10. 2010⁴. Své stanovisko k tomuto fenoménu zaujaly i biskupské konference korejská a polská. Posledně jmenovaná v teologickém stanovisku své Komise pro nauku víry⁵ konstatuje: „V posledních letech 20. století a na počátku 21. století se v některých charismatických skupinách a kruzích, jež slaví mše svaté, resp. konají pobožnosti, s modlitbou za uzdravení, objevuje myšlenka tzv. rodového hříchu, a tedy potřeba ‚uzdravení rodových kořenů‘, o níž se stále častěji hovoří. Názory duchovních a laiků zajímajících se o otázku ‚rodového hříchu‘ a ‚uzdravení rodových kořenů‘ jsou značně různorodé a protichůdné. Pobožnosti s modlitbou za ‚uzdravení rodových kořenů‘ však

2 *Acta ČBK* 5 (2010), str. 196–197.

3 K nalezení na URL: http://www.cef.fr/catho/endit/txtoffi_c/2007/20070807note6_guerison_arbre_genealogique.pdf (naposledy konzultováno 25. 9. 2016).

4 ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE (ed.), *Doktrinální instrukce Francouzské biskupské konference „O uzdravování rodových kořenů skrze eucharistii“*. Praha: Sekretariát ČBK, 2010. K nalezení také na URL: http://www.cirkev.cz/Media/ContentItems/297_00297/36-20o-20uzdravov-c3-a1n-c3-ad-20rodov-c3-bdch-20ko-c5-99en-c5-af.pdf (naposledy konzultováno 25. 9. 2016).

5 K nalezení na URL: <http://episkopat.pl/grzech-pokoleniowy-i-uzdrowienie-miedzypokoleniowe-problemy-teologiczne-i-pastoralne/> (naposledy konzultováno 25. 9. 2016).

přitahují davy lidí. Rovněž s ohledem na nejasnost používaných pojmů – ‚rodový hřích‘ a ‚uzdravení rodových kořenů‘ – vyvstává naléhavá potřeba jednoznačného vysvětlení a posouzení uvedených jevů z hlediska učení církve.“

6. Mluvení o „rodovém hříchu“ vychází z přesvědčení, že hříchy předků ovlivňují život aktuálně žijících členů jejich rodiny. Tento vliv může mít podle stoupců této teorie duchovní i tělesnou povahu, může se projevat např. v podobě nějaké nemoci, může být také příčinou psychických potíží a nezdarů v manželském či rodinném životě. Zatížení hříchem zděděným po předcích podle nich vyžaduje, aby byl člověk osvobozen. Osvobození se provádí skrze modlitbu za „uzdravení rodových kořenů“ nebo exorcismus.

7. Modlitba za „uzdravení rodových kořenů“ je zvláštní modlitbou, do níž je třeba zahrnout předky sužované osoby, a to dokonce až do patnácté či šestnácté generace. Tato modlitba se skládá z odříkávání exorcismů, přímlyvné modlitby a mše svaté. Odtud tedy modlitby a pobožnosti za „uzdravení rodových kořenů“ nebo mše svaté na tento úmysl.

8. Myšlenka „uzdravení rodových kořenů“ pochází od dr. Kennetha McAlla (1910–2001), lékaře, terapeuta a anglikánského misionáře, jenž se narodil v Číně a studoval medicínu v Edinburgu ve Velké Británii.⁶ Pod vlivem čínského myšlení došel k závěru, že existuje vztah mezi některými nemocemi a silami zla. Ve své terapii spojoval východní tradice, s nimiž se seznámil, s lékařskou praxí. Dospěl k závěru, že duchové předků hrají u somatických nemocí významnou roli. Dr. Kenneth McAll sám trpěl psychickými poruchami. Jeho práce stojí na počátku hledání uzdravení v předchozích generacích. Na něj se odvolávají stoupcí teorie „uzdravení rodových kořenů“.

9. Praktika „uzdravení rodových kořenů“ tedy pochází z tradice zakořeněné ve víře východních náboženství, v nichž jsou předmětem zvláštního uctívání předkové a které věří v reinkarnaci. To znamená,

6 Kenneth McALL, *Healing the Family Tree*. London: Sheldon Press, 1999 (český překl.: *Uzdravení rodových kořenů*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007).

že tato praktika je důsledkem náboženského synkretismu, jenž dal vzniknout novému jevu, nazývanému „reinkarnace hříchu“.

10. Základní příčina popularity tohoto fenoménu spočívá v zániku pocitu hříchu, o němž hovořil již papež Pius XII.⁷ Spolu se zánikem pocitu hříchu se také oslabuje chápání toho, čím je autentická svoboda. Schopnost plnit Boží vůli, kterou nám Bůh dal (srov. 1 *Sol* 4,3), vede k tomu, že je člověk před Bohem odpovědný za své činy a jejich následky. Kdo činí zlo, zneužívá svobody a mrhá obdrženými dary, upadá do otroctví a uráží Stvořitelovu lásku. Odpovědnost za svá neštěstí a své neúspěchy se snaží přenést na předky, a proto hovoří o „rodových hříších“.⁸ Dnešní člověk – jak psal K. Rahner – má pocit, že to Bůh se musí ospravedlnit, a nikoli že on sám by měl projít proměnou – před Bohem a skrze Boha – z bytosti nespravedlivé v bytost ospravedlněnou.⁹ Z tohoto hlediska je „uzdravení rodových kořenů“ formou ospravedlnění slabosti, hledáním snadného vysvětlení a odpuštění spáchaného zla.

11. Stoupenci koncepce „rodového hříchu“ se odvolávají na Písmo svaté a dovozují, že se o tomto druhu provinění hovoří již ve Starém zákoně. V Písmu svatém poukazují na pasáže, které podle nich přímo hovoří o trestu za hříchy předků: „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh... Stíhám vinu otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení...“ (*Ex* 20,5); „Bůh... stíhá vinu otců na synech i na vnucích do třetího a čtvrtého pokolení“ (*Ex* 34,6–7); „Hospodin... stíhá vinu otců na synech... do třetího i čtvrtého pokolení“ (*Nm* 14,18); „Stíhám vinu otců na synech i do třetího a čtvrtého pokolení...“ (*Dt* 5,9).

12. V Bibli však nacházíme, a to dokonce v týchž knihách, výroky extatických osob, jež jsou s tvrzeními o generační odpovědnosti

7 Srov. rozhlasové poselství *Venerable* k Národnímu katechetickému kongresu USA v Bostonu (26. 10. 1946). In: *Discorsi e radiomessaggi di Sua Santità Pio XII.* Vol. 8. [Città del Vaticano]: Tipografia Poliglotta Vaticana, 1955, str. 288.

8 Srov. Ramón GARCÍA DE HARO. *Cuestiones fundamentales de teología moral.* Pamplona: EUNS.A, 2004, str. 459–460.

9 Srov. Karl RAHNER, *Základy křesťanské víry.* Svitavy: Trinitas, 2004, str. 80.

v protikladu. V knize proroka Jeremiáše (31,29–30) čteme: „V oněch dnech už nebudou říkat: ‚Otcové jedli nezralé hrozny a synům trnou zuby‘, *nýbrž každý zemře pro vlastní nepravost. Každému, kdo jí nezralé hrozny, budou trnout zuby.*“ Prorok Ezechiel mluví o individuální odpovědnosti za hřích: „Jakože jsem živ, je výrok Panovníka Hospodina, toto přísloví se už nebude mezi vámi v Izraeli říkat. [Otcové jedli nezralé hrozny a synům trnou zuby.]. Hle, mně patří všechny duše; jak duše otcova, tak duše synova jsou mé. Zemře ta duše, která hřeší. [...], která hřeší, ta umře; syn nebude pykat za nepravost otcovu a otec nebude pykat za nepravost synovu; spravedlnost zůstane na spravedlivém a zvlů zůstane na svévolníkovi“ (18,3–4,20). Táž zásada individuální odpovědnosti zaznívá též v knize Deuteronomium (24,16): „Nebudou usmrcováni otcové za syny a synové nebudou usmrcováni za otce, každý bude usmrcen pro vlastní hřích.“

13. Při interpretaci výše uvedených textů současná exegeze naopak vysvětluje, že v nich nejde o doslovnou „vinu“ nebo „přestupek“ otců ve významu jejich osobního hříchu, který spáchali a za který ponесou odpovědnost jejich děti, nýbrž o špatný příklad, který jim dávali a který měl vliv na jejich výchovu. Budou-li se jejich děti chovat obdobně jako otcové, zemřou „pro vlastní hřích“.

14. Tyto úryvky Bible, jež stoupenci „uzdravení rodových kořenů“ citují a které mají údajně potvrzovat jejich tezi o „rodovém hříchu“ a jeho následcích v životě dalších generací, jsou dále rozvinuty a dopovězeny. Ukazuje se, že jsou poněkud delší, než jak jsou citovány v knihách. Občas se s těmito texty manipuluje tak, aby potvrzovaly tezi o generačním hříchu či o potřebě „uzdravení rodových kořenů“. Na příklad pasáž z knihy Exodus: „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh... Stíhám vinu otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení...“ je dále rozvinuta a dopovězena takto: „ale prokazují milosrdenství tisícům pokolení těch, kteří mě milují a má přikázání zachovávají“ (20,5). V jiné pasáži z téže knihy, v níž je Bůh představen jako ten, který za viny otců trestá syny a vnuky až do třetího a čtvrtého pokolení, se současně – v předchozí větě – o Bohu říká, že je „plný slitování a milostivý, shovívavý, nejvyšší milosrdný a věrný, který osvědčuje milosrdenství tisícům pokolení“ (34,6–7).

15. Ve Starém zákoně bylo skutečně přítomno přesvědčení, že v případě, kdy se někomu vedlo špatně nebo byl nemocen, šlo o následek jeho špatného života nebo života někoho z jeho rodiny. Takto bylo pohlíženo mj. na neplodnost. Obdobně to bylo i u postižení a jiných nemocí. Pokud někdo onemocněl nebo se u něj objevilo nějaké postižení, mělo se za to, že někdo v jeho rodině spáchal hřích. Výrazem tohoto přesvědčení jsou slova učedníků určená Ježíšovi: „Mistře, kdo se prohřešil, že se ten člověk narodil slepý? On sám, nebo jeho rodiče?“ Ježíšova odpověď je nadmíru jasná: „Nezhřešil ani on, ani jeho rodiče; je slepý, aby se na něm zjevily skutky Boží“ (*Jan 9,1–3*). Tímto způsobem se Pán Ježíš zřetelně distancuje od spojování nemoci dítěte s hříchem rodičů nebo prarodičů, s tímto „rodovým zatížením“.

16. „Rodový hřích“ je tedy v rozporu s pravdou o Božím milosrdenství a jeho odpouštějící lásce. I kdyby lid Starého zákona viděl za různými neštěstími Boží tresty za viny předků, lidu Nového zákona je takové přesvědčení cizí. Tato výrazná změna vnímání je spjata s posláním vtěleného Slova Božího, které zvěstováním lásky Boží a Božího milosrdenství dokonale naplnilo Zákon a Proroky. Dříve byl Bůh na základě židovského legalismu vnímán především jako soudce, který horlivě vyměřuje tresty. Obraz Boha jako milosrdného Otce však takové pojetí vylučuje; otevírá člověka možnosti získat za každé situace Boží odpuštění, omilostnění.

17. Církev od samého počátku učí, že hřích je vždy něčím osobním a že je k němu zapotřebí rozhodnutí vůle. Obdobně je tomu i u trestu za hřích. Každého osobně stihne trest za jeho hřích. Jasně o tom píše sv. Pavel v listu Římanům: „Každý z nás tedy sám za sebe vydá počet“ (*Řím 14,12*).

18. V apoštolské exhortaci *Reconciliatio et paenitentia* (č. 16) sv. Jan Pavel II. ujišťuje, že „hřích je v pravém a vlastním smyslu vždy aktem konkrétní osoby, protože je aktem svobody konkrétního člověka, nikoli aktem skupiny nebo společenství“.¹⁰

10 AAS 77 (1985), str. 213 (český překl.: Praha: Zvon, 1996, str. 33).

19. V Katechismu katolické církve (č. 1857) čteme: „Hřích se stává smrtelným, když při něm spolupůsobí tři podmínky: *Hříchem smrtelným je skutek, jehož předmětem je závažná látka..., a jehož se někdo dopouští s plným vědomím a uváženým souhlasem.*“⁴¹ Člověka nestíhá trest za čin, jež nespáchal, např. za čin prapradědečka. Zadostiučinit nebo odpykat je třeba své hříchy (viz Katechismus katolické církve, č. 1459). Jiným jevem jsou struktury hříchu, tj. situace, jež ke hříchu vedou.

20. Jediným hříchem, jenž je předáván z generace na generaci, je prvotní hřích, jak jasně zdůraznil Tridentský koncil v dekretu o prvotním hříchu. V kánonu 2 čteme: „Pokud by někdo tvrdil, že Adamův hřích poškodil jen jeho samého, a nikoli jeho potomstvo, a že svatost a spravedlnost, kterou dostal od Boha a kterou ztratil, ztratil jen pro sebe, a nikoli i pro nás, nebo že sám – poskvrněný hříchem neposlušnosti – předal celému lidskému rodu jen smrt a tělesné utrpení, a nikoli také hřích, jenž je smrtí duše, nechť je vyloučen ze společenství věřících, protože se protíví apoštolu, který říká: ‚Skrze jednoho člověka totiž vešel do světa hřích a skrze hřích smrt; a tak smrt zasáhla všechny, protože všichni zhřešili‘ (Řím 5,12).“⁴²

21. Je však třeba mít na paměti, že prvotní hřích „nemá u žádného z Adamových potomků povahu osobní viny“⁴³, protože ve skutečnosti „je prvotní hřích nazýván ‚hříchem‘ analogicky“⁴⁴. Navíc byl vpravdě odpuštěn, a ne jen přikryt křtem, jak výslovně učí Tridentský koncil. Naproti tomu osobní hřích a ani trest za takový hřích nikdy nepře-

11 Srov. Sv. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa theologiae* I–II, q. 88, a. 2.

12 In: Denz.-Hün., č. 1512 (český překl. in: *Dokumenty Tridentského koncilu*. Praha: Krystal OP, 2015, str. 24–5): „*Si quis Adae praeveraricationem sibi soli et non eius propagini asserit nocuisse, acceptam a Deo sanctitatem et iustitiam, quam perdidit sibi soli et non nobis etiam eum perdidisse; aut inquinatum illum per inoboedientiae peccatum mortem et poenas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem et peccatum, quod mors est animae: anathema sit, cum contradicat Apostolo dicenti: «Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt» (Rm 5, 12).*“

13 *Katechismus katolické církve*, č. 405.

14 *Ibid.*, č. 404.

cháží na další generace, jak mylně tvrdí stoupenci „rodových hříchů“ a „uzdravení rodových kořenů“. Církev také odsoudila jako mylné následující tvrzení Michala Baia: „Každý zlý skutek je takové povahy, že může poskvřnit svého původce i všechny jeho potomky tím způsobem, jak poskvřnilo první prohřešení.“¹⁵

22. Korejská biskupská konference (KBK) v dokumentu své Komise pro nauku víry *Správné porozumění Duchu Svatému*¹⁶ mimo jiné varuje před „uzdravováním rodových kořenů“, protože jde proti učení církve o modlitbách za uzdravení. Pokud jde o teologický aspekt, Korejská biskupská konference se k tomuto fenoménu vyjadřuje v obdobném smyslu jako Polská biskupská konference: „Pojem ‚uzdravení rodových kořenů‘ (či uzdravení rodokmenu, dále jen ‚uzdravení rodových kořenů‘) má původ v šamanismu či v dezinterpretaci dědičného hříchu. Termín nemá správný anebo konkrétní význam, neboť jeho předmět je rozporuplný. Krom toho hlavní představou ‚uzdravení rodových kořenů‘ je, že hříchy předků se přenášejí na jejich potomky, kteří v jejich důsledku činí zlo anebo trpí různými neštěstími (jedná se např. o pověrečné praktiky, alkoholismus, sebevraždy, samovolný potrat, nemoci, sadomasochismus, deprese, psychózy, strach či úzkost). V tomto smyslu stoupenci ‚uzdravení rodových kořenů‘ tvrdí, že potíže hluboce zakořeněné v rodině nelze vyřešit, nezbavíme-li se hříchů svých předků, a žádají zvláštní modlitby za ně ze strany potomků. Říkají, že nejprve je třeba vytvořit rodokmen a najít potíže společné svým předkům. Pak je třeba, abychom coby potomci konali

15 Sv. PIUS V., bula *Ex omnibus afflictionibus* (1. 10. 1567), č. 52 [50]. In: Denz.-Hün., č. 1952: „*Omne scelus eius est condicionis, ut suum auctorem et omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio.*“

16 Jedná se o 88 stránkový dokument Komise pro nauku víry Korejské biskupské konference, směrnici ohledně hnutí charismatické obnovy, s názvem *Right Understanding of the Holy Spirit*. V závěru se dokument zabývá rozlišováním duchovních darů a v této souvislosti varuje před praktikami „uzdravováním rodových kořenů“, k čemuž dochází zvláště na charismatických modlitebních shromážděních. Zpráva ohledně vydání dokumentu se nachází na URL: http://www.ucanews.com/story-archive/?-post_name=/2009/01/09/bishops-provide-guidelines-for-charismatic-renewal-movement&post_id=49743 (naposledy konzultováno 25. 9. 2016).

pokání a vyznávali hříchy před Pánem za své předky. ... Tvrdí také, že je třeba vícekrát slavit mši svatou, aby mohly být hříchy předků odpuštěny...

„Uzdravení rodových kořenů“ stojí v žalostném protikladu především s požehnáním, které přináší křest v katolické církvi. Právě křtem jsou věřící vysvobozeni ze svých hříchů. Mezi účinky křtu patří také odpuštění dědičného hříchu a všech osobních hříchů a také zrození k novému životu, jímž se člověk stává adoptivním synem Otcovým.¹⁷ Jako katolíci bychom proto neměli naslouchat tvrzením, že hříchy předků se přenášejí na jejich potomky...

Protože „uzdravení rodových kořenů“ přikládá osobní špatné skutky a neštěstí předkům, nemůže to být nikdy tolerováno ve jménu katolické víry. Křesťané nemohou být spoutáni minulostí a obviňovat své předky, ale měli by naopak ve svém životě praktikovat lásku k bližnímu v radosti ze svobody a osvobození díky tomu, že mají víru v odpuštění a požehnání, jehož se jim dostalo svátostí křtu.“

Na argument, že v modlitbě za „uzdravení rodových kořenů“ jde vlastně o modlitby za zemřelé, Korejská biskupská konference odpovídá, že „katolická církev s láskou opatruje příkladnou tradici modlitby za zemřelé předky. Od nejranějších dob křesťanství církev zbožně ctíla památku zemřelých, a protože *modlit se za zemřelé, aby byli zbaveni svých hříchů, je svatá a zbožná myšlenka* (srov. 2 Mak 12,45), církev se za ně modlí.¹⁸ Naše modlitba za předky nenapomáhá pouze jejich spáse, avšak přináší také účinné vnitřní uzdravení nás samých. To znamená, že se věřící mohou smířit se svými zemřelými rodiči a předky, když se za ně modlí a prosí je za odpuštění toho, čím se proti nim provinili. Na druhé straně pak věřící mohou také najít vnitřní pokoj, když na své zemřelé rodiče a předky vzpomenu a odpustí jim jejich provinění. To je v souladu s katolickou vírou ve „společenství svatých“¹⁹, tj. můžeme mít se zemřelými společenství v modlitbě. Takovou víru však není možné zneužívat ve jménu tzv. uzdravení rodových kořenů.“

17 Srov. *Katechismus katolické církve*, č. 1279.

18 Srov. *Lumen gentium*, č. 50; *Katechismus katolické církve*, č. 958.

19 Srov. *Katechismus katolické církve*, č. 958.

III. Pastorační hledisko

1. Poslání církve

Posláním církve je vést Boží lid, hlásat evangelium a dávat zakusit plodnost Božího slova, které skrze kázání podněcuje víru v lidských srdcích a přivádí učedníky Ježíše Krista, Spasitele světa, k životu. Zvláštním způsobem je církev povolána:

- **Evangelizovat.** – V evangeliu poznáváme Ježíše Krista, jediného Spasitele světa. Hlásání autentického učení, živá zkušenost spásy ve svátostech, silné pouto bratrství a solidarita ve společenství, velkorysé úsilí ve službě bližním... to jsou nejučinnější protilátky na různé náhražky náboženství.
- **Bdít.** – Úkolem pastýřů je bdít nad náboženským citem a nad praktikami, kterými věřící vyjadřují svou křesťanskou víru, a předcházet tak omylům a odchýlkám od autentické, ryzí víry.
- **Přijímat.** – Lidé, kteří žádají osvobození či uzdravení od zla nebo z jeho nástrah, potřebují pomoc. Někdy jde o osoby slabé víry a nedostatečně vzdělané, jindy o lidi poznamenané bolestí a tělesným či psychickým utrpením. Církev je zavázána tyto lidi milosrdně a láskyplně přijímat, naslouchat jim, vzdělávat je, podporovat je a pomáhat jim, aby byli účinně osvobozeni od úzkostí, strachů, utrpení a zotročení.
- **Vyučovat ve víře.** – Další z hlavních povinností církve je systematicky a organicky vykládat křesťanskou víru, poukazovat na původní dobrotu stvoření, na absolutní svrchovanost Boha, Otce milosrdenství, a na vítězství Krista nad hříchem a nad Zlým. Jasné vyučování celé pravdy víry v její hloubce a kráse je nejlepším lékem proti různým pověrečným praktikám, zatímco její nedostatečné, zmatené či dokonce mylné prezentování otevírá těmto praktikám bránu. Jak říká papež František, dnešní člověk „je nezdůvěřivý a zbavený světla víry, a to ne proto, že nemáme po ruce evangelium, ale kvůli přemíře komplikovaných teologií. Cítíme, že naše duše žízní po spiritualitě, nikoli však z nedostatku živé

vody, kterou pijeme pouze po douškách, nýbrž kvůli přemíře ‚perlivých‘, ‚light‘ spiritualit.“²⁰

- **Posvěcovat.** – Uzdravení člověka se uskutečňuje díky milosti Ježíše Krista, která je předávána mocí Ducha Svatého především skrze svátosti. Jejich prostřednictvím slabý a hříšný člověk vstupuje do kontaktu s dílem vykoupení a je uzdraven a spasen. Tento primát svátostí je dán jejich ustanovením samotným Pánem Ježíšem Kristem.²¹ Účinnost svátostí je podpořena hojným využíváním svátostin. I když svátostiny na rozdíl od svátostí nejsou ustanoveny Kristem, nepůsobí *ex opere operato* a neudílejí přímo milost, jsou nicméně ustanoveny církví, působí, jak učí teologové, *ex opere operantis Ecclesiae* čili *quasi ex opere operato* a k milosti disponují.²² Využívání svátostin církve je pak spojeno s projevy zdravé lidové zbožnosti,²³ s návštěvou poutních míst, která jsou známá jako místa častých uzdravení, a s úctou k andělům a svatým.²⁴ Všechno toto – svátosti na prvním místě, ale i využívání svátostin, zdravá lidová zbožnost, návštěva poutních míst a úcta k andělům a svatým – je opět výborným lékem proti různým pověrečným praktikám. Pokud jde ale o svátostiny, je nezbytné při jejich vysluhování bedlivě zachovávat obřady i slovní znění schválená církví.²⁵
- **Žehnat.** – Žehnací obřady ukazují v kontextu svátostného života církve krásu spásy vzkříšeného Pána, který je přítomný v dějinách

20 Homilie při svěcení olejů, Zelený čtvrtek (24. 3. 2016). K nalezení na URL: http://w2.vatican.va/content/francesco/it/homilies/2016/documents/papa-francesco_20160324_omelia-crisma.html (naposledy konzultováno 30. 9. 2016).

21 Srov. TRIDENTSKÝ KONCIL, Dekret o svátostech (3. 3. 1547), kán. 1. In: Denz.-Hün., č. 1601 (český překl. in: *Dokumenty Tridentského koncilu*. Praha: Krystal OP, 2015, str. 58–59).

22 Srov. *Katechismus katolické církve*, č. 1667–1672.

23 Srov. KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI, *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii: Směrnice a zásady* (17. 12. 2001). Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

24 Srov. TRIDENTSKÝ KONCIL, Dekret o vzývání, úctě a ostatcích svatých a posvátných obrazech (3. 12. 1563). In: Denz.-Hün., č. 1821–1825 (český překl. in: *Dokumenty Tridentského koncilu*); *Lumen gentium*, kap. VII.

25 Srov. CIC (1983), kán. 1167 § 2.

jako nový princip proměny života člověka i celého kosmu. Požehnání je významnou svátostí církve: akt, při kterém se projevuje víra v přítomnost Boha působícího ve světě a ve velikonoční vítězství Pána Ježíše.²⁶ Proto církev od nepaměti žehná nemocným, jak uvádějí obřady žehnání nemocných, kde se vyprošuje uzdravení nemocným, přičemž žehnací modlitba je vždy spojena s čtením Božího slova.²⁷ Podobně obřad exorcismu obsahuje mnoho různých žehnání, která jsou vždy spojena se slovem Božím,²⁸ a nikdy ne bez něj, aby se tato žehnání nejevila jako magický rituál.

- **Osvobozovat utlačované.** – Spásonosná síla Ježíše Krista nedosahuje svého vrcholu v exorcismu, nýbrž ve svátostech. První a hlavní lék proti vlivu Zlého je třeba hledat v autentickém duchovním životě, ve vytrvalé účasti na svátostech, v neustálé a vroucí modlitbě, v poslušném naslouchání Božímu slovu. Existují ještě zvláštní případy, kdy je církev povolána osvobozovat utlačované, kromě těchto prostředků, také pomocí modliteb za osvobození a skrze exorcismus. Je však třeba pozorně rozlišovat, zda se jedná o skutečnou přítomnost ďábla nebo o psychickou poruchu. Z tohoto důvodu je vždy dobré spolupracovat s lékaři a specialisty schopnými pomoci knězi ve zdravém a vyváženém rozlišování.

Proto Katechismus katolické církve (č. 1673) zdůrazňuje: „Exorcismus je zaměřen na vymítání zlých duchů nebo vymanění z ďábelského vlivu, a to skrze duchovní pravomoc, kterou Ježíš svěřil své církvi. Velmi odlišný je případ nemocí, především psychických, jejichž léčení náleží do oblasti lékařské vědy. Dříve než se přikročí k exorcismu, je tedy důležité se přesvědčit, zda se jedná o přítomnost zlého ducha, nebo jen o nemoc.“

26 Srov. *Katechismus katolické církve*, č. 1671.

27 Srov. *Obřady žehnání: Římský rituál nově uspořádaný podle ustanovení Druhého vatikánského koncilu, vydáný papežem Pavlem VI.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013, str. 122–135; *Obřady pomazání nemocných a péče o nemocné.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, č. 44–45, str. 21.

28 Srov. rituál exorcismů: *De Exorcismis et Supplicationibus quibusdam.* Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2013, str. 18–40.

Směrnice Komise pro nauku víry České biskupské konference praví, že v případě exorcismu u osob psychicky nemocných „se nemůže používat při aktuálním duševním rozrušení, psychických nemocech (např. schizofrenie)“. A obecná nařízení nového rituálu exorcismů *De exorcismis et supplicationibus quibusdam* (č. 14) stanoví kritéria rozlišení: „V případě ataku, který může být považován za ďábelský, ať exorcista jedná s velkou obezřetností a opatrností. Především, ať hned nevěří, že se jedná o osobu posedlou ďáblem, protože by se mohlo jednat o nějakou nemoc, především psychické povahy. Podobně ať nevěří hned, že se jedná o ďábelskou posedlost, když nějaká osoba tvrdí, že je zvláštním způsobem pokoušená, depresivní nebo také trýzněná, protože by se mohlo jednat o důsledek její fantazie. Aby se předešlo omylům, ať si exorcista dá pozor také na prostředky a prohnatost, kterých ďábel užívá, aby člověka oklamal, když se snaží člověka trápeného Zlým přesvědčit, že nepotřebuje exorcismus a že jeho nemoc je nemoc přirozeně léčitelná běžnými prostředky medicíny. V každém případě ať exorcista s náležitou pozorností posoudí, jestli ten, kdo tvrdí, že je soužený ďáblem, jím opravdu soužený je.“ Aby však exorcista dokázal správně rozlišit, že příčinou potíží dané osoby není psychická nemoc, ale působení Zlého, a tak mohl dospět k tolik potřebné k morální jistotě, k tomu je nutno, aby konzultoval příslušné odborníky v oboru nebo výše uvedenou odbornou komisi.

2. Disciplinární nařízení Kongregace pro nauku víry (14. září 2000)

S úmyslem usměrnit vykonávání modliteb za uzdravení a exorcistickou praxi vydala Kongregace pro nauku víry instrukci *Ardens felicitatis* o modlitbách za získání uzdravení od Boha,²⁹ která obsahuje následující disciplinární nařízení:

29 In: *Notitiae* 37 (2001), str. 20–34 (latinsky), str. 35–50 (italsky).
Latinsky se nachází také na URL: http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20001123_istruzio-ne_it.html.
Italsky se nachází na URL: http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20001123_istruzione_it.html

Čl. 1 – Každému věřícímu je dovoleno modlit se k Bohu, aby dosáhl uzdravení. Pokud se však takové modlitby konají v kostele nebo na jiném posvátném místě, je vhodné, aby byly vedeny vysvěceným služebníkem.

Čl. 2 – Modlitby za uzdravení se označují jako liturgické, pokud jsou začleněny do liturgických knih schválených příslušnou církevní autoritou. Jinak jsou neliturgické.

Čl. 3 – § 1. Liturgické modlitby za uzdravení se slaví podle předepsaného obřadu a v posvátných oděvech označených v *Ordo benedictionis infirmorum v Rituale Romanum*.

§ 2. Biskupské konference mohou v souladu s ustanovením v *Praenotanda*, V., *De aptationibus quae Conferentiae Episcoporum competunt*, téhož *Rituale Romanum*, vykonat úpravy v obřadu požehnání nemocných, pokud je považují za pastoračně vhodné nebo potřebné a po předchozím přezkoumání Apoštolským stolcem.

Čl. 4 – § 1. Diecézní biskup má právo vydat pro svou církev normy liturgických slavení pro uzdravení, v souladu s kán. 838, § 4 CIC.

§ 2. Ti, kdo se starají o přípravu takovýchto liturgických slavení, musí při jejich konání tyto normy dodržovat.

§ 3. Povolení pro takováto slavení musí být výslovné, i když je organizují a účastní se jich biskupové nebo kardinálové. Pokud je k tomu správný a přiměřený důvod, má diecézní biskup právo dát jinému biskupovi zákaz.

Čl. 5 – § 1. Neliturgické modlitby za uzdravení se uskutečňují odděleně od liturgických slavení jako setkání modlitby a četby

Česky se nachází na URL: [199](http://www.cirkev.cz/cs/CbkSearch?p.Query=Instrukci+o+modlitb%C3%A1ch+za+z%C3%ADsk%C3%A1n%C3%AD+uzdraven%C3%AD+od+Boha&contentType= nebo http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20001123_istruzione_cs.pdf(všenaposledykonzultováno25.9.2016).</p></div><div data-bbox=)

Božího slova, přičemž stále platí povinnost dohledu místního ordináře podle ustanovení kán. 839, § 2.

§ 2. Je třeba se důsledně vyhýbat záměně volných neliturgických modliteb za přesně stanovená liturgická slavení.

§ 3. Kromě toho je třeba, aby v jejich průběhu nedocházelo, především ze strany toho, kdo je vede, k projevům hysterie, strojenosti, teatrálnosti anebo senzacechtivosti.

Čl. 6 – Používání sdělovacích prostředků, zvláště televize, během liturgických či neliturgických modliteb za uzdravení je podřízeno dohledu diecézního biskupa v souladu s ustanovením kán. 823 a norem stanovených Kongregací pro nauku víry ve směrnici z 30. března 1992.³⁰

Čl. 7 – § 1. Při platnosti výše uvedeného ustanovení v čl. 3 a zachovávání služeb pro nemocné stanovených v liturgických knihách se nemají liturgické a neliturgické modlitby za uzdravení zavádět do slavení Nejsvětější eucharistie, svátostí a liturgie hodin.

§ 2. Při slaveních, o nichž pojednává § 1, se dává možnost zařadit zvláštní intence za uzdravení nemocných do všeobecných modliteb „věřících“, pokud tvoří jejich stanovenou součást.

Čl. 8 – § 1. Služba exorcismu se má vykonávat v přísné závislosti na diecézním biskupovi podle ustanovení kán. 1172 CIC, podle dopisu Kongregace pro nauku víry z 29. září 1985³¹ a podle *Rituale Romanum*.

§ 2. Modlitby exorcismu obsažené v *Rituale Romanum* musí zůstat odděleny od liturgických i neliturgických slavení pro uzdravení.

§ 3. Je přísně zakázáno včleňovat takovéto modlitby exorcismu do slavení mše svaté, svátostí a liturgie hodin.

30 In *Communicationes* 24 (1992), str. 18–27.

31 In *AAS* 77 (1985), str. 1169–1170.

Čl. 9 – Ti, kdo vedou liturgická i neliturgická slavení za uzdravení, se mají snažit zachovávat ve shromáždění ovzduší pokojné zbožnosti a mají být patřičně rozvážní, pokud mezi přítomnými dojde k uzdravení. Po skončeném slavení mohou se vši jednoduchostí a přesností shromáždit případná svědectví, aby tento fakt předložili příslušné církevní autoritě.

Čl. 10 – Diecézní biskup má ze své autority povinnost zasáhnout, pokud se prokáže zneužití při liturgických i neliturgických slaveních za uzdravení, v případě zjevného pohoršení pro společenství věřících anebo pokud se závažně nedodrží liturgické a disciplinární normy.

3. Situace v české a moravské církevní provincii a apoštolském exarchátu

Podrobné analytické zkoumání tohoto citlivého problému v české a moravské církevní provincii a apoštolském exarchátu ozřejmuje situaci, jež by se souhrnně dala popsat takto:

- Neustále roste počet věřících, kteří vyhledávají kněze, někdy také laiky, a žádají, aby byli osvobozeni od posedlosti a ďábelských útoků všeho druhu, způsobených, jak říkají, kletbou a uřknutím.
- Na tyto přibývající žádosti ze strany věřících se někteří kněží, z dobré vůle a s úmyslem přinést útěchu a pomoc těmto lidem, snaží odpovídat tím, že jsou ochotni je přijímat, vyslechnout, požehnat jim a někdy také exorcizovat. Tito kněží ovšem nejednají jednotně a koordinovaně, zasahují různými způsoby, když slouží mše, modlí se modlitby za osvobození a rozvázání a v některých případech užívají modliteb exorcismu.
- Někdy se modlitby za osvobození pronášejí v kostele před vystavenou Nejsvětější svátostí za účasti lidu, což s sebou nese riziko teatralnosti a nebezpečí vážného matení prostých věřících. Nezřídka při těchto shromážděních obchází kněz věřící a jednotlivě je žehná Nejsvětější svátostí, přičemž se téměř vždy objevují projevy jako výkřiky, nadávky, klení a podobně, které nemalou měrou znepokojují přítomné věřící, zvláště ty slabší a děti.

- Jindy se takové modlitby odehrávají v soukromých domech a jsou vedeny laiky, někdy také za asistence kněží. Občas se tak děje v rámci veřejných modlitebních setkání, která také bývají teatrální a doprovázená gesty a obřady živíci pověry a fanatismus.
- Ještě větší je počet těch, kteří vyhledávají kněze s žádostí o modlitbu za uzdravení rodových kořenů na základě knihy K. McAlla, *Uzdravení rodových kořenů*.
- Mnohdy se na farách, v řeholních či v soukromých domech konají modlitby za uzdravení rodových kořenů, především za asistence kněží. Někdy mají tato setkání podobu duchovního vedení či zpovědi, kterou doprovází vypracování rodokmenu daného člověka, který má sloužit ke stanovení příčin jeho domnělých fyzických, duševních či duchovních potíží. Věřící jsou zároveň vyzýváni označit, zda se jeho předkové nedopustili jednání, které uvalilo kletbu na jejich rod a je příčinou výše uvedených potíží žadatele.
- Poté jsou konány modlitby za uzdravení či osvobození a nezřídka i slavné exorcismy, a to i ve spojení se svátostmi. Zde, kromě toho, že to je zakázáno, hrozí nebezpečí, že znalosti ze svátosti smíření budou použity při exorcismu.
- Často jsou pak slouženy mše sv. za uzdravení rodových kořenů s úmyslem, aby pomocí slavení eucharistie byl dotyčný osvobozen od výše uvedených obtíží. Mše sv. jsou mnohdy slouženy opakovaně, dokud nedojde k osvobození dotyčného od uvedených obtíží. Tato praxe má všechny znaky zneužití eucharistie a nese prvky magie. Žádná mše sv. tohoto typu neexistuje, neexistuje žádný církevní schválený text takovéto mše sv., protože mše sv. není prostředek k osvobození od Zlého, je to její zneužívání.

Znovu připomínáme, co již bylo řečeno Kongregací pro nauku víry, totiž že „každému věřícímu je dovoleno modlit se k Bohu, aby dosáhl uzdravení“, a zároveň vybízíme a povzbuzujeme všechny věřící laiky a zasvěcené osoby, aby se v každý čas modlili v Duchu Svatém a prosili, bděli na modlitbách a vytrvale se přimlouvali za všechny bratry a sestry (srov. *Ef* 6,18). Je bezpochyby chvályhodné, když se

věřící modlí, jak jednotlivě, tak ve společenství, i s úmyslem žádat osvobození od Zlého.

IV. Normativní opatření

Tváří v tvář takovému utrpení, spojenému se zmatkem a poznamenanému nejasnostmi, mají biskupové jako pastýři církevního společenství povinnost vyjasnit situaci, aby bylo možno skutečně pomoci věřícím, kteří to potřebují, s použitím metod a prostředků schválených církví a v souladu s jejím učením a tradicí.

Po pozorném vyslechnutí kněží a spolupracovníků jsme došli k názoru, že je třeba pečlivě usměrnit jak modlitby za osvobození a rozvázání, tak exorcismy a praxi uzdravování rodových kořenů. Za tímto účelem vydáváme toto obecně závazné nařízení v souladu s kán. 29 a stanovujeme následující:

Čl. 1 – Modlitby k Bohu za osvobození a rozvázání vedené laiky nebo zasvěcenými osobami bez svátostného svěcení

Aby se zabránilo úchylkám od pravé a ryzí víry a jejímu zneužívání, ustanovujeme že:

1. Laikům a zasvěceným osobám bez svátostného svěcení není dovoleno se vyslovovat k případným kletbám, posedlosti, útlaku či jakýmkoli jiným útokům ze strany ďábla. K tomu je oprávněn výlučně jen kněz, který k tomu obdržel výslovný písemný souhlas diecézního biskupa, jemuž výhradně náleží rozlišování ohledně existence a pravosti případných charismat.

Pokud jde o zasvěcené osoby, a to i bez svátostného svěcení, připomíná se, že pro ně platí ustanovení kán. 678 § 1 CIC, že „ve věcech, které se týkají péče o duše, veřejných bohoslužeb a jiné apoštolátní činnosti, podléhají řeholníci moci biskupů“.

2. Není dovoleno laikům a zasvěceným osobám bez svátostného svěcení žehnat předměty nebo osoby mimo rámec církevních předpisů a případů v nich uvedených.³²
3. Laikům a zasvěceným osobám bez svátostného svěcení není dovoleno vzkládat ruce či uskutečňovat gesta vyhrazená posvátným služebníkům.
4. Nikdy není laikům a zasvěceným osobám bez svátostného svěcení dovoleno organizovat a řídit veřejné modlitby za osvobození, rozvázání či uzdravení, a to ani v přítomnosti vysvěcených služebníků.

Čl. 2 – Modlitby k Bohu za osvobození a rozvázání vedené duchovními

Všichni kněží mají právo a povinnost přijímat velkodušně a s láskou ty, kdo to mají zapotřebí a kdo u nich vyhledává podporu, radu a pomoc. Je třeba se vyvarovat toho, aby nepřijetí či výsměch ze strany kněží dohnal tyto trpící osoby k tomu, že hledají pomoc a porozumění jinde, čímž se vystavují riziku, že opustí pravou víru a utrpí ještě závažnější zdravotní, psychické a duchovní újmy.

V přijímání těchto lidí ať kněží upřednostňují evangelizaci a katechezi a připomínají lidem, že Ježíš Kristus je Spasitel světa, „v nikom jiném není spásy; není pod nebem jiného jména, zjeveného lidem, jímž bychom mohli být spaseni“ (Sk 4,12). Ať lidem vysvětlují, že je to především přilnutí ke Kristu, které osvobozuje z nástrah a úkladů ďábla: kdo chce být skutečně svobodný, musí objevit krásu poctivého křesťanského života, který spočívá v modlitbě, naslouchání a přilnutí k Božímu slovu, aktivní účasti na svátostech, především eucharistii a svátosti smíření, ve velkorysém úsilí služby bližním. Bez takové snahy by byl jakýkoli jiný zákrok pouze neúčinnou a škodlivou náhražkou, protože by jen odváděl od pravé víry.

32 Srov. *Obřady žehnání: Římský rituál nově uspořádaný podle ustanovení Druhého vatikánského koncilu, vydaný papežem Pavlem VI.*, Všeobecný úvod, č. 18, str. 15–16.

V rámci tohoto nezbytného doprovázení ať kněží pozorně rozlišují a v případech, kdy to uznají za nutné, tj. v případech, kdy jejich evangelizační a katechetické úsilí ve spojení s požehnáním a modlitbou za osvobození nepřináší očekávané výsledky, ať věřícího odkážou na exorcistu pověřeného biskupem, který rozhodne o dalším postupu.

Na základě těchto předpokladů ustanovujeme pro naše diecéze následující nařízení, která se vztahují na modlitby za osvobození, rozvázání a uzdravení rodových kořenů vedené knězem:

1. Zakazuje se na celém území České biskupské konference organizovat společná konání modliteb za osvobození a rozvázání bez výslovného písemného souhlasu příslušného diecézního biskupa.
2. Tyto modlitby za osvobození a rozvázání je možné konat jen na posvátných místech a pod vedením vysvěceného služebníka, vždy pouze soukromě, a nikoli ve společenství.
3. Výše zmíněné modlitby se musí vždy vykonávat diskrétním a střízlivým způsobem, aby se předešlo jakékoli okázalosti, umělosti a teatrálnosti.
4. S výjimkou bohoslužeb za nemocné uvedených v liturgických knihách a modlitebních intencí za uzdravení nemocných při přímluvách čili v modlitbě věřících je naprosto zakázáno vkládat modlitby za osvobození, rozvázání a uzdravení, ať liturgické či neliturgické, do slavení eucharistie, svátostí a denní modlitby církve.
5. Je výslovně zakázáno jednotlivě žehnat věřící Nejsvětější svátostí za účelem osvobození od Zlého.
6. Způsob konání modliteb za osvobození a rozvázání, jenž jediné se bude moci užívat při výše uvedených setkáních, bude publikován v příručce, schválené Českou biskupskou konferencí.

Čl. 3 – Exorcismus

Od kněze pověřeného diecézním biskupem službou exorcisty, na kterého se budou obracet jednotliví věřící na doporučení vlastního faráře nebo jiného kněze, se očekává, že bude jednat s maximální opatrností

a pozorně zachovávat to, co předepisují *Obecná nařízení* č. 14–19 nového rituálu exorcismů *De exorcismis et supplicationibus quibusdam*, promulgovaného Kongregací pro bohoslužbu a svátosti 22. listopadu 1998, stejně jako *Obecná nařízení* č. 2–20 obřadů exorcismu *De exorcizandis obsessis a daemonio*³³. Ačkoli Kongregace pro bohoslužbu a svátosti v dekretu vyhlášujícím Obřad exorcismů stanoví, že nový obřad by měl být používán namísto předpisů a formulí obsažených v hlavě XII Římského rituálu, jeho použití může být dovoleno na základě č. 35 instrukce *Universae Ecclesiae* o aplikaci apoštolského listu *Summorum pontificum*.

Zvláště stanovíme, že:

1. Službu exorcismu smí vykonávat pouze kněz, který k tomu obdržel výslovné a písemné pověření od příslušného místního ordináře, zpravidla diecézního biskupa.³⁴ Pověření se vydává na dobu určitou. V případě, že pověření nebude zveřejněno v úředním věstníku, diecézní biskup se postará, aby věřící v případech žádosti o exorcismus měli možnost obrátit na pověřenou osobu, která by situaci vyhodnotila a případně kontakt s exorcistou zprostředkovala.
2. Toto pověření mohou získat pouze kněží, kteří prokázali svou zbožnost, moudrost, prozíravost, integritu života a zvláštní připravenost pro takový úkol.
3. Je výslovně zakázáno laikům, stejně jako kněžím bez takového pověření pronášet modlitby slavného exorcismu, i jakékoli jiné modlitby, které mají charakter příkazu zlému duchu.
4. Kněží, pověření příslušným diecézním biskupem ke službě exorcismu, jej mohou vykonávat jen a pouze na území diecéze pověření; je naprosto zakázáno tuto službu vykonávat mimo území diecéze

33 In: *Rituale Romanum, Pauli V Pontificis Maximi issu editum aliorumque pontificium cura recognitum atque ad normam Codicis iuris canonici accommodatum, Ssmi D. N. Pii papae XII auctoritate ordinatum et auctum*, editio prima iuxta typicam, str. 580–584.

34 Srov. *Rituale Romanum: De exorcismis et supplicationibus quibusdam*, Praenotanda, n. 18.

pověření. Řeholní kněží musí mít také pověření biskupa diecéze jejich domicilu, který ho neudělí bez dobrozdání jejich řeholního ordináře; exorcismus ale mohou vykonávat také pouze na území diecéze pověření.

5. Kněží, jimž byla svěřena služba exorcisty trvale nebo *ad actum*, ať ji vykonávají s důvěrou, pokorou a vždy pod vedením příslušného diecézního biskupa. Z tohoto důvodu budou biskupovi pravidelně podávat zprávu o vykonávání své služby.
6. Exorcisté z diecézí ať se pravidelně setkávají mezi sebou i s příslušnými biskupy, aby sdíleli své zkušenosti a společně je promýšleli.
7. Služba exorcisty není v žádném případě delegovatelná exorcistou na jiného kněze. Je tedy zakázáno všem exorcistům, aby toto své pověření rozšiřovali na další osoby, byť by šlo o kněze.
8. Kněží, kteří nejsou exorcisty, se mohou modlit za osvobození věřících sužovaných ďáblem podle ustanovení z předchozího oddílu (čl. 2 – Modlitby k Bohu za osvobození a rozvázání vedené duchovními), ale sami nemohou konat exorcismus. Po výslovném souhlasu příslušného diecézního biskupa místa, kde sídlí, mohou vést společenství, která se na tento úmysl modlí. Modlitba za uzdravení, rozvázání či osvobození nesmí nikdy vyústit v exorcismus.
9. Při modlitbě exorcismu se musí postupovat přesně podle nového rituálu *De exorcismis et supplicationibus quibusdam*, promulgovaného Kongregací pro bohoslužbu a svátosti 22. listopadu 1998, upravené vydání 2004, nebo podle *Rituale Romanum: De exorcizandis obsessis a daemonio* (srov. výše, čl. 3 – Exorcismus, úvod). Užití jiných neschválených textů se zakazuje, stejně jako jakýchkoli vlastních modliteb, pokud by měly imperativní charakter.
10. Kněžím, kteří nemají pověření biskupa k vykonávání exorcismu, ani jiným věřícím není dovoleno užívat ani formulí exorcismu *proti satanovi a padlým andělům*, která byla vyňata z exorcismu

vyhlášeného z nařízení papeže Lva XIII., a už vůbec jim není dovoleno používat úplný text tohoto exorcismu.³⁵

11. Exorcista před započítím modlitby exorcismu si od žádající osoby vyžádá písemný souhlas, pokud se jedná o dítě, pak souhlas jeho rodičů. Ani v naléhavém případě ať exorcista nepřistupuje k modlitbě exorcismu, pokud nemá alespoň souhlas předpokládaný. V tomto případě ať si v nejkratší možné době vyžádá souhlas dodatečný.
12. Exorcista přistoupí ke konání exorcismu imperativní formou pouze tehdy, nabyt-li morální jistoty, že se jedná o skutečnou posedlost dané osoby ďáblem.³⁶

Při rozlišování, zda osoba žádající službu exorcismu ji potřebuje nebo ne, ať se exorcista řídí především kritérii, která tradičně pomáhají rozpoznat případy posedlosti ďáblem;³⁷ může také využít možnosti poradit se s jinými zkušenými exorcisty, případně teology, a v některých zvláště obtížných případech konzultovat odbornou komisi,³⁸ ustanovenou biskupem, v níž kromě kněze s velkou pastorační zkušeností a teologa budou také odborníci z oblasti medicíny a psychiatrie či psychologie, eventuálně kriminalista obeznámený s drogovou scénou či působením škodlivých kultů a sekt, u dětí také pediatr.³⁹
13. Exorcista ať si před uskutečněním obřadu exorcismu důkladně zjistí zdravotní a psychický stav žádající osoby, případně i vyžádáním lékařské zprávy od dotyčné osoby, aby mohl odpovědně rozhodnout, zda se jedná skutečně o mimořádné působení zlého ducha nebo nějakou nemoc, a to především psychické povahy. Diecézní biskup může pro svoji diecézi stanovit, aby před exorcismem byl

35 KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, Dopis místním ordinářům ohledně norem o exorcismech (29. 9. 1985). In: *AAS* 77 (1095), str. 1169–1170.

36 Srov. *Rituale Romanum: De Exorcismis et Supplicationibus quibusdam*, Praenotanda, č. 16.

37 Srov. *ibid.*

38 O zřízení této komise viz čl. 6 tohoto dekretu: Závěrečná nařízení, č. 3.

39 Srov. KOMISE PRO NAUKU VÍRY ČBK, Směrnice *Exorcismus a uzdravování rodových kořenů* (14. 6. 2010). In: *Acta ČBK* 5 (2010), str. 195–196.

vyžádán, s předchozím, výslovným, informovaným a svobodným souhlasem subjektu, psychologický nebo psychiatrický posudek. Aby konzultovaný odborník, který je vázán služebním tajemstvím, mohl sdělit svůj názor diecéznímu biskupovi nebo osobě, kterou biskup určil, musí být věřící, který bude podroben takovému znaleckému posudku, vyzván, aby k tomu svobodně dal svůj písemný souhlas. Závažnější případy nechť jsou postoupeny výše uvedené odborné komisi.

14. Žadatel má před slavným exorcismem vykonat několikaměsíční přípravu⁴⁰ a konat pokání. Žadatel o exorcismus se musí nejprve vyzpovídat⁴¹ (odděleně od samotného exorcismu), nakolik je to ovšem možné.

V případech nekatolíků žádajících o exorcismus a v případech zvláště obtížných je třeba se obrátit na biskupa, který dříve než rozhodne, požádá o vyjádření odbornou komisí, o níž výše v čl. 11.⁴²

15. V případě výskytu hůře interpretovatelných psychických či fyzických poruch kněz nepřistoupí k obřadu velkého exorcismu, ale přesto přijme trpící osoby s láskou a doporučí je Pánu v modlitbě. V tomto případě je dobré upřesnit, že pokud daná osoba trpí psychickými problémy, bylo by jakékoli její vystavování modlitbám exorcismu čistě iluzorní a škodlivé. Totéž platí i tam, kde by přetrvávaly pochybnosti o takových poruchách. V těchto případech nelze doporučit ani exorcismus, ani modlitby za osvobození či rozvázání, protože to by zpochybnilo význam a úlohu těchto modliteb. Každopádně v takových případech ať se exorcista před rozhodnutím poradí s jinými zkušenými exorcisty a s odbornou komisí, jak uvedeno výše v č. 12–13.

16. Gesta, která je možno uplatňovat při exorcismu, mají být střízlivá a odvozovat se z gest uskutečňovaných v malém exorcismu nebo v obřadech katechumenátní přípravy na křest. Zvláště je třeba

40 Srov. *ibid.*, str. 196.

41 Srov. *ibid.*, str. 195.

42 Srov. *Rituale Romanum: De exorcismis et supplicationibus quibusdam*, Praenotanda, č. 18.

vyločit všechna gesta, která nemají vztah k liturgii a mohou vyvolat dojem magického aktu. Proto nový rituál exorcismu stanoví: „Exorcismus ať je vykonáván způsobem, který by vyjevoval víru církve a zabraňoval jeho interpretaci jakožto magického či pověrečného aktu.“⁴³

17. Přípustná gesta jsou: znamení kříže, vzkládání rukou, dýchnutí (*exsufflatio*) a pokropení svěcenou vodou.⁴⁴ Je také povoleno používat kadidlo a pomazání olejem katechumenů na čele. Je naopak výslovně zakázáno dotýkat se nebo pomazat jiné části těla, než je hlava a ruce. Užívání oleje, soli a vody je možné jen v souladu s předpisy jednotlivých rituálů. Exorcista je odpovědný za to, aby olej, sůl ani voda nebyly nepatřičným způsobem distribuovány a užívány, a tak se nenavozoval dojem jejich magického působení.
18. S ohledem na citlivost této záležitosti a vzhledem k respektu k lidem je zakázána přítomnost jakýchkoli sdělovacích prostředků. Nelze připustit jakoukoli formu medializace případu, a to ani v církevních médiích.
19. Laikům je povoleno podporovat exorcistu při službě exorcismu svou modlitbou. Nesmějí však nikdy vyslovovat samotné modlitby exorcismu, a to jak ve formě deprekativní (prosebné), tak imperativní (přikazující), zvláště nesmějí nikdy použít modlitby Lva XIII., ať v úplné, či zkrácené podobě. Jsou však vybízeni, aby se intenzivně modlili podle toho, co stanoví Rituál exorcismu, jak je také ostatně uvedeno v č. 35 Obecných ustanovení téhož rituálu exorcismů *De exorcismis et supplicationibus quibusdam*, promulgovaného Kongregací pro bohoslužbu a svátosti 22. listopadu 1998.

Čl. 4 – Takzvané „mše za osvobození“

Vzhledem k tomu, že je stále častěji slyšet o mších svatých za osvobození, je nutné vyjasnit a stanovit následující:

43 *Ibid.*, č. 19.

44 Srov. *ibid.*, č. 20.

1. Každá mše svatá jako taková je vždy pramenem osvobození, proto neexistuje nějaká specifická „mše za osvobození“. Slavení takovéto mše sv. by mohlo vést k domněnce, že mše svatá sama o sobě nemůže přinést osvobození. Zakazuje se tedy výslovně všem kněžím slavit mše tohoto typu.
2. Je však možné, aby byla mše svatá obětována za osvobození jedné nebo více osob sužovaných nebo posedlých Zlým. V Římském misálu je zařazena mše sv. „za různé potřeby“ či v třetím vydání Římského misálu (*editio typica tertia*) je mše sv. „v jakékoli tísni“.⁴⁵
3. Mše svatá musí být vždy odlišena od exorcismu, následkem čehož se výslovně zakazuje vkládat exorcismus do mešního obřadu, stejně jako je zakázáno vkládat do něj modlitby za osvobození a rozvázání.
4. Stejný zákaz platí i pro případy dalších liturgických modliteb: udílení svátostí, denní modlitby církve a adorace Nejsvětější svátosti. Do žádné z těchto bohoslužeb se nikdy nesmí vkládat modlitby exorcismu.

Čl. 5 – Takzvané „uzdravování rodových kořenů“

Vzhledem k popularitě tzv. modlitby za uzdravení rodových kořenů jak mezi kněžími, tak mezi Božím lidem, a k nejednoznačnosti nauky, na níž se taková modlitba zakládá, a s ohledem na instrukci Kongregace pro nauku víry *Ardens Felicitas* o modlitbách za získání uzdravení od Boha [*Notitiae* 37 (2001), 20–34], Česká biskupská konference stanoví:

1. Vzhledem k tomu, že mše svatá je vrcholná forma modlitby církve, není dovoleno slavení mše svaté na tento úmysl ani soukromě, ani veřejně z důvodů výše popsaných. V souladu s kanonickým právem není dovoleno užívat jiných mešních a liturgických textů než těch, které jsou schváleny Kongregací pro bohoslužbu a svátosti.

45 Srov. *Český misál*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, str. 908–911.

2. Není dovoleno spojovat vysluhování svátostí s další neliturgickou modlitbou a kombinovat tak např. modlitbu za osvobození či rozvázání se slavením eucharistie, svátostí smíření či svátostí nemocných.
3. Zakazuje se vkládat do svátosti smíření jakoukoli modlitbu za osvobození, která není výslovně zmíněna v obřadu svátosti smíření, a to ani po skončení slavení této svátosti.
4. Silně doporučujeme dávat přednost společnému slavení eucharistie ve farním kostele s celým farním společenstvím.

Čl. 6 – Závěrečná nařízení

Na závěr tohoto obecně závazného nařízení se ustanovuje následující:

1. Protože panují značné nejasnosti ohledně toho, kdo má dovolení vykonávat exorcismus a kdo ne, a protože ne vždy byl exorcismus vykonáván v souladu s požadavky církve, proto po nezbytném a zaslouženém poděkování všem kněžím, kteří byli ochotni věnovat se službě exorcismu, tímto obecně závazným nařízením se ke dni účinnosti tohoto dekretu odvolávají všechna předchozí pověření, fakulty a povolení ohledně exorcismu a modliteb za uzdravení na území celé České biskupské konference.
2. Jednotliví diecézní biskupové ať následně vydají osvědčeným a připraveným kněžím nová dovolení k vykonávání exorcismu na posedlých na území své diecéze, v souladu s kán. 1172 CIC. Zvláště je třeba dbát na to, aby biskup toto dovolení udělil „pouze knězi, který se vyznačuje zbožností, věděním, moudrostí a bezvadným životem“⁴⁶. Dovolení platí pouze na území diecéze, jejíž biskup ho udělil.
3. Je třeba, aby v každé diecézi byl ke službě exorcisty jmenován osvědčený kněz, lépe však několik. Také je potřeba dbát na to, aby každému exorcistovi byl jmenován, z řad zasvěcených osob nebo laiků, tým spolupracovníků, kteří knězi při exorcismech

46 CIC (1983), kán. 1172 § 2.

pomáhají. Tito spolupracovníci ať jsou osoby pevné víry, zdravého úsudku a příkladného křesťanského života a jsou také jmenováni biskupem. Jejich úkolem je především doprovázet exorcistu a jeho službu modlitbou, případně, je-li to třeba, exorcizovaného držet; nesmí však nikdy při své službě používat imperativní ani deprekativní modlitbu z Rituálu.

4. Diecézní biskupové ať jmenují pro své diecéze odbornou komisi složenou z kněží a odborníků, kteří se, v jednotě s diecézním biskupem a pod jeho autoritou, budou zabývat touto citlivou oblastí a kteří mohou spolu posoudit zvláště složité případy lépe než jednotlivý odborník. Pokud by biskup neměl ve své diecézi dostatek příslušných odborníků, může vytvořit tuto komisi společně s biskupem nebo biskupy jiných diecézí. Tato komise by se skládala z lékaře, psychologa či psychiatra, teologa a kněze s velkou pastorační zkušeností, v případě dětí pediatra, a případně i kriminalisty obeznámeného s drogovou scénou a působením škodlivých kultů a sekt. Taková komise bude na žádost exorcisty nápomocna při rozlišování zvláště obtížných případů.

Komise ať je také k dispozici psychologům či psychiatrům, kteří se ve své praxi setkávají s problematickými spirituálními praktikami, prováděnými mnohdy duchovními osobami, disponujícími přirozenou duchovní autoritou a požívajícími apriorní důvěry ze strany běžných věřících. Psychologové či psychiatři by měli možnost společně konzultovat (případové konference), zvláště u složitějších a sporných případů. Pokud by výše uvedená komise zjistila, že duchovní či jiná osoba zneužívá svou autoritu a není ochotna změnit postoj, navrhla by biskupovi, aby z toho vyvodil pro dotyčného příslušné důsledky. Připomíná se, že pro znalecké posudky odborníků a jejich činnost platí to, co je stanoveno výše v čl. 3 – Exorcismus, č. 13.

5. Kněží a specialisté, kteří budou součástí této skupiny, a všichni, kdo se budou touto oblastí v budoucnu zabývat, ať se účastní přípravy a specifických formačních kurzů pravidelně vyhlášených.

6. Nezachování ustanovení tohoto obecného nařízení a jeho nerespektování bude postihováno v souladu s kánony Kodexu kanonického práva a jiných platných předpisů církve.
7. Diecézní biskupové jsou oprávněni vlastní instrukcí (kán. 34) dát pokyny k aplikaci ustanovení tohoto obecně závazného nařízení vzhledem k podmínkám své diecéze.
8. Toto obecně závazné nařízení před vyhlášením podléhá schválení Apoštolského stolce; vyhlášeno je zveřejněním v Aktech České biskupské konference, nabývá účinnosti po uplynutí jednoho měsíce ode dne vyhlášení a je závazné ve všech diecézích na území České republiky, včetně apoštolského exarchátu.

V Praze dne 24. ledna 2018

*Dominik kardinál Duka, OP
předseda České biskupské konference*

L. S.

*P. ThLic. Stanislav Příbyl, Th.D., CSsR
generální sekretář*

**2. SCHVALOVACÍ DEKRET
KONGREGACE PRO BISKUPY
DOKUMENTU OBECNĚ ZÁVAZNÉ
NAŘÍZENÍ ČBK O MODLITBÁCH
ZA UZDRAVENÍ, EXORCISMECH
A NĚKTERÝCH S TÍM SPOJENÝCH
NESPRÁVNÝCH PRAKTIKÁCH**

7. PROSINCE 2018

CONGREGATIO PRO EPISCOPIS

REIPUBLICAE CECCHAE

De Conferentiae Episcoporum decreti generalis recognitione

DECRETUM

Em. mus P.D. Dominicus S.R.E. Card. DUKA, O.P., Conferentiae Episcoporum Reipublicae Cechae Praeses, ipsius Conferentiae nomine, ab Apostolica Sede postulavit, ut normae *Obecně závazné nařízení České biskupské konference o modlitbách za uzdravení, exorcismech a některých s tím spojených nesprávných praktikách*, a conventu plenario Conferentiae, ad normam iuris et cum peculiari Apostolicae Sedis mandato adprobatae, rite recognoscerentur.

Congregatio pro Episcopis, vi facultatum sibi articulo 82 Constitutionis Apostolicae “Pastor Bonus” tributarum et collatis consiliis cum Dicasteriis quorum interest, memoratas normas, prout in adnexo exemplari continentur, iuri canonico universali accommodatas repperit et ratas habet.

Quapropter, eadem normae, modis ac temporibus a memorata Conferentia determinatis, promulgari poterunt.

Datum Romae ex Aedibus Congregationis pro Episcopis, die 7 mensis Decembris anno 2018.

Marcus Card. Duka
M.

+ Ilum de Deus Montanari
A. Sueti

3. **SPOLEČNÝ PASTÝŘSKÝ LIST ČESKÝCH A MORAVSKÝCH BISKUPŮ KE DNI MODLITEB ZA ÚCTU K POČATÉMU ŽIVOTU**

(Čteno během bohoslužeb v neděli 24. března 2019)

Drazí bratři a sestry,

zítra, v pondělí 25. března, oslavíme slavnost Zvěstování Páně, kdy se v lůně panenské Matky Slovo stalo tělem. I každého z nás utkal Bůh s láskou v lůně matky, aby nás jednou mohl zahrnout věčným životem. Mariino „Ano“ životu nabízí bohatý obsah, jak zaměřit svoji pozornost na ještě nenarozené děti a jejich rodiny. Proto se v tento den Ježíšova početí zvláště modlíme za úctu k počatému životu.

Počátek nového života je okamžikem velké radosti, naděje a očekávání. Tento Boží dar však někdy přichází nečekaně a je přijímán s úzkostí a strachem. Téměř dvacet tisíc rodičů ročně u nás těmto obávám podlehnou, dítě je usmrceno a srdce matky bývá navždy zraněno.

Nám ale leží na srdci i bolest rodin, kterým se nedaří dítě počít a důvěřivě hledají pomoc v technikách umělého oplodnění. Až příliš pozdě poznávají jejich odvrácenou stranu – narušené intimní vztahy, zdravotní problémy a osudy těch nejmenších zahubených či zmražených v prvních dnech života.

Všichni rodiče, kteří přišli o dítě, ať už před jeho narozením či po něm, vědí, že je to jedna z největších bolestí, kterou ponесou ve svých srdcích po celý život. Církev ve svém bohatství a rozmanitosti nabízí doprovázení v okamžicích štěstí vyvolaného příslibem nového života, ale také pomáhá těm, kteří o život svého dítěte bojují, a pamatuje i na ty, kdo o své dítě přišli.

Upřímně chceme poděkovat vám všem, kdo se denně modlíte za nenarozené děti v rámci Modliteb za nejmenší. Všem, kdo necháváte na tento úmysl sloužit ve svých farnostech mše svaté, takže v naší

zemi nemine den, kdy bychom neprosili Boha za nenarozené děti. Všem, kdo jste oporou maminkám a manželům při jejich rozhodování pro život, všem, kdo finančně podporujete organizace pomáhající nečekaně těhotným ženám. Všem zdravotníkům, lékařům a sestřám, kteří pečujete o rodiny očekávající narození dítěte. Vám umělcům, právníkům, novinářům nebo politikům, kteří hájíte kulturu života. Vám, kdo se veřejně hlásíte k civilizaci života, když i přes mnohé oběti každoročně přijíždíte do Prahy na Národní pochod pro život a rodinu. Přijměte tedy touto cestou naše pozvání na letošní Národní pochod pro život a rodinu, který proběhne v Praze v sobotu 27. dubna.

Zvláště pak oceňujeme svědectví každodenního života, které obrací srdce snáze než nejlepší promluvy. Svědectví, kdy žena je skutečnou ženou a obětavou matkou. Svědectví, kdy muž je skutečným mužem a spolehlivým otcem. Svědectví, kdy oba obětavě a s láskou vychovávají své děti. S velkou nadějí myslíme i na mládež a na její otevřenost vůči velkorysé a čisté lásce a na její ochotu o lásce svědčit.

Za vás všechny a za svědectví vašeho života z celého srdce děkujeme Bohu a všem vám žehnáme.

Vaši čeští a moravští biskupové

4. VÝZVA BISKUPŮ KE SBÍRCE NA POMOC KŘEŠŤANŮM V ZEMÍCH BLÍZKÉHO VÝCHODU

*(Čteno v závěru bohoslužeb páté neděle velikonoční,
19. května 2019)*

Drazí bratři a sestry,

při dnešní bohoslužbě jsme slyšeli výzvu Pána Ježíše: „Milujte se navzájem: jak jsem já miloval vás, tak se navzájem milujte i vy. Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku k sobě navzájem“ (*Jan 13,34-35*). Nejde přitom jen o naše blízké doma, ale o celou rodinu křesťanů na světě. Lásky k našim bratrům a sestrám nás nemůže nechat klidnými, když myslíme na ty, kteří pro Krista trpí. Tak to dělali už první křesťané, když se za trpící a vězněné modlili a když mezi sebou dělali sbírky pro potřebné křesťany i v jiných zemích.

Všichni jste slyšeli o utrpení křesťanů například na územích, která v minulých letech ovládali islamističtí extremisté. Dnes jsou teroristé téměř poraženi. Do země se vrací pokoj, ale země je zničená a lidé přišli o všechno. Už se mohou vrátit, ale jejich domy jsou vypálené. Někteří z nás se tam vydali, aby viděli situaci na vlastní oči.

Při návštěvě Iráku se uprostřed poválečného utrpení setkali s živým společenstvím křesťanů. Bylo překvapující, že když tito lidé uvažují o návratu z utečeneckých táborů do svých domovů, mají jedinou otázku: Funguje tam kostel? Pokud ne, tak se zpět nestěhují. Kostely byly velmi poškozené, ještě silně ohořelé od požárů, ale denně se v nich slavila mše svatá a dle svědectví kněze jsou vždy plné. Tyto kostely jsou místy, z nichž vychází obnova života celého města. Bylo to vidět i večer na ulici. Nikdo se neuzavírá, všichni jsou večer společně venku. Proto si také věří, vzájemně se povzbuzují a pomáhají si. Po staletí žijí tito křesťané obklopeni muslimskou většinou, ale ne

rozptýlení, nýbrž ve společenstvích křesťanských obcí či městských čtvrtí. Z loňské sbírky byla podpořena obnova křesťanského města Karakoš, do něhož se vrátila už téměř polovina z 50 tisíc obyvatel. Návrat dalších je podmíněn opravou zničených domů. Naši zástupci se mohli na vlastní oči přesvědčit, že finanční pomoc je spravována velmi svědomitě a většina lidí pracuje na obnově vlastníma rukama.

Proto vás prosíme nejen o modlitby za pronásledované a trpící křesťany, ale i o finanční pomoc při sbírce příští neděli, která je dnem modliteb za pronásledované křesťany. Věříme, že naše nezištná pomoc přinese dvojí plody: pomoc potřebným i oživení naší víry a našich církevních společenství.

S vděčností za vaši velkorysost každému z vás ze srdce žehnají

vaši čeští a moravští biskupové

5. DOHODA O DUCHOVNÍ PÉČI VE ZDRAVOTNICTVÍ

11. ČERVENCE 2019

Česká republika – Ministerstvo zdravotnictví
se sídlem: Praha 2, Palackého náměstí 375/4, IČO 0024341
zastoupená Mgr. et Mgr. Adamem Vojtěchem, MHA, ministrem
zdravotnictví

na straně jedné,

Česká biskupská konference
se sídlem v Praze 6, Thákurova 676/3, IČO 00540838
zastoupená kardinálem Dominikem Dukou,

a

Ekumenická rada církví v ČR
se sídlem v Praze 10, Donská 370/5, IČO 00127370
zastoupená Mgr. Danielem Ženatým a ThDr. Petrem Janem Vinšem,

na straně druhé

v souladu s čl. 16 odst. 1 Listiny základních práv a svobod,
dále s ustanovením § 2 odst. 1 zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě
náboženského vyznání a postavení církví a náboženských
společností v platném znění, a ustanovením § 28 odst. 3 písm. j)
zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich
poskytování, v platném znění

uzavírají tuto

Dohodu o duchovní péči ve zdravotnictví

Čl. 1

Účel dohody

(1) Účelem této Dohody o duchovní péči ve zdravotnictví (dále jen „Dohoda“) je stanovit v souladu s právními předpisy podmínky pro vzájemnou spolupráci mezi Ministerstvem zdravotnictví (dále jen „MZ“) a církvemi, reprezentovanými Českou biskupskou konferencí (dále jen „ČBK“), a církvemi, reprezentovanými Ekumenickou radou církví v ČR (dále jen „ERC“), při poskytování duchovní péče ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče poskytovatelů zdravotních služeb (dále jen „LZZ“).¹

(2) Tato Dohoda stanoví rámec, pojmy a strukturu pro poskytování duchovní péče ze strany církví reprezentovaných ČBK a ERC.

Čl. 2

Rámec spolupráce

(1) Smluvní strany vytvářejí vhodné podmínky pro vzájemnou spolupráci zejména sdílením informací a zkušeností na poli poskytování duchovní péče ve zdravotnictví.

(2) Předmětem vzájemné spolupráce je řešení otázek spojených s poskytováním duchovní péče v LZZ.

Čl. 3

Vymezení pojmů

(1) Duchovní péči v LZZ pro potřeby této Dohody se pro svá specifika rozumí nezdravotní služba všem pacientům, zdravotnickým pracovníkům a návštěvníkům LZZ při řešení jejich osobních, existenciálních, spirituálních, etických a morálních otázek a potřeb.

1 Příloha č. 1 uvádí seznam církví reprezentovaných Českou biskupskou konferencí a seznam církví reprezentovaných Ekumenickou radou církví v ČR. Informace o příslušné pověřující autoritě církví je přílohou č. 2 Dohody.

Tato služba má důsledně neevangelizační charakter a její adresáti ji využívají dobrovolně a na základě svého svobodného rozhodnutí.

(2) Místem poskytování duchovní péče dle této Dohody jsou LZZ, která o její zajištění projeví zájem.

(3) Dle této Dohody smějí duchovní péči v LZZ poskytovat výhradně oprávněné osoby – kaplani. Kaplany pro potřeby této Dohody jsou výhradně osoby, muži nebo ženy, pověřené církví reprezentovanou Českou biskupskou konferencí nebo církví reprezentovanou Ekumenickou radou církví v ČR a společně vyslané ČBK a ERC.

(4) Vyslání ČBK a ERC je zásadním a naprosto nezbytným předpokladem pro výkon práce kaplana v LZZ podle této Dohody.

(5) Církev pověřují k výkonu práce kaplanů pouze bezúhonné osoby. Za bezúhonnou se pro účely této dohody považuje osoba, která nemá záznam o odsouzení, o průběhu výkonu uložených trestů nebo o ochranných opatřeních ve výpisu z Rejstříku trestů. Bezúhonnost se prokazuje výpisem z Rejstříku trestů ne starším třech měsíců.

Čl. 4

Struktura vzájemné spolupráce smluvních stran

(1) Se souhlasem smluvních stran je zřízena Rada pro duchovní péči ve zdravotnictví (dále jen „Rada“), která zajišťuje jejich vzájemnou spolupráci.

(2) Členy Rady jsou: dva zástupci ČBK, dva zástupci ERC, dva zástupci MZ a dva zástupci poskytovatelů zdravotních služeb (jeden z Asociace českých a moravských nemocnic a jeden z Asociace nemocnic ČR).

(3) Rada zasedá dle potřeby, nejméně však jedenkrát ročně.

(4) Rada především:

a) řeší významné a koncepční otázky spojené s poskytováním duchovní péče v LZZ,

- b) vyjadřuje se k aktuálním záležitostem, které se týkají duchovní péče v LZZ,
 - c) spolupracuje s experty a institucemi na řešení odborných otázek souvisejících s poskytováním duchovní péče v LZZ,
 - d) zabývá se otázkami působení konkrétních kaplanů v jednotlivých LZZ, vyslovuje se k práci kaplanů,
 - e) může ministru zdravotnictví vznášet připomínky a předkládat návrhy koncepčních řešení ve věci duchovní péče v LZZ.
- (5) Činnost Rady se řídí jejím Statutem a Jednacím řádem, které na návrh smluvních stran schvaluje ministerstvo.

Čl. 5

Statut kaplana, jeho pověření a kvalifikační předpoklady

- (1) Kaplan poskytuje duchovní péči na základě právního vztahu s poskytovatelem zdravotních služeb, zejména pracovněprávního. Právní vztah musí být současně podmíněn trváním pověření ze strany pověřující církve a vyslání ze strany ERC a ČBK.
- (2) Pověření kaplana i jeho odvolání uděluje pověřující církev písemně.
- (3) Kvalifikační předpoklady výkonu služby kaplana jsou:
 - a) pověření vlastní církví. Odnětí pověření způsobuje ztrátu kvalifikačního předpokladu pro výkon duchovní služby a má za následek současné skončení právního vztahu mezi kaplanem a LZZ,
 - b) dokončené vysokoškolské vzdělání:²
 - I. prioritně v magisterském stupni v teologickém studijním programu spadajícím pod oblast vzdělávání filozofie, religionistika a teologie,

2 Srov. přílohu k nařízení vlády č. 275/2016 Sb., o oblastech vzdělávání ve vysokém školství.

- II. nebo v bakalářském stupni v teologickém studijním programu a zároveň v magisterském stupni ve filozofickém nebo religionistickém studijním programu spadajícím pod oblast vzdělávání filozofie, religionistika a teologie,
 - III. nebo v bakalářském stupni v teologickém studijním programu a zároveň v magisterském stupni v studijním programu spadajícím alespoň pod jednu z těchto oblastí vzdělávání: farmacie, neučitelská pedagogika, psychologie, sociální práce, učitelství, veterinární lékařství, veterinární hygiena, všeobecné lékařství a zubní lékařství, zdravotnické obory.
- c) alespoň tři roky působení v obecné pastorační péči u osob uvedených výše pod bodem I), nebo minimálně pět let působení v obecné pastorační péči u osob uvedených výše pod body II a III, a
 - d) absolvování specializačního kurzu *Nemocniční kaplan* realizovaného na teologické fakultě v souladu s Obsahem minimálních standardů kurzu, zveřejněným na stránkách MZ.

Čl. 6

Zásady činnosti kaplana

- (1) Smyslem činnosti kaplana v LZZ je být důvěryhodným i důvěrným partnerem pacientů, zdravotnických pracovníků, případně i návštěvníků při řešení osobních, existenciálních, duchovních, etických a morálních otázek a potřeb. Práci kaplana v LZZ nemá být dotčena jeho služba či postavení v církvi, řeholním řádu nebo podobném sdružení.
- (2) Kaplan je zejména povinen:
 - a) Při své činnosti v LLZ dodržovat platné právní předpisy ČR, zásady bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a řídit se etickým kódexem nemocničního kaplana.
 - b) Řídit se při své činnosti smlouvou s poskytovatelem zdravotních služeb a dalšími jeho vnitřními předpisy.

- c) Řídit se organizačními pokyny vedoucích zaměstnanců LZZ, jednotlivých klinik a oddělení, případně dalších osob v závislosti na obsahu právního vztahu s poskytovatelem zdravotních služeb.
- d) Spolupracovat se zdravotnickými pracovníky a poskytovat jim součinnost.
- e) Zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech a informacích, jež mají osobní, důvěrný či služební charakter.
- f) Umožnit či zprostředkovat návštěvu pacientem vyžádaného duchovního z církve či náboženské společnosti registrované v ČR. Tímto není dotčeno právo pacienta nebo osob jemu blízkých zajistit takovou návštěvu o své vlastní iniciativě.

(3) Kaplan má zejména tato práva:

- a) Může být se souhlasem pacienta informován o jeho zdravotním stavu a diagnóze.
- b) Může vstupovat do lůžkových a společenských prostor klinik, oddělení a jiných pracovišť LZZ dle určení ze strany poskytovatele zdravotních služeb.
- c) Může dle aktuálních možností s pacientem, zdravotnickým pracovníkem či návštěvníkem vést rozhovor v přiměřeném soukromí.
- d) Může do prostor LZZ přinášet bohoslužebné předměty a potřeby v množství odpovídajícím míře a rozsahu konaných činností a vnitřním předpisům poskytovatele zdravotnických služeb.

Čl. 7

Zásady součinnosti poskytovatele zdravotních služeb

(1) Poskytovatel zdravotních služeb dle svých možností zajistí v prostorách LZZ zázemí pro kaplanovu duchovní činnost, tedy zejména místnost s označením „Kaple“ a kancelář s obvyklým vybavením.

(2) Působení kaplanů u poskytovatele zdravotních služeb by mělo být upraveno v jeho vnitřních předpisech. Poskytovatel zdravotních služeb by měl v souvislosti s poskytováním duchovní péče zajistit:

- a) respektování kaplanů při určení liturgického průběhu duchovní péče, přičemž jeho zaměstnanci by měli do poskytování duchovní péče zasahovat pouze ze závažných důvodů, a to zejména v případech ohrožujících bezpečnost a zdraví zúčastněných osob,
- b) respektování práva na zachování zpovědního nebo obdobného tajemství.

(3) Poskytovatel zdravotních služeb by měl informovat svá pracoviště o působení kaplana v LZZ a poskytnout svým zdravotnickým pracovníkům instrukce o způsobu informování pacientů a návštěvníků ohledně duchovní péče v LZZ.

(4) Poskytovatel zdravotnických služeb by měl zřetelným a srozumitelným způsobem informovat přicházející pacienty i návštěvníky o pracovišti a službách kaplana. Mezi vhodné způsoby informování patří zejména webové a intranetové stránky, orientačně informační cedule a tabule.

(5) Poskytovatel zdravotních služeb obvykle uzavírá s pověřující církví nebo svazem církví písemnou smlouvu, upravující činnost vysílaného kaplana či kaplanů v konkrétním LZZ, přičemž pověřující církev nebo svaz církví může vůči LZZ zastupovat více církví, mezi nimiž o tom dojde k dohodě, a uzavření jedné smlouvy nevylučuje uzavírání další smlouvy nebo smluv s církví nebo svazem církví.

Čl. 8

Přechodná ustanovení

(1) Plné uplatnění kvalifikačních požadavků uvedených v čl. 5 odst. 3 písm. b) a d) se vyžaduje od 1. 1. 2022.

(2) Kaplan, který nespĺňuje kvalifikační požadavek uvedený v čl. 5 odst. 3 písm. b), může vykonávat nadále službu kaplana po 1. 1. 2022, pokud k tomuto datu dosáhl 50 let věku, vykonával službu kaplana po dobu nejméně 7 let a s jeho dalším působením ve službě kaplana vyjádří svůj písemný souhlas pověřující církev.

Čl. 9

Závěrečná ustanovení

- (1) Tato Dohoda se uzavírá na dobu neurčitou.
- (2) Tato Dohoda se uzavírá ve čtyřech vyhotoveních, dva stejnopisy obdrží ministerstvo a po jednom ČBK a ERC.
- (3) Tuto Dohodu lze měnit pouze písemnými dodatky číslovanými ve vzestupné řadě uzavřenými oprávněnými zástupci všech jejích stran.
- (4) Tuto Dohodu může kterákoliv z jejích stran písemně vypovědět tak, že doručí výpověď ostatním stranám Dohody. Dohoda zaniká uplynutím šesti kalendářních měsíců následujících po kalendářním měsíci, v němž byla výpověď doručena poslední straně Dohody.
- (5) Tato Dohoda nabývá platnosti a účinnosti dnem podpisu všemi jejími stranami.

V Praze dne

Za Českou republiku – Ministerstvo zdravotnictví:
Mgr. et Mgr. Adam Vojtěch, MHA

Za Českou biskupskou konferenci:
kardinál Dominik Duka v. r.

Za Ekumenickou radu církví:
Mgr. Daniel Ženatý a ThDr. Petr Jan Vinš v. r.

IV.

RŮZNÉ

1.

NOVĚ ZBUDOVAT SPOLEČENSTVÍ V EVROPĚ

PROHLÁŠENÍ BISKUPŮ COMECE K EVROPSKÝM VOLBÁM 2019

12. ÚNORA 2019

Ve dnech 23.–26. května 2019 budou všichni občané EU na celém evropském kontinentu odpovědní za volbu nových členů Evropského parlamentu. Volební výsledky pak ovlivní politická rozhodnutí, která budou mít dopad na náš každodenní život během následujících pěti let.

Katolická církev tvoří součást evropské stavby už více než dvě tisíciletí, od jejich základů až po současnost, a podílí se na ní svým sociálním učením.

Když před deseti lety vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, otevřela se tak široká škála nových možností. Dnes, tváří v tvář mnoha nejistotám, se atmosféra zdá být mnohem méně optimistická. Evropské volby roku 2019 přicházejí právě v okamžiku, kdy lze učinit politická rozhodnutí, jež napomohou k obnově bratrství mezi lidmi a k opětovnému spuštění evropského projektu.

Za těchto okolností biskupové sdružení v COMECE vyzývají všechny věřící i všechny lidi dobré vůle, aby šli k volbám. Vybízíme své evropské spoluobčany, aby nepodléhali pokušení zahledět se jen do sebe, ale využili své právo podílet se na budování Evropy. Lidé, kteří dají zaznít svému politickému názoru, mohou unii vést tím směrem, kterým by se podle nich měla vydat.

Evropská unie není dokonalá a nejspíš potřebuje zaslechnout nový příběh naděje, vtahující její občany do projektů, v nichž se budou moci lépe angažovat a které také lépe poslouží společnému dobru. Při výběru lidí, kteří budou zastupovat naše politické vidění, se počítá každý názor. Přitom ovšem platí, že volby jsou jen prvním krokem

politické angažovanosti a podnětem k tomu, aby občané politické dění v duchu demokracie monitorovali a doprovázeli.

Občané a instituce, které jim slouží, musejí spolupracovat s vědomím odpovědnosti za společný osud a přitom překonávat rozdělení, dezinformace a účelové zneužívání politiky.

Aby předvolební debaty proběhly úspěšně, měly by se zaměřit na politiku EU a také na schopnost kandidátů rozpracovávat a aplikovat jednotlivé politické strategie. Mezi nezbytné předpoklady u těch, kdo usilují o získání mandátu na evropské úrovni, patří bezúhonnost, způsobilost, schopnost vést a oddanost společnému dobru. Předvolební debaty jsou vhodným časem k předkládání různých vizí, které překonávají neplodnou konfrontaci.

Pro věřící je to zároveň vhodná příležitost dotazovat se kandidátů na osobní nasazení, které chtějí během případného mandátu vyvinout v zájmu ochrany lidské důstojnosti pro všechny lidi, podpory příležitostí zohledňujících nový křesťanský humanismus a rozvoje politiky, která se utváří pod vlivem základních lidských práv a slouží jim.

Co znamená být Evropan? Lidé občas Evropu vidí jako cosi vzdáleného a zahleděného do sebe. Jako evropští občané musíme učinit potřebný krok a přijmout odpovědnost, abychom slově „jednota v rozmanitosti“ dodali konkrétní význam. Jednota v rozmanitosti vyžaduje společná pravidla, která zajistí právní ochranu a podporu svobod, a to formou demokratických postupů, jež budou ztělesňovat zodpovědnost, transparentnost a spravedlivé uplatnění principu právního státu. V úřadech EU lidé nemají vidět jen instituce, které jim zvenčí ukládají jednostranná rozhodnutí, ale takové, jež upřednostňují osobní i společenskou angažovanost všech občanů formou skutečného a tvůrčího dialogu v duchu vzájemného respektu.

Aby mohla Evropská unie čelit výzvám, před které je postavena, musí znovu objevit svou společnou identitu a posílit solidaritu, aby tak obnovila sociální pouta existující v rámci členských zemí a národů i mezi nimi. Potřebujeme EU, která chrání rodiny, nejpotřebnější lidi a jednotlivé kultury. Opěrným sloupem unie musí být respekt k principu subsidiarity, díky kterému zde všichni mohou mít pocit, že je to jejich domov a že oni jsou tvůrci nebo činiteli celého projektu. K tomu je také třeba vážit si dosažených výsledků EU a uchovat je a zároveň usilovat o nové úspěchy.

Je třeba dále posilovat dialog s církvemi a náboženskými společnostmi na základě čl. 17 *Smlouvy o fungování Evropské unie*, přičemž ho musí provázet tvůrčí přístup, odhodlanost a respekt ze strany evropských institucí.

Evropská unie stojí před zásadními výzvami. Digitalizace nepředstavuje jen krizi, ale celkovou proměnu. Aby lidé mohli převzít otěže vlastního života tváří v tvář digitalizaci, je třeba přijmout taková rozhodnutí, díky nimž ekonomika a finančníctví začnou lépe sloužit všem lidem, zejména těm nejzranitelnějším. Digitalizace má dopad na všechny a všechno (budoucnost práce, ochranu osobních dat, různé podoby využití umělé inteligence). Pro COMECE je zásadní, aby ve středu pozornosti zůstal člověk a také aby platil přístup opírající se o spolehlivé mravní struktury.

Na úrovni EU je třeba rozvíjet pravidla a praktiky podporující rodiny a umožňující celistvý lidský rozvoj jednotlivců, rodin i společností. Do středu pozornosti se opět musí dostat otázky spojené s demografií, mezi něž patří mimo jiné porodnost a stárnutí. Příčinou prudkého poklesu počtu obyvatel je v mnoha zemích především ztráta naděje a životních perspektiv. Mladým Evropanům je třeba dodat jistotu, že jejich situace umožňuje založit rodinu, a také naději k životu ve svých domovských zemích v podobě společných a vzájemně prospěšných projektů.

Blahobyt lidské rodiny je spojen s unií, která podporuje sociálně-tržní hospodářství. Politické kroky směřující k odstranění chudoby se musejí opírat o myšlenku, že to, co slouží lidem, kteří v životě neměli tolik štěstí, slouží všem.

Očekáváme obnovené úsilí vedoucí k nalezení účinných a společných řešení v oblasti migrace, žádosti o azyl a integrace. Integrace se přitom netýká jen těch, kdo do EU vstupují zvenčí, ale také občanů unie přesídlujících do jiné země v rámci EU. To vede k otázce: Jak v Evropě můžeme lépe přijímat jedni druhé? Migrace a žádosti o azyl navíc neexistují jako nezávislé problémy, ale souvisejí se solidaritou, s perspektivou, v jejímž středu stojí člověk, a také s nalezením účinných politických řešení v oblasti hospodářství a demografie.

Dát svůj hlas v těchto evropských volbách zároveň znamená přijmout odpovědnost za jedinečnou úlohu, kterou Evropa sehrává v celosvětovém měřítku. Společné dobro je věc větší než sama Evropa.

Například péči o životní prostředí a udržitelný rozvoj nelze omezovat jen hranicemi EU, neboť volební výsledky ovlivní rozhodnutí s dopadem na celé lidstvo. Unie silná na mezinárodní scéně je také nezbytným předpokladem podpory a ochrany lidských práv ve všech oblastech. EU jako multilaterální činitel tak bude moci významně přispět k míru a ekonomické spravedlnosti. Evropa musí i nadále zajišťovat konkurenční prostředí, a přitom se nezříct svých principů a měřítek.

Papež František ve své promluvě k účastníkům konference „(Re)thinking Europe“ v říjnu 2017 poznamenal, že „Evropská unie zůstane věrná své angažovanosti ve prospěch míru jedině tehdy, když neztratí naději a dokáže se obnovit, aby mohla reagovat na potřeby a očekávání svých občanů“.

Volby sice představují jen první krok, je to ale krok nejdůležitější. Inspirováni slovy papeže Františka vybízíme všechny své spoluobčany, lidi mladé i staré, aby šli k evropským volbám a angažovali se během předvolební kampaně. To je totiž ten nejlepší způsob, jak z Evropy učinit to, co pro ni považují za správné a spravedlivé. Dát svůj hlas není jen právo a povinnost, ale také příležitost vtisknout evropské stavbě konkrétní obrysy.

2. **APOŠTOLSKÝ LIST
MOTU PROPRIO „O OCHRANĚ
NEZLETILÝCH A ZRANITELNÝCH OSOB“
PLATNÉ POUZE PRO ŘÍMSKOU KURII
A MĚSTSKÝ STÁT VATIKÁN
26. BŘEZNA 2019**

Pracovní překlad

Ochrana nezletilých a zranitelných osob je nedílnou součástí evangelního poselství, které jsou církev a všichni její členové povolání šířit ve světě. Vždyť sám Kristus nám světil péči a ochranu těch nejmenších a bezbranných: „kdo přijme jedno takové dítě kvůli mně, mne přijímá“ (Mt 18,5). My všichni jsme tudíž povinni velkoryse přijímat nezletilé a zranitelné lidi a vytvářet pro ně bezpečné prostředí, s prvořadým ohledem na jejich zájmy. To vyžaduje neustálé a hluboké obrácení, ve kterém osobní svatost a morální závazek mohou přispívat k věrohodnosti evangelní zvěsti a obnovovat výchovné poslání církve.

Mým přáním proto je posílit instituční a normativní strukturu za účelem prevence a potírání zneužívání nezletilých a zranitelných osob, aby v Římské kurii a v Městském státě Vatikán

- bylo zachováno respektující společenství, vědomé si práv a potřeb nezletilých a zranitelných osob, které bude pozorně předcházet jakékoli formě násilí a fyzického nebo psychického zneužívání, zanedbání péče, laxnosti, týrání nebo zneužívání, ke kterým by mohlo dojít jak v mezilidských vztazích, tak v organizacích či sdílených prostorách;
- ve všech uzrálo vědomí povinnosti oznámit případy zneužívání odpovědným orgánům a spolupracovat s nimi na jejich prevenci a potírání;
- bylo účinně trestně stíháno jakékoli zneužívání nebo týrání nezletilých a zranitelných osob;

- bylo přiznáno právo na přijetí, naslouchání a doprovázení těm, kdo deklarují, že se stali obětí sexuálního či jakéhokoli jiného zneužití nebo týrání, a také jejich rodinným příslušníkům;
- byla poskytnuta náležitá pastorační péče a odpovídající duchovní, lékařská, psychologická a právní pomoc obětem a jejich rodinám;
- bylo zajištěno právo na spravedlivý a nestranný proces pro obviněné, za respektování presumpce nevinoty a zásady zákonnosti a přiměřenosti trestných činů a trestů;
- byl zbaven svého úřadu odsouzený za sexuální zneužití nezletilé nebo zranitelné osoby a současně mu byla poskytnuta odpovídající pomoc za účelem psychologické a duchovní rehabilitace a za účelem resocializace;
- bylo učiněno všechno pro nabytí dobré pověsti toho, kdo byl obviněn nespravedlivě;
- byla poskytována příslušná formace ohledně ochrany nezletilých a zranitelných osob.

Tímto listem stanovím následující:

1. Příslušné soudní orgány Městského státu Vatikán uplatní trestní pravomoc i v případě trestných činů uvedených v článku 1 a 3 zákona č. 297 *O ochraně nezletilých a zranitelných osob* z 26. března 2019, spáchaných při výkonu funkce osobami uvedenými v článku 3 motu proprio *Ai nostri tempi*, z 11. července 2013.

2. Při zachování zpovědního tajemství jsou osoby uvedené v článku 3 motu proprio *Ai nostri tempi*, z 11. července 2013, povinné bezodkladně podat trestní oznámení ochránci spravedlnosti ustanovenému při soudu Městského státu Vatikán pokaždé, když se při výkonu své funkce dovědí nebo mají (natolik) podložené důvody, aby se domnívaly, že je nezletilá nebo zranitelná osoba obětí jednoho z trestných činů uvedených v článku 1 zákona č. 297, i pokud k nim došlo jen v některém z těchto případů:

- i. na území státu;
- ii. jako újma občanů nebo rezidentů státu;
- iii. při výkonu funkce státních úředních osob nebo osob uvedených v článku 3 motu proprio *Ai nostri tempi*, z 11. července 2013.

3. Osobám poškozeným trestnými činy uvedenými v článku 1 zákona č. 297 je poskytována duchovní, lékařská a sociální pomoc včetně naléhavé terapeutické a psychologické pomoci, dále náležité právní informace, a to prostřednictvím asistenční služby Státní správy pro zdraví a hygienu gubernatorátu Městského státu Vatikán.

4. Pracovní úřad Apoštolského stolce ve spolupráci s asistenční službou Státní správy pro zdraví a hygienu pořádá formační programy pro personál Římské kurie a institucí spojených se Svatým stolcem. Programy se věnují rizikům v oblasti sexuálního zneužívání nebo týrání nezletilých a zranitelných osob, prostředkům identifikace takového chování a prevenci útoků a oznamovací povinností.

5. Při výběru a přijímání personálu do Římské kurie a institucí spojených se Svatým stolcem, i těch, kdo poskytují spolupráci formou voluntariátu, musí být prověřena způsobilost kandidátů k interakci s nezletilými a zranitelnými osobami.

6. Úřady Římské kurie a instituce spojené se Svatým stolcem, ke kterým mají nezletilé nebo zranitelné osoby přístup, za pomoci asistenční služby Státní správy pro zdraví a hygienu vydají směrnice, osvědčené postupy a pokyny pro ochranu uvedených osob.

Ustanovuji, aby tento apoštolský list byl zveřejněn formou motu proprio v deníku *L'Osservatore Romano* a následně zařazen do *Acta Apostolicæ Sedis*.

Nařizuji, aby vše, co je zde stanoveno, vešlo plně a trvale v platnost od 1. června 2019, a ruším také všechna ustanovení, která se (s tímto) neslučují.

Dáno v Římě u Svatého Petra 26. března 2019, sedmého roku našeho pontifikátu.

FRANTIŠEK

ZÁKON Č. 297
MĚSTSKÉHO STÁTU VATIKÁN
O OCHRANĚ NEZLETILÝCH
A ZRANITELNÝCH OSOB

26. BŘEZNA 2019

SVATÝ OTEC FRANTIŠEK

- s přihlédnutím k *Základnímu zákonu Státu Města Vatikán* z 26. listopadu 2000;
- s přihlédnutím k *Zákonu o pramenech práva* č. LXXI z 1. října 2008;
- s přihlédnutím k motu proprio *Ai nostri tempi* z 11. července 2013;
- s přihlédnutím k *Zákonu* č. VIII, *obsahujícímu doplňkové předpisy pro trestní oblast*, z 11. července 2013;
- s přihlédnutím k *Zákonu* č. IX, *obsahujícímu úpravy trestního zákoníku a procesního zákoníku*, z 11. července 2013;
- s přihlédnutím k *Úmluvě o právech dítěte*, uzavřené v New Yorku 20. listopadu 1989, ratifikované Svatým stolcem, také jménem Městského státu Vatikán a za něj, 20. dubna 1990;
- s přihlédnutím k *Nepovinnému protokolu Úmluvy o právech dítěte, o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii*, uzavřenému v New Yorku 25. května 2000, přijatému Svatým stolcem, také jménem Městského státu Vatikán a za něj, 24. října 2001;

vydává následující

ZÁKON

Článek 1 (Působnost)

1. Tento zákon se vztahuje na trestné činy uvedené v hlavě II zákona č. VIII, *obsahujícího doplňkové předpisy pro trestní oblast*, z 11. července 2013, jakož i na trestné činy uvedené v čl. 372, 386, 389, 390 a 391 trestního zákoníku, kdykoli byly spáchány k újmě nezletilého nebo subjektu jemu na roveň postavenému.
2. Pro účely tohoto zákona je „*osobě nezletilé*“ postavena na roveň „*osoba zranitelná*“.
3. Za zranitelnou je považována každá osoba ve stavu nemoci, fyzického či psychického postižení nebo ve stavu zbavení osobní svobody, který fakticky nebo dočasně omezoval její chápání, rozhodování nebo schopnost bránit se útoku.

Článek 2 (Stíhání a promlčecí lhůty)

1. Trestné činy uvedené v článku 1 jsou soudně stíhatelné.
2. Promlčecí lhůta trestných činů uvedených v článku 1 je dvacet let, v případě útoku na nezletilého začíná plynout od dovršení jeho osmáctého roku věku.

Článek 3 (Oznamovací povinnost)

1. Úřední osoba, která při výkonu svých povinností obdrží zprávu nebo má oprávněné důvody, že se nezletilá osoba stala obětí jednoho z trestných činů uvedených v článku 1, musí bezodkladně, s výjimkou

případu zpovědního tajemství, podat trestní oznámení pokaždé, jsou-li trestné činy páčány:

- a) na území Městského státu Vatikán;
- b) vůči rezidentům nebo občanům státu;
- c) úředními osobami Městského státu Vatikán v souvislosti s výkonem jejich funkce nebo subjekty uvedenými v bodě 3 motu proprio *Ai nostri tempi* z 11. července 2013.

2. Úřední osoba, která nepodá nebo bezdůvodně odkládá trestní oznámení činu uvedeného v předchozím odstavci, s výjimkou případu, kdy by tím způsobila ještě větší trestný čin, bude potrestána pokutou v rozsahu od jednoho tisíce do pěti tisíc euro. Pokud je čin spáchán příslušníkem nebo důstojníkem kriminální policie, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců.

3. S výjimkou případu zachování zpovědního tajemství může trestní oznámení podat jakákoli jiná osoba, i zcela nezúčastněná, která by měla poznatky o chování poškozujícím nezletilého.

4. Pokud by se řízení týkalo duchovního nebo člena institutu zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života, ochránce spravedlnosti neprodleně po obdržení oznámení informuje ordináře nebo příslušného vyššího představeného, aby mohla být přijata opatření stanovená kanonickým právem.

Článek 4

(Všeobecná opatření k ochraně)

Oběť v trestním řízení:

- a) je informována o právech a službách, které jsou jí k dispozici, a také, kdykoli o to požádá, o výsledcích jednotlivých fází řízení;
- b) je informována o přijetí a ukončení jakýchkoli dočasných nebo konečných opatření vůči obviněnému, omezujících osobní svobodu;

- c) může přímo nebo prostřednictvím obhájce poskytnout důkazy, vyzvat k provedení zvláštních vyšetřování a požadovat, aby byla vyslechnuta;
- d) má právo na ochranu své pověsti a soukromí a také na ochranu osobních údajů;
- e) má právo na přijetí vhodných opatření, aby se vyhnula přímému kontaktu s obviněným, s výjimkou nedotknutelných požadavků řízení.

Článek 5 ***(Výslech nezletilého)***

Pokud se přistoupí k výslechu nezletilého:

- a) nezletilý může být doprovázen svým advokátem a také dospělým, kterému důvěřuje, schváleným autoritou řízení;
- b) výslech nezletilého, méně než čtrnáctiletého, je veden vždy za pomoci psychologa a způsobem odpovídajícím záměru. Příslušník kriminální policie postupuje stejným způsobem i v každém jiném případě, kdy se domnívá, že takový způsob je vhodný;
- c) výpověď je dokumentována také prostřednictvím videonahrávky, která musí být pořízena jako důkaz pro soud.

Článek 6 ***(Šetření)***

1. Ochránce spravedlnosti vyžádá přijetí opatření, byť dočasných, nezbytných k:

- a) zajištění bezpečnosti a fyzické nedotknutelnosti oběti;
- b) zabránění styku vyšetřovaného s obětí nebo jinými nezletilými;
- c) prevenci opakování trestných činů;
- d) ochraně oběti a její rodiny před jakýmkoli zastrašováním nebo mstou.

2. Ochránce spravedlnosti v případě, kdy jsou zákonní zástupci ve střetu zájmů s nezletilým, požádá samosoudce, aby jmenoval zvláštního kurátora, který bude na účet státu zastupovat zájmy nezletilého.

3. Za účelem ochrany oběti obhájce spravedlnosti:

- a) zajistí, aby vyšetřování probíhalo přednostně a za respektování důstojnosti a fyzické i psychické nedotknutelnosti oběti;
- b) vyslechne bezodkladně výpověď oběti;
- c) odkáže oběť na asistenční službu uvedenou v článku 9.

4. Ochránce spravedlnosti, ve shodě se Správou pro bezpečnostní služby a civilní ochranu a s asistenční službou uvedenou v článku 9, přijme směrnice k dodržování postupů při úkonech kriminální policie, které se týkají nezletilých.

Článek 7 **(Soud)**

Pokud se v řízení jedná o jeden z trestných činů, uvedených v článku 1, soudní autorita, za účelem ochrany nezletilého:

- a) může nařídit projednávání za zavřenými dveřmi;
- b) stanovit, aby nezletilý učinil výpověď prostřednictvím videokonference nebo za sklem za použití interního telefonu
- c) v případech, kdy jsou zákonní zástupci ve střetu zájmů s nezletilým, jmenuje zvláštního kurátora, který na účet státu zastupuje zájmy nezletilého;
- d) je-li obviněným duchovní nebo člen institutu zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života, spolu s rozsudkem předá kopii procesní dokumentace ordináři nebo příslušnému vyššímu představenému, aby mohla být přijata opatření, stanovená kanonickým právem.

Článek 8 *(Státní správa pro zdraví a hygienu)*

1. Předseda gubernátorátu na návrh Státní správy pro zdraví a hygienu vydá směrnice pro ochranu nezletilých.
2. Státní správa pro zdraví a hygienu ustanoví asistenční službu pro oběti sexuálního zneužívání. Ze svých pracovníků vybere kvalifikovaného odborníka, kterému svěří odpovědnost za koordinaci uvedené služby.

Článek 9 *(Asistenční služba)*

Asistenční služba:

- a) poskytuje službu naslouchání;
- b) zajišťuje lékařskou a sociální pomoc obětem a jejich rodinným příslušníkům, včetně naléhavé terapeutické a psychologické pomoci;
- c) seznámí oběť s jejími právy a se způsobem jejich uplatnění;
- d) zprostředkuje oběti podání odvolání soudní autoritě;
- e) bude brát zřetel na názory a potřeby oběti, chránit její pověst a soukromí i osobní údaje;
- f) vydá směrnice pro přístup k nezletilým, kteří se na ni obracejí.

Článek 10 *(Formace)*

1. Asistenční služba nabídne nezletilým, jejich rodičům, formačním pracovníkům, vychovatelům a odpovědným osobám náležitou informaci o rizicích v oblasti sexuálního zneužívání a týrání a také o vhodných prostředcích identifikace a prevence takových útoků.
2. Pracovní úřad Apoštolského stolce ve spolupráci s asistenční službou organizuje formační programy pro zaměstnance gubernátorátu,

týkající se rizik v oblasti sexuálního zneužívání a týrání nezletilých, prostředků identifikace a prevence takových útoků, jakož i oznamovací povinnosti.

Článek 11 **(Přijímání zaměstnanců)**

1. Při výběru a přijímání zaměstnanců gubernatorátu i těch, kteří spolupracují jako dobrovolníci, musí být prověřena způsobilost kandidáta k jednání s nezletilými.
2. Výběrová komise zaměstnanců za pomoci asistenční služby vydá směrnice a definici postupů pro prověření způsobilosti kandidátů.

Článek 12 **(Účinnost)**

Zákon nabývá účinnosti dne 1. června 2019.

Nařizujeme, aby originál tohoto zákona, opatřený státní pečeti, byl založen do archivu zákonů Městského státu Vatikán a jeho text byl zveřejněn, mimo Dodatku k Acta Apostolicæ Sedis, také vyvěšením na Nádvoří svatého Damasa (cortile San Damaso), na dveřích kanceláři gubernatorátu a ve státních poštovních úřadech a zaslán každému, kdo jej má zachovávat a na jeho zachování dbát.

Městský stát Vatikán 26. března 2019, sedmého roku našeho pontifikátu.

SMĚRNICE PRO OCHRANU NEZLETILÝCH A ZRANITELNÝCH OSOB

VIKARIÁT MĚSTSKÉHO STÁTU VATIKÁN

26. BŘEZNA 2019

SVATÝ OTEC FRANTIŠEK

- v návaznosti na Chirograf svatého Jana Pavla II., *pro duchovní péči v Městském státu Vatikán* ze 14. ledna 1991;
- s odkazem na zákon č. 297 *o ochraně nezletilých a zranitelných osob* z 26. března 2019;
- s ohledem na specifickou povahu pastoračních aktivit na území Městského státu Vatikán;
- s přáním zavést zvláštní opatření v rámci vikariátu Městského státu Vatikán pro ochranu nezletilých a zranitelných osob a péči o ně;

vydává následující

SMĚRNICE

Úvod

Ochrana nezletilých a zranitelných osob je nedílnou součástí církevního poslání. Vikariát Městského státu Vatikán, kterému je svěřena pastorační péče o věřící rezidenty státu a v papežském sídle Castel Gandolfo, se plně podílí na tomto poslání, pevně zakotveném v přesvědčení, že každá lidská bytost má jedinečnou hodnotu, protože je stvořena k Božímu obrazu a k jeho podobě. „Účinná ochrana nezletilých a úsilí o zabezpečení jejich lidského a duchovního rozvoje, odpovídají důstojnosti lidské bytosti, jsou nedílnou součástí evangelního poselství, které jsou církev a všichni její členové povoláni šířit ve světě“ (Chirograf *pro duchovní péči v Městském státu Vatikán* ze 14. ledna 1991).

A. Působnost

Normy kanonického práva a zákony Městského státu Vatikán, týkající se ochrany nezletilých a zranitelných osob, musí být svědomitě dodržovány.

Soubor opatření a postupů obsažených v těchto směrnících má za cíl ustanovit a udržovat respektující církevní společenství, vědomé si práv a potřeb nezletilých a zranitelných osob, vnímavé k rizikům sexuálního zneužívání a týrání v rámci aktivit vykonávaných na území vikariátu Městského státu Vatikán. Jsou určeny:

- kanovníkům, koadjutorům a kléru svatopetrské baziliky;
- farářům a koadjutorům farnosti svatého Petra a svaté Anny ve Vatikánu;
- kaplanům a duchovním asistentům, kteří obdrželi pastorační pověření od generálního vikáře;
- kněžím, jáhnům a vychovatelům konviktu *Preseminario San Pio X*;

- členům institutů zasvěceného života a společností apoštolského života, kteří mají trvalý pobyt na území Městského státu Vatikán;
- všem, kdo z jakéhokoli osobního pověření nebo plynoucího z členství, působí v církevním společenství vikariátu Městského státu Vatikán.

Tyto směrnice se vztahují na „*osoby zranitelné*“, které jsou postaveny na roveň osobám „nezletilým“.

B. Referent pro ochranu nezletilých

Generální vikář jmenuje referenta pro ochranu nezletilých, který koordinuje realizaci těchto směrnic a dohlíží na jejich uplatňování tak, aby na území vikariátu bylo zachováno respektující společenství, vědomé si práv a potřeb nezletilých a vnímavé k prevenci jakékoli formy násilí či zneužití. Referent bude koordinovat prevenční a formační aktivity pastoračních pracovníků a zvláštní péči bude věnovat přijímání a doprovázení těch, kteří deklarují, že se stali obětí sexuálního zneužívání nebo týrání, a jejich rodinných příslušníků.

Referent bude ve své úloze odborně podporován asistenční službou ředitelství zdraví a hygieny gubernatorátu a úřadu práce Apoštolského stolce.

C. Pastorační pracovníci

1. Při výběru pastoračních pracovníků musí být především náležitě prověřena způsobilost kandidátů k jednání s mladistvými včetně dokladu o trestní bezúhonnosti.

2. Pastorační pracovníci musí projít vhodnou formací ohledně rizik spojených se sexuálním zneužíváním a týráním nezletilých a ohledně identifikace a prevence takového jednání. Kromě toho jsou povinni účastnit se formačních programů organizovaných úřadem práce Apoštolského stolce, po domluvě s asistenční službou.

3. Příležitostní pracovníci obdrží informace o přístupu k nezletilým, jako i o zakázaných postojích.

D. Pastorační aktivity

1. Při pastoračních aktivitách s mladistvými musí být jejich ochrana prioritou. Při těchto aktivitách proto musí pastorační pracovníci:

- chovat se obezřetně a s úctou k mladistvým;
- předkládat jim pozitivní vzory;
- jsou-li v přítomnosti nezletilých, být vždy viditelnými pro druhé;
- oznámit odpovědnému pracovníkovi jakékoli potencionálně nebezpečné chování;
- respektovat soukromí mladistvého;
- informovat rodiče nebo opatrovníky o navržených aktivitách a o jejich organizaci;
- používat náležitou obezřetnost při komunikaci s mladistvými, a to i prostřednictvím telefonu a sociálních sítí.

2. Pastoračním pracovníkům je přísně zakázáno:

- ukládat jakékoli tělesné tresty;
- navazovat přednostní vztah s jednotlivým nezletilým;
- ponechat mladistvého v situaci eventuálního nebezpečí vzhledem k jeho psychické nebo fyzické bezpečnosti;
- jednat s nezletilými urážlivě nebo nevhodně nebo s použitím sexuálních narážek;
- diskriminovat mladistvého nebo skupinu nezletilých;
- požadovat od nezletilého, aby zachoval tajemství;
- obdarovávat jednotlivého nezletilého, a diskriminovat tak zbytek skupiny;
- pořizovat fotografie či videozáznam mladistvého bez písemného souhlasu jeho rodičů nebo opatrovníků;

- zveřejňovat nebo šířit prostřednictvím webových stránek nebo sociálních sítí obrazový materiál, na kterém je rozpoznatelným způsobem zachycen mladistvý, bez souhlasu rodičů nebo opatrovníků.

3. Pastorační aktivity se mají konat v prostorách přizpůsobených věku a stupni vývoje nezletilých. Nakolik je to možné, pastorační pracovníci musí věnovat zvláštní pozornost tomu, aby mladiství nevstupovali do skrytých a nekontrolovaných míst a na těchto místech se zdržovali.

4. Eventuální nevhodné chování nebo šikana, které by se měly odehrávat mezi mladistvými, třebaže by v nich nebyly známky trestného činu, se musí řešit neprodleně, s rozvahou, moudrostí a citem, a musí o nich být informováni rodiče nebo opatrovníci.

E. Informovaný souhlas rodičů nebo opatrovníků

1. Zcela nezbytný je písemný souhlas rodičů nebo opatrovníků s účastí nezletilých na pastoračních aktivitách. Rodiče a opatrovníci obdrží informace o připravované aktivitě a jména i kontaktní údaje odpovědných pracovníků.

2. Písemný souhlas rodičů a opatrovníků je také vyžadován pro pořizování fotografií nebo videozáznamů nezletilých, pro zveřejňování fotografií nebo videí, na kterých jsou zachyceni, a také pro kontaktování mladistvého například telefonem nebo na sociálních sítích.

3. Souhlas rodičů, který obsahuje citlivé údaje, musí být uchováván s pozorností a péčí.

F. Postup při oznámení o údajném případě sexuálního zneužití nebo týrání

1. Ti, kdo deklarují, že se stali obětí sexuálního zneužívání nebo týrání v církevním prostředí, a jejich rodinní příslušníci mají právo na přijetí, naslouchání a doprovázení. Generální vikář je vyslechne

buď přímo, nebo prostřednictvím referenta pro ochranu nezletilých, a postará se o zajištění odpovídající duchovní asistence, přičemž bude chránit jejich pověst a soukromí i osobní údaje. Generální vikář může svěřit duchovní doprovázení obětí a jejich rodinných příslušníků kvalifikovanému knězi.

2. Kromě toho bude obětem poskytnuta lékařská a sociální péče včetně bezprostřední terapeutické a psychologické pomoci, potřebných právních informací za využití asistenční služby Správy pro zdraví a hygienu.

3. Pastorační pracovníci, spolupracovníci a dobrovolníci, kteří se dovědí o případu sexuálního zneužití nebo týrání nezletilého, informují generálního vikáře buď přímo, nebo prostřednictvím referenta pro ochranu nezletilých, a to s výjimkou zachování zpovědního tajemství.

4. Generální vikář nebo referent požádá autora oznámení, aby učinil oznámení písemně, i proto, aby mohlo být předáno ochránci spravedlnosti ustanovenému při soudu Městského státu Vatikán. Autor oznámení obdrží podnět, aby trestný čin oznámil přímo ochránci spravedlnosti ustanovenému u soudu Městského státu Vatikán.

5. Pokud by předpokládaným pachatelem skutků byl klerik nebo člen institutu zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života, generální vikář poté, co obdrží zprávu, ji bezodkladně sdělí příslušnému ordináři nebo vyššímu řeholnímu představenému.

6. Pokud zpráva o trestném činu není jednoznačně podložená, generální vikář ji oznámí ochránci spravedlnosti ustanovenému při soudu Městského státu Vatikán a odvolá údajného pachatele z pastoračních aktivit vikariátu.

7. V případě písemné a odůvodněné námítky ze strany oběti nebo jejího právního zástupce, nebo při odmítnutí podat písemné oznámení, nepředá generální vikář oznámení ochránci spravedlnosti, pokud, po předchozím vyslechnutí referenta pro ochranu nezletilých, nebude přesvědčený o tom, že oznámení je nutné pro ochranu oběti nebo jiných nezletilých.

8. V případech, které spadají do kompetence generálního vikáře, aniž by tím poškodil probíhající vyšetřování civilních orgánů, generální vikář osobně nebo prostřednictvím kněze kompetentního v oblasti procesních práv a disponujícího moudrostí rozlišování, vykoná předběžné šetření podle kánonu 1717 CIC. Takové šetření je prioritní.

9. Pokud to vyžadují okolnosti, může příslušný ordinář delegovat pravomoc k předběžnému šetření generálnímu vikáři.

10. V procesu bude ověřena míra trestního jednání, osobní údaje a věk oběti, způsobená škoda a případné propojení se svátostným forem. Mohou být shromážděny dokumenty, důkazy a svědectví z různých oblastí a prostředí, ve kterých vyšetřovaný působil. Generální vikář může využít výpovědi, svědectví, dokumentů a odborných posudků civilních orgánů i případných rozsudků nebo rozhodnutí v předmětu vyšetřování, vydaných státními soudními orgány. Generální vikář může k tomuto účelu pozastavit proces až do ukončení civilního vyšetřování.

11. V průběhu vyšetřování bude dbáno na:

- a)** úsilí o uzdravení každého účastníka řízení;
- b)** bezodkladné a účelné zaznamenání výpovědi oběti;
- c)** odkázání oběti na asistenční službu Správy pro zdraví a hygienu;
- d)** ozřejmění práv oběti a způsobu jejich uplatnění, včetně možnosti předložení důkazů a vyžádání přímého výsledku nebo za pomoci prostředníka;
- e)** informování oběti, kdykoli o to požádá, o výsledcích jednotlivých fází vyšetřování;
- f)** vedení oběti k tomu, aby využila odborné asistence občanských i církevních poradců;
- g)** ochranu oběti a její rodiny před zastrašováním nebo pomstou;
- h)** obranu dobré pověsti a soukromí i ochranu osobních údajů oběti.

12. Musí být vždy zaručena presumpce neviny tím, že bude chráněna pověst vyšetřovaného. Kromě případu, kdy přetrvávají vážné důvody o opaku, je vyšetřovaný v pravý čas informován o obžalobě na svou

osobu, aby se mohl účinně bránit. Je veden k tomu, aby využil pomoci občanských i církevních poradců. Bude mu nabídnuta také duchovní a psychologická asistence.

13. Tam, kde je důvod se domnívat, že by se zločiny mohly opakovat, musí být bezodkladně přijato ochranné opatření.

14. Pokud z vyšetřování vyplyne pravděpodobnost, že došlo k trestnému činu, předloží generální vikář kauzu příslušnému dikasteriu. V opačném případě vydá generální vikář dekret odůvodňující odložení případu a ve svém archivu uchová dokumenty dokládající provedené úkony a důvod přijatého rozhodnutí.

15. Kdokoli bude shledán vinným z trestného činu uvedeného v článku 1 zákona č. 297 o ochraně nezletilých a zranitelných osob z 26. března 2019, bude zbaven svých pověření; bude mu nabídnuta přiměřená pomoc po psychologické a duchovní stránce se záměrem jeho sociálního znovu začlenění.

Stanovuji tímto dodržování těchto směrnic ad experimentum po dobu tří let.

Dáno v Římě u Svatého Petra 26. března 2019, sedmého roku našeho pontifikátu.

FRANTIŠEK

3. ZÁVĚREČNÉ POSELSTVÍ BISKUPŮ Z PLENÁRNÍHO ZASEDÁNÍ RADY EVROPSKÝCH BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ (CCEE)

3.-6. ŘÍJNA 2019,
SANTIAGO DE COMPOSTELA

U hrobu apoštola Jakuba, který je cílem nesčítelných poutníků z nejrůznějších koutů našeho kontinentu, obnovujeme také my, biskupové Rady evropských biskupských konferencí své Apoštolské vyznání víry.

Potěšilo nás, když jsme zde v těchto dnech potkali mnoho mladých i méně mladých poutníků, kteří k *Bráně slávy* do Santiaga doputovali pěšky.

S vědomím vlastních chyb a slabostí, které působí utrpení celé církvi, jsme i my vstoupili do katedrály, abychom zde při obřadném objetí sochy sv. Jakuba složili své trápení a prosby na apoštolova bedra, abychom poprosili o odpuštění svých chyb a vložili sem své úsilí stavět budoucnost v naději a v důvěře.

Sešli jsme se v Santiagu de Compostela, v jednom z nejzápadnějších měst Evropy, na místě plném symboliky, kde, jak připomíná papež František, „se snoubí centrum a periferie, (...) jehož velká symbolika nám umožňuje objevit velké bohatství evropské kulturní a náboženské tradice“. Děkujeme papeži Františkovi za jeho dopis a za to, že nám horlivě a neúnavně ukazuje cesty, na které se máme vydat.

Sešli jsme se zde, abychom uvažovali nad tématem *Evropa, čas probuzení? Znamení naděje*. Blíže jsme se seznámili se situací, kterou naše země prožívají a uvědomili jsme si i existující kontrasty, jakými jsou:

- touha po Bohu a zároveň křehkost křesťanského života;
- touha po životě podle evangelia a zároveň církevní a lidská slabost;
- touha po svatosti a zároveň slabé životní svědectví;

- touha po respektování všeobecných lidských práv a zároveň ztráta respektování lidské důstojnosti;
- touha po souladu ve společnosti a souladu s přírodou, ale také ztráta jakéhokoli smyslu pro objektivitu pravdy;
- touha po trvalém štěstí, ale i ztráta smyslu pro společné nesení úředu, k němuž je lidstvo povoláno;
- touha po vnitřním pokoji a opravdovosti, vyjádřená v hledání duchovna, ale také popírání tohoto hledání v mnoha veřejných projevech.

Zastavili jsme se u základních otázek, které vycházejí z hloubi lidského srdce, a které – zastíněné materiálními výdobytky – nikdy nevymizí. Vždyť každý člověk má tajné přání, aby se setkal s někým, kdo pomůže probudit jeho svědomí, probudit zásadní životní otázky: co bude po smrti, odkud přichází zlo, zraňující člověka, a různé podoby zla, ničící život a vesmír.

Jako ranní hlídka, bdící a připravená zvěstovat nový den, chceme předat ztracené Evropě poselství naděje: Probuď se, Evropo! V různých historických etapách, v tradici, v dávných i nových výzvách jsou obsažena znamení naděje! Patří k nim světci a mučedníci našich zemí, kteří jako planoucí pochodně dodávají odvahu přítomnosti a zvěstují budoucnost, září jako hvězdy na nebi.

Rozpomeň se na své kořeny, Evropo! Podívej se na nesčetné příklady této naplněné naděje, počínaje našimi svatými patrony: Benedikt z Nursie, Cyril a Metoděj, Brigita Švédská, Kateřina Sienská, sv. Terezie Benedikta od Kříže; ti všichni jsou symbolem sjednocení Evropy v různosti. Poznej tajemství velkých blízkých evropských postav, jako je matka Giuseppina Vanniniová, Margarita Baysová, kardinál John Henry Newman, kteří budou 13. října prohlášeni církví za svaté. Poznej na své cestě nesčetné příklady svatosti, se kterými se mnohdy setkáváme v každodenním životě.

Raduj se, Evropo, z dobroty svého lidu, z neznámých, nenápadných svatých, kteří každodenně v tichosti přispívají ke stavbě spravedlivější občanské společnosti, vnímavější k člověku. Podívej se na množství rodin, které jako jedině mohou dát život budoucnosti.

S vděčností poznej jejich víru v Boha a jejich příklad. Nech je, aby utvářeli tento náš milovaný kontinent, a jak připomíná papež František, aby přikládali ruku k dílu „pro nový evropský humanismus, který dokáže vést dialog, dokáže integrovat, dokáže dávat život, a současně si váží všeho, co je tradicí tohoto kontinentu nejdražší: ochrany života a lidské důstojnosti, podpory rodiny a úcty k základním lidským právům každého člověka. V tomto úsilí se bude moci Evropa rozvíjet jako rodina národů, jako země míru a naděje.“

Věříme, že pravou odpovědí na všechny otázky po smyslu života je Ježíš Kristus, který je tváří Otce. Hlásáme svou víru v něj, jediného Spasitele člověka a světa. Jen v něm, Chlebu pro nás rozlámaném, nacházejí naše otázky odpověď, protože jen on je plným zjevením Božího tajemství a odpovědí lidstva na toto tajemství lásky a milosrdenství. Toho, kdo ho přijme, naučí naslouchat, milovat, být druhým nablízku a v Kristově jménu se dávat do služby člověku, zvláště nejpotřebnějšímu, nabízet i jim dar Krista a nezbytnou pomoc skrze dobročinnou lásku, která „nás pobízí, abychom pochopili, že jsme synové a dcery jediného Otce“ (papež František, poselství k zasedání).

Santiago de Compostela 5. října 2019

4. SPOLEČNÉ STANOVISKO ABRAHÁMOVSKÝCH MONOTEISTICKÝCH NÁBOŽENSTVÍ K OTÁZKÁM SOUVISEJÍCÍM S KONCEM LIDSKÉHO ŽIVOTA

VATIKÁN 28. ŘÍJNA 2019

Úvod

Mezi nejtěžší a nejdiskutovanější témata moderního lékařství patří mravní, náboženské, společenské a právní aspekty péče o umírajícího pacienta. Ve všech kulturách a společnostech se kolem nich vedou ostré intelektuální i emoční spory a k této oblasti se vyslovuje obrovské množství nejrůznějších publikací.

Otázky související s rozhodnutími ohledně konce lidského života představují obtížná dilemata, která nejsou nová, ale během posledních let významně nabyla na intenzitě v důsledku různých faktorů a událostí:

- Obrovský vědecko-technologický pokrok umožňující významně prodlužovat lidský život takovými způsoby a v takových situacích, kdy to dříve vůbec nebylo myslitelné. Toto prodloužené přežívání ovšem často doprovází také bolest a utrpení vyvolané nejrůznějšími organickými, duševními i emočními dysfunkcemi.
- Základní změna ve vztahu mezi pacientem a lékařem, vyvíjející se od přístupu paternalistického k takovému, který počítá s větší autonomií pacienta.
- Skutečnost, že většina lidí v rozvinutých zemích dnes umírá v nemocnicích nebo pečovatelských domech, jejichž prostředí je pro ně často cizí a neznámé. Mnozí pacienti zůstávají připojeni na přístroje a obklopují je zaneprázdnění neznámí lidé. Je to protiklad vůči minulosti, kdy lidé obvykle umírali doma, obklopeni blízkými ve svém obvyklém a známém prostředí.

- Vyšší míra zapojení nejrůznějších profesionálů pečujících o umírajícího pacienta a také vtažení sdělovacích prostředků, justice a obecně veřejnosti. Často se zde odrážejí různá kulturní prostředí a postoje i odlišné, ba protichůdné názory na to, co se pro umírajícího pacienta má, nebo naopak nemá dělat.
- Kulturní změny zejména v západních společnostech.
- Rostoucí nedostatek zdrojů vzhledem k nákladnějším možnostem diagnostiky a léčby.

Dilemata související s péčí o umírajícího pacienta a jeho léčbou nejsou především medicínská nebo vědecká, ale jde spíše o otázky společenské, etické, náboženské, právní a kulturní. Lékaři se sice rozhodují na základě faktů, většina rozhodnutí týkajících se umírajícího pacienta ovšem není medicínsko-vědecké povahy, ale zakládá se na osobních hodnotách a etických postojích. Péče o umírajícího pacienta v rodině i u poskytovatele zdravotní péče je proto nesmírně náročný úkol a je třeba respektovat společensky přijatelné normy.

Principy a praxe abrahámovských monoteistických náboženství, a zejména to, jak chápou rovnováhu mezi protikladnými hodnotami, nejsou vždy ve shodě s převládajícími sekulárními humanistickými hodnotami a praxí.

Cílem tohoto dokumentu je:

Představit stanovisko abrahámovských monoteistických náboženství k hodnotám a praxi souvisejících s umírajícími pacienty. Má sloužit pacientům, jejich rodinám, zdravotnickému personálu i politikům, kteří vyznávají některé z těchto náboženství.

Napomoci tomu, aby profesionálové ve zdravotní péči dokázali lépe porozumět věřícímu pacientovi i jeho rodině na konci pacientova života, respektovat a vést je, pomáhat jim a utěšovat je. Ohled na náboženské a kulturní hodnoty pacienta není jen náboženský zájem, ale je to také etický požadavek vznášený na personál v nemocnicích a ostatních zařízeních pečujících o pacienty různého vyznání.

Podporovat vzájemné porozumění a synergii různých přístupů mezi monoteistickými náboženskými tradicemi a sekulární etikou

v otázkách týkajících se víry, hodnot a praxe souvisejících s umírajícími pacienty.

Definice

Umírající pacient se definuje jako člověk, u kterého byla nezvratně diagnostikována smrtelná a nevléčitelná choroba a který se nachází ve stadiu, kdy smrt se vši pravděpodobností nastane v rozmezí několika málo měsíců buď v důsledku zmíněné nemoci, anebo kvůli bezprostředně souvisejícím komplikacím, a to navzdory nejvyššímu diagnostickému a léčebnému úsilí.

Utrpení a umírání

Ačkoli uznáváme, že lékařská věda dosáhla v prevenci a léčbě nemocí značných pokroků, jsme si zároveň vědomi toho, že každý lidský život nakonec končí smrtí.

Péče o umírající je jak součástí naší odpovědnosti za Boží dar života ve chvíli, kdy léčba už není možná, tak také projevem naší lidské a etické odpovědnosti vůči umírajícímu (a často) trpícímu pacientovi. Holistická a respektem vedená péče o člověka musí jako zásadní cíl uznávat jedinečný lidský, duchovní a náboženský rozměr umírání. Tento přístup ke smrti vyžaduje soucit, empatii a profesionalitu od každého člověka, který se do péče o umírajícího pacienta zapojuje: zejména od zdravotníků odpovědných za psychosociální a emoční blaho pacienta.

Užití zdravotnických technologií na konci lidského života

Každý lidský zásah v podobě léčby a užití zdravotnických technologií ospravedlňuje jediné to, jakou pomoc skýtá. Je proto třeba odpovědně posoudit, kdy léčba směřující k udržení a prodloužení života skutečně naplňuje cíle lidského života, a kdy už narazila na své hranice. Pokud navzdory použitým prostředkům pacientovi bezprostředně hrozí smrt, je ospravedlnitelné učinit rozhodnutí, jímž se upustí od jistých forem léčby, které by jen prodlužovaly nejistý a utrpením provázený život. Nicméně i tehdy, pokud vytrvalé odvracení smrti působí jako nerozumná zátěž, musíme učinit maximum možného, abychom

pacientovi a jeho rodině při přípravě na smrt poskytli pohodlí, účinnou úlevu od bolesti a dalších symptomů, dále společenství, emoční a duchovní péči i podporu.

Zdravotnický tým i celá společnost mají respektovat skutečně nezávislé přání umírajícího pacienta týkající se prodloužení anebo uchování jeho života, byť jen na krátký dodatečný čas, použitím klinicky přiměřených prostředků. Patří mezi ně například pokračování v podpoře dýchání, umělé výživě a hydrataci, chemoterapii nebo radioterapii, podávání antibiotik, látek na udržení krevního tlaku a podobně. Toto přání může vyjádřit jak sám pacient přímo v daný okamžik, anebo – pokud toho v danou chvíli není schopen – formou dříve vysloveného přání, prostřednictvím svého zástupce anebo na základě svědectví blízkých rodinných příslušníků. Takový postup je projevem respektu k životu i k nezávislosti osoby, kterou je třeba brát v úvahu nejen tehdy, když se shoduje s postojem poskytovatele zdravotní péče. Při tomto rozhodnutí se rodina často obrací o pomoc k duchovnímu. Pokud pacient nebo jeho bezprostřední rodina patří mezi praktikující příslušníky některého náboženství, je vhodné tuto záležitost konzultovat s příslušným duchovním.

Odmítnutí eutanazie a asistované sebevraždy

Otázky související s trváním a smyslem lidského života nepatří do sféry poskytovatelů zdravotní péče, jejichž úkolem je poskytnout nejlepší možnou léčbu nemoci a péči o nemocného.

Stavíme se proti veškerým formám eutanazie – to znamená přímého, uváženého a úmyslného ukončení života – a také asistované sebevraždy – tedy přímé, uvážené a úmyslné pomoci při spáchání sebevraždy. Obojí totiž zásadně odporuje nezcizitelné hodnotě lidského života, a v důsledku toho je takové jednání ze své podstaty mravně a nábožensky špatné a mělo by být bez výjimek zakázáno.

Pomoc společenství

Zdůrazňujeme, že při rozhodování, které musí umírající pacient a jeho rodina podstoupit, má veliký význam podpůrné společenství. Povinnost pečovat o nemocné od nás vyžaduje také reformu struktur a institucí, jejichž prostřednictvím se zdravotní a náboženská péče

poskytuje. Jako společnost musíme zaručit, že přání nikoho finančně nezatežovat nevede pacienta k pokušení volit raději smrt místo přijetí péče a podpory, které mu umožní strávit zbytek života v pohodlí a klidu. Věřícím pacientům a jejich rodinám se nabízejí nejrozličnější podoby společné podpory, která zúčastněným poskytuje prostor pro modlitbu a zamyšlení i lékařské, náboženské a další náležité poradenství. Je to náboženská povinnost věřícího společenství vůči všem jeho členům a závisí na odpovědnosti každého člověka.

Duchovní péče

Největším přínosem ke zlidštění procesu umírání, který mohou zdravotníci i věřící lidé nabídnout, je blízkost naplněná vírou a nadějí. Duchovní a náboženská pomoc je základním právem pacienta a povinností věřícího společenství. Za důležitou ji označují také odborníci na paliativní péči. Vzhledem k nezbytné interakci mezi tělesným, duševním a duchovním rozměrem člověka a také k povinnosti ctít jeho osobní víru a vyznání jsou všichni poskytovatelé zdravotní péče povinni vytvořit takové podmínky, v nichž se náboženské podpory dostane každému, kdo o ni požádá ať už výslovně, nebo jen implicitně.

Podpora paliativní péče

Každý umírající pacient má obdržet nejlepší možnou a komplexní paliativní péči – tělesnou, emoční, sociální, náboženskou i duchovní. Paliativní péče, tato poměrně nová medicínská oblast, stále činí velké pokroky a dokáže umírajícím pacientům i jejich rodinám poskytovat komplexní a účinnou podporu. Vybízíme proto, aby každý pacient na konci života i jeho rodina měli přístup k paliativní péči. Jejím cílem je zajistit pacientům trpícím nevyléčitelnou a progresivní nemocí tu nejlepší možnou kvalitu života, i když je z nemoci samé nelze vyléčit. Je tak projevem vznešené oddanosti, s níž lidé pečují jeden o druhého a zejména o ty, kdo trpí. Služby paliativní péče, které poskytuje organizovaný a vysoce strukturovaný systém, jsou zásadní pro uskutečnění toho nejstaršího poslání medicíny: „pečovat i tam, kde už není léku“. Vybízíme proto profesionály i studenty, aby se na tuto oblast lékařství specializovali.

Závěr

Vzhledem k argumentům a důvodům popsaným v tomto stanovisku sdílejí všechna tři abrahámovská monotheistická náboženství společný cíl a zcela se shodují v přístupu k situacím souvisejícím s koncem lidského života. Proto prohlašujeme, že:

- Eutanazie a asistovaná sebevražda jsou ze své podstaty mravně a nábožensky špatné a měly by být bez výjimek zakázány. Jakýkoli nátlak na umírající pacienty, aby aktivně a úmyslně ukončili život, se kategoricky odmítá.
- Žádný poskytovatel zdravotní péče nesmí být nucen k tomu, aby přímo ani nepřímou napomáhal pacientům k uvážené a úmyslné smrti prostřednictvím asistované sebevraždy nebo jakékoli formy eutanazie, zejména pokud je to v rozporu s náboženským přesvědčením poskytovatele. Napříč generacemi panuje shoda na tom, že je třeba respektovat námitku svědomí proti činům, které jsou v rozporu s etickými hodnotami dotyčného. A platí to i v případě, že takové jednání dovoluje místní právní systém nebo ho prosazuje jistá část občanů. Do kategorie námitky svědomí, kterou je třeba všeobecně respektovat, bezpochyby spadá také osobní přesvědčení týkající se otázek života a smrti.
- Vybízíme k poskytování prověřené a profesionální paliativní péče, dostupné všude a všem, a její existenci podporujeme. I tehdy, pokud snaha o odvrácení smrti působí jako nerozumná zátěž, ovšem máme mravní i náboženskou povinnost poskytnout umírajícímu pacientovi i jeho rodině pohodlí, účinnou úlevu od bolesti a dalších symptomů, společenství, péči a duchovní podporu.
- Podporujeme zákony a politická opatření, která chrání práva a důstojnost umírajícího pacienta ve snaze vyhnout se eutanazii a podpořit paliativní péči.
- Jako společnost musíme zaručit, aby přání nikoho finančně nezatěžovat nevedlo pacienta k pocitu, že je zbytečný, a tak ztratil pojem o hodnotě a důstojnosti svého života, který si zasluhuje péči a podporu až do svého přirozeného konce.

- Všichni poskytovatelé zdravotní péče by měli být povinni vytvořit takové podmínky, které umožní poskytnout náboženské doprovázení každému, kdo o ně požádá, ať už výslovně, nebo implicitně.
- Jsme odhodláni využívat znalosti a výsledky výzkumu k tomu, abychom vytvářeli politické programy podporující sociální, emoční, tělesnou i duchovní péči a pohodu formou poskytnutí veškerých informací a pozornosti všem, kterým hrozí vážná nemoc a smrt.
- Jsme odhodláni zapojit se se svými společenstvími do bioetických témat souvisejících s umíráním a také je seznamovat s technikami soucitného doprovázení trpících a umírajících.
- Jsme odhodláni zvyšovat veřejné povědomí o paliativní péči poskytováním vhodného vzdělávání i materiálů o léčbě trpících a umírajících.
- Jsme odhodláni poskytovat podporu rodinám umírajících pacientů i všem jejich blízkým.
- Vybízíme všechny politiky i poskytovatele zdravotní péče, aby se seznámili s tímto rozsáhlým stanoviskem a učením abrahámských monoteistických náboženství, a tak mohli zajistit tu nejlepší možnou péči umírajícím pacientům i jejich blízkým, kteří se hlásí k náboženským pravidlům a učení některé z těchto náboženských tradic.
- Jsme odhodláni zapojit také ostatní náboženství a všechny lidi dobré vůle.

